

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему «Формування і управління страховими резервами страхової організації
НАСК «Оранта»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0728-з
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування

освітньої програми фінанси і кредит
спеціалізації Корпоративні фінанси

_____ А.А.Ревага _____

Керівник к.ф.-м.н., доцент Кисільова І.Ю.

Рецензент к.е.н., ст. викладач Герасимова В.О.

Запоріжжя – 2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма фінанси і кредит
Спеціалізація Корпоративні фінанси

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ А.П. Кущик

«_____» _____ 2019 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Ревезі Анастасії Андріївні

1. Тема роботи: «Формування і управління страховими резервами страховика на основі НАСТ «Оранта»
керівник роботи: Кисільова Інна Юріївна, к.ф.-м.н., доцент
затверджені наказом ЗНУ від 4 липня 2019 року № 1111-с.
2. Строк подання студентом роботи: 2 грудня 2019 року.
3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності НАСК «Оранта», Державної служби статистики України, Національного банку України, а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити сутність, завдання та принципи інвестиційної діяльності страхової організації; з'ясувати місце і роль страхових резервів в інвестиційному процесі; визначити принципи та завдання управління інвестиційною діяльністю страхової організації; проаналізувати фінансовий стан НАСК «Оранта»; проаналізувати структуру та динаміку страхових резервів НАСК «Оранта»; проаналізувати інвестиційний портфель НАСК «Оранта»; побудувати оптимальний інвестиційний портфель НАСК «Оранта»; оцінити інвестиційний потенціал НАСК «Оранта»; визначити напрями вдосконалення управління інвестиційною діяльністю НАСК «Оранта».
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 6 рис., 21 табл. і 7 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Кисільова І.Ю., доцент	09.08.2019 р.	09.08.2019 р.
2	Кисільова І.Ю., доцент	06.09.2019 р.	06.09.2019 р.
3	Кисільова І.Ю., доцент	04.10.2019 р.	04.10.2019 р.

7. Дата видачі завдання: 05 липня 2019 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	05.07.2019 р. – 09.07.2019 р.	виконано
2.	Виконання вступу	10.07.2019 р. – 08.08.2019 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	09.08.2019 р. – 05.09.2019 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	06.09.2019 р. – 03.10.2019 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	04.10.2019 р. – 07.11.2019 р.	виконано
6.	Формування висновків	08.11.2019 р. – 21.11.2019 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	22.11.2019 р. – 29.11.2019 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	02.12.2019 р.	виконано

Студент _____ А.А.Ревега
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ І.Ю. Кисільова
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ А.В. Линенко
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 116 с., 7 рис., 21 табл., 6 додатків, 82 джерела

Об'єктом дослідження є процеси формування та управління страховими резервами страхової організації НАСК «Оранта».

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних засад та прикладних проблем, пов'язаних із управлінням інвестиційною діяльністю страховика.

Метою кваліфікаційної роботи є подальший розвиток теоретичних положень та удосконалення методичних і практичних рекомендацій щодо управління інвестиційною діяльністю страхової організації.

Методи досліджень: діалектичний метод пізнання, системний, комплексний та структурно-функціональний підхід, кількісний аналіз, методи дедукції та індукції, аналізу та синтезу, метод математичного моделювання.

Наукова новизна отриманих результатів визначається такими основними положеннями: *набув подальшого розвитку* методологічний підхід оцінювання ефективності інвестиційної діяльності страхової організації; *вдосконалений* методичний підхід до формування оптимального інвестиційного портфеля страхової організації шляхом застосування математичного моделювання.

Практичне значення одержаних результатів. Пропозиції щодо формування ефективної системи управління інвестиційною діяльністю можуть бути використані в діяльності страхових організацій.

СТРАХОВІ РЕЗЕРВИ, УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ, ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОРТФЕЛЬ СТРАХОВИКА

SUMMARY

Qualifying work: 116 pp., 7 fig., 21 tab., 6 annex, 82 references

The object of study is a process of insurance resources formation of insurance company NJS IC «Oranta».

The subject of investigation is a system of theoretical and methodical principles and practical problems connected with investment activity management of insurance companies.

The purpose of the qualification work is to justify of the theoretical regulations and work out practical recommendations to elaborate and improve investment activity management of insurance company NJS IC «Oranta».

Methods of research: dialectical cognition method; systematic, complex and structural and functional methods, calculation methods, methods of induction and deduction, analysis and synthesis; method of mathematical modelling.

The estimation of financial state of insurance company NJS IC «Oranta» has been performed; the estimation of structure and dynamics of insurance resources of NJS IC «Oranta» has been performed; the analysis of investment activity and estimation of investment potential has been performed; the optimal structure of investment portfolio of insurance company NJS IC «Oranta» was defined; the recommendations of investment activity management improvement of insurance company NJS IC «Oranta» have been elaborated.

The scientific novelty of the results consists in theoretical and methodical justification and solving of the complex issues which are connected with the improvement of investment activity management of insurance company NJS IC «Oranta». The study yielded the following scientific results, which are characterized by scientific innovation:

- got further development the methodical approach of efficiency estimation of investment activity of insurance company;
- the methodical approach of optimal investment portfolio of insurance company formation using mathematical modelling has been improved.

The results of research are aimed at estimation and improving the investment activity management system of insurance companies and can be implemented in practice of insurance companies.

The application of proposed recommendations in practice will ensure formation and effective operation of investment activity management system of insurance companies.

INSURANCE RESOURCES, INSURANCE COMPANIES INVESTMENT
ACTIVITY MANAGEMENT, INVESTMENT PORTFOLIO OF INSURANCE
COMPANY

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ СТРАХОВИХ РЕЗЕРВІВ	11
1.1 Страхові резерви та порядок їх формування.....	11
	20
1.2. Сутність та принципи управління страховими резервами.....	
1.3. Місце і роль страхових резервів в інвестиційному процесі.....	28
Висновки до розділу 1	38
2 ОЦІНКА ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ СТРАХОВИХ РЕЗЕРВІВ НАСТ «ОРАНТА».....	40
2.1 Організаційно-економічна характеристика НАСК «Оранта».....	40
2.2 Аналіз структури та динаміки страхових резервів НАСК «Оранта»	58
2.3 Аналіз інвестиційного портфеля НАСК «Оранта».....	66
2.4 Оптимізація інвестиційного портфеля НАСК «Оранта».....	75
Висновки до розділу 2	87
3.СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМИ РЕЗЕРВАМИ.....	90
3.1 Принципи та алгоритм формування стратегії і тактики управління страховими резервами НАСТ «Оранта».....	90
3.2 Проблеми та перспективи здійснення інвестиційної діяльності страховиків в сучасних умовах	96
Висновки до розділу 3.....	106
ВИСНОВКИ	107
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	111
ДОДАТКИ	117

ВСТУП

В умовах ринкової трансформації економіки страхування посідає особливе місце, забезпечуючи соціально-економічну стабільність і безпеку суспільства, розвиток підприємництва, ефективний захист майнових інтересів громадян від великого кола ризиків.

Страхові компанії відіграють важливу роль в економічних перетвореннях в Україні. Нагромадження страховиками значних фінансових ресурсів викликає необхідність управляти рухом цих ресурсів, для підтримання на належному рівні фінансового забезпечення страхових зобов'язань. Специфіка управління пов'язана з ризиковим характером діяльності, імовірносним характером настання страхових подій, і як наслідок, невизначеним розміром страхової виплати.

Управління страховими резервами дозволяє своєчасно реагувати на зміни зовнішньої середовища та внутрішнього стану страховика і однією з його цілей є формування збалансованого страхового портфеля як основи стабільного фінансового положення страхової компанії.

Проте зміни економічних умов породжують нові проблеми, від вирішення яких залежить стабільність та дієвість страхового ринку. При цьому особливу увагу необхідно приділити рішення питань щодо ефективного управління страховими резервами страховиків. Ще недостатньо розробленими є питання формування фінансових ресурсів страховиків в умовах становлення та розвитку ринкової економіки. Наукового обґрунтування потребує методичне забезпечення оптимізації структури страхових резервів з огляду на прибутковість страхової діяльності та ін. Слід зазначити, що вирішення цих проблем повинне мати комплексний характер, що забезпечить дієвість управлінських заходів, підвищить платоспроможність та ефективність захисту майнових інтересів.

Об'єктом дослідження є процеси формування та управління страховими резервами.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних засад та прикладних проблем, пов'язаних із формуванням та розміщенням страхових резервів.

Метою кваліфікаційної роботи є подальший розвиток теоретичних положень та удосконалення методичних і практичних рекомендацій щодо управління страховими резервами.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

– Проаналізувати літературні дані щодо питань формування та управління страховими резервами;

– здійснити оцінку фінансового стану страхової організації ПАТ НАСК «Оранта»;

– здійснити оцінку розміщення коштів страхових резервів;

– побудувати оптимальний портфель розміщення страхових резервів;

– розробити рекомендації щодо вдосконалення управління страховими резервами ПАТ НАСК «Оранта» шляхом математичного моделювання.

Методи досліджень: діалектичний метод пізнання, системний, комплексний та структурно-функціональний підхід, кількісний аналіз, методи дедукції та індукції, аналізу та синтезу, метод математичного моделювання.

Інформаційну базу дослідження складають дані бухгалтерської звітності та інформаційні матеріали страхової організації ПАТ НАСК «Оранта», а також монографічні дослідження та статті вітчизняних і зарубіжних авторів.

Наукова новизна отриманих результатів визначається такими основними положеннями:

1) отримано математичну модель оптимального інвестиційного портфеля страхової організації ПАТ НАСК «Оранта»;

2) розроблено рекомендації щодо підвищення ефективності управління страховими резервами.

Практичне значення мають такі розробки: пропозиції щодо формування та ефективного управління страховими резервами; модель управління страховими резервами.

По результатам дослідження опубліковано статтю в науковій пресі:

Kisilova I., Revega A. Problems of insurance organizations investment portfolio management. Електронний науково-практичний журнал. «Інфраструктура ринку». 2019. Випуск 36.

Результати роботи пройшли апробацію на III Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні підходи до ефективного використання потенціалу економіки» (м.Запоріжжя 19 жовтня 2019 р.). Оpubліковано тези: (Кисільова І.Ю., Ревега А.А., Розміщення резервів страхових організацій. С.65).

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ СТРАХОВИХ РЕЗЕРВІВ

1.1 Страхові резерви та порядок їх формування

Страхові резерви – це грошові кошти, що утворюються страховими організаціями з метою забезпечення майбутніх виплат страхових сум і страхового відшкодування за вимогами страхувальників залежно від видів страхування (перестраховування).

Проведення страхування зумовлює зворотність страхового циклу, оскільки потребує спочатку внесення страхової премії, а потім, через деякий час, надання страхової послуги у вигляді виплати страхових сум або страхового відшкодування. Моменти надходження страхових премій і виплати страхового відшкодування, як правило, не збігаються, і це дає змогу страховику акумулювати значні кошти у вигляді страхових резервів. Розмір цих резервів на будь-який момент має бути достатнім для виконання умов договору страхування щодо страхових виплат.

Серед дослідників, які досліджували сутність страхових резервів, порядок їх формування і використання, слід виділити як вітчизняних науковців В.Д. Базилевича [9,10], С.С. Осадця [73], О.О. Гаманкову [21], Н.М.Внукову [18], В.Й. Плису [58], О.С. Рабія [64], так і зарубіжних Adewole A.P. [1], Fischer K. [2], Piljan I. [5], Whitford W.M. [6], та інших [4].

Методика розрахунку страхових резервів визначається залежно від виду та терміну дії договору страхування. Згідно страховому законодавству, страхові резерви в обсягах, що не перевищують технічних резервів, утворюються у тих валютах, у яких страховики несуть відповідальність за своїми страховими зобов'язаннями.

Страхові резерви поділяються відповідно до чинного законодавства України на такі види [15,19,72]:

1. Технічні резерви – показник, який виражає грошову оцінку зобов'язань страхової організації за страховими зобов'язаннями, і одночасно є сумою коштів, що є гарантією виконання зобов'язань перед страхувальником

з огляду на наявні у страховому портфелі договори страхування. Тким чином страховик отримує інформацію про загальний обсяг відповідальності за діючими договорами страхування.

Законодавством України передбачено формування таких технічних резервів за видами страхування іншими, ніж страхування життя:

– резерв незароблених премій – резерв, який включає в себе частки від сум надходжень страхових платежів, що відповідають страховим ризикам, які не минули на звітну дату;

– резерв збитків – зарезервовані несплачені суми страхового відшкодування за відомими вимогами страхувальників, з яких поки не прийнято рішення щодо виплати або відмови у виплаті страхового відшкодування.

Технічні резерви формуються окремо за кожним видом страхування відповідно до правил формування та розміщення страхових резервів.

Відповідно до Закону України «Про страхування» [63] страховики використовують єдиний спрощений метод розрахунку резерву незароблених премій (метод плаваючих кварталів): сума надходження страхових платежів в першому кварталі множиться на одну четверту, в другому – на одну другу, в останньому кварталі розрахункового періоду – на три четвертих, одержані добутки додаються.

В Україні законодавством також дозволено страховикам приймати рішення про запровадження з початку календарного року згідно з встановленою методикою формування і ведення обліку таких технічних резервів: резерв незароблених премій; резерв заявлених, але не виплачених збитків; резерв збитків, які виявлені але не заявлені; резерв катастроф; резерв коливань збитковості.

Чинним законодавством може визначатись окремий перелік резервів з медичного страхування, страхування цивільної відповідальності оператора за ядерну шкоду, а також порядок їх формування. Кабінет Міністрів України може змінювати перелік страхових резервів та порядок їх розрахунку.

Розміщення страхових резервів страховик проводить з урахуванням безпечності, прибутковості, ліквідності і диверсифікованості, що відповідають вимозі управління активами [15,19,63].

Міжнародний досвід формування та розрахунку розміру страхових резервів показує, що вони формуються за рахунок страхових премій з урахуванням наявності у страховому портфелі страховика видів страхування та терміну дії договору страхування. Методика розрахунку страхових резервів визначається залежно від виду та терміну дії договору страхування [59,65].

З огляду на вищесказане, при оцінюванні фінансового стану страховика та його надійності, розміру статутного фонду і резервів, вільних від зобов'язань, правильно розрахованої тарифної ставки та збалансованого страхового портфеля важливе значення приділяється достатності страхових резервів, що зумовлюється складом резервів і застосуванням тих чи інших методів їх обчислення [63].

Законодавством України передбачено, що резерв незароблених премій, що включає частки від сум надходжень страхових платежів, які відповідають страховим ризикам, що не минули на звітну дату; резерв збитків – зарезервовані несплачені суми страхового відшкодування за відомими вимогами страхувальників. Призначення кожного виду технічних резервів різне. Спільним є те, що протягом певного часу в період дії договору страхування вони являють собою кошти страхувальників, а не страховиків, і призначені для виплати страхових відшкодувань за договорами страхування, які не минули на звітну дату.

Страховики країн ЄС, які здійснюють ризикові види страхування, формують резерви премій та резерви збитків. При цьому майже 2/3 обсягу річної премії припадає на резерв збитків і 1/3 – на резерв премій. Систему технічних резервів ілюструє рис. 1.1 [41]:

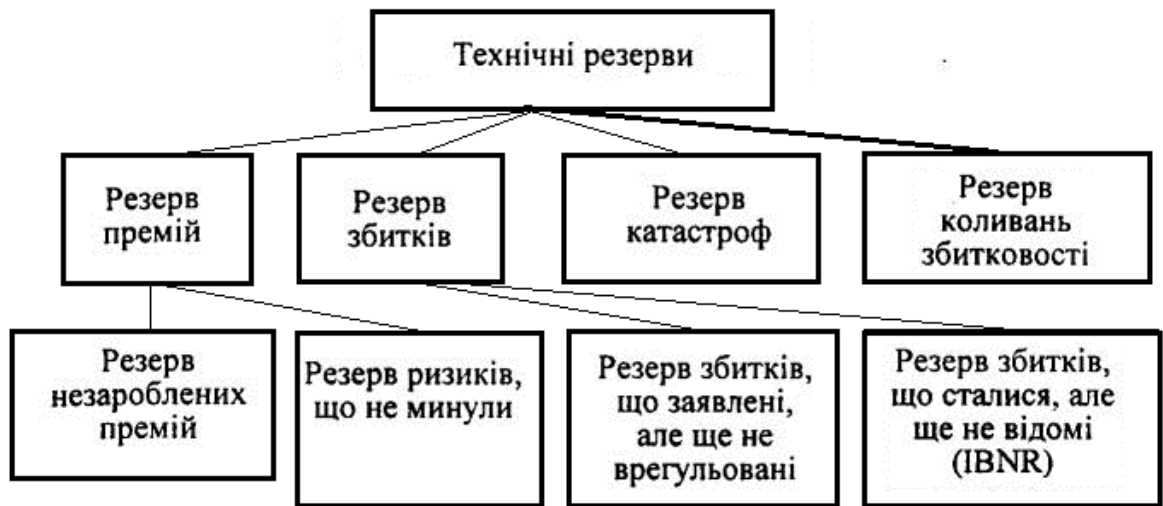

Рис. 1.1 – Система технічних резервів страховика

Резерви премій являють собою резерв незароблених премій; додатковий резерв ризиків, що не минули.

Резерв незароблених премій складається з частини страхових премій, які надійшли за договорами страхування, що укладені у звітному періоді, але стосується терміну дії договору страхування, що припадає на наступний звітний період.

Отже, резерв незароблених премій за своїм змістом є не резервом, а статтею розмежування обліку отриманих страхових премій між суміжними звітними періодами. Це обумовлено тим, що страхові премії, як правило, сплачуються наперед – авансом за весь термін дії договору страхування, який не завжди збігається зі звітним періодом. Резерв незаробленої премії – це страховий резерв, призначений для виплат страхового відшкодування в майбутньому. Отже, він являє собою витрати майбутніх періодів [41].

Для визначення справжнього розміру резерву незаробленої премії існують різні методи. При виборі тієї чи іншої методики розрахунку резерву незаробленої премії необхідно враховувати такі чинники: вид страхування, термін дії договору страхування, рівень збалансованості страхового портфеля,

рівномірність розподілу ризику. Береться до уваги також періодичність сплати премій за укладеними договорами страхування [15,16].

У практиці страхування зарубіжні компанії використовують кілька методів визначення розміру частини страхової премії, яка не є заробленою, - резерву незаробленої премії:

- метод $1/365$ - «pro rata temporis»;
- метод $1/4$; $1/8$; $1/12$; $1/24$ - «паушальні» методи;
- метод 40 %; 36 %.

При застосуванні методу «pro rata temporis» розрахунок незаробленої премії виконується за кожним договором страхування окремо. Незароблена страхова премія визначається як добуток страхової премії та частки від ділення терміну дії договору страхування, який ще не закінчився (у днях) до всього терміну дії договору страхування (у днях).

На підставі визначеної величини незаробленої премії за кожним договором страхування обчислюється сумарна величина резерву. Перевага цього методу в тому, що він дає змогу страховику на будь-яку дату визначати розмір резерву незароблених премій.

Як зазначають вітчизняні дослідники, зокрема Базилевич В.Д. [9], метод $1/365$ є найбільш точним, проте він дуже трудомісткий, та його використання потребує чіткої організації роботи страховика. Для отримання коректного розрахунку необхідне своєчасне відображення надходжень страхових премій по кожному договору страхування; дати укладення договору страхування; дати, коли договір страхування набирає чинності; дати його закінчення; термін дії договору страхування. У страховиків, що укладають велику кількість договорів, опрацювання даних без використання сучасних технічних засобів потребує багато часу й зусиль. Для швидкого обліку та опрацювання даних необхідно застосовувати системи програмного забезпечення.

Принцип паушальних методів полягає у наступному: за всіма договорами страхування, що укладаються протягом місяця терміном на один рік, припускається, наприклад для методу $1/24$, що страхова премія надходить

в середині місяця. Отже, на кінець місяця заробленою страховою премією вважається половина страхової премії певного місяця або $1/24$, а розмір резерву становить відповідно $23/24$ страхової премії. Наприкінці наступного місяця дії договору страхування, укладеного в попередньому місяці, вважається, що договір діє половину попереднього місяця і повний місяць, наприкінці якого здійснюється розрахунок резерву незароблених премій. Тому страхова премія є заробленою і дорівнює половині розміру належної страхової премії попереднього місяця і належної страхової премії місяця, наприкінці якого здійснюється розрахунок резерву.

Відповідно, при використанні методу $1/8$ припускають, що договори страхування, термін дії яких рік, укладені протягом одного кварталу і набирають чинності у середині кварталу.

Страховики застосовують іноді простіші, але не такі точні методи розрахунку незаробленої премії – метод 40% ; 36% . Метод цей ґрунтується на тому, що дата укладення договору страхування не має конкретного значення і вважається, що всі договори страхування укладені у середині року, тобто 1 липня. Отже, резерв незароблених премій на кінець року має відповідати половині нетто-премії. Водночас для спрощення розрахунок виконується на основі не нетто-, а брутто-премії. Проте береться до уваги, що витрати на ведення справи становлять 20% ; 28% . Звідси половина брутто-ставки дорівнює 40% ; 36% . Методи є 40% ; 36% придатними тоді, коли страховик здійснює масові види страхування на основі уніфікованих договорів(договори страхування укладені на один термін, страхові премії надходять рівномірно, а компанія має надійний страховий портфель.

Резерв ризиків, які ще не минули, формується як додаток до резерву незароблених премій, щоб компенсувати можливість заниження тарифу.

Резерв катастроф формується з метою забезпечення страхових виплат у разі настання природних катастроф або значних промислових аварій, у результаті яких буде завдано збитків численним страховим об'єктам і коли постає потреба здійснювати виплати страхового відшкодування в сумах, що

значно перевищують середні розміри збитків, які взято до уваги при розрахунку страхових тарифів. Резерв катастроф формується з урахуванням можливості великомасштабних аварій, від яких одночасно постраждає багато страхових об'єктів, і виявиться брак страхових резервів, сформованих з огляду на рівномірне настання випадків. Резерв катастроф особливо необхідний при страхуванні ризиків стихійних лих, а також при формуванні страхового портфеля на території підвищеної небезпеки. Відрахування до резерву катастроф мають надходити протягом тривалого періоду і формуватися страховиками в разі, якщо діючими договорами страхування передбачена відповідальність при настанні такого роду подій.

Резерв коливань збитковості дозволяє страховикам компенсувати перевищення своїх витрат, що пов'язані із відшкодуванням збитків, у випадках, коли фактична збитковість страхової суми за видом страхування на звітний період перевищує очікуваний рівень збитковості, який прийнято за основу при розрахунку тарифної ставки за цим видом страхування. В періоди успішної діяльності страховика цей резерв поповнюється за рахунок отриманих у результаті страхової діяльності надлишків, у збиткові роки з нього вилучаються кошти для покриття збитків, що пов'язані зі здійсненням страхових операцій.

Підставою для формування резерву збитків є забезпечення можливості відшкодувати збитки в майбутньому періоді за страховими випадками. У практиці страхової справи збитки за застрахованими ризиками сплачуються страховиком не відразу, а через деякий час. Так, визначення резерву збитку можна поділити на кілька етапів. Перший етап – настання страхового випадку: страховик не отримав повідомлення про його настання і розмір збитку не визначений. На другому етапі страховик на підставі заяви страхувальника про випадок, який настав, у журналі реєстрації збитків фіксує страхову суму за даним договором страхування. Наступний етап – визначення фактичної суми збитку. І останній етап – розрахунок зі страхувальником за збитками, що

заявлені. Отже, резерв збитків поділяється на резерв збитків, що сталися, але ще не відомі; резерв збитків, що заявлені, але ще не врегульовані

Резерв збитків, що заявлені, але ще не врегульовані, формується для забезпечення зобов'язань, які пов'язані з урегулюванням збитків за страховими випадками, про настання яких в обумовленому порядку було заявлено страховикові. При цьому резерв є сумою таких елементів:

- невизначених збитків, які розраховуються в розмірі 5 % від сум надходжень страхових премій;
- заявлених, але ще не врегульованих збитків, тобто збитків, за якими ще не складений розрахунок страхового відшкодування;
- урегульованих, але ще не сплачених збитків, тобто збитків, які заявлені страхувальником і зафіксовані в реєстрах обліку страховиком та за якими складений розрахунок страхового відшкодування, але відшкодування ще не надане.

Величина резерву збитків, що заявлені, але ще не врегульовані, визначається за кожною неврегульованою заявою від страхувальника. Якщо збиток заявлений, але розмір збитку не встановлений, для розрахунку береться максимально можлива величина збитку, яка не перевищує страхової суми.

Резерв збитків, що сталися, але ще не відомі, формується у зв'язку з випадками, які сталися, але про факт настання яких страховикові не було повідомлено на звітну дату і зобов'язання за якими будуть виконані в наступному звітному періоді.

Зауважимо, що достатнього розміру резерву збитків (на відміну від резерву премій), на практиці домогтися неможливо. Важко оцінити майбутні збитки навіть за збитками, що заявлені, а тим більше за збитками, які сталися, але ще не відомі. Проте є види страхування, за якими можна точно оцінити розмір збитків. Наприклад, страхування майна, авто-каско. Але існують і такі види страхування, тобто «страхування з довгим хвостом» (страхування цивільної відповідальності, відповідальності роботодавця); така назва пояснюється тим, що врегулювання збитків може тривати довго після

закінчення договору страхування. Наслідок нещасного випадку або захворювання може виявитися через деякий час. Судовий розгляд може розтягтися на кілька місяців. Нерідко бувають обставини, коли страховики сплачують збитки десятирічної давності. Для розрахунку розміру резерву збитків, що сталися, але ще не відомі, існують різноманітні методи. За ступенем складності вони варіюються від вельми складних до найпростіших. Кожний метод обирається залежно від виду страхування, кількості показників і наявності відповідних даних [8, 48].

2. Резерви з страхування життя поділяють на:

- резерв довгострокових зобов'язань (математичні резерви);
- резерв належних виплат страхових сум.

Величина резервів довгострокових зобов'язань обчислюється актуарно, окремо за кожним договором за методикою формування резервів зі страхування життя, передбаченою Законом України «Про страхування». Кошти резервів зі страхування життя не є власністю страховика і мають бути відокремлені від іншого його майна, тобто обліковуватись на окремому балансі.

Отже, порядок визначення розміру технічних резервів, який застосовують українські страховики, недостатньо відбиває обсяг відповідальності страховика за діючими на момент оцінки договорами страхування. Це може призвести до зниження надійності страхових операцій, платоспроможності страховика.

1.2 Сутність та принципи управління страховими резервами

Характер страхового бізнесу вимагає створення технічних резервів, інвестування в активи та їх утримання для покриття цих технічних резервів та межі платоспроможності. Для забезпечення виконання страховиком прийнятих страхових зобов'язань перед власниками полісів, такі активи повинні управлятися в надійний спосіб з урахуванням як профілю зобов'язань компанії так і з урахуванням повної характеристики співвідношення ризиків і доходів, яка, в свою чергу, має забезпечуватися в результаті інтегрованого погляду на страхові послуги та на політику андеррайтингу, політику перестраховування, інвестування та підтримки рівня платоспроможності.

Профіль зобов'язань компанії, з точки зору терміновості та передбачуваності розміру та часу виплати вимог, може суттєво відрізнятися в залежності від характеру страхового бізнесу, і, внаслідок цього, необхідність підтримувати високий ступінь ліквідності всередині портфелю активів для різних страхових компаній також буде різною. Відмінності в облікових та податкових підходах до різних видів страхової діяльності також можуть впливати на інвестиційні рішення.

Науковим та практичним проблемам управління страховими резервами присвячено чимало наукових праць таких дослідників, як: Беялов Т.Е. [14], Бачаров В.В. [13], Нерус А.М. [39], Носенко М.С. [43], Островський В.А. [46], Пластун. В.Л., Балєв В.Є. [57], Сахно О.В. [69], Юркевич О.М. [82].

Ключовим рушієм стратегії страховика щодо активів буде профіль його зобов'язань і необхідність утримувати достатню кількість активів належного характеру, терміну та ліквідності для забезпечення виконання власних зобов'язань при настанні їх терміну. Таким чином, детальний аналіз та управління взаємозв'язком між активами і пасивами страхової організації стає передумовою розробки та перегляду інвестиційної політики та процедур, спрямованих на забезпечення відповідного управління страховиком ризиками, пов'язаними з інвестиційною діяльністю, відповідно до власної

платоспроможності. Такий аналіз, серед іншого, включатиме тестування стійкості портфелю активів до різних сценаріїв розвитку ринку та умов інвестування, і впливу на позицію платоспроможності страховика [17,23].

Залежно від характеру власних зобов'язань страховики, як правило, утримують, в різних пропорціях, чотири основних типи фінансових активів або безпосередньо, або через інші інвестиційні механізми (участь в колективному інвестуванні тощо), або ж через інвестиційних менеджерів третьої сторони:

- облігації та інші інструменти з фіксованим доходом;
- звичайні акції або подібні типи інвестування в акціонерний капітал;
- борги, депозити та інші права;
- майно.

Утримання певного портфелю активів містить низку ризиків, пов'язаних з інвестиціями, які вимагають від страховика здійснювати моніторинг, вимір і контроль розмірів та структури технічних резервів та платоспроможності, а також підготовки звітів. Основним інвестиційним ризиком, за думкою Баранової В.Г. [12], є ринкові ризики (негативні зміни, в державних цінних паперах, облігаціях та курсах обміну), кредитні ризики (банкрутство зустрічної сторони), ризик ліквідності (нездатність покрити позицію за ринковою ціною або за ціною, наближеною до неї), операційний ризик (відмова системи / внутрішнього контролю) та правовий ризик.

Фактичний склад портфелю активів страхової організації на будь-який момент часу повинен бути результатом добре структурованого процесу інвестування, який розглядається як круговий рух і характеризується наступними кроками, як зазначає Шуригіна Н.І. [81]:

- формулювання та розробка стратегії та тактики інвестиційної політики страхової організації;
- здійснення інвестиційної політики страхової організації в належно обладнаній інвестиційній організації на основі чіткого та точного інвестиційного мандату;

- контроль, вимір та аналіз досягнутих результатів інвестиційної діяльності страхової організації та прийнятих ризиків;

- зворотній зв'язок з органами відповідного рівня за пунктами а, б та в.

Юрисдикції можуть приймати підхід, який передбачає впровадження правових обмежень щодо інвестиційної політики страхової організації та процедур страхових компаній. Значимим, що ці обмеження можуть стосуватись типу або обсягу використання певних активів страхової організації для покриття технічних резервів, та/або носити характер конкретних вимог щодо узгодженості термінів активів та зобов'язань. Деякі юрисдикції можуть віддавати перевагу вимогам якісного характеру. Але, слід наголосити на тому, що яким би не був підхід, страховики повинні розробляти та застосовувати загальні стратегії управління активами, які мають забезпечити наявність [20,22,41]:

- визначеної Радою директорів страхової організації стратегії інвестиційної політики, основаної на оцінці ризиків, понесених компанією та її апетиту до ризиків;

- постійного нагляду з боку Ради та вищого керівництва страхової організації за інвестиційною діяльністю та чіткої підзвітності керівництва за її здійснення;

- всеохоплюючих, точних та гнучких систем, які дозволяють проведення ідентифікації, виміру та оцінки інвестиційних ризиків, та поєднання цих ризиків на різних рівнях (за будь-яким з окремих утримуваних портфелів, для страхової компанії в цілому тощо). Такі системи будуть варіюватися від однієї компанії до іншої, але вони повинні бути достатньо міцними та відображати масштаб ризиків і обсяги здійснюваної інвестиційної діяльності страхової організації; здатними своєчасно і точно висвітлювати і вимірювати всі суттєві ризики; зрозумілими для всіх відповідних працівників страховика на всіх рівнях.

- ключових структур контролю (розмежування обов'язків, схвалення, визначення, узгодження);

- належних процедур виміру та оцінки результатів інвестиційної діяльності страхової організації;
- належного та своєчасного обміну інформацією щодо інвестиційної діяльності страхової організації між всіма рівнями всередині страхової компанії;
- внутрішніх процедур розгляду наявності належних політики та процедур інвестування;
- досконалих та ефективних процедур аудиту та моніторингу для визначення і звітування щодо дотримання процедур контролю за інвестиційною діяльністю і виявлення слабких сторін цієї діяльності.
- процедур виявлення та контролю уразливості і залежності страховика від ключових працівників і систем.

Законодавство, зокрема закон України «Про страхування» [63] визначає, що страхові компанії повинні проходити аудиторську перевірку, яка повністю охоплюватиме всю здійснювану ними інвестиційну діяльність і забезпечуватиме своєчасне виявлення слабких сторін у внутрішньому контролі та недоліків операційної системи. Якщо проводиться внутрішній аудит, він має бути незалежним. Про занепокоєння в зв'язку з інвестиційною діяльністю слід негайно повідомляти вищому керівництву та Раді директорів. Аудит має здійснюватися компетентними фахівцями, обізнаними з ризиками, притаманними всім утримуваним активам.

При здійсненні моніторингу управління активами страхових компаній наглядові органи повинні пересвідчуватися в тому, що ці компанії здатні ідентифікувати, забезпечувати моніторинг, вимірювати, контролювати відповідні ризики та звітувати про них. Для досягнення цієї мети наглядові органи повинні вимагати від страховиків наявності викладу загальної інвестиційної політики та процедур, ухвалених Радою директорів, в тому числі процедур, які забезпечують подання Раді директорів належної якісної та кількісної інформації щодо інвестиційної діяльності та активної позиції. Наглядові органи також можуть мати бажання пересвідчитися, що компанії

запровадили ефективні процедури для моніторингу та управління для забезпечення відповідності своєї інвестиційної діяльності та активної позиції профілю своїх зобов'язань.

Як зазначає Р.В.Пікус [54-56], управління активами страхової компанії має дві основні цілі. Перша – забезпечення необхідного рівня платоспроможності й фінансової стійкості, для чого страховики зобов'язані дотримувати певних співвідношень між активами й прийнятими ними страховими зобов'язаннями. Друга – одержання прибутку.

Відомо, що страхування є однією з галузей бізнесу, найбільш залежних від інформаційного забезпечення. Кожний страховик відчуває потребу постійно аналізувати зміни зовнішніх і внутрішніх чинників, що можуть вплинути на наслідки роботи компанії, в чому йому допомагають бази даних, які містять систему актів з правового забезпечення діяльності компанії, що характеризує розвиток економіки як на макро-, так і на мікрорівні, аналіз стан справ на національному і регіональному страховому ринках, дають уявлення про світові тенденції і нові технології страхування.

Як зазначають науковці та практики, зокрема Шуригіна Н.Ю. [81], Пікус Р.В. [54-56] та інші, страхові компанії відіграють надзвичайно велику роль на фінансовому ринку, забезпечуючи інвесторам страховий захист від різного роду ризиків. Угоди страхування, що з ними укладаються, є основою для фінансового забезпечення інвестиційних проектів. Пасивні та активні операції страхових компаній носять специфічний характер і суттєво відрізняються від аналогічних операцій банків та інших кредитно-фінансових установ. Так, активні операції складаються із інвестицій у державні облігації центральних і місцевих органів влади, в облігації та акції приватних корпорацій іпотеку та нерухомість, а також у борг під поліси. Позики під поліси – це, по суті, кредитування осіб, що застрахувалися в даній компанії. Страхові компанії володіють достатніми довготерміновими страховими резервами і є основними постачальниками довготермінового капіталу на національних ринках фінансових послуг провідних західних країн.

З іншого боку, згідно зі ст. 31 Закону України «Про страхування» [63] страхові резерви слід розміщувати, враховуючи принципи безпеки, прибутковості, ліквідності й диверсифікації [63]. Розглянемо ці принципи детальніше.

Принцип безпеки (надійності, зворотності) потребує максимально надійного розміщення активів, що забезпечить їх повернення у повному обсязі. Фактично це вимагає від страховика мінімізації інвестиційного ризику, тобто зменшення ймовірності одержання інвестиційного доходу, нижчого від очікуваного.

Принцип ліквідності є обов'язковою спеціальною умовою розміщення активів страховика таким чином, щоб вони в найкоротший термін і з найменшими витратами були обернені в гроші, оскільки зобов'язання страхової організації щодо страхової виплати здійснюються у грошовій формі, що й зумовлює такі жорсткі вимоги до ліквідності його активів.

Принцип ліквідності має специфіку залежно від видів страхування. Під час накопичувального страхування життя зобов'язання виникають, як правило, рівномірно на достатньо довгий термін, тому забезпечення ліквідності для цих видів легше спрогнозувати. При здійсненні ризикового страхування обсяги відповідальності страхової організації можуть характеризуватися досить різкими перепадами впродовж короткого терміну, що потребує від страхової організації жорсткіших вимог до ліквідності активів.

Принцип диверсифікації забезпечується шляхом розміщення страхових резервів за різними напрямками вкладень і підвищує стабільність інвестиційного портфеля страховика. Диверсифікація може провадитися за видами активів, терміном та територією їх вкладення.

Принцип прибутковості (рентабельності) вимагає одержання постійного і досить високого доходу від розміщених страхових резервів. Одержання прибутку в умовах діяльності на страховому ринку – мета комерційних страхових організацій. Інвестиційний прибуток страховика, як

свідчить закордонна практика, є основою конкурентної боротьби, оскільки страхові платежі виключно покривають страхові виплати і поточні витрати страхової компанії.

Щодо розміщення страхових резервів українськими страховиками, чинним законодавством встановлено певні обмеження на їх представлення у певних видах активів. Відповідно до Закону «Про страхування» (ст. 31) [63], страхові резерви мають бути представлені активами таких категорій:

- грошові кошти на розрахунковому рахунку;
- банківські вклади (депозити);
- валютні вкладення згідно з валютою страхування;
- нерухоме майно;
- акції, облігації;
- цінні папери, що емітуються державою;
- права вимоги до перестраховиків;
- інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів;
- банківські метали;
- кредити страхувальникам-громадянам, які уклали договори страхування життя (встановлено особливості такого кредитування: обсяг кредиту не повинен перевищувати викупної суми на момент видачі кредиту; кредит видається під заставу цієї суми. Кредит не може бути видано раніше, ніж через один рік після набрання чинності договору страхування, і на термін, який перевищує період, що залишився до закінчення дії договору);
- готівка в касі в обсягах лімітів залишків каси, встановлених Національним банком України.

Законом, однак, передбачено, що кошти резервів із страхування життя можуть використовуватися для довготермінового кредитування житлового будівництва, зокрема індивідуальних забудовників. Порядок такого кредитування буде визначитися Кабінетом Міністрів України. Страховику заборонені будь-які інші види кредитної діяльності.

Нормативи розміщення коштів страхових резервів наведено в таблиці 1.1 [67]:

Таблиця 1.1 – Нормативи розміщення коштів страхових резервів, %

Категорії активів згідно ст. 31 Закону України “Про страхування”	Технічні резерви	Резерви зі страхування життя
Грошові кошти на поточних рахунках	30	20
Банківські вклади (у т.ч. в одному банку)	70 (20)	70 (20)
Нерухомість (у т.ч. в один об’єкт)	30 (10)	30 (10)
Акції українських емітентів (у т.ч. в акції одного емітента)	30 (10)	30 (10)
Облігації українських підприємств-емітентів (у т.ч. в облігації одного емітента)	30 (10)	40 (10)
Державні облігації	80	80
Інвестиції в економіку України	20	20
Банківські метали	15	15
Облігації місцевих позик	10	10
Кредити страхувальникам-громадянам	X	20

Страховики, які здійснюють види страхування, інші, ніж страхування життя, зобов’язані формувати та вести облік таких технічних резервів за видами страхування:

– незароблених премій (резерви премій), що включають частки від сум надходжень страхових платежів (страхових внесків, страхових премій), що відповідають страховим ризикам, які не минули на звітну дату;

– збитків, що включають зарезервовані несплачені страхові суми та страхові відшкодування за відомими вимогами страхувальників, з яких не прийнято рішення що до виплати або відмови у виплаті страхової суми чи страхового відшкодування.

Страховики можуть прийняти рішення про запровадження з початку календарного року за методикою формування і ведення обліку таких технічних резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя: резерв незароблених премій; резерв заявлених, але не виплачених збитків;

резерв збитків, які виникли, але не заявлені; резерв катастроф; резерв коливань збитковості.

Страховики зобов'язані письмово повідомити Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України про запровадження формування і ведення обліку зазначених технічних резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя, не пізніше ніж за 45 днів до початку календарного року [67].

Отже, здійснення інвестиційної діяльності страховими організаціями є важливою частиною процесу забезпечення страхового захисту і, внаслідок цього потребує ретельного дослідження та застосування різноманітних методів оцінювання.

1.3 Місце і роль страхових резервів в інвестиційному процесі

Як зазначалось раніше, страхові організації посідають особливе місце в забезпеченні інвестиційного процесу. З одного боку, вони виконують функції інституційних інвесторів, мобілізуючи значну частину фінансових коштів юридичних і фізичних осіб (страхувальників) та спрямовуючи їх у різні види інвестицій. З іншого боку, за допомогою страхування можна забезпечити стимулювання інвестиційної активності вітчизняних і іноземних власників капіталу шляхом здійснення страхових операцій за видами страхування, що гарантують інвесторам повернення вкладених коштів, а в багатьох випадках і відшкодування неотриманого доходу при настанні різних несприятливих подій, що призвели до втрати всіх чи частини вкладених сум. Можливість здійснення страховиками інвестиційної діяльності впливає із особливостей перерозподілу коштів методом страхування. Специфіка договору страхування дає можливість страховику протягом певного періоду часу розпоряджатися коштами, отриманими від страхувальників, інвестуючи їх у різні сфери. Крім залучених ресурсів, страхові організації мають у своєму розпорядженні власні

кошти. Ці ресурси також використовуються страховиками в інвестиційних цілях.

Питанням інвестиційної діяльності страхових організацій присвячено роботи багатьох вітчизняних науковців: Залетова О. [24], Мирощенко Н.Ю. [33], Іоргачової М.І. [25], Майданченко І.В. [28], Макаренка Є.В. [30], Махортова Ю.О. [31], Милятинської О.А. [32], Шаповал Л.П. [78] та інших. Проте більшість вчених в своїх дослідженнях висвітлює проблеми та пропонує шляхи їх вирішення щодо інвестиційної діяльності загалом. Питанню розміщення коштів страхових резервів, зокрема технічних, приділяється недостатня увага.

Дослідження свідчать, що в Україні інвестиційні можливості страхових компаній досить обмежені через недовіру населення до довготермінових інвестицій та невеликий набір інвестиційних інструментів. Причина передусім полягає в недооцінці ролі і місця страхування з боку держави, потенційних інвесторів, які можуть вкладати капітал у створення і розвиток страхових організацій, а також споживачів страхових послуг.

Особливу роль відіграють резерви зі страхування життя, бо для цієї підгалузі страхування характерний, по-перше, тривалий термін дії договорів і, по-друге, настання зобов'язань із виплат страхового забезпечення в основній частині лише після закінчення договору страхування або в інші раніше обумовлені терміни, звичайно віднесені на значний час від початку виплати страхових внесків. Це дає змогу інвестувати певну частину резервів зі страхування життя у відносно довготермінові проекти. І чим на більший термін укладені договори, тим довготерміновішими можуть бути інвестиції.

Проблема вищої дохідності вкладень тимчасово вільних коштів страхової організації може бути вирішена, за думкою Поплавського О.О. [61], по-перше, за допомогою випуску спеціальних державних довготермінових цінних паперів для вкладень у них частини коштів резерву зі страхування життя; по-друге, через допуск страховиків на ринок цінних паперів напряду, а не через фінансових посередників і, по-третє, поступово, знімаючи заборону

(при збереженні певних обмежень) для страхових компаній на пряме кредитування юридичних осіб.

Кошти резервів із договорів ризикового страхування, на відміну від страхування життя, можуть бути інвестовані у високоліквідні, короткотермінові активи. Для розвитку операцій із ризикових видів страхування, а отже, для підвищення величини страхових резервів, що формуються за ними, потрібно переконати населення і керівників підприємств, що страхування є для них найефективнішим методом вирішення проблем, які можуть виникнути у разі загибелі чи пошкодження їх майна, спричинення шкоди третім особам і в інших подібних випадках. Потенційні страхувальники мають бути впевнені, що немає дешевшого і надійнішого способу ліквідації збитків у таких ситуаціях, ніж укладання договорів страхування.

Насамперед, як зазначають Поліщук О.А., Ткачук В.О. [59], страхувальники повинні твердо знати, в яких випадках спричинення збитків вони можуть розраховувати на допомогу держави, і в яких їм доведеться відшкодувати збитки за рахунок власних коштів. По-друге, повинна бути забезпечена система гарантій виконання страховиками своїх зобов'язань за договорами страхування. По-третє, можливе використання пільгового порядку укладання договорів страхування із деяких видів страхування.

Для розширення можливостей проведення страхових операцій і підвищення ролі страховиків у інвестиційному процесі мають бути суттєво збільшені розміри власного капіталу страховиків. Тільки великі страхові організації можуть акумулювати у вигляді джерел інвестицій значні кошти і викликати довіру зі сторони потенційних клієнтів. Крім того, роль власного капіталу страховиків в інвестиційному процесі полягає і в тому, що оскільки дані ресурси, як правило, вільні від конкретних зобов'язань, певна їх частина також може бути вкладена у порівняно довготермінові і менш ліквідні види інвестицій.

Світовий досвід та вітчизняна практика показують, що страховики є важливим джерелом інвестиційного капіталу. По-перше, це пов'язано з інверсією циклу (оскільки отримання страхової премії передуює наданню страхової послуги), а по-друге, із розподілом ризику в часі. Тому страховик протягом часу дії договору страхування тимчасово розпоряджається коштами страхувальника, які акумульовані у страхові резерви [74].

Крім коштів страхових резервів, страховик має у своєму розпорядженні власні кошти у вигляді вкладів засновників, а також спеціальних фондів, які сформовані за рахунок прибутку та суми нерозподіленого прибутку.

Тому кошти страховика, які перебувають у його розпорядженні, є сукупністю ресурсів, за рахунок яких страхова організація виконує свої зобов'язання при настанні страхового випадку та забезпечує нормальне функціонування. Ці кошти представлені, по-перше, надходженнями страхових премій, по-друге, власними коштами, які можуть використовуватися протягом кількох років.

З огляду на це при інвестуванні коштів страхової організації необхідно враховувати їх структуру, а також оптимальний термін інвестування. Поліщук О.А., Ткачук В.О. [59] зазначають, що потрібно виходити з того, що резерви є коштами страхувальників і в разі настання страхового випадку мають своєчасно повертатися їм у вигляді страхового відшкодування, яке може бути й більшим порівняно з внесками за надання страхової послуги. Активи страхової компанії мають бути розміщені з урахуванням безпечності, прибутковості, ліквідності, диверсифікованості. Зазначимо, що це й є основні вимоги до управління активами.

Безпечність вкладень активів страхової компанії свідчить про мінімальний інвестиційний ризик, вона може досягатися шляхом диверсифікованості коштів.

Що ж до прибутковості активів страховика, то вона істотна при визначенні загального фінансового результату. Адже іноді в кінці звітного періоду страховик компенсує збитки, пов'язані зі страховою діяльністю, за

рахунок прибутку від інвестиційної діяльності. Тому в цілому по компанії може досягатися позитивний фінансовий результат.

Говорячи про ліквідність активів страхових компаній, мають на увазі можливість оперативної конвертації їх у готівкові платіжні кошти, за рахунок яких страховик дістає змогу виконати свої зобов'язання. Носенко М.С. [43] зазначає, що особливістю використання принципу ліквідності у страхуванні є залежність вимог до ліквідності від ризиків страхового портфеля страховика. Якщо страховик здійснює страхування високоризикованих (авіаційне, страхування і т. ін.) видів страхування, йому в короткий термін необхідно буде перетворити свої активи на готівкові кошти. Отже, страховикові з ризикових видів страхування доцільно мати значну частку високоліквідних активів.

Але, слід зазначити, що безпечність, прибутковість, ліквідність активів не є взаємозамінюваними характеристиками. Так, за надійними активами (державні цінні папери) маємо низьку прибутковість; збалансований портфель інвестування досягається за допомогою диверсифікації вкладень. Кошти, які надходять від ризикових видів страхування, перебувають у розпорядженні страховика протягом терміну дії договору страхування, тобто, як правило, до одного року. Максимальний період часу між датою акумулювання коштів у страхові резерви та датою їх використання для страхових виплат становить рік. Але частина коштів може знадобитися в будь-який час для відшкодування збитків за цими договорами страхування. Тому кошти страхових резервів за договорами ризикових видів страхування мають бути інвестовані у високоліквідні, короткотермінові активи.

Кошти, акумульовані в резерви коливань збитковості та катастроф, призначаються для забезпечення виконання страховиком своїх зобов'язань за договорами страхування у випадках, коли поточних надходжень страхових премій буде недостатньо. Кошти цих резервів можуть використовуватися не щороку, тому вони мають бути інвестовані в довготермінові активи. Але вони мають бути високоліквідними, коли постане потреба використати їх за призначенням.

Що ж до резервів зі страхування життя, то з огляду на більші терміни дії договорів і виконання зобов'язань здебільшого по закінченні терміну дії договору або в обумовлений термін страховики мають можливість інвестувати кошти на триваліший термін та знизити вимоги до ліквідності таких інвестиційних вкладень.

Власні кошти страховика, вільні від зобов'язань, можуть бути вкладені переважно в довготермінові та менш ліквідні види активів.

При інвестуванні коштів слід враховувати їх розмір. Від самого початку діяльності страховика значну частку інвестицій становлять власні кошти, насамперед статутний фонд. У ході діяльності головним джерелом інвестицій стають страхові резерви.

Отже, страховик обирає власну інвестиційну політику, виходячи з видів страхування, терміну та розміру накопичених коштів. Компанії, які здійснюють страхування життя, на відміну від страховиків, що проводять види страхування, інші ніж страхування життя, довше володіють коштами і можуть інвестувати їх у нерухомість, державні цінні папери та інші довготермінові активи. Для компаній, які здійснюють види страхування інші ніж страхування життя, слід робити акцент на більш ліквідних інвестиційних коштах.

З метою захисту страхувальників від невиконання страховиком своїх зобов'язань має бути посилений державний контроль за інвестиційною діяльністю. Директивами ЄС установлені розміри обсягів інвестицій страхових резервів, а саме: вкладення в нерухомість – не більш як 10 % загального обсягу резервів за кожним об'єктом; вкладення в акції, які котируються, та гарантовані кредити – не більш як 10 % розміру резервів за кожним із видів зазначених вкладів; інвестиції в незабезпечені кредити - не більш як 5 % за кожним їх видом; в акції, що не котируються, - не більш як 10 % у сукупності вкладень; у готівку – не більш як 3 % загальної суми резервів [11, 68].

З розвитком страхового ринку, збільшенням обсягів страхових операцій, насамперед зі страхування життя, збільшенням розміру страхових резервів та

власних коштів страховика зростає роль страхової системи в інвестиційному процесі України, хоча обсяг коштів, акумульованих страховиками, на відміну від банківських установ, ще недостатній, оскільки розмір статутних фондів страхових компаній значно менший, ніж розмір відповідних фондів банків.

Федоренко М.С. [76] припускає, що зростання інвестиційної можливості української страхової системи забезпечувалося б наявністю державної перестраховальної компанії. Це пояснюється тим, що низька фінансова місткість українського страхового ринку призводить до того, що значні суми страхових премій, тобто потенціальні інвестиційні ресурси, надходять до іноземних перестраховальних компаній, а наявність державної перестраховальної компанії сприяла б акумулюванню певної частини страхових премій, які нині надходять за кордон. Також дослідник зауважує, що така компанія могла б узяти на себе відповідальність за ризиками, які перевищують суми, що їх здатні лишити в себе прямі страховики; частина цієї суми могла б лишитися на власне утримання, а решта – бути переданою іншим страховим та перестраховальним компаніям в Україні або за її межами, завдяки чому зменшилася б частка страхових премій, переданих за договорами перестраховання в інші країни і збільшився б обсяг власних інвестиційних коштів.

Надходження інвестиційних ресурсів страховика у сфері, важливі для розвитку суспільства, мають бути відповідно обумовлені, а їх вкладення бути надійними як для страховика, так і для страхувальника. Ротова Т. А. та Василенко А. В [68] вказують на те, що слід також приділити увагу вимогам, які застосовуються при визначенні рівня покриття коштів, що інвестуються страховиком. Ня ефективності інвестиційних вкладів, перегляд структури та рівня покриття інвестиційних коштів має враховувати надійність вкладів та їх ліквідність. Тому ефективна інвестиційна діяльність страховика залежить насамперед від розвитку фінансового ринку, а також від забезпечення вільного доступу до нього страхових компаній.

Управління формуванням страхових резервів передбачає виконання таких процесів (рис. 1.2) [41]:

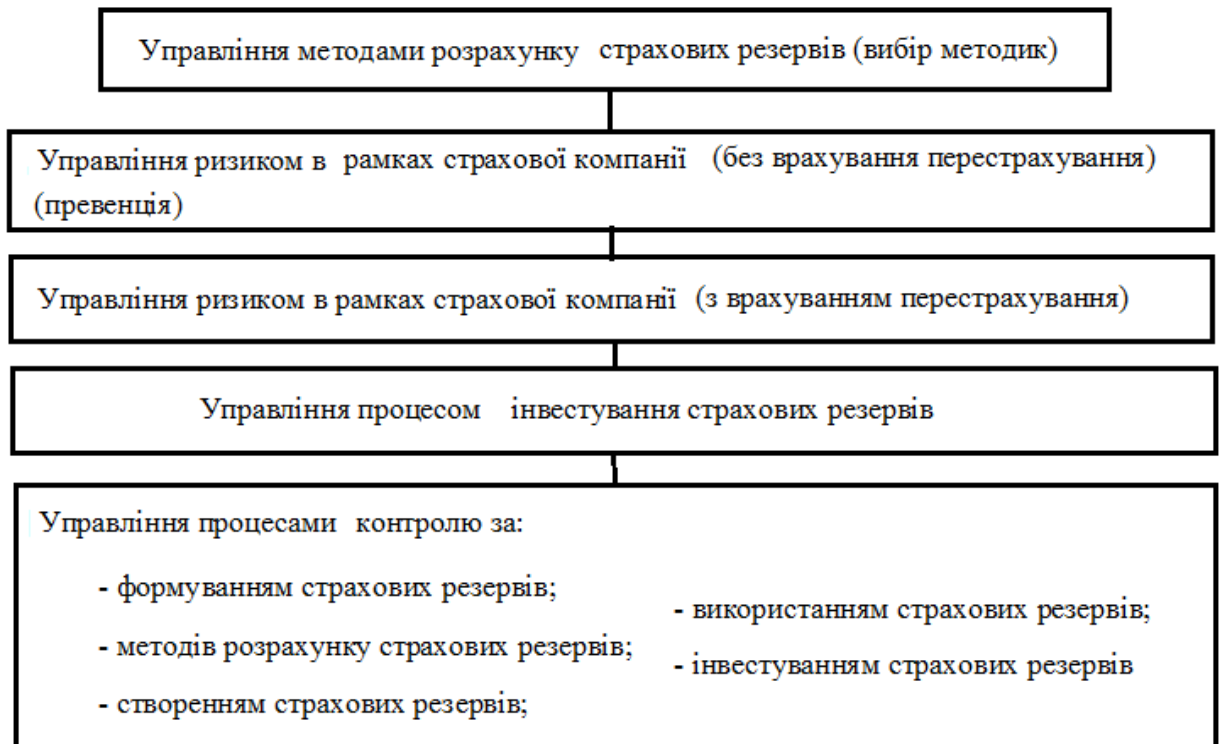

Рис. 1.2 – Система управління страховими резервами

Отже, управління страховими резервами дозволяє своєчасно реагувати на зміни зовнішньої середовища та внутрішнього стану страховика і формувати збалансований страховий портфель як основу стабільного фінансового положення страхової компанії.

Страхові резерви формуються для виконання обов'язків перед клієнтами та забезпечення фінансової стійкості. Вони відбивають розмір зобов'язань страховика перед страхувальниками з укладених договорів страхування, але не виконаних за даний проміжок часу. Тому важливим є аналіз методик формування страхових резервів.

Узагальнення вітчизняної практики показало, що на сьогодні величини страхових резервів, розрахованої за діючими нормами в Україні, недостатньо

для безпроблемної виплати страхового відшкодування та формування фінансової стійкості страхової компанії.

Більшість авторів [71,75 та інші] вважає, що наданий законодавством вільний вибір методу розрахунку резерву незароблених премій на сьогодні є позитивним кроком. Разом із тим, це ускладнює роботу страховиків, тому що на них лягає більша відповідальність за результати вибору методики та отримання нормативної величини.

Аналіз динаміки формування фінансових ресурсів українських страховиків показав, що спостерігається позитивна тенденція щодо зростання розмірів власного капіталу і, перш за все, статутного капіталу. Це зумовлено двома факторами. По-перше, необхідністю розширення професійної діяльності, по-друге, вимогами законодавства. Рух у цьому напрямку сприяє підвищенню рівня платоспроможності страховика, а це, в свою чергу, веде до можливості збільшення розмірів страхового відшкодування.

Але, не дивлячись на позитивну тенденцію в розвитку страхового ринку, в фінансовому забезпеченні своїх страхових зобов'язань, фінансова діяльність страховиків має ряд серйозних недоліків. А саме: рівень фінансової відповідальності страховиків є дуже низьким, а зміна розміру страхових резервів – неприпустимою. Все це дозволило зробити висновок про недоліки у методах формування страхових резервів, що у кінцевому результаті призводить до зниження фінансової стійкості страхової компанії.

Крім того, Рабий О.С. в роботі [64] визначає проблеми, пов'язані із формуванням страхових резервів:

Оскільки страхові компанії на сьогодні самі можуть обирати будь-який метод розрахунку страхових резервів вважаємо за необхідне вдосконалення організаційної структури на рівні страхової компанії, а саме - служби розрахунку страхових резервів у складі фінансово-економічного відділу, яка повинна обґрунтовувати метод розрахунку страхових резервів.

Аналіз існуючої системи використання та розміщення страхових резервів свідчить, що управління страховими резервами дозволяє своєчасно

реагувати на зміни зовнішньої середовища та внутрішнього стану страховика і однією з його цілей є формування збалансованого страхового портфеля як основи стабільного фінансового положення страхової компанії. Однією з важливих задач управління страхової організації є прибуткове розміщення страхових резервів. Аналіз показав, що цим питанням займаються тільки на рівні головної компанії, філії позбавлені прав у цьому питанні. З організаційної точки зору, більшість компаній не мають спеціалізованих відділів, які б займалися питанням прибуткового розміщення страхових резервів [27,42,44].

На основі дослідження вітчизняного досвіду [68,74,76] щодо інвестиційної діяльності страховиків на фінансовому ринку, можна прийти до висновку, що страхові компанії не приділяють належної уваги розміщенню коштів страхових резервів і слабо впроваджують систему управління страховими резервами. Аналіз існуючих напрямків вкладення коштів страхових компаній і, перш за все, коштів страхових резервів, свідчить про наявність різних підходів до проблеми інвестування.

Можна побачити, що в Україні найбільшу питому вагу мають вкладення на депозитні рахунки, у той час як основними напрямками вкладень страховими компаніями у промислово розвинених країнах є цінні папери з фіксованим доходом та нерухомість [29,49]. Можна сказати, що в Україні, виступаючи одними з найбільш крупних інвесторів на фінансовому ринку, страхові компанії не приділяють належної уваги розміщенню коштів страхових резервів і не впроваджують систему управління страховими резервами.

Висновки до розділу 1

1. Страхові резерви – основне джерело інвестиційних ресурсів. Страховик повинен розміщувати страхові резерви з урахуванням принципів безпечності, прибутковості, ліквідності та диверсифікованості. Фінансове

планування, формування та використання страхових резервів відіграє важливу роль для успішної діяльності страхової компанії, беззбиткового ведення справи та запобігання банкрутству страховика.

2. В сучасних умовах сформовані страхові резерви поряд із власними коштами страхової компанії є однією з основних складових системи фінансових гарантій страхування. Більше того, страхові резерви використовуються для отримання інвестиційного доходу. За допомогою використання страховиками механізму розміщення залучених коштів як інвестицій вирішуються питання як економічного, так і соціального характеру, оскільки забезпечується стимулювання економічного зростання та захист населення.

3. На впровадження інвестиційної діяльності впливає чимало факторів. Вкладення коштів страховиками є доволі ризиковим, адже вартість і дохідність об'єктів інвестицій може змінюватися під впливом ризиків – інфляційного, валютного, відсоткового, кредитного, політичного, які погіршують інвестиційний клімат в Україні та обмежують можливості страховиків щодо вдалого вкладення коштів. Неможливість ефективного інвестування власних і залучених коштів страховиків є однією із основних проблем нормального функціонування страхових компаній в Україні.

Для дослідження процесів формування та управління страховими резервами страхової організації ПАТ НАСК «Оранта» і для досягнення мети кваліфікаційної роботи, здійснений аналіз літературних джерел дозволив сформулювати такі завдання:

- Проаналізувати літературні дані щодо питань формування та управління страховими резервами;
- здійснити оцінку фінансового стану страхової організації ПАТ НАСК «Оранта»;
- здійснити оцінку розміщення коштів страхових резервів;
- побудувати оптимальний портфель розміщення страхових резервів;

– розробити рекомендації щодо вдосконалення управління страховими резервами ПАТ НАСК «Оранта».

2 ОЦІНКА ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ СТРАХОВИХ РЕЗЕРВІВ НАСК «ОРАНТА»

2.1 Організаційно-економічна характеристика НАСК «Оранта»

ПАТ НАСК «Оранта» – Національна Акціонерна Страхова Компанія (НАСК) «Оранта» [36] була створена 25 листопада 1921 року. Відтоді і до 1993 року компанія носила назву «Укрдержстрах». Ця організація за всіх часів відіграла, безперечно, значну роль у житті суспільства, задовольняючи соціально-економічні потреби широких мас населення. За довгі роки своєї історії компанія отримала високий авторитет і особливу довіру з боку клієнтів.

Компанія пережила зміни назви у 1993 р. і форми власності (1993 – 1996), залишаючись при цьому лідером страхового ринку України. Із завершенням першого етапу приватизації НАСК «Оранта» пов'язано багато прогресивних змін у самій компанії. Зміна форми власності НАСК «Оранта» обумовило прихід до складу акціонерів приватного інвестора, що приніс із собою нові сучасні методи менеджменту і ведення бізнесу. Компанія здійснює експансію на страховому ринку із залученням інвестиційних коштів. У грудні 2005 року групою казахстанських інвесторів було придбано 45,3% акцій НАСК «Оранта», що дозволить додатково покращити структуру активів компанії та підвищити її платоспроможність.

Підтверджуючи високий статус національної компанії, НАСК «Оранта» постійно розширює коло клієнтів, пропонуючи їм послуги високої якості. Основними принципами діяльності компанії залишається особлива турбота про клієнтів із дотриманням усіх законодавчих норм. Завдяки унікальній представницькій мережі, НАСК «Оранта» надає послуги на всій території України. Близько 10 тис. працівників компанії утворюють єдину налагоджену систему.

У відносинах із діловими партнерами НАСК «Оранта» робить акцент на тривалості стосунків, оскільки вони базуються на взаємовигідних умовах і підтверджуються високим рівнем гарантій, які надає компанія. Страхова компанія НАСК «Оранта» посіла перше місце у рейтингу страхових компаній України відповідно до висновків Українського рейтингового агентства «Гвардія брендів» як краща страхова компанія року одразу у двох номінаціях – автостраховання і страхування майна. За довгі роки свого існування компанія здобула неабиякий авторитет і особливу довіру клієнтів.

Девіз компанії – «Впевненість, набута досвідом».

«Оранта» – чистий символ віри і любові, всього того, що оберігає нас у цьому житті. Ім'я зобов'язує, накладає додаткову відповідальність. За ці роки страховики жодного разу не зрадили його, забезпечивши високий авторитет торгової марки компанії на страховому ринку, заснований на якісному клієнт-орієнтованому сервісі. А гарантованість страхового відшкодування за страховим випадком вже давно є візитною карткою НАСК «Оранта». Працівники компанії намагаються підтримувати конкурентність умов страхування: це стосується і тарифів, і гарантій, і загальних умов. До того ж розгалужена представницька й агентська мережа робить пропоновані «Орантою» послуги фізично доступними у будь-якому куточку нашої держави [36].

Взагалі регіональна структура НАСК «Оранта» – унікальна не лише серед операторів страхового ринку, а й серед національних компаній. І тут сповна використовують цей потужний маркетинговий ресурс, докладаючи чимало зусиль для його збереження та дальшого розвитку, а це і технологічна модернізація підрозділів, і забезпечення високопрофесійними кадрами, і оперативний адміністративний та фінансовий контроль тощо. Адже якість послуг компанії має бути однаково високою незалежно від того, де розташований структурний підрозділ – у столиці чи районному центрі.

НАСК «Оранта» надає страхові послуги з понад 50 видів страхування. Компанія входить в першу 20 лідерів страхового ринку з надання страхових

послуг по всім групам страхування. НАСК «Оранта» має розгалужену регіональну мережу та найбільшу агентську мережу. Крім того, компанія для продажу страхових послуг використовує наступні канали продажу: послуги страхових посередників, банківські продажі, тендери.

На сьогодні НАСК «Оранта» – найбільша компанія, що працює на страховому ринку України з надання страхового захисту майнових інтересів громадян і юридичних осіб, а також здійснює фінансову діяльність з метою одержання прибутку в інтересах акціонерів, що забезпечує її працівникам умови для творчої перспективної роботи, зростання їх професіоналізму і добробуту. Компанія має найбільшу у країні агентську та представницьку мережу 676 відокремлених структурних підрозділів, в тому числі обласні дирекції у кожному регіоні України. У компанії працює приблизно 10 тис. осіб. Компанія має найширшу агентську мережу – 5800 осіб (біля 30% від всієї агентської сітки по Україні). Компанія є членом Ліги страхових організацій України, Моторного страхового бюро України, Ядерного страхового пула України, Морського страхового бюро України, Українського союзу промисловців і підприємців, Торгово-промислової палати України.

Метою діяльності компанії є одержання прибутку шляхом надання послуг з усіх видів страхового захисту майнових інтересів громадян і юридичних осіб та здійснення фінансової діяльності в межах, визначених законодавством та статутом страхової компанії.

Ціль компанії – бути універсальною страховою компанією, що лідирує на всіх сегментах страхового ринку, орієнтованою на максимальне задоволення потреб страхувальників і надання послуг високої якості.

Предметом безпосередньої діяльності компанії є проведення страхування, перестрахування і здійснення фінансової діяльності, пов'язаної з формуванням, розміщенням страхових резервів та їх управлінням. Компанія здійснює всі види обов'язкового, добровільного страхування та перестрахування згідно із законодавством України, на які вона отримала ліцензії.

Фінансовою діяльністю компанії є діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу, в тому числі грошових вкладень у депозити банків, придбання та відчуження акцій, облігацій та інших цінних паперів (включаючи державні цінні папери, цінні папери банків, підприємств та організацій), придбання та відчуження часткою (паїв) підприємств, нерухомості, землі, випуск (розміщення) в установленому порядку власних цінних паперів (акцій, облігацій, векселів) тощо.

Для фінансування діяльності НАСК «Оранта» використовує власні обігові кошти, кошти власного капіталу, кошти залучені в результаті додаткової емісії, кредити банків на вигідних для компанії умовах.

Основними видами страхування (зі значною часткою у структурі валових премій), що розвивалися у 2018 рр., були: обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (зростання обсягів за підсумками 2017 р. на 10,2%) медичне страхування (зростання на 14,2%), страхування від нещасних випадків (зростання на 32,1%), страхування кредитів (зростання на 16,3%). Зростання надходжень за особистими видами страхування, здебільшого, пов'язане зі споживчим кредитуванням населення. Ключовими причинами таких показників діяльності страхового ринку у 2018 р. були: несприятлива економічна ситуація, політика в сфері кредитування та страхування кредитів, подальше «старіння» автопарку України, недовіра до страхової галузі з боку фізичних осіб, пов'язана, більшою мірою, з питаннями врегулювання збитків, низький рівень платоспроможності як корпоративного так і роздрібного сегменту. За таких тенденцій розвитку страхового ринку поглибилася конкурентна боротьба та проблема демпінгу.

Отже, ПАТ НАСК «Оранта» – класична ринкова страхова компанія з переважною часткою роздрібного клієнтського сегменту була найбільш піддана впливу вищезазначених ринкових тенденцій.

НАСК «Оранта» на сьогоднішній день є однією з найбільших страхових компаній України, що динамічно розвивається, і займає лідируючі позиції страхового рейтингу країни. Нині НАСК «Оранта» обслуговує понад 10

мільйонів юридичних та фізичних осіб на рік. Така безпрецедентна кількість клієнтів є одним із головних показників діяльності компанії, її неоціненним капіталом.

НАСК «Оранта» пропонує широкий спектр послуг як юридичним, так і фізичним особам (табл. 2.1):

Таблиця 2.1 – Страхові послуги НАСК «Оранта»

Страхові послуги	
Послуги, що надаються юридичним особам:	Послуги, що надаються фізичним особам
<ol style="list-style-type: none"> 1. Страхування авіаційних ризиків (авіатранспорту й цивільної відповідальності авіаперевізників) 2. Страхування будівельно-монтажних ризиків 3. Страхування вантажів (таких, що перевозяться всіма видами транспорту) 4. Автотранспортне страхування (автокаско, обов'язкове й добровільне страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, обов'язкове й добровільне страхування від нещасних випадків на транспорті водіїв і пасажирів) 5. Страхування майна підприємств 6. Страхування заставного майна й майна зданого в оренду 7. Обов'язкове й добровільне страхування відповідальності юридичних осіб 8. Страхування морських ризиків (суден, відповідальності судовласників і фрахтувальників) 9. Страхування залізничного транспорту 10. Комплексне страхування фінансових установ (страхування фінансових ризиків) 11. Обов'язкове й добровільне страхування сільськогосподарських ризиків (врожаю, посівів, тварин) 12. Корпоративне особисте страхування співробітників (від нещасних випадків, на випадок травми, медичне страхування, страхування відповідальності роботодавців). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Страхування майна громадян (квартири, споруди, побутове майно), власного, заставного та зданого в оренду 2. Автотранспортне страхування (автокаско, обов'язкове й добровільне страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, страхування від нещасних випадків на транспорті водіїв і пасажирів) 3. Страхування відповідальності перед третіми особами 4. Страхування громадян від нещасних випадків і на випадок хвороби; 5. Медичне страхування 6. Страхування подорожуючих за кордоном або на території України на випадок хвороби або травми (страхування туристів) 7. Страхування тварин, що належать громадянам.

Страхова компанія НАСК «Оранта» для продажу страхових послуг використовує наступні канали: послуги страхових посередників, банківські

продажі, тендери. Посередниками страхової компанії є страхові агенти та страхові брокери, через яких страховики здійснюють страхову діяльність. Страхове законодавство визначає їхні функції таким чином:

- консультування;
- експертно-інформаційні послуги;
- підготовка, укладення та супровід договорів страхування (перестраховування), в тому числі щодо врегулювання збитків у частині одержання та перерахування страхових платежів, страхових виплат та страхових відшкодувань відповідно із страхувальником або перестраховальником;
- інші посередницькі послуги у страхуванні та перестраховуванні за переліком, встановленим уповноваженим органом.

Стабільність НАСК «Оранта» на ринку забезпечують і ефективний фінансовий менеджмент, позитивна маркетингова динаміка, коректне формування страхового портфеля та спеціальні перестраховальні технології, що дають змогу ефективно розподілити ризики для підвищення гарантії відшкодування. НАСК «Оранта» співпрацює з відомими міжнародними партнерами з перестраховування (Казахська фінансова група «БТА»), але і сама бере участь у розподіленні ризику багатьох українських страхових компаній. Грамотна перестраховальна політика – важлива ознака професійності страховика та запорука підвищеної гарантії страхового захисту страхувальника. Крім цього, перестраховування є ефективним механізмом привернення зарубіжних коштів до української економіки [36].

З метою підвищення ефективності діяльності структурних підрозділів та Компанії в цілому, поживлення продажу страхових продуктів та підтримання належного рівня якості обслуговування клієнтів у звітному р. в НАСК «Оранта» були здійснені такі заходи:

- розроблено та впроваджено нові страхові програми: «+КАСКО», «Моя квартира», Програма комплексного страхування насаджень сільськогосподарських культур на період перезимівлі (з урахуванням

франшизи по культурі), Програма добровільного медичного страхування на випадок інфікування гепатитом;

- здійснювалося страхування за програмами, розробленими протягом минулих років: «Весняна акція», акція «Дачник», акція «У відпустку – з «Орантою», акція «Діти – наше майбутнє», акція «Святкові ціни»;

- модернізовано страхові програми та продукти, серед яких: «Маєток – маємо, дбаємо», «МегаПоліс» та ін.;

- розроблено, затверджено та впроваджено низку інструкцій про продукти, включаючи електронні калькулятори з тарифікації, для розрахунків страхових премій за основними страховими продуктами;

- впроваджено заходи з підвищення культури обслуговування страхувальників (з початку 2017 р. передано супровід договорів добровільного медичного страхування (ДМС) до асистуючої компанії «Гарант-АСІСТАНС»);

- розроблено та впроваджено ряд нормативних документів, спрямованих на підвищення ефективності роботи регіональної мережі, стандартизацію та вдосконалення діяльності регіональної мережі, системи обліку та оцінки роботи регіональної мережі;

- на постійній основі проводилася оцінка та аналіз діяльності структурних підрозділів регіональної мережі та здійснювався контроль за досягненням ними планових бюджетних показників;

- здійснювався жорсткий контроль за надходженням страхових платежів та витратами структурних підрозділів НАСК «Оранта», фінансування витрат структурних підрозділів здійснювалося з урахуванням зароблених нормативів.

Тарифна політика страхової організації НАСК «Оранта» представляє собою процес розробки, обґрунтування та визначення порядку застосування страхового тарифу. Зазначений процес є цілеспрямованою діяльністю страховика по встановленню, уточненню, упорядкуванню страхових тарифів з метою забезпечення поєднання інтересів учасників страхових відносин:

успішного та беззбиткового розвитку страховика та встановлення раціональної ціни на страхові послуги для страхувальників.

Забезпечення самоокупності та рентабельності страхових операцій вимагає, щоб страхові тарифи забезпечували не тільки відшкодування собівартості страхової послуги (страхових виплат, витрат на ведення страхової справи тощо), а й отримання страховиком прибутку, за рахунок якого формуються додаткові резерви, вільні резерви для підвищення рівня платоспроможності та фінансової стійкості страховика, здійснюється розширене відтворення, а також покращується добробут його працівників, акціонерів, власників. Принцип стабільності розмірів страхових тарифів на протязі тривалого часу забезпечує підвищення рівня довіри до даної страхової компанії.

Зазначені принципи вимагають свого організаційного удосконалення, оптимізації проведення розрахунків, їх раціоналізації, інформаційного забезпечення, підвищення професійного рівня працівників. Суттєвим для ефективного використання визначених страхових тарифів є їх диференціація в залежності від видів та форм страхування, ступеню ризику, територіального місцезнаходження об'єктів страхування тощо.

Крім посилення позицій в традиційних сегментах, НАСК «Оранта» впроваджує нові страхові продукти та програми та розвиває сервіс: в напрямку покращення якості обслуговування клієнтів НАСК «Оранта» впровадила клієнтоорієнтовані сервіси, завдяки яким скорочено терміни врегулювання та виплат страхового відшкодування [36].

Сьогодні НАСК «Оранта» – це велика організація, яка має найбільшу агентську та представницьку мережу, яка забезпечує виключну доступність страхових послуг широким верствам населення та пропонує на ринку 33 вида страхування, які задовольняють потреби практично всіх категорій клієнтів.

Аналіз фінансового стану страхової компанії проводиться з метою виявлення вразливих місць і визначення шляхів їх усунення. Дані аналізу

відіграють вирішальну роль при визначенні напрямів конкурентної політики страхової організації, вони використовуються при оцінці виконання поставлених перед ним завдань і для розробки програм розвитку на перспективу [21,73].

Для аналізу та розрахунку показників діяльності НАСК «Оранта» використаємо дані звітності (ДОДАТКИ А–В) [36]. Вихідним етапом аналізу фінансового стану підприємств є аналіз майна страхової компанії, який передбачає загальну оцінку майна з виділенням оборотних і позаоборотних коштів. Відомості про розміщення наявного в розпорядженні страхової організації майна містяться в активі балансу (табл. 2.2):

Таблиця 2.2 – Структура та динаміка активів НАСК «Оранта»

Показники	Структура,%			Абсолютне відхилення,(+/-)		
	2016	2017	2018	2017/ 2016	2018/ 2017	2018/ 2016
1. Усього майна	100	100	100	27734	48439	76173
1.1 Необоротні активи	63,68	65,18	61,24	27109	4793	31902
1.2 Оборотні активи, в т.ч.	36,32	34,82	38,76	625	43646	44271
1.2.1 виробничі запаси	0,75	0,68	0,53	-218	-663	-881
1.2.3 дебіторська заборгованість	1,28	1,53	2,86	1928	9823	11751
1.2.4 поточні фінансові інвестиції	18,89	21,57	22,60	22142	17488	39630
1.2.5 кошти та їх еквіваленти	11,48	6,01	6,80	-31338	8292	-23046
1.2.6 інші оборотні кошти	0,04	0,02	0,02	-143	32	-111
1.3 Витрати майбутніх періодів	0,04	0,05	0,05	95	-5	90
1.4 Частка перестраховика у страхових резервах	2,63	3,36	4,39	5303	8651	13954

Аналіз структури активів балансу компанії свідчить про перевищення в активі частки необоротних активів над оборотними. До необоротних активів НАСК «Оранта» належать: нематеріальні активи, незавершене будівництво, основні засоби, довготермінові фінансові інвестиції, довготермінова дебіторська заборгованість та відстрочені податкові активи.

Станом на кінець 2016 р. необоротні активи становили 63,68% загальної вартості майна компанії, проте в наступному році спостерігається зростання частки необоротних активів (до 65,18%). Далі впродовж 2018р. частка необоротних активів знизилась і становила 61,24%, що супроводжувалось зростанням частки оборотних активів до 38,76%.

Також можна побачити зростання величин дебіторської заборгованості та поточних фінансових інвестицій та частки перестраховиків в страхових резервах (що пов'язане із поживленням перестраховування у зв'язку із нестабільною ситуацією та підвищенням рівня ризиків) та відповідне зростання їх часток в структурі активів (до 2,86%, 22,60% та 4,39% відповідно).

В структурі оборотних коштів слід відзначити падіння величин виробничих запасів, грошових коштів та їх еквівалентів та інших оборотних коштів. В цілому спостерігається досить значне зростання величини активів (на 76173 тис.грн.) впродовж досліджуваного періоду, що свідчить про нарощування обсягів страхової діяльності (табл. 2.3):

Таблиця 2.3 – Склад та структура оборотних коштів НАСК «Оранта»

Стаття	Показники, тис.грн			Структура,%		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1.2 Оборотні активи, в т.ч.	219800	263446	299784	100,00	100,00	100,00
1.2.1 виробничі запаси	4280	3617	4031	1,95	1,37	1,34
1.2.3 дебіторська заборгованість	9646	19469	109488	4,39	7,39	36,52
1.2.4 поточні фінансові інвестиції	136131	153619	173600	61,93	58,31	57,91
1.2.5 кошти та їх еквіваленти	37934	46226	12526	17,26	17,55	4,18
1.2.6 інші оборотні кошти	111	143	139	0,05	0,05	0,05
1.3 Витрати майбутніх періодів	328	323	861	0,15	0,12	0,29
Частка перестраховика у страхових резервах	21202	29853	72259	9,65	11,33	24,10

Аналіз структури та динаміки оборотних коштів показав, що впродовж 2016–2018 рр. величина дебіторської заборгованості НАСК «Оранта»

характеризувалась постійним зростанням. Частка дебіторської заборгованості за цей період зросла з 4,39% до 36,52%.

Значну частку оборотних активів компанії становлять поточні фінансові інвестиції. Протягом досліджуваного періоду їх розмір збільшився з 136131 до 173600 тис.грн., і відповідно їх частка зменшилась з 61,93% до 57,91%. Крім того, слід зазначити суттєве зростання частки перестраховиків в страхових резервах та значне зменшення частки коштів та їх еквівалентів.

Надалі проведемо аналіз пасиву балансу та визначимо джерела формування майна компанії НАСК «Оранта» (табл. 2.4):

Таблиця 2.4 – Джерела формування майна НАСК «Оранта», тис. грн

Показники	Показники, тис.грн			Абсолютне відхилення,(+/-)		Структура,%		
	2016	2017	2018	2017/ 2016	2018/ 2017	2016	2017	2018
Джерела майна	631176	679615	763833	48439	84218	100	100	100
Власний капітал	247814	253030	228747	5216	-24283	39,26	37,23	29,95
Довготермінові зобов'язання та забезпечення в т.ч.	322734	364588	482822	41854	118234	51,13	53,65	63,21
Страхові резерви	313704	358264	476463	44560	118199	49,70	52,72	62,38
Поточні зобов'язання та забезпечення	60628	61997	72064	1369	10067	9,61	9,12	9,43

Можна побачити, що основну частку майна НАСК «Оранта» складають довготермінові зобов'язання та забезпечення, причому впродовж досліджуваного періоду вона збільшується з 39,26% у 2016р., до 29,95% у 2018 р. в основному за рахунок зростання величини страхових резервів (до 476463 тис. грн. в 2018 р.) (детально динаміка страхових резервів буде розглянута в п. 2.2).

В той же час спостерігається зменшення величини власного капіталу компанії (з 247814 тис. грн. у 2016 р., до 228747 тис. грн. у 2018 р.), і відповідно зменшувалась його частка.

Власний капітал характеризується простотою залучення, забезпеченням більш стабільного фінансового стану і зниженням ризику банкрутства. Необхідність у власному капіталі зумовлена вимогами самофінансування страхових організацій, оскільки він є основою їх самостійності та незалежності.

Особливість власного капіталу полягає в тому, що він інвестується на довготерміновій основі і піддається найбільшому ризику. Чим вища його частка в загальній сумі капіталу і менша частка позикових коштів, тим вищий буфер, що захищає кредиторів від збитків, а отже, менший ризик втрат.

Однак слід визнати, що оцінка змін, які відбулися в структурі джерел, може бути різною з позиції інвесторів і з позиції компанії. Для інвесторів ситуація більш надійна, якщо частина власного капіталу у клієнта більше 50%, що виключає високий фінансовий ризик. Компанії, як правило, зацікавлені у наявності залучених коштів. Отримавши позикові кошти під менший відсоток, ніж рентабельність компанії, можна розширити обсяги надання послуг, підвищити прибутковість власного капіталу.

Можна побачити, що суттєву частку власного капіталу (без врахування непокритого збитку) займає зареєстрований капітал, розмір якого, однак, різко знизився в 2016 р. і залишився таким надалі.

Однак слід зазначити, що при цьому частка зареєстрованого капіталу в власному капіталі знизилась з 40,81% в 2016 р. до 36,34% в 2018 р. (41,62% в 2017 р.). З іншого боку, спостерігаємо значне зростання питомої ваги капіталу в дооцінках при несуттєвому збільшенні його абсолютної величини. Зміна інших складових власного капіталу протягом досліджуваного періоду є несуттєвою (табл. 2.5):

Таблиця 2.5 – Структура власного капіталу НАСК «Оранта»

Назва показників	Показники, тис.грн			Структура, %		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Зареєстрований капітал	159000	159000	139000	40,81	41,62	36,34
Капітал у дооцінках	229725	204299	200668	58,96	53,47	52,46

Додатковий капітал	45	45	45	0,01	0,01	0,01
Резервний капітал				0,00	0,00	0,00
Інші резерви	15000	18714	22967	3,85	4,90	6,00
Усього власний капітал (без непокритого збитку)	389614	382058		100,00	100,00	100,00
Непокритий збиток	-141800	-129028	-153801			
Усього власний капітал	247814	253030	228747			

Отже, НАСК «Оранта» достатньо забезпечене майном, а основним джерелом покриття оборотних активів виступає залучений капітал.

Основні фінансово-економічні показники діяльності компанії НАСК «Оранта» наведено в табл. 2.6:

Таблиця 2.6 – Основні показники діяльності НАСК «Оранта», тис. грн

Назва показників	Показники, тис.грн			Відносне відхилення,%		
	2016	2017	2018	2017/ 2016	2018/ 2017	2018/ 2016
Страхові премії	508 651,0	610 415,3	776791	20,01	27,26	52,72
Чисті зароблені страхові премії	460951	513804	671940	11,47	30,78	45,77
Премії, передані в перестраховування	39 816,9	46 693,5	47127	17,27	0,93	18,36
Валовий прибуток	213494	239441	326961	12,15	36,55	53,15
Страхові виплати	149 942,7	195 470,2	249104	30,36	27,44	66,13
Чистий прибуток	35 550,8	- 4 593,0	-31994	-112,92	596,58	-190,00

За підсумками 2018 р. обсяг страхових премій компанії НАСК «Оранта» збільшився порівняно з 2017 р. на 27,26% і сягнув 776791 тис.грн., а в порівнянні із 2016 р. на 20,01%. Основними чинниками, що спричинили зростання страхових надходжень компанії НАСК «Оранта» були умови розвитку страхового ринку, за яких діяльність НАСК «Оранта» у 2018 р. була націлена на підвищення ефективності діяльності структурних підрозділів (дирекцій і відділень) та компанії в цілому. Крім того, впродовж досліджуваного періоду слід відзначити суттєве зростання величини страхових виплат, що в порівнянні з 2016 р. становить на 52,72% більше.

Слід також відзначити, що впродовж досліджуваного періоду спостерігались від'ємні значення величини чистого прибутку, при цьому найгірший показник спостерігався в 2016 р., і надалі спостерігається скорочення збитку. Але слід зазначити, що в діяльності страхових компаній прибуток не грає настільки важливої ролі, більш важливими є показники платоспроможності та надійності страховика.

Важливим етапом аналізу фінансового стану страхової організації НАСК «Оранта» є оцінка її ліквідності та платоспроможності.

Ліквідність страхової організації означає можливість страховика здійснювати поточні виплати з поточних надходжень, тобто здатність платити негайно за своїми терміновими зобов'язаннями [66] (табл. 2.7):

Таблиця 2.7 – Показники ліквідності НАСК «Оранта»

Назва показника	Роки			Рекомендоване значення
	2016	2017	2018	
Коефіцієнт покриття	1,94	3,63	4,25	> 2
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,62	2,87	3,22	> 1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,61	0,63	0,75	> 0,2

Можна побачити, що впродовж 2016–2018 рр. показники ліквідності НАСК «Оранта» відповідають рекомендованим значенням, що свідчить про достатність оборотних коштів страхової організації, які можуть бути використані для погашення своїх короткотермінових зобов'язань, в тому числі і при настанні страхового випадку.

Коефіцієнт покриття (загальний коефіцієнт ліквідності) дає загальну оцінку ліквідності активів, показуючи, скільки гривень поточних активів компанії припадає на одну грошову одиницю поточних зобов'язань. Протягом усього періоду спостерігається зростання коефіцієнту покриття.

Коефіцієнт швидкої ліквідності характеризує частину поточних зобов'язань, яка може бути погашена не лише за рахунок грошових коштів,

але й за рахунок очікуваних надходжень за надані послуги. Зростання коефіцієнта протягом 2017–2018 рр. зумовлено зростанням величини короткотермінової дебіторської заборгованості.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності є найбільш жорстким критерієм ліквідності та характеризує частину поточних зобов'язань, яка може бути погашена абсолютно ліквідними активами. Зростання даного показника було зумовлене зростанням розміру високоліквідних активів та зниженням величини поточних зобов'язань, та є однозначно позитивною тенденцією.

Отже, можна зробити висновок про задовільний рівень ліквідності НАСК «Оранта», що є надзвичайно важливим для страхової організації, оскільки це дає можливість швидко розраховуватись з страхувальниками.

Показники рентабельності страхової організації характеризують ефективність страхової діяльності [66] (табл. 2.8):

Таблиця 2.8 – Показники рентабельності НАСК «Оранта»

Назва показника	Розрахункова формула	Роки		
		2016	2017	2018
Рентабельність страхових операцій	$R_o = (\Pi_{co} / V) * 100\%$, де Π_{co} – прибуток від страхових операцій, V – сума страхових внесків.	0,42	0,39	0,42
Чиста рентабельність	$R = (\text{ЧП} / V) * 100\%$, де ЧП – чистий прибуток, V – сума страхових внесків.	0,07	x	x
Рівень виплат	$R_v = (S_v / V) * 100\%$, де S_v - сума страхових виплат.	0,29	0,32	0,32
Рентабельність активів	$R_a = (\text{ЧП} / A_{cp}) * 100\%$, де ЧП – чистий прибуток, A_{cp} – середньорічна вартість активів	0,05	x	x

Можна побачити, що показник рентабельності страхових операцій зменшується впродовж 2016–2017 рр., що свідчить про недостатню ефективність страхової діяльності. Це може бути пов'язано із зростанням обсягу страхових виплат, про що свідчить зростання показника рівня виплат впродовж досліджуваного періоду.

Також зазначимо, що рентабельність активів НАСК «Оранта» не визначається в 2017 р. та 2018 р. внаслідок збитку, а значення цього показника в 2016 р. характеризується достатньо низьким значенням. Від'ємний результат (тобто збиток) може бути пов'язаний із зростанням витрат, зокрема підвищенням рівня виплат, завищенням витрат на ведення справ, політикою компанії, спрямованої на зниження страхових тарифів при зростанні інвестиційної діяльності тощо.

У цьому випадку необхідно внести зміни в політику компанії з інвестування страхових резервів та налагодити оперативну систему внутрішнього контролю за рівнем та складом управлінських витрат та знайти можливості їх скорочення.

Важливим показником фінансового стану страхової організації є показник платоспроможності страхової компанії, який свідчить про можливість компанії покривати зобов'язання за рахунок власних активів.

Платоспроможність страхової компанії є об'єктивним показником поточного фінансового стану страхової організації та характеризує можливість виконання зобов'язань страховика завдяки тим активам, які є в його розпорядженні та являють собою реальні цінності, а тому є ліквідними. Згідно з українським страховим законодавством [63] оцінка платоспроможності здійснюється через співвідношення фактичного і нормативного запасу платоспроможності.

Якщо фактичний запас платоспроможності перевищує нормативний, то страхова компанія є платоспроможною. В іншому випадку страховик повинен представити в уповноважений орган нагляду за страховою діяльністю план фінансового оздоровлення, і залежно від його виконання до компанії можуть застосовуватися ті чи інші санкції. Належний рівень фактичного запасу платоспроможності повинен підтримуватися страховиками відповідно до обсягів страхової діяльності. Згідно закону України «Про страхування» [63], на будь-яку дату фактичний запас платоспроможності страховика повинен перевищувати розрахунковий нормативний запас платоспроможності.

У закордонній страховій практиці для характеристики платоспроможності страховика використовується показник рівня достатності покриття власними коштами (Capital Adequacy Ratio або CAR [26]):

$$CAR = (F - N) / F * 100\% , \quad (2.1)$$

де F – фактичний рівень платоспроможності; N – нормативний рівень платоспроможності.

Доцільність використання цього показника фінансовими менеджерами страхових компаній зумовлюється існуванням загально визнаних експертних якісних оцінок достатності покриття зобов'язань страховика власними коштами (у США це, наприклад, система IRIS (Insurance Regulation Information System)). Для страховиків, які здійснюють страхування інше, ніж страхування життя, рекомендовані параметри оцінювання платоспроможності наведені в табл. 2.9:

Таблиця 2.9 – Параметри оцінювання платоспроможності страховика за оцінкою CAR [26]:

Значення CAR, %	Оцінка покриття
<0	Недостатнє
від 0 до 25	Нормальне
від 26 до 50	Добре
від 51 до 75	Надійне
>76	Зразкове

Визначимо рівень платоспроможності НАСК «Оранта» за вимогами Закону України «Про страхування» та за допомогою показника рівня достатності покриття власними коштами (CAR) (табл.2.10):

Таблиця 2.10 – Платоспроможність НАСК «Оранта»

Показник	Роки		
	2016	2017	2018

Фактичний запас платоспроможності (ФЗП), тис.грн.	146484,8	211145,8	214047,5
Нормативний запас платоспроможності (НЗП), тис.грн.	112812,57	127073,063	152637,823
Коефіцієнт платоспроможності	1,30	1,66	1,40
Виконання умови платоспроможності згідно Закону «Про страхування»	(ФЗП)> (НЗП)	(ФЗП)> (НЗП)	(ФЗП)> (НЗП)
Показник платоспроможності CAR, %	22,99	39,82	28,69
Оцінка платоспроможності за оцінкою CAR	Нормальна	Добра	Добра

Отже, впродовж 2016–2018 рр. спостерігається незначне перевищення фактичного запасу платоспроможності над розрахунковим нормативним запасом, а коефіцієнт платоспроможності формально знаходиться в рекомендованих границях, хоча існує слабка тенденція до зростання та коливання його значень. Однак, слід зазначити, що оцінка за показником рівня достатності покриття власними коштами (CAR) пред'являє до платоспроможності страхової організації вищі вимоги, аніж Закон України «Про страхування».

У зв'язку з цим вважаємо доцільним впровадження ступеневого контролю платоспроможності страхової компанії НАСК «Оранта». Перевага застосування такого виду контролю за рівнем платоспроможності страховиків полягає в тому, що за різних значень установлених індикаторів платоспроможності пропонується здійснювати різні обсяги перевірок, а втручання органу страхового нагляду та проведення наступних за таким втручанням коригувальних і/або обмежувальних дій щодо страховика здійснюється лише за певних критичних значень показників платоспроможності.

Отже, фінансовий стан НАСК «Оранта» в цілому можна охарактеризувати як задовільний. В результаті проведеної оцінки можна зробити висновок, що для компанії для збереження позитивних тенденцій та запобігання появі негативних доцільним є застосування певних попереджувальних та запобіжних заходів:

- проведення поглибленого аналізу структури витрат страхової організації у динаміці з метою пошуків способів і джерел їх оптимізації та зменшення;

- проведення аналізу структури дебіторської заборгованості, причин її виникнення і можливостей погашення;

- підвищення рівня ліквідності активів;

- проведення аналізу ефективності інвестиційної діяльності страховика;

- забезпечення компенсації можливих фінансових збитків шляхом формування системи ефективного управління портфелем цінних паперів, у т.ч. прибутковими операціями на фондовому ринку.

Вважаємо, що НАСК «Оранта» в подальшій діяльності має керуватися стратегією зростання частки на страховому ринку разом з досягненням достатнього рівня прибутковості діяльності. Важливим фактором підвищення ефективності діяльності страхової організації є формування та управління страховими резервами.

2.2. Аналіз структури та динаміки страхових резервів НАСК «Оранта»

Страхові резерви НАСК «Оранта» утворюються з метою забезпечення майбутніх виплат страхових сум і страхового відшкодування залежно від видів страхування (перестраховування). Страхові резерви в обсягах, що не перевищують технічних резервів, утворюються у тих валютах, в яких НАСК «Оранта» несе відповідальність за своїми страховими зобов'язаннями, і обліковуються окремо по кожній валюті. Страхові зобов'язання, передані перестраховикам, відображаються в активі балансу НАСК «Оранта» як права вимоги до перестраховиків. НАСК «Оранта» зобов'язана формувати страхові резерви (технічні резерви) і вести їх облік за видами страхування [63].

Страхові резерви – це фонди, що утворюються страховими компаніями для забезпечення гарантій виплат страхового відшкодування і страхових сум.

За економічним змістом страхові резерви – це величина відкладених страхових виплат на конкретну дату.

Відповідно до світової практики, кожен вид зобов'язань страховика покривається відповідним видом страхового резерву. В ризикових видах страхування формуються технічні резерви, які включають резерв незароблених премій і резерви збитків і є обов'язковими для формування. Створення страхових резервів регламентується Законом «Про страхування», та іншими нормативними актами [62,63]. Формування резервів незароблених премій на звітну дату здійснюється залежно від сум надходжень страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) по відповідних видах страхування за період попередніх дев'яти місяців.

Величина резервів незароблених премій відображається у відповідній окремій статті балансу НАСК «Оранта» як технічні резерви. Збільшення (зменшення) величини резервів незароблених премій у звітному періоді відповідно зменшує (збільшує) зароблені страхові платежі. Формування резервів збитків здійснюється НАСК «Оранта» при наявності відомих вимог страхувальників (перестраховальників) на звітну дату, що підтверджуються відповідними заявами.

Величина резервів збитків на звітну дату є сумою зарезервованих несплачених сум страхового відшкодування за відомими вимогами страхувальників, по яких не прийнято рішення про повну або часткову відмову у виплаті страхових сум. Величина резервів збитків відображається у відповідній окремій статті балансу страховика як технічні резерви. Вимоги до перестраховиків згідно з договорами перестраховування при настанні страхових випадків у звітному періоді формують права вимоги до перестраховиків і обліковуються як частка перестраховиків у резервах збитків. Відповідно до природи страхування розмір страхових резервів не може бути постійною величиною, оскільки обсяг відповідальності страховика за діючими договорами постійно змінюється, що обумовлено безперервністю процесу страхування. При цьому ймовірний і ризиковий

характер руху грошових коштів визначає можливість розбіжності обсягу сформованих резервів і потребою у страховій виплаті. Тому відповідно до вимог законодавства і прийнятої техніки формування страхових резервів кожен вид зобов'язань страхової компанії має покриватись відповідним страховим резервом, що закріплюється в наказі про облікову політику страхової компанії. Дослідимо динаміку величини страхових резервів НАСК «Оранта» протягом 2016–2018 рр. (табл. 2.11, рис. 2.1):

Таблиця 2.11 – Склад та структура страхових резервів НАСК «Оранта»

Назва показників	Показники, тис. грн			Структура, %		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Страхові резерви, всього	313704	358264	476463	100,00	100,00	100,00
Частка перестраховика в страхових резервах	21202	29853	72259	6,76	8,33	15,17
Резерв незароблених премій	171277	217105	273831	54,60	60,60	57,47
Частки перестраховиків в резервах незароблених премій	13721	9631	8633	4,37	2,69	1,81
Резерв збитків	142078	140811	292284	45,29	39,30	61,34
Частка перестраховиків в резервах збитків	7481	20222	63626	2,38	5,64	13,35
Резерв заявлених, але неурегульованих збитків;	109142,8	104354,8	152190,5	34,79	29,13	31,94
Резерв збитків, що відбулися, але не заявлені	32935,3	36456,6	50093	10,50	10,18	10,51
Резерв коливань збитковості	-	-		0	0	0
Резерв катастроф	15000	18714,6	22967	4,78	5,22	4,82
Резерви із страхування життя	349,2	348	297	0,11	0,10	0,00

Рис. 2.1 – Динаміка страхових резервів НАСК «Оранта»

Можна побачити зростання величини страхових резервів впродовж 2016–2018 рр. та збільшення частки перестраховиків, що можна пояснити збільшенням кількості страхових операцій та певною нестабільністю на страховому ринку, що потребувало участі перестраховиків.

За своїм змістом резерв незароблених премій є не резервом у чистому вигляді, а лише інструментом поділу отриманих премій між суміжними звітними періодами. Страхування – це різновид діяльності, за якої страхова послуга надається клієнтові протягом терміну дії договору страхування. Коли цей термін минає, відповідальність страховика перед страхувальником закінчується, і отримана страховиком страхова премія за цим договором вважається заробленою. Але поки термін дії договору не скінчився, отримана страхова премія складається з двох частин: першої, що вже вважається заробленою, і другої, яку на цей момент заробленою вважати не можна (тобто незароблена премія). Співвідношення між цими частинами пропорційне терміну, який залишився до закінчення дії договору страхування.

Метод обчислення незаробленої премії українськими страховиками регулюється ст. 31 Закону «Про страхування» [63].

Резерв незароблених премій – це частина премій за договорами страхування, які відповідають страховим ризикам, що не минули на звітну

дату. Цей резерв призначений для виплат страхового відшкодування в майбутньому та являє собою витрати майбутніх періодів.

Розрахунок резерву незароблених премій здійснюється за кожним видом страхування окремо, і загальна величина резерву незароблених премій дорівнює сумі резервів незароблених премій, розрахованих окремо, за кожним видом страхування. У світовій практиці існує кілька методів визначення цього резерву (метод «плаваючих кварталів»; метод «1/365»; «паушальний» метод тощо). Зазначені методи розрахунку резервів незароблених премій передбачено Правилами № 3104 [62].

Алгоритм розрахунку частки перестраховиків у резервах незароблених премій аналогічний розрахунку резервів незароблених премій. Збільшення (зменшення) сум часток перестраховиків у резервах незароблених премій у звітному періоді відповідно збільшує (зменшує) зароблені страхові платежі (страхові внески, страхові премії).

Зміна резерву незароблених премій та частки перестраховика в резервах незароблених премій представлена на рис. 2.2:

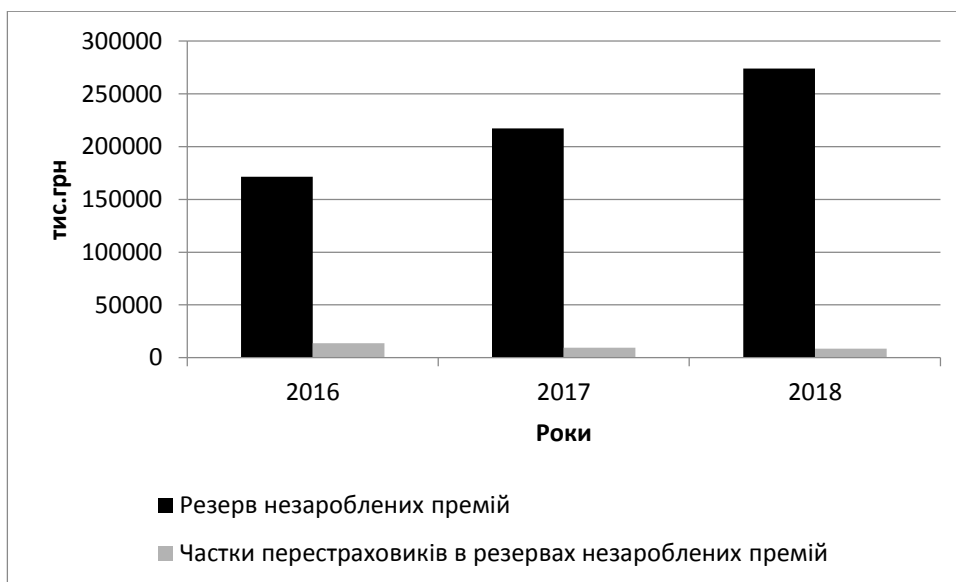

Рис. 2.2 – Динаміка резерву незароблених премій НАСК «Оранта»

Резерви збитків формуються на підставі заяв страхувальників на певну дату, що містять відповідні вимоги стосовно відшкодування збитків. Величина резерву збитків на звітну дату є сумою зарезервованих несплачених сум

страхового відшкодування на вимогу страхувальника, щодо яких ще не прийнято рішення про повну або часткову відмову у виплаті страхових сум. Якщо резерв збитків збільшується проти попередньої звітної дати, то різниця (приріст) відноситься до витрат страховика як у бухгалтерському, так і у податковому обліку. У разі зменшення цього резерву різниця, відповідно, відноситься на збільшення доходів страховика у бухгалтерському та податковому обліку.

В Правилах № 3104 [62] резерви збитків представлено резервом заявлених, але не виплачених збитків та резервом збитків, які виникли, але не заявлені.

Як зазначалось раніше, резерв заявлених, але не виплачених збитків – це оцінка обсягу зобов'язань страховика для здійснення виплат страхових сум (страхового відшкодування) за відомими вимогами страхувальників, включаючи витрати на врегулювання збитків (експертні, консультаційні та інші витрати, пов'язані з оцінкою розміру збитку), які не оплачені або оплачені не в повному обсязі на звітну дату та які виникли у зв'язку зі страховими випадками, що відбулися у звітному або попередніх періодах, та про факт настання яких страховика повідомлено відповідно до вимог законодавства України та/або умов договору.

Формувати резерв заявлених, але не виплачених збитків доцільно, якщо розслідування страхового випадку, причин і обставин його настання не дозволяє зробити страхову виплату або прийняти рішення про відмову зробити її в тому самому звітному періоді, коли було отримано повідомлення про настання страхового випадку.

Величина цього резерву визначається страховиком за кожною нерегульованою претензією. У випадку коли про страховий випадок повідомлено, але розмір збитку не визначено, для розрахунку резерву використовують максимально можливу величину збитку, яка обмежується розміром страхової суми за договором. Зарезервована таким чином сума відповідає сумі заявлених збитків у звітному періоді, збільшеній на суму

невиплачених збитків на початок звітнього періоду за попередні періоди, зменшеній на суму виплачених збитків у звітному періоді плюс витрати на врегулювання збитків у розмірі 3% від суми невиплачених збитків на кінець звітнього періоду.

Резерв збитків, які виникли, але не заявлені, – це оцінка зобов'язань страховика зі здійснення страхових виплат, включаючи витрати на врегулювання збитків, які виникли у зв'язку зі страховими випадками у звітному та попередніх періодах, про факт настання яких страховику не було заявлено на звітну дату в установленому законодавством України та/або договором порядку. Обов'язкове нарахування цього резерву стосується лише договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, за іншими договорами страховик сам визначає, наховувати цей резерв чи ні.

Розрахунок резерву збитків, які виникли, але не заявлені, здійснюється за кожним видом страхування окремо. Величина коштів, зарезервованих у ньому, визначається як сума зазначених резервів, розрахованих за всіма видами страхування. Розрахунок величини цього резерву здійснюється із застосуванням математично-статистичних методів аналізу розвитку збитків у страхуванні. Такими методами є модифікація ланцюгового методу; метод фіксованого відсотка та інші [4].

Також слід зазначити, що частка перестраховиків у резерві збитків, які виникли, але не заявлені не розраховується, тому що при розрахунку цього виду резервів на відміну від попередніх базовими приймаються зароблені, а не всі платежі, що надійшли.

Дослідимо динаміку резервів збитків НАСК «Оранта» за 2016–2018рр. (рис 2.3).

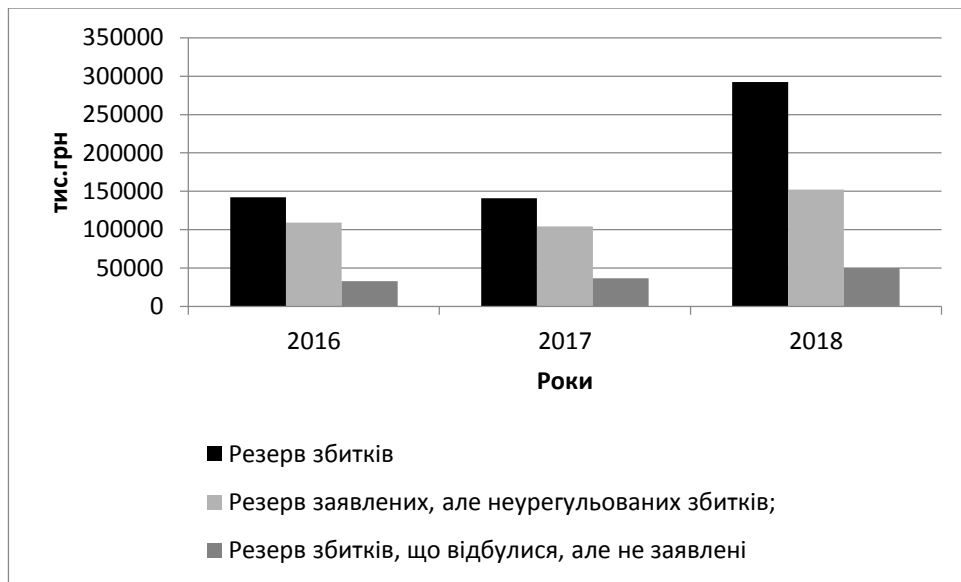

Рис. 2.3 – Динаміка резерву збитків

Можна побачити, що впродовж 2016–2018 рр. в структурі резерву збитків більша частка належить резерву заявлених, але неурегульованих збитків, причому вона збільшується впродовж 2016–2018 рр. Це можна пояснити тим, що по-перше, цей резерв не є обов’язковим, а по-друге, тим, що частка тих видів страхування (обов’язкові види), яким відповідає цей резерв, є незначною.

Порядок формування спеціальних технічних резервів, до яких належать резерв коливань збитковості та резерв катастроф, визначено Правилами № 3104 [56].

Резерв коливань збитковості призначено для компенсації витрат страховика, пов’язаних з відшкодуванням збитків у разі, якщо фактична збитковість за видами страхування у звітному періоді перевищує очікуваний середній рівень збитковості, взятий за основу при розрахунку тарифної ставки за цими видами страхування.

У випадку коли страховик до початку звітного періоду не розраховував резерв коливань збитковості за видом страхування, то резерв коливань збитковості на початок звітного періоду приймається рівним нулю. Якщо ж розрахована величина резерву коливань збитковості набуває від’ємного

значення, то вважається, що резерв коливань збитковості має нульове значення.

Резерв катастроф формується з метою здійснення страхових виплат у випадку настання природних катастроф або значних техногенних аварій, у результаті яких може бути завдано збитків численним страховим об'єктам, і коли виникає обов'язок здійснювати виплати страхового відшкодування у розмірах, що значно перевищують середні розміри збитків, які взято за основу при розрахунку страхових тарифів.

Резерв катастроф формується за тими видами страхування, умови яких передбачають зобов'язання страховика забезпечити відшкодування збитку, що є наслідком дії непереборної сили або масштабної аварії в порядку, передбаченому чинним законодавством. На сьогодні цей вид резервів зобов'язані формувати страховики, які отримали в установленому порядку ліцензії на проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду та є членами Ядерного страхового Пулу. Формування та облік цього резерву регламентуються Порядком № 123 [66]. Однак, слід зазначити, що спеціальні резерви НАСК «Оранта» не сформовано.

Отже, можна побачити зростання розміру страхових резервів страхової організації НАСК «Оранта» в цілому, що свідчить про розширення страхової діяльності та утворення додаткових можливостей для інвестування. Крім того, слід відзначити зростання частки перестраховиків в страхових резервах внаслідок підвищення ступеня ризиковості на страховому ринку.

2.3 Аналіз інвестиційного портфеля НАСК «Оранта»

Інвестиційний портфель страховика являє собою цілеспрямоване поєднання різних інвестиційних активів (сукупність об'єктів як реального та й фінансового інвестування) щодо здійснення інвестиційної діяльності відповідно до інвестиційної стратегії страховика завдяки підбору найбільш прийнятних, ефективних та надійних інвестиційних вкладень. При

формуванні інвестиційного портфеля страховика комбінуванням інвестиційних активів стає можливим досягнення нової інвестиційної якості, яка забезпечує прийнятний рівень доходу при певному рівні ризику. Інвестиційні портфелі можуть істотно відрізнятися за структурою і ступеня складності управління.

Питання управління інвестиційним портфелем страхових організацій висвітлено у працях Нестерової Д.С. [40], Нагайчук Н.Г. [35], Остапенко В.В. [45]. Проте, як показує аналіз досліджень, представлених у наведених джерелах, актуальним є подальше вивчення питань управління активами страхових компаній, що враховує теоретичні положення реалізації страхових інвестицій та одночасно має практичну спрямованість.

Визначають три основні цілі формування інвестиційного портфеля страховими компаніями: збереження коштів, їх висока ліквідність та прибутковість. Перші дві мети забезпечуються вимогами держави щодо диверсифікації активів страхових організацій. Досягнення третьої мети – наслідок інвестиційної політики самої страхової компанії. При цьому необхідно відзначити, що держава висуває обмеження до страховика лише щодо розміщення залучених коштів, а процес інвестування власних ресурсів законодавчо не регулюється.

Виділяють наступні завдання управління інвестиційним портфелем страхової компанії [45]:

- забезпечення високих темпів економічного розвитку страхової компанії за рахунок ефективної інвестиційної діяльності;
- забезпечення максимального прибутку на вкладений капітал. При наявності кількох інвестиційних інструментів вибирається найбільш прибутковий з них, який забезпечує прийнятний рівень ризику;
- забезпечення мінімізації інвестиційних ризиків страховика. При несприятливих умовах на фінансовому ринку вони можуть викликати не тільки втрату інвестиційного доходу, а й призвести до негативних наслідків у здійсненні страхової діяльності.

Фінансові менеджери страхової компанії у своїй інвестиційній діяльності при управлінні коштами страхових резервів повинні сформувавши інвестиційний портфель, який буде забезпечувати високу рентабельність вкладень, що дозволяє зберегти реальну вартість вкладених коштів протягом часу інвестування, і, в разі необхідності, мати можливість легко і швидко реалізувати розміщені активи. У цьому полягає завдання формування раціонального інвестиційного портфеля страхової компанії.

Таким чином, інвестиційний портфель страхової компанії має такі характерні особливості:

- висока ліквідність портфеля, що пов'язана з характером залучених фінансових ресурсів та вимогами держави щодо коефіцієнта ліквідності активів страхових компаній;

- низький рівень ризику, оскільки є чітко визначені обмеження по напрямкам розміщення фінансових ресурсів страховика;

- формування портфеля як за рахунок залучених, так і за рахунок власних коштів, що дозволяє контролювати рівень прибутковості інвестиційного портфеля страхової організації;

- середньо- і довготерміновий характер вкладень.

Наведені особливості інвестиційних портфелів страхових компаній дозволяють визначити їх класифікацію, згідно з якою страхові компанії, враховуючи специфіку своєї діяльності, не можуть формувати інвестиційні портфелі росту, спеціалізовані та агресивні інвестиційні портфелі.

Можна побачити, що в інвестиційному портфелі страхової компанії НАСК «Оранта» основну частку інвестиційних коштів складають банківські вклади. Такий напрям інвестування є достатньо прибутковим на фінансовому ринку України, хоча з урахуванням складної економічної ситуації, відбір банківських установ має бути максимально відкоригованим за критерієм надійності та платоспроможності. (табл. 2.12):

Таблиця 2.12 – Структура активів, якими представлено страхові резерви НАСК «Оранта»

	Категорія активів для представлення страхових резервів	Структура активів, %		
		2016	2017	2018
1	Грошові кошти на поточному рахунку	12,4	12,4	13,2
2	Банківські вклади (депозити)	33,3	38,8	35,1
3	Банківські метали	1,4	1,3	1,2
4	Нерухоме майно	2	1,2	2,2
6	Акції	35,4	29,4	39,5
8	Іпотечні сертифікати	0,1	0,2	0,3
9	Цінні папери, що емітуються державою	2,3	2,4	2,7
10	Права вимоги до перестраховиків	12,9	14,2	5,8
11	Інвестиції в економіку України	0,3	0,3	0,3
12	Кредити страхувальникам-громадянам	0,0	0,0	0,0
13	Готівка в касі	0,1	0,1	0,00
14	Довготермінові кредити для житлового будівництва	0,00	0,00	0,0
15	Разом	100,0	100,0	100,0

Можна побачити, що значну частку у структурі інвестиційного портфеля НАСК «Оранта» у 2018 р. (39,5%) займають акції підприємств. Цей напрям інвестування є одним з найбільш прибуткових, але при цьому і досить ризикованим. При цьому, частка акцій у структурі портфеля у 2017 р. була нижче і складала 29,4%. Це означає, що у 2017 р. інвестиційна стратегія компанії була більш агресивною та спрямованою на отримання максимального прибутку.

Зазначимо, що страхова компанія НАСК «Оранта» впродовж 2016–2018 рр. майже не використовує такі напрями інвестування коштів як: банківські метали, цінні папери, що емітуються державою та інвестиції в економіку України за напрямами, визначеними Кабінетом Міністрів України. Дана особливість компанії є не характерною для більшості страхових компаній, що є лідерами на страховому ринку життя в Україні.

Висока частка акцій в структурі активів страховиків пояснюється як суб'єктивними, так і об'єктивними причинами. З одного боку, акціонерні товариства на сьогодні є найбільш розповсюдженою організаційно-правовою

формою підприємницької діяльності, а отже вкладення страхових компаній у різноманітні афілійовані структури з метою здійснення корпоративного контролю в основному здійснюються шляхом придбання акцій. Акції є також одним з найбільш широко використовуваних цінних паперів для операцій з відмивання коштів та завищення показників фінансового стану. Однак, слід зазначити, що мають місце наступні неринкові дії з боку страховиків:

- придбання цінних паперів афілійованих структур, у тому числі низьколіквідних цінних паперів за завищеною вартістю;
- придбання цінних паперів за ціною нижче номіналу з наступною переоцінкою, що штучно збільшує їх балансову вартість і відповідно завищує вартість страхових резервів.

Отже, розглянувши структуру інвестиційного портфеля страхової компанії НАСК «Оранта», можна зробити висновок, що компанія дотримується помірно-консервативної інвестиційної стратегії, основними характеристиками якої є:

- портфель компанії має невисоку ступінь диверсифікації за об'єктами інвестування (основним напрямом інвестування є банківські депозити);
- інвестиції компанії здійснюються в основному в гривневій валюті, що на рівні сучасної волатильності на ринку валют створює певний валютний ризик;
- загальний ризик інвестиційного портфеля оцінюється як «середній»;
- портфель акцій може принести страховій компанії збиток, оскільки значна частка акцій – це акції підприємств металургійного та паливно-енергетичного комплексу, які знаходяться на сході України і тимчасово призупинили свою діяльність у зв'язку з військовими діями;
- страхова організація недостатньо гнучко і професійно керує портфелем цінних паперів, не враховує можливі зміни тренда;
- не використовуються усі можливі напрями інвестування власних коштів компанії та коштів страхових резервів відповідно активів, у які можна

розміщувати страхові резерви, згідно ст. 31 Закону України «Про страхування» [63].

Надалі розглянемо особливості різних інвестиційних стратегій страхових організацій та визначимо структуру гіпотетичного інвестиційного портфеля НАСК «Оранта» за умов застосування агресивної, консервативної та помірної інвестиційної стратегій.

Основною метою інвестиційних операцій страхової компанії за умов агресивної інвестиційної стратегії є отримання максимальної прибутковості від розміщення коштів страхових резервів і власних коштів компанії при дотриманні умов надійності та ліквідності активів [80]. Страхова компанія з такою інвестиційною політикою швидко реагує на зміни кон'юнктури фінансового ринку та адекватно формує структуру інвестиційного портфеля відповідно до умов ринку. Ознаками агресивної інвестиційної стратегії страхової організації є:

- незначна частка вкладень в інвестиційному портфелі активів, що мають середню доходність і водночас низьку ліквідність (нерухоме майно та інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України);

- компанія активно використовує акції та інші цінні папери підприємств (ринкові вкладення);

- на грошові кошти припадає незначна частка вкладень, оскільки це актив, що має абсолютну ліквідність, але і не приносить дохід.

Для реалізації агресивної інвестиційної стратегії страхова компанія НАСК «Оранта» має здійснити такі інвестиції:

- розміщення коштів на депозитних рахунках. Наприклад, страхова компанія НАСК «Оранта» може розмістити кошти на банківських депозитах українських банків, які мають високий міжнародний рейтинг надійності (наприклад Ощадбанк, Райффайзенбанк, ПриватБанк). Депозити слід відкривати як на довготерміновий, так і середньотерміновий період, що дозволить знизити ризики різкої зміни процентних ставок і ефективно

використати інвестиційні вкладення. Депозити можна розмістити у національній валюті, проте якщо страхова компанія має можливість оперативно розмістити кошти і в іноземній валюті, це дозволить знизити валютні ризики;

– розміщення коштів в акції та облигації українських емітентів, причому частка коштів, розміщених в акціях (вартість яких істотно залежить від ринкової ситуації), має досягати 30% від загального обсягу інвестованих коштів. Ці активи складаються здебільшого з цінних паперів емітентів, потенціал зростання яких досить високий як в середньотерміновій, так і в довготерміновій перспективі, а платоспроможність емітентів може бути підтримана державою (наприклад акції Запорізького коксохімічного заводу, Єнакіївського металургійного комбінату тощо);

– портфель облигацій НАСК «Оранта» має складатись з емітентів, що мають як найвищий кредитний рейтинг міжнародних рейтингових агентств (Moody's, S&P, Fitch), і входять до котирувального списку вищого рівня на фондовому ринку України (компанії-емітенти з високою капіталізацією, ліквідністю і надійністю). В облигаційному портфелі компанії мають бути присутні як корпоративні, так і державні облигації;

– слід зазначити, що частину активів страхова компанія може передати в довірче управління. Але слід співпрацювати тільки з надійними керуючими компаніями, що мають значний досвід роботи на фінансових ринках і високий кредитний рейтинг.

Консервативна інвестиційна стратегія страхової компанії має основною метою отримання прибутковості від розміщення коштів страхових резервів і власних коштів компанії при дотриманні умов максимальної надійності та ліквідності активів [47]. Консервативний інвестор орієнтований, насамперед, на надійність та ліквідність вкладень.

Інвестиційна діяльність страхової компанії НАСК «Оранта» за умови консервативної інвестиційної стратегії має бути такою:

- страхова компанія інвестує кошти, що відповідають розміру страхових зобов'язань перед клієнтами, а також власні кошти;

- інвестиційна діяльність страхової компанії спрямована на забезпечення здатності компанії відповідати за своїми зобов'язаннями перед клієнтами за будь-яких умов;

- необхідною умовою здійснення інвестиційних вкладень страхової організації є абсолютне дотримання законодавства України, щодо страхової та інвестиційної діяльності;

- пріоритетом при здійсненні інвестиційних вкладень страхової організації є надійність;

- максимізація прибутковості інвестиційних операцій можлива лише за умови дотримання критерію надійності.

Однак, слід зазначити, що консервативна інвестиційна стратегія має певні недоліки:

- портфель має невисоку ступінь диверсифікації за об'єктами інвестування;

- інвестиції здійснюються в основному у національній валюті, що за умов волатильності на ринку валют створює певний валютний ризик;

- страхова компанія приймає на себе високий ризик розміщення більшої частини свого фінансового потенціалу у фінансовий сектор економіки у зв'язку з тим, що останній має високі кредитні ризики;

- страхова організація недостатньо гнучко і професійно керує портфелем цінних паперів, не враховує можливі зміни тренда в економічній ситуації в Україні;

Інвестиційний портфель НАСК «Оранта» за умов консервативної інвестиційної політики має містити такі напрямки:

- значна частина інвестиційних ресурсів страхової компанії має бути розміщена на банківських депозитах українських банків, які мають високий міжнародний рейтинг надійності (Ощадбанк, ПАТ»Platinum Bank», ПриватБанк). Депозити доцільно відкривати як на довготерміновий, так і на

середньотерміновий період у національній і в іноземній валюті (долар США та євро).

– слід розміщувати кошти у цінні папери, що емітує держава, тобто в облігації внутрішньої державної позики (ОВДП), при цьому їх частка у структурі інвестиційного портфеля має поступово зростати.

– кошти в акції та облігації українських емітентів. Частка коштів, розміщених в акціях українських підприємств, вартість яких істотно залежить від ринкової ситуації і може суттєво коливатися, не має перевищувати 10% від загального обсягу інвестованих коштів. Дані активи складаються з цінних паперів емітентів, платоспроможність яких може бути підтримана державою. В інвестиційному портфелі НАСК «Оранта» кошти можна розмістити в акції таких підприємств ВАТ«Укренерготранссервіс», ВАТ«Енергометалоконтракт» та інші. Страхова компанія НАСК «Оранта» має сформувати портфель облігацій емітентів, які входять до котирувального списку вищого рівня на фондовому ринку України (компанії-емітенти з високою капіталізацією, ліквідністю і надійністю).

– інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України, причому найбільш перспективними є такі сфери як будівництво житла та розвиток інфраструктури туризму.

Основною метою інвестиційних операцій страхової компанії за умові помірної-консервативної інвестиційної стратегії є отримання прибутковості від розміщення коштів страхових резервів і власних коштів компанії при дотриманні умов максимальної надійності та ліквідності активів, а основну частку активів складають грошові кошти, тобто активи, що мають високий рівень ліквідності [17].

Підведемо підсумки вищесказаного та побудуємо зведену таблицю, в якій наведемо гіпотетичну структуру інвестиційного портфеля НАСК «Оранта» за умов впровадження різних інвестиційних стратегій (табл. 2.13):

Таблиця 2.13 – Гіпотетична структура інвестиційного портфеля НАСК «Оранта» за умов різних інвестиційних стратегій, %

Активи	Інвестиційна стратегія		
	консервативна	агресивна	помірно-консервативна
Грошові кошти на поточних рахунках	18,47	20,47	0,5
Нерухоме майно	12,1	20,12	10,8
Акції	7,4	25,29	25,0
Облігації	9,1	3,1	10,0
Банківські вклади(депозити)	32,0	15,00	53,5
Цінні папери, що емітуються державою	9,4	0,54	0
Інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України	5,35	15,35	0
Права вимоги до перестраховиків	6,00	-	0,1
Кредити страхувальникам-громадянам	0,05	0,05	0,1

Проаналізувавши особливості розміщення коштів страхової компанії НАСК «Оранта» за умов різних інвестиційних стратегій, доведено необхідність розробки концепції оптимальної інвестиційної стратегії та оптимізації структури інвестиційного портфеля страхової компанії НАСК «Оранта» з метою підвищення його ефективності, надійності та прибутковості.

2.4 Оптимізація інвестиційного портфеля НАСК «Оранта»

Оптимізація інвестиційного портфеля є доволі актуальним завданням серед страховиків. Вибір моделі управління залежить від розміру та фінансових можливостей компанії, обраної інвестиційної політики, наявності прямих та непрямих державних обмежень або стимулів до вибору інвестиційних партнерів, умови їх діяльності тощо.

В розпорядженні страхових компаній акумулюються значні розміри грошових коштів у вигляді страхових резервів (технічних і математичних), які необхідні для забезпечення майбутніх виплат страхових відшкодувань. Але не менш важливою їх функцією є інвестиційна, реалізації якої дозволяє отримати додатковий дохід від фінансової діяльності страховика.

Як зазначалось вище, страховим законодавством України встановлені чіткі обмеження щодо напрямів інвестування та співвідношення фінансових інструментів портфелю технічних резервів, які мають на меті забезпечити високу ліквідність вкладених коштів та диверсифікацію напрямів інвестування.

Основною метою інвестиційної функції технічних резервів є отримання доходу. Недостатня увага вітчизняних страховиків до інвестиційної функції, що простежується у використанні незначної кількості фінансових інструментів, відсутності їх аналізу за критерієм «ризик-доходність» суттєво зменшує ефект від розміщення технічних резервів.

Вочевидь, на даному етапі розвитку страхового ринку є необхідність застосування виважених методик оцінки напрямків інвестування, які дозволять оптимізувати структуру портфеля технічних резервів, максимізувати доходність, залишивши при цьому ризик на прийнятному рівні.

Незважаючи на те, що окремі дослідники формулюють пропозиції щодо напрямів інвестування страхових резервів, тим не менш більшість українських страхових компаній приділяють недостатню увагу інвестиційному напрямку, а окремі з них навіть не мають відповідних функціонально закріплених підрозділів. Як правило, інвестиційна діяльність обмежується розміщенням коштів на депозитних рахунках, або купівлі акцій підприємств що мають спільного зі страховиком акціонера. Безумовно, подібний підхід не може забезпечити ані достатньої надійності та диверсифікованості, ані високої доходності портфелю інвестицій. Тому необхідною є розробка методики аналізу найкращих напрямків інвестування коштів технічних резервів, розрахунку їх оптимального співвідношення і формулювання відповідних пропозицій для страховиків.

Головною метою формування страхових резервів є забезпечення майбутніх виплат страхових відшкодувань. Проте, в процесі розвитку фінансових ринків, питома вага доходів від операційної діяльності страхових компаній почала поступово зменшуватись. На цьому фоні значно зросла

питома вага доходів від інвестиційної діяльності. Тому пропонується розглянути страхові резерви у контексті інвестиційних ресурсів, тобто джерел для отримання додаткового доходу.

Критерії розміщення страхових резервів, нормативи достатності, диверсифікованості та якості активів регламентуються Правилами № 3104 [62] та Положенням №741 [60] Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України відповідно. Впровадження законодавчих норм має на меті забезпечення максимальної надійності, прозорості представлення коштів страхових резервів дозволеними активами.

Проаналізуємо доходність активів, якими можуть бути представлені страхові резерви, та портфелю в цілому, розробимо рекомендації щодо удосконалення його структури. Для цього необхідно розрахувати параметри оптимального портфелю технічних резервів – набору інструментів, що забезпечать максимальну доходність при заданому допустимому показнику ризику.

Наскільки ефективною була фінансова діяльність страховиків можна визначити лише тому випадку, якщо порівняти фактично сформований портфель з оптимальним, який визначимо, застосовуючи принципи моделі Г. Марковіца [3], що використовується для обчислення оптимальної структури цінних паперів.

Дана методика використовує в якості основних показників доходність та ризик, які цілком можливо прорахувати для інструментів портфеля технічних резервів. Для цього, переведемо доходність усіх аналізованих інструментів, у єдину одиницю виміру – відсоток річних. Ризик кожного інструменту портфелю буде розрахований як середньоквадратичне відхилення доходності.

Зазначено, що не всі напрями інвестування можуть бути відповідним чином оцінені і фактично їх недоречно використовувати при формуванні оптимального портфелю за моделлю Г. Марковіца. Для кожного з них є свої причини.

Так у структурі активів, якими представлено кошти технічних резервів, виділяються права вимог до перестраховиків, які не є фінансовим інструментом, а лише вказують на обсяг технічних резервів, які можуть бути сплачені перестраховиком у випадку настання страхової події. Тому ця група активів при розрахунку оптимального портфелю технічних резервів не розглядалась.

Кошти на поточних рахунках у банках та готівка в касі через практично нульову доходність і через те, що дана група активів має на меті лише забезпечення поточної ліквідності страховика не включаються до аналізу.

Іпотечні сертифікати та інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом міністрів України не увійшли до аналізу через низьку питому вагу даних інструментів у загальному портфелі (разом – 0,6%) та складність проведення розрахунків доходності.

Облігації підприємств не були проаналізовані через велику кількість емітентів облігацій, та різноманітність умов випуску. До того ж незначний обсяг вказаного інструмента у фактичному портфелі технічних резервів, низький попит на них у посткризовий період значно ускладнює адекватний аналіз доходності цього інструменту. Безумовно, облігації підприємств дуже перспективний напрямок, інвестувати кошти у який, все ж, доцільніше на стадії економічного зростання.

Середню дохідність активів та їх ризик визначено за 2018 р. із щомісячним інтервалом; при чому розглядалась середня у відсотках на щомісячній основі дохідність депозитів як у валюті, так і у гривні. Таким же чином досліджено дохідність і державних облігацій, дохідність яких визначено як середньозважену за місяць на основі їх розміщення на первинному ринку.

Дохідність інших активів – акцій, нерухомості, банківських металів, – розраховується так:

$$D_k = \frac{(M_i - M_{i-1}) \cdot n \cdot 100\%}{M_{i-1}}, \quad (2.2)$$

де D_k – доходність k -го інструменту, M_i – ціна одиниці активу у розрахунковому місяці, M_{i-1} – ціна одиниці активу за місяць, що передує розрахунковому, n – кількість періодів.

Для оцінки середньої доходності активів використано дані щодо динаміки доходності обраних активів (за даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [37]).

Кожен фінансовий інструмент портфеля технічних резервів відображався у контексті показників, необхідних для застосування формалізованої моделі, а саме: середнє значення прибутковості, дисперсія і середньоквадратичне відхилення, яке фактично є нормою ризику по кожному з інструментів. Слід зазначити, що внаслідок того, що середня доходність за нерухомістю виявилась від’ємною, її недоцільно включати у перелік інструментів для розрахунку, оскільки в цьому випадку її питома вага в процесі оптимізації буде дорівнювати нулю.

Отже, розрахунки середньої прибутковості і ризику по інструментам портфеля технічних резервів здійснено на підставі даних прибутковості інструментів портфеля технічних резервів страховика за 2018 р. (табл. 2.14):

Таблиця 2.14 – Показники середньої прибутковості і ризику по інструментам портфеля технічних резервів [38]

№	Інструмент портфелю	Середнє значення прибутковості	Дисперсія
1	Депозити: гривня	17,5	4,76
2	Акції	8,5	2,18
3	Облігації державні	15,75	4,38
4	Банківські метали	1,26	65,94
5	Нерухомість	-3,5	4,5

Таким чином, отримані показники середньої доходності аналізованих інструментів портфелю технічних резервів використані в моделі Марковіца, формалізований вигляд якої представлений формулою 2.3:

$$\begin{cases} \sum_{i=1}^N w_i r_i \rightarrow \max; \\ \sqrt{\sum_{a=1}^N \sum_{b=1}^N (w_a w_b \cdot cov_{ab})} \leq y_{req}; \\ 0 \leq w_i \leq 1; \\ \sum w_i = 1. \end{cases} \quad (2.3)$$

де w_i – частка i -го інструменту в портфелі технічних резервів, r_i – прибутковість i -го інструменту, N – кількість інвестиційних інструментів, cov_{ab} – коефіцієнт коваріації між парами конкретних інструментів, y_{req} – максимально припустимий ризик портфелю технічних резервів.

Реалізація моделі для інвестиційного портфеля НАСК «Оранта» здійснена із застосуванням вбудованих функцій MS Excel 2015. Особливістю цієї моделі, є визначення конкретного значення ризику, з врахуванням якого буде формуватись оптимальний портфель. Розрахунок здійснено для одного значення ризику, яке обрано на рівні 5%. Отримані результати представлені в табл. 2.15:

Таблиця 2.15 – Оптимальне співвідношення аналізованих фінансових інструментів у портфелі технічних резервів НАСК «Оранта»

№	Інструмент інвестування	Дохідність, %	Питома вага, %
1	Депозити: гривня	17,5	64,3
2	Акції	8,5	13,8
3	Облігації державні	15,75	7,2
4	Банківські метали	1,26	11,7
	Разом		100
	Загальний ризик портфелю інструментів	5%	
	Оптимальна дохідність сформованого портфелю інструментів	16,76%	

Для більш розгорнутого аналізу долучимо фактичний портфель страхової організації НАСК «Оранта», результати відображені у табл. 2.16:

Таблиця 2.16 – Оптимальне співвідношення фінансових інструментів в портфелі технічних резервів НАСК «Оранта», %

Напрямки вкладень	Фактичний портфель, %	Оптимальне співвідношення, %
Грошові кошти на поточних рахунках	13,75	
Депозити	44,59	64,3
Банківські метали	7,75	11,7
Нерухомість	0	
Акції	14,05	13,8
Іпотечні сертифікати	0	
Облігації державні	4,77	7,2
Права вимоги до перестраховиків	15	
Готівка у касі	0	
Разом	100	

Порівнюючи розраховану структуру оптимального портфелю з даними про розміщення активів НАСК «Оранта» (табл.2.12), можна зробити наступні висновки:

1. Портфель фінансових інструментів, що складають технічні резерви, недостатньо наповнений депозитами у національній валюті, що призводить до недоотримання доходів, оскільки відсоток за депозитами у національній валюті є вищим. Портфель НАСК «Оранта» має оптимальне співвідношення депозитів у національній валюті, однак у ньому зовсім не представлені депозити у іноземній валюті. Отже портфель не є достатньо захищеним від валютно-курсних ризиків.

2. Збільшують ризик портфелю акції українських емітентів, частка яких у портфелі перевищує аналогічний оптимальний показник. Маючи достатньо високу доходність, за рахунок коливань ринкової вартості та, відповідно величину ризику, даний інструмент потребує проведення аналізу в процесі вибору конкретного емітента.

3. Державним облігаціям НАСК «Оранта» приділяє недостатню увагу, проте цей інструмент є, по-перше, достатньо вигідним, по-друге, наднадійним, що є оптимальним за критерієм ризик-доходність.

4. До упущення можливої вигоди може призвести недостатність в інвестиційному портфелі НАСК «Оранта» банківських металів – ризикованого, але високодохідного інструменту. Банківські метали є найскладнішим з точки зору прогнозування доходності інструментом. Проте, у короткотерміновій перспективі, у фазі пожвавлення фінансових ринків, у дку подорожчання банківських металів, можна вкладати кошти за умови швидкої фіксації прибутку. Вкладення в банківські метали, зокрема в золото, є досить перспективними, особливо враховуючи наслідки економічної кризи.

Також істотна частка фактичного портфеля належить залишкам на поточних рахунках, що веде до недоотримання доходів від інвестування тимчасово вільних коштів у один або декілька фінансових інструментів, наприклад у державні облігації, що мають достатньо високу доходність та надійність, але відсутні у переліку використаних НАСК «Оранта» інструментів.

Зазначимо, що існує ряд активів, в які НАСК «Оранта» не бажає вкладати кошти страхових резервів. Це іпотечні сертифікати та облігації, інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України, банківські метали та облігації місцевих позик. В іпотечні сертифікати та облігації, а також облігації місцевих позик, НАСК «Оранта» майже не інвестує коштів, оскільки в Україні на сучасному етапі практично відсутній ліквідний ринок таких цінних паперів. Відповідно такі вкладення не зможуть забезпечити основні принципи інвестування коштів страхових резервів. Слід зазначити, що стосовно інвестицій в економіку України, існує суттєва проблема для нашої країни, оскільки страхові організації не виконують тієї ролі в економіці України, яку вони виконують в розвинутих країнах, а саме: забезпечення коштами економіки країни.

Результати, отримані за моделлю Марковіца, можуть бути застосовані керівниками фінансових підрозділів страхових компаній для розробки тактичних і стратегічних рішень, що дозволять отримати максимальну

доходність від тимчасово вільних коштів технічних резервів, не порушуючи при цьому головний критерій – надійність розміщення.

Надалі застосуємо метод У. Шарпа [7,79] для формування оптимального поєднання цінних паперів в інвестиційному портфелі страхової організації НАСК «Оранта».

Проблемою формування інвестиційного портфеля є проблема вибору методу управління портфелем. Існуючі методи управління портфелем можна поділити на дві групи: активні і пасивні. Зазначимо, що метою портфельного управління є складання найбільш захищеного від ринкових ризиків портфеля. Як правило, інвестиційний менеджер намагається сформувати інвестиційний портфель, прибутковість якого більше відповідає б прибутковості ринкового індексу, який включає в себе зважений набір різних акцій (наприклад, індекс української фондової біржі UX [47]).

Слід відзначити, що інвестор і, зокрема, страхова компанія завжди володіють обмеженими інвестиційними ресурсами, а тому при дотриманні пасивного принципу управління часто виникає необхідність сформувати інвестиційний портфель з меншої кількості акцій, що включаються до індексу, але при цьому він повинен відповідати рівню ринкової прибутковості. Для визначення структури такого портфеля використовують індексний метод У.Шарпаві якого можна визначити питому вагу кожного фінансового інструменту, який входить до складу інвестиційного портфеля, що відповідає ринковому індексу.

Зазвичай формування такого інвестиційного портфеля починається з вибору фінансових інструментів. Отже надалі сформуємо інвестиційний портфель з чотирьох акцій, що входять до індексної корзини української фондової біржі. Для розрахунку було обрано акції таких підприємств, як МК Азовсталь, ПриватБанк, Мотор Січ та Донбасенерго, які є лідерами росту на Українській фондовій біржі [34,77].

Модель Шарпа застосовує регресійний аналіз ринку, тобто аналіз даних котирувань. Розрахункова формула моделі має вигляд:

$$S = (R_a - R_f)/S_a, \quad (2.4)$$

де r_a – доходність безпосереднього актива; r_f – доходність без ризикової інвестиції; S_a – стандартне відхилення актива.

В моделі введено поняття бета-коефіцієнта, який вказує на ступінь ризику при вкладенні в той чи інший актив:

$$b = \text{Cov}_{am}/s_m^2, \quad (2.5)$$

де cov_{am} – ковариація доходності актива з ринком, s_m^2 – дисперсія доходності ринку.

В загальному вигляді залежність цінного паперу від індекса можна записати так:

$$r_{ia} = a_{am} + b_{am} \cdot r_{im} + \sigma, \quad (2.6)$$

Де a_{am} – коефіцієнт зміщення (альфа-коефіцієнт); b_{am} – коефіцієнт нахилу (бета- коефіцієнт); σ – випадкова похибка; r_{ia} – доходність актива за i -й період; r_{im} – доходність ринку за аналогічний період.

Альфа-коефіцієнт визначає доходність активу та розраховується за формулою:

$$\alpha = \frac{\sum_{i=1}^n y_i}{n} - \frac{\beta \cdot \sum_{i=1}^n x_i}{n}, \quad (2.7)$$

де y_i , x_i – доходність ринку в i -й період часу.

Випадкова похибка вказує на можливу неточність моделі та є випадковою змінною, яка має нульове математичне очікування та стандартне відхилення:

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n y_i^2 - \alpha \cdot \sum_{i=1}^n y_i - \beta \cdot \sum_{i=1}^n x_i \cdot y_i}{n-2}}. \quad (2.8)$$

Модель Шарпа дозволяє побудувати інвестиційний портфель з використанням індексів, для чого здійснюється регресійний аналіз та постає задача виявити залежність зміни ціни актива від динаміки бенчмарка.

Розрахунок структури інвестиційного портфеля НАСК «Оранта» здійснено на основі даних ціни закриття активів вищенаведених підприємств та індексу UX (узагальнено на основі даних з офіційного сайту української біржі [47] за період з 01 листопада по 7 грудня). Первісні дані для розрахунку представлено в табл.Д.1 та на рис. Д.1 (ДОДАТОК Д). В результаті отримуємо значення питомих ваг кожної акції в інвестиційному портфелі та вартість портфеля на кожному періоді (табл.2.17):

Таблиця 2.17 – Частки акцій в інвестиційному портфелі НАСК «Оранта» з урахуванням індексу української біржі за критерієм оптимальності

Акція	Азовсталь	Донбасенерго	Мотор-Січ	ПриватБанк
Частка, %	0	38,2	60,5	0,13

Якщо НАСК «Оранта» має намір інвестувати на даному етапі в цінні папери певну суму, то маючи розраховані показники часток, можна визначити, яку кількість кожних акцій необхідно придбати для формування інвестиційного портфеля з середньоринковою дохідністю.

Таким чином, використовуючи індексний метод У.Шарпа, НАСК «Оранта» може сформувавти інвестиційний портфель з декількох акцій, що входять до індексної корзини української фондової біржі та який буде повністю відповідати ринковій дохідності. Такий інвестиційний портфель здатен принести додатковий прибуток страховику і при цьому збільшити рівень диверсифікації страхових резервів. Однак, зазначимо, що формування інвестиційного портфеля з акцій українських компаній не завжди відбувається за сприятливих обставин, оскільки внаслідок циклічності економіки,

формування інвестиційного портфеля страховика, що відповідає ринковій дохідності не завжди може принести очікуваний результат.

Однак в дослідженні Остапенко В. [45], зазначено, що при тенденції до зниження загального біржового індексу пасивне формування інвестиційного портфеля з ринковою дохідністю не є раціональним. Тому треба спиратися на інші, більш активні методи формування інвестиційного портфеля, які зможуть забезпечити в непостійних умовах не тільки диверсифікованість, а ще й дохідність портфеля. Одним з основних методів побудови ефективного портфеля в даному випадку є метод Г.Марковіца. Поняття ефективного інвестиційного портфеля згідно з цією теорією визначається таким портфелем цінних паперів, що при заданій нормі дохідності демонструє найменший ризик. У стандартній моделі Г.Марковіца розглядаються тільки інвестиційні портфелі без коротких позицій, тобто портфель складається тільки з куплених акцій. Проте більш ефективним рішенням для страхової компанії є формування інвестиційного портфеля, що включає як довгі, так і короткі позиції. Зазначимо, що з цією метою цілком доречним буде використання методу Хуанга-Літценбергера [45], оскільки він не має обмежень щодо коротких позицій і не є складним у використанні.

Висновки до розділу 2

1. Аналіз фінансового стану страхової організації НАСК «Оранта» дозволив зробити наступні висновки:

– в структурі активів балансу компанії спостерігається перевищення частки необоротних активів над оборотними. Станом на кінець 2016 р.

необоротні активи становили 63,68% загальної вартості майна компанії, проте в 2016 р. питома вага необоротних активів зростає до 65,18%. Далі в 2017 р. частка необоротних активів знизилась і становила 61,24%, що супроводжувалось відповідним зростанням частки оборотних активів до 38,76%;

– впродовж 2016–2018 рр. величина дебіторської заборгованості НАСК «Оранта» характеризувалась постійним зростанням. Частка дебіторської заборгованості за цей період зростає з 4,39% до 36,52%;

– значну частку оборотних активів компанії становлять поточні фінансові інвестиції. Протягом досліджуваного періоду їх розмір збільшився з 136131 до 173600 тис.грн., і відповідно їхня частка зменшилась з 61,93% до 57,91%. Крім того, слід зазначити суттєве зростання частки перестраховиків в страхових резервах та значне зменшення частки коштів та їх еквівалентів.

– основну частку майна НАСК «Оранта» складають довготермінові зобов'язання та забезпечення, причому впродовж досліджуваного періоду вона збільшується з 39,26% у 2016р., до 29,95% у 2018 р. в основному за рахунок зростання величини страхових резервів (до 476463 тис. грн. в 2018 р.) В той же час спостерігається зменшення величини власного капіталу компанії (з 247814 тис. грн. у 2016 р., до 228747 тис. грн. у 2018 р.), і відповідно зменшувалась його частка;

– впродовж 2016–2018 р. спостерігається зростання обсягу страхових премій компанії НАСК «Оранта» (внаслідок підвищення ефективності діяльності компанії) та суттєве зростання величини страхових виплат. Впродовж досліджуваного періоду спостерігались від'ємні значення величини чистого прибутку внаслідок підвищення рівня виплат;

– показники ліквідності НАСК «Оранта» впродовж 2016–2018 рр. відповідають рекомендованим значенням, що свідчить про достатність коштів оборотних коштів у страхової організації;

– рентабельність страхових операцій зменшується впродовж 2016–2018 рр., що свідчить про недостатню ефективність страхової діяльності, показник

рівня виплат характеризується зростанням, що пов'язано із зростанням величини страхових виплат. Рентабельність активів не визначається в 2017 р. та 2018 р. внаслідок від'ємного значення чистого прибутку, що може бути пов'язано із зростанням витрат, зокрема підвищенням рівня виплат, завищенням витрат на ведення справ тощо.

– фактичний запас платоспроможності впродовж 2016–2018 рр. перевищує розрахунковий нормативний запас.

2. Страхові резерви НАСК «Оранта» утворено з метою забезпечення майбутніх виплат страхових сум і страхового відшкодування залежно від видів страхування (перестраховування). Впродовж 2016–2018 рр. можна побачити зростання розміру страхових резервів НАСК «Оранта», що свідчить про розширення страхової діяльності та утворення додаткових можливостей для інвестування. Також слід відзначити зростання частки перестраховиків в страхових резервах внаслідок підвищення ступеня ризиковості на страховому ринку.

3. Основну частку інвестиційних коштів страхової компанії НАСК «Оранта» складають банківські вклади, що є достатньо прибутковим на фінансовому ринку України. З іншого боку, НАСК «Оранта» майже не використовує такі напрями інвестування коштів як: банківські метали, цінні папери, що емітуються державою та інвестиції в економіку України за напрямами, визначеними Кабінетом Міністрів України.

4. За результатами аналізу структури інвестиційного портфеля страхової компанії НАСК «Оранта», можна зробити висновок, що компанія дотримується помірно-консервативної інвестиційної стратегії. Визначено структуру гіпотетичного інвестиційного портфеля НАСК «Оранта» за умов застосування агресивної, консервативної та помірно-консервативної стратегії.

5. Розраховано структуру оптимального портфелю розміщення активів НАСК «Оранта» за допомогою метода Г.Марковіца.

6. Застосовано метод У. Шарпа для формування оптимального поєднання цінних паперів в інвестиційному портфелі страхової організації НАСК «Оранта».

3. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМИ РЕЗЕРВАМИ

3.1 Принципи та алгоритм формування стратегії і тактики управління страховими резервами НАСТ «Оранта»

Система управління страховими резервами має два складові елементи: стратегію і тактику. Стратегія управління страховими резервами проявляється в формулюванні основної цілі. Сформульована стратегічна ціль полягає у рішенні двох основних завдань: формування страхових резервів і розміщення страхових резервів. Нормальне функціонування системи управління страховими резервами передбачає наявність відповідного рівня організаційного забезпечення, як зазначається в роботах [53-62].

– Страхові компанії впливають на розвиток інвестиційної діяльності на макрорівні у двох напрямках: по-перше, страхові компанії в процесі здійснення операційної (страхової діяльності) страхують економічні інтереси фізичних та юридичних осіб і цим стимулюють їх інвестиційну діяльність; по-друге, в процесі операційної діяльності страховики акумулюють значні фонди грошових коштів у вигляді страхових резервів та самі є безпосередніми інвесторами. Не менш важливе значення має інвестиційна діяльність страховиків і на мікрорівні, виступаючи одним із головних факторів забезпечення ефективного функціонування страхової компанії, яка:

– визначає можливість надання страхових послуг за рахунок формування достатніх обсягів страхових резервів;

– забезпечує певною мірою якість страхових послуг і визначає ринкову позицію страховика;

– впливає на основні характеристики страхового продукту, насамперед на його вартість, і на фактичне виконання зобов'язань страховиком, обумовлене термінами страхових виплат;

– дає можливість власникам страхової компанії розвивати свій бізнес і самостійно управляти ним. За рахунок інвестування страхових резервів відбувається нагромадження коштів для збільшення власних ресурсів. Це положення є суттєвим у світлі тенденцій щодо поступового збільшення регулятором вимог до мінімального розміру статутного капіталу страхових організацій [55,56].

Складовою частиною фінансової стратегії є інвестиційна стратегія страхових компаній. Кожна страхова компанія додержується власної інвестиційної політики, яка залежить від таких чинників [55]:

- видів страхових операцій, що вона проводить;
- обсягу наявних ресурсів;
- кон'юнктури грошового та фінансового ринку.

Особливість страхових компаній як інвесторів полягає в тому, що грошові кошти в їх розпорядженні знаходяться тимчасово і дуже важливо правильно розрахувати час, коли вони будуть потрібні для погашення зобов'язань страхової компанії.

Зазначається [58], що при інвестуванні коштів страхова компанія бере до уваги такі основні критерії: гарантованість збереження коштів, що вкладені; ліквідність активів; тобто можливість їх оперативної конверсії у готівкові платіжні кошти для погашення страховиком своїх зобов'язань; норму прибутку на вкладені кошти. Збалансований портфель інвестування досягається за допомогою диверсифікації вкладень.

Світовий досвід показує, що страхування є важливим джерелом інвестиційного капіталу. По-перше, це пов'язано з тим, що отримання страхової премії передуює наданню страхової послуги, а по-друге, із розподілом ризику в часі. Тому страховик протягом часу дії договору страхування тимчасово розпоряджається коштами страхувальника, які акумульовані у страхові резерви.

Аналіз організаційної структури страхових компаній показує, що в них не передбачено відділу інвестування страхових резервів, який би виконував

функції з обґрунтування вибору методик розрахунку нормативного розміру страхових резервів, обґрунтуванню фактично необхідного оптимального розміру наявних страхових резервів за тими видами страхування, якими займається страховик. Формування страхових резервів напряму пов'язане з повноваженнями з виплати страхових відшкодувань. Практика роботи страхових компаній показала, що більшість філій страхових компаній не мають як права формувати страхові резерви у повному обсязі, так і розміщувати кошти резервів у фінансові інструменти. А страхові відшкодування, як правило, виплачують тільки за згодою головної компанії. Тому пропонується створення відділу інвестування страхових резервів, передача частки повноважень філіям щодо розміщення страхових резервів та сплаті страхових відшкодувань.

Аналіз підходів щодо розміщення страхових резервів в українських страхових компаніях показав, що сьогодні страхові компанії майже не займаються цією проблемою.

Серед багатьох чинників, що забезпечують фінансову платоспроможність компаній, потрібно виділити один з найважливіших – ефективна політика страхової компанії щодо розміщення коштів страхових резервів. У розвинутих країнах страховики приділяють цьому питанню велике значення, адже від ефективності цієї політики буде залежати не тільки їх спроможність вчасно та в достатній мірі виконати страхові зобов'язання, а й можливість отримати додатковий інвестиційний дохід [58-60].

Основною метою управління інвестиційним портфелем страхової організації є забезпечення найбільш ефективних шляхів реалізації інвестиційної стратегії, тобто формування системи довготермінових цілей інвестиційної діяльності страховика та вибору способів забезпечення цих цілей.

Як зазначається в роботі [59], інвестиційна стратегія є основою інвестиційної діяльності і визначає вибір інвестиційних інструментів. Інвестиційні стратегії страховиків розглядаються як єдиний стратегічний

портфель інвестицій, які використовують страхові компанії та є тим механізмом, за допомогою якого перерозподіляються інвестиційні потоки страховиків. Найважливішою функцією стратегічного управління інвестиційною діяльністю страхової компанії є розробка інвестиційної стратегії, тобто формування системи довготермінових цілей інвестиційної діяльності і вибір найефективніших шляхів їх досягнення.

Вихідною передумовою формування інвестиційної стратегії є загальна стратегія економічного розвитку компанії. По відношенню до неї інвестиційна стратегія носить підлеглий характер і має узгоджуватися з нею за цілями та етапами розвитку. Таким чином, інвестиційна стратегія має розглядатися як найважливіший фактор забезпечення ефективного розвитку компанії у відповідності до з вибраною нею загальною економічною стратегією. Процес формування інвестиційної стратегії підприємства проходить певні етапи:

- 1) визначення періоду реалізації інвестиційної стратегії, враховуючи передбачуваність розвитку економіки в цілому та інвестиційного ринку зокрема; тривалість періоду, прийнятого для відповідної базової стратегії підприємства; розмір страхової організації, її потужність, темпи розвитку);

- 2) визначення стратегічних цілей інвестиційної діяльності (завдання забезпечення приросту капіталу; підвищення рівня прибутковості інвестицій і суми доходу від їх вкладання; зміну пропорцій у структурі реального й фінансового інвестування; удосконалення технологічної й відтворювальної структури капітальних вкладень; удосконалення галузевої й регіональної спрямованості інвестиційних програм);

- 3) розробка найбільш доцільних шляхів реалізації стратегічних цілей інвестиційної діяльності;

- 4) конкретизація інвестиційної стратегії за періодами її впровадження передбачає встановлення послідовності та термінів досягнення окремих цілей та завдань;

- 5) оцінювання розробленої інвестиційної стратегії та можливостей впровадження інвестиційної стратегії з урахуванням наявного ресурсного

потенціалу; рівні основних інвестиційних ризиків і можливі фінансові наслідки та шляхи їх компенсації.

Інвестиційну стратегію слід розглядати і як процес стратегічного управління інвестиційною діяльністю, який включає в себе:

- Тактичне управління інвестиційною діяльністю шляхом формування інвестиційного портфелю компанії;
- оперативне управління інвестиційною діяльністю через оперативне керування окремими інвестиційними проектами та програмами.

Як зазначається в роботах [59-61], на процес розробки інвестиційної стратегії впливає ряд факторів, які можна поділити на внутрішні та зовнішні:

Внутрішні: рівень інвестиційної активності страхової компанії, що відповідає характеру поточної інвестиційної діяльності та перспективам її розвитку; рівень знань факторів зовнішнього середовища та інші фактори; формування інвестиційних ресурсів страхової компанії; ефективність діючих в страховій компанії систем аналізу та контролю;

Зовнішні: економічна ситуація в країні та регіоні; кон'юнктура інвестиційного ринку; економіко-правові умови функціонування інвестиційного ринку.

Проаналізуємо алгоритм формування інвестиційної стратегії страхової компанії НАСТ «Оранта». В процесі реалізації та формування інвестиційної стратегії виділимо такі етапи (рис.3.1).

Оцінка розробленої інвестиційної стратегії страхової компанії здійснюється на основі таких критеріїв:

- узгодженість інвестиційної стратегії з базовою стратегією страхової компанії;

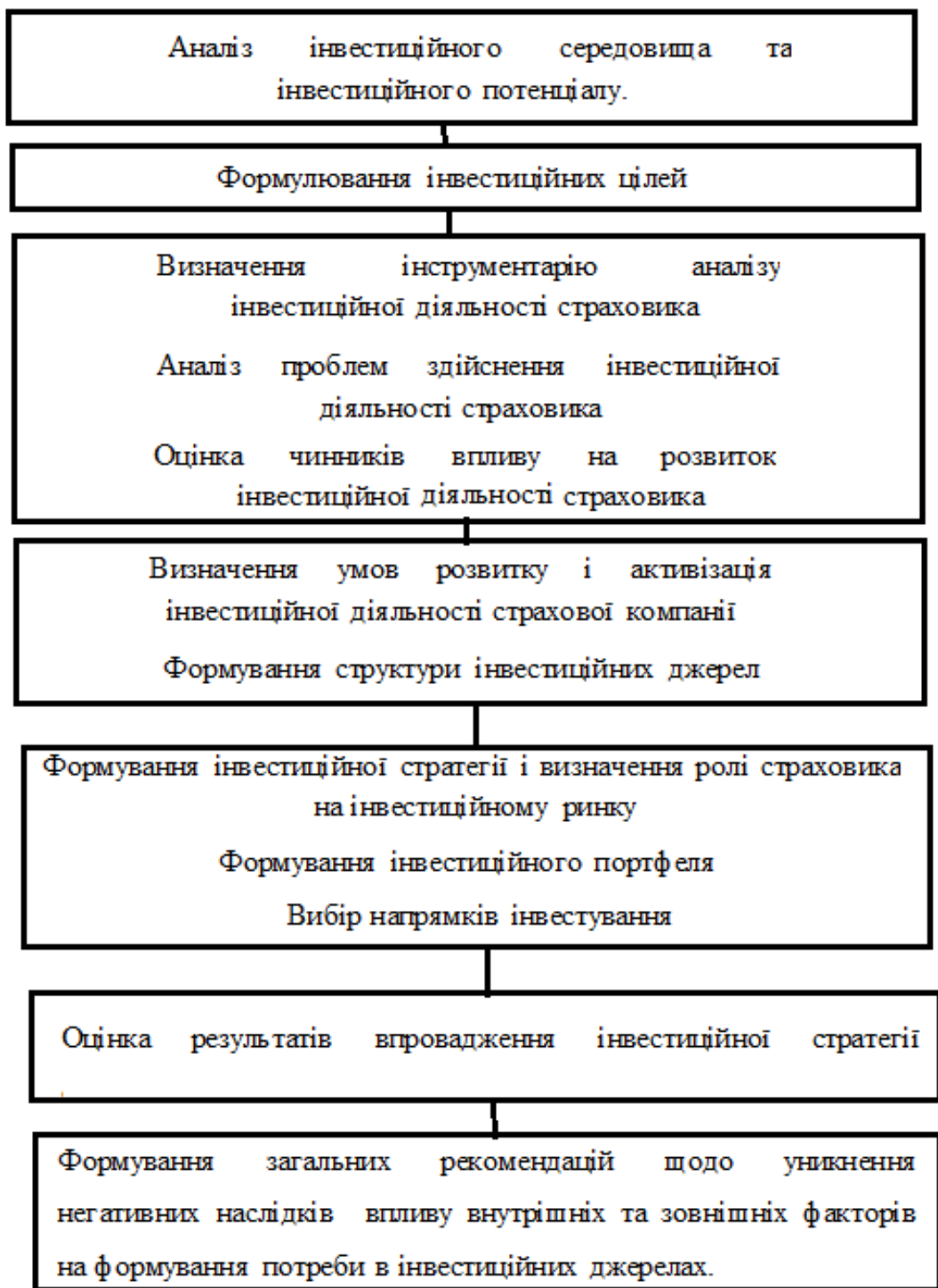

Рис.3.1 – Алгоритм побудови інвестиційної стратегії страхової організації.

- внутрішня збалансованість інвестиційної стратегії;
- узгодженість інвестиційної стратегії із зовнішніми умовами;
- реалізованість інвестиційної стратегії з урахуванням наявного інвестиційного потенціалу;

- прийнятність рівня ризику, пов'язаного із реалізацією інвестиційної стратегії;
- результативність інвестиційної стратегії.

На підставі проведеного аналізу фінансовго стану страхової організації ПАТ НАСК «Оранта», аналізу літературних джерел, можна визначити шляхи підвищення ефективності управління страховими активами та резервами НАСТ «Оранта»:

1. Здійснення довірчого управління із залученням компанії з управління активами для управління активами;
2. Розміщення коштів страхової компанії в цінні папери інститутів спільного інвестування (ІСІ), активами яких управляють компанії з управління активами, за умови, що інвестування страхових резервів у папери ІСІ не порушує чинне законодавство.
3. Створення страховою організацією власного інвестиційного фонду з переведенням страхових коштів до такого фонду та наступною передачею активів цього фонду в управління компанії з управління активами
4. Створення правових передумов у Законі «Про страхування» для безпосереднього управління активами страхових компаній з боку компанії з управління активами без опосередкування цієї процедури іншими структурами.

3.2. Проблеми та перспективи здійснення інвестиційної діяльності страховиків в сучасних умовах

Сучасні тенденції розвитку вітчизняної економіки, а також особливості функціонування страхових компаній зумовлюють потребу пошуку шляхів примноження страхових резервів. Так, в умовах обмеженості ресурсів одним із важливих джерел формування капіталу страхової організації є інвестиційна діяльність.

Однак, слід визнати, і це підтверджують дослідники, зокрема Носенко М.С. [43] що участь українських страховиків в інвестиційному процесі часто носить спекулятивний характер, відповідне законодавство є недосконалим, правила державного регулювання і нагляду недостатньо ефективні, непрозорі, непередбачувані та вибіркові, а у середніх і дрібних страхових компаній немає прагнення виходити на фондовий ринок самостійно, оскільки вони не володіють достатнім інвестиційним потенціалом.

З метою оцінки інвестиційної діяльності вітчизняних страхових компаній проведемо аналіз загальних активів страхових компаній для представлення страхових резервів за ризиковими видами страхування та страхування життя, які є основним джерелом формування інвестиційного доходу, за перше півріччя 2018 р. (табл. Е.1) (ДОДАТОК Е)(за даними [50–53]).

Можна побачити, що станом на 30.06.2018 обсяг загальних активів страховиків становив 57 229,9 млн. грн., що на 3,7% більше в порівнянні з відповідним показником минулого року.

Величина активів, визначених відповідно до ст. 31 Закону України «Про страхування», збільшилась в порівнянні з відповідним показником станом на 30.06.2017 на 2 444,1 млн. грн. або на 7,2% та склала 63,3% суми загальних активів страховиків (станом на 30.06.2018 активи, визначені по статті 31 Закону України «Про страхування» становили 36 231,2 млн. грн., станом на 30.06.2017 – 33 787,1 млн. грн.).

Також слід зазначити, що в структурі активів страхових компаній, визначених статтею 31 Закону України «Про страхування» для представлення страхових резервів станом на 30.06.2018 у порівнянні з аналогічним періодом 2017 р. відбулись такі зміни:

– на 2084,1 млн. грн. (або на 19,5%) збільшився обсяг активів, дозволених для представлення банківськими вкладками (депозитами), і становив 12768,3 млн. грн..

– При цьому, обсяг активів, дозволених для представлення банківськими вкладками (депозитами) на поточних рахунках в іноземній валюті збільшився на 19,3% і становив 2160,0 млн. грн. проти 1811,0 млн. грн. станом на 30.06.2017;

– на 654,7 млн. грн. (або на 11,2%) збільшився обсяг активів, дозволених для представлення цінними паперами, що емітуються державою, і становив 6 517,1 млн. грн.;

– на 17,4% зменшився обсяг активів, дозволених для представлення акціями, і становив 5720,0 млн. грн. (або 15,8% від загального обсягу активів);

– на 30,9% збільшився обсяг активів, дозволених для представлення правами вимог до перестраховиків, і становив 4 897,5 млн. грн. (або 13,5% від загального обсягу активів);

– на 117,7 млн. грн. (або на 4,2%) зменшився обсяг активів, дозволених для представлення грошовими коштами на поточних рахунках, і склав 2662,6 млн. грн. (або 7,3% від загального обсягу активів).

Розглянемо структуру активів, якими представлені технічні резерви (з ризикових видів страхування) страхових організацій України (табл. Ж.1) (ДОДАТОК Ж).

Можна побачити, що в цілому структура інвестиційного портфеля українських страховиків характерна для нерозвинених страхових ринків економік перехідного типу, на яких переважають ризикові види страхування. В таких умовах страховики приділяють основну увагу отриманню високого поточного доходу і ліквідності інвестицій.

Поряд з цим, вітчизняні дослідники вирізняють низку проблем, які можуть завадити очікуванням стосовно ефективності діяльності страхових компаній як інституційних інвесторів [74,76]:

1. Найпоширенішим напрямком розміщення інвестиційних ресурсів вітчизняних страхових організацій є банківські вклади, які, зважаючи на сучасний рівень розвитку фінансового ринку України, вважаються найбільш інвестиційно привабливими. Однак у випадку зниження відсоткових ставок за

банківськими депозитами, а також за умов проходження кризових явищ у банківській системі України ситуація може змінитися.

2. Вітчизняні страхові компанії не виявляють особливої активності на ринку нерухомості, що пов'язано з утриманням на балансі лише тієї нерухомості, яка потрібна для здійснення операційної діяльності. Така ситуація є ознакою того, що вітчизняні страхові компанії не розглядають ринок нерухомості як перспективний з позиції інвестування.

3. При формуванні інвестиційного портфеля вітчизняні страхові компанії включають до його складу золото тільки для покращення його властивостей. Важливою характеристикою золота є те, що воно не є чийсь зобов'язанням та не засвідчує права вимоги на активи суб'єкта господарювання. Тому інвесторам не загрожує ризик дефолту або банкрутства, що може бути небезпечним для інвесторів у будь-які цінні папери.

Узагальнюючи результати досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів, можна визначити основні проблеми, які необхідно вирішити для забезпечення вдосконалення інвестиційної діяльності страхових компаній України:

1. Підвищити величину інвестиційного потенціалу страховиків та економічної системи в цілому, що має забезпечити зростання обсягів інвестування.

2. Вдосконалити законодавчо-нормативну базу діяльності страхових компаній з метою підвищення рівня економічного потенціалу, забезпечення достатнього рівня надійності страхових організацій, зростання рівня довіри до них як з боку вітчизняних, так і іноземних учасників фінансово-інвестиційних угод, рейтингів.

3. Визначити основні стратегічні напрями інвестиційної діяльності страховиків з метою забезпечення ефективного та продуктивного розміщення наявних інвестиційних ресурсів.

4. Підвищити ефективність інвестиційної діяльності страхових компаній і встановити раціональне співвідношення між страхуванням та інвестуванням, що може призвести до зменшення інвестиційних ризиків через розробку

системи заходів і підходів до реагування на їх прояви, а також заходів щодо формування більш ефективного інвестиційного портфеля страхових компаній.

5. Вдосконалити систему аналізу, прогнозування і планування інвестиційної діяльності страховиків та забезпечити на цій основі підвищення ефективності їх функціонування у вітчизняній економіці.

Для розробки конкретних практичних рекомендацій щодо вдосконалення інвестиційної діяльності страхової організації НАСК «Оранта», побудуємо матрицю SWOT– аналізу [40] (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Матриця SWOT–аналізу страхової компанії НАСК «Оранта»

Сильні сторони	Слабкі сторони
1	2
<p>Достатньо велика вартість активів для українського ринку</p> <p>Відома торгівельна марка</p> <p>Високий рівень ділової репутації обумовлений значними страховими виплатами в минулих періодах</p> <p>Велика мережа філій і представництв</p> <p>Кваліфікований персонал</p> <p>Наявність великих і дрібних клієнтів (збалансований страховий портфель)</p>	<p>Темпи зростання активів перевищують темпи зростання обсягів реалізації страхових продуктів</p> <p>Велика дебіторська заборгованість</p> <p>Великі поточні зобов'язання</p> <p>Незбалансовані грошові активи з поточними зобов'язаннями (дефіцит покриття)</p> <p>Невиконання нормативу платоспроможності</p> <p>Недостатній інвестиційний дохід</p> <p>Отримання чистого збитку і зменшення власного капіталу</p>

Продовження таблиці 3.1

1	2
Можливості	Загрози
<p>Можливості впровадження нових видів страхування</p> <p>Приєднання (поглинання) більш дрібних компаній</p> <p>Покращення інвестиційної політики</p>	<p>Збільшення рівня конкуренції в галузі</p> <p>Подальше погіршення фінансового стану</p> <p>Застосування санкцій з боку органів нагляду за невиконання нормативу платоспроможності</p> <p>Поглинання з боку більш капіталізованих страхових компаній</p>

За наведеними в таблиці даними можна зробити висновок про те, що сильні сторони діяльності страхової організації НАСК «Оранта» стосуються її

страхової діяльності, а слабкими сторонами є діяльність фінансова та інвестиційної. Тому, вважаємо, що НАСК «Оранта» необхідно внести зміни до принципів та напрямків управління активами і пасивами, а також визначити нову стратегію інвестування та фінансування.

Отже, можна запропонувати заходи щодо підвищення інвестиційного потенціалу страхової організації (табл.3.2):

Таблиця 3.2 – Заходи, що забезпечують зростання складових інвестиційного потенціалу страхової компанії НАСК «Оранта»

Захід	Зміст заходу
1	2
Збільшення обсягів статутного капітала	<ul style="list-style-type: none"> –Зростання статутного капітала за рахунок інвестицій з боку власників, акціонерів, учасників; –зростання статутного капітала за рахунок нерозподіленого прибутку; –зростання статутного капітала за рахунок реструктуризації; –переведення боргів у власність.
Збільшення власного капіталу страхової компанії	<ul style="list-style-type: none"> –Зростання власного капіталу за рахунок інвестицій з боку власників, акціонерів, учасників. Залучення нових інвесторів зростання суми нерозподіленого прибутку; –зростання сум страхових резервів за рахунок прибутку; –переоцінка майна компанії, що збільшує власний капітал; –зростання статутного капітала за рахунок реструктуризації.
Збільшення доходів та прибутків страхової компанії	<ul style="list-style-type: none"> –Збільшення інвестиційної та іншої діяльності, що забезпечує зростання прибутку. –зменшення витрат страховиків на інвестиційну діяльність; –оптимізація тарифної політики страхової компанії; –залучення нових клієнтів;

Продовження таблиці 3.2

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> – впровадження в страхову діяльність нових інноваційних продуктів вдосконалення механізмів реалізації існуючих страхових продуктів; – зменшення вартості залучення страхових ресурсів; – підвищення рівня професіоналізму страховиків.
Зростання рівня технічного та інформаційного забезпечення реалізації страхових операцій	<ul style="list-style-type: none"> – Постійне впровадження в діяльність страхової організації нових технічних засобів, комп'ютерної та іншої оргтехніки, що забезпечує нову якість праці; – постійне оновлення інформаційної бази, забезпечення відповідного рівня її захисту; – розробка і впровадження нових технологій використання інформаційних ресурсів.
Впровадження в страхову діяльність	<ul style="list-style-type: none"> – Виявлення та впровадження в страхову практику інноваційних продуктів та послуг, розробка нових продуктів та послуг;

нових інноваційних послуг та операцій	– перепідготовка кадрів, технічне та інформаційне забезпечення реалізації інноваційних продуктів та послуг.
Зростання чисельності та професіоналізму працівників	– Залучення до страхової компанії якісно підготовлених фахівців; – своєчасне виявлення найбільш професійно підготовлених працівників; перепідготовка кадрів; – своєчасне виявлення працівників, здатних до шахрайства та непридатних до страхової діяльності.

Як зазначається в роботі [70], інвестиційна стратегія є основою інвестиційної діяльності і визначає вибір інвестиційних інструментів. Інвестиційні стратегії страховиків розглядаються як єдиний стратегічний портфель інвестицій, які використовують страхові компанії та є тим механізмом, за допомогою якого перерозподіляються інвестиційні потоки страховиків.

Ззначається, що найважливішою функцією стратегічного управління інвестиційною діяльністю страхової компанії є розробка інвестиційної стратегії, тобто формування системи довготермінових цілей інвестиційної діяльності і вибір найефективніших шляхів їх досягнення.

Вихідною передумовою формування інвестиційної стратегії є загальна стратегія економічного розвитку компанії. По відношенню до неї інвестиційна стратегія носить підлеглий характер і має узгоджуватися з нею за цілями та етапами розвитку. Таким чином, інвестиційна стратегія має розглядатися як найважливіший фактор забезпечення ефективного розвитку компанії у відповідності до з вибраною нею загальною економічною стратегією.

Питання управління інвестиційним потенціалом страхової компанії в контексті вибору партнерів та інструментів інвестування, з урахуванням можливого ризику, не може залишатися поза увагою держави. Тому держава повинна створити умови для активізації інвестиційної діяльності вітчизняних фінансових посередників і не допустити відтоку коштів за межі країни.

Однією із основних умов активізації інвестиційної діяльності страхових компаній є зростання інвестиційних ресурсів, що виступає похідною розвитку страхового ринку України. Останній перебуває поки що на стадії розвитку, опанування інструментарієм і методикою ведення

страхового бізнесу. Тому основні напрями підвищення інвестиційної потужності обов'язково слід розглядати в поєднанні із ефективним розвитком страхового ринку.

Як зазначають дослідники в роботі [54], головними завданнями макроекономічного характеру, що сприяють зростанню як обсягів страхової, так й інвестиційної діяльності страхових компаній, є розробка та реалізація дієвої державної політики у сфері страхування, приведення чинного законодавства у відповідність до норм, правил і вимог ЄС; забезпечення мов для розвитку конкуренції; створення умов вдосконалення державного нагляду за страховою діяльністю.

Робота страхової організації з фінансовими інструментами, зокрема з цінними паперами, особливо з акціями, потребує наявності в штаті страхової компанії спеціалістів з управління цінними паперами; ці обставини, також підвищують важливість співпраці страхових компаній з компаніями з управління активів (КУА).

Нажаль, на сьогоднішній день в Україні не створено відповідної нормативно-правової бази, яка давала б страховим компаніям можливість використовувати зазначені інструменти. Однак така діяльність потребує відповідної розробки та внесення правових норм, які регламентували б питання щодо особливостей та механізмів здійснення КУА управління активами страхових організацій, у вітчизняне законодавство у сфері страхових відносин. На мікроекономічному рівні підвищення інвестиційних можливостей страховиків можливе за рахунок постійного зростання обсягів сплачених статутних фондів, власних капіталів і резервів страхових компаній. Лише при поєднанні останніх складових буде досягнутий позитивний ефект стосовно збільшення інвестиційних ресурсів та активізації інвестиційної діяльності.

В роботі [74] запропоновано модель процесу прийняття інвестиційного рішення страховою організацією у вигляді окремих, відносно самостійних

структурно-функціональних блоків. На наш погляд, запропоновану модель для НАСК «Оранта» слід доповнити розрахунковим блоком (рис. 3.1):

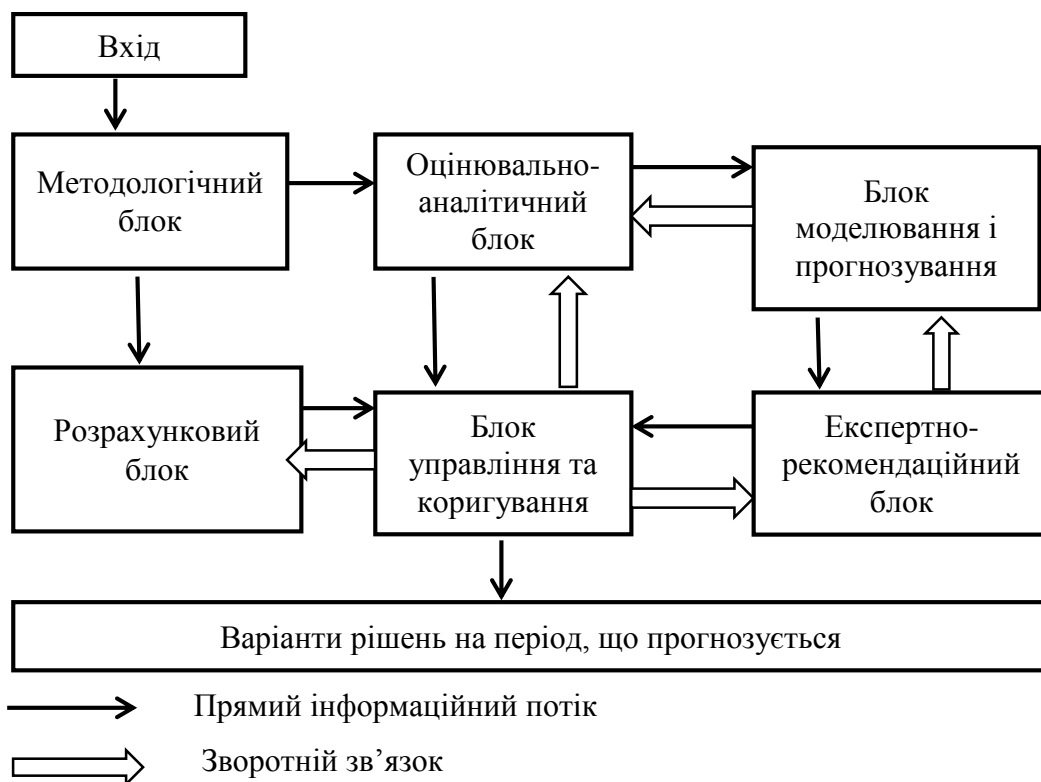

Рис. 3.1 – Блок-схема системно-функціонального прийняття інвестиційного рішення НАСК «Оранта»

У першому методологічному структурно-функціональному блоці уточнюються вихідні цілі та завдання, визначається структура організації, а також інші організаційні моменти, формується загальний інформаційний блок даних. Здійснюється формування пакета конкретних прогнозних методик, прийомів і способів моделювання, вибір необхідних показників, припущень та обмежень, критеріїв, глибини ретроспекції та підбір іншого модельно-прогностичного інструментарію.

Оцінювально-аналітичний блок включає в себе сукупність інтелектуально-логічних дій з класифікації, обробки, синтезу, аналізу, порівняння, узагальнення і формалізації зібраного матеріалу для дослідження даної проблеми.

Основним в алгоритмі є блок прогнозування і моделювання, в якому виконується логічна послідовність прогностичних операцій, які моделюються та відбувається побудова базової моделі та її всебічний аналіз.

Експертно-рекомендаційний блок включає логічну послідовність операцій експертів з аналізу, надійності, оцінки якості, достовірності розроблених варіантів прогностичних моделей, виходячи із запропонованої динаміки змін процесів, що досліджуються, або окремих аспектів страхової діяльності.

Завершальним є управлінський блок, адже будь-яке завдання здійснюється з метою кінцевої реалізації в системі управління в інтересах змін у бажаних межах [74].

Завданням розрахункового блоку є проведення обчислювальних робіт, зокрема проведення актуарної оцінки ефективності інвестиційної діяльності страхової організації.

Отже, реалізація наведених рекомендацій має зберегти та в середньотерміновій перспективі зміцнити інвестиційний потенціал страхової організації НАСК «Оранта», що, у свою чергу, створить сприятливе підґрунтя для активізації та підвищення ефективності діяльності організації.

Висновки до розділу 3

1. Запропоновано системний підхід до структуризації інвестиційних ризиків страхових компаній та запропоновано класифікацію інвестиційних ризиків страхової компанії НАСК «Оранта», методи оцінки інвестиційних ризиків та методи статистичного аналізу. Визначено основні етапи реалізації тактики управління інвестиційними ризиками НАСК «Оранта».

2. Аналіз загальних активів та технічних резервів, які є основним джерелом формування інвестиційного доходу страхових організацій України за перше півріччя 2018 р. показав, що структура інвестиційного портфеля українських страховиків характерна для нерозвинених страхових ринків

економік перехідного типу, на яких переважають ризикові види страхування. Сформульовано проблеми вдосконалення інвестиційної діяльності страхових компаній України.

3. Проведений SWOT– аналіз НАСК «Оранта» показав, що сильні сторони діяльності страховика стосуються страхової діяльності, а слабкі сторони – діяльності фінансової та інвестиційної. Тому необхідно переглянути напрямки управління активами і пасивами, а також визначити нову стратегію інвестування та фінансування

4. Визначено шляхи підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю НАСК «Оранта» та запропоновано заходи щодо підвищення інвестиційного потенціалу страхової організації.

5. Удосконалено модель процесу прийняття інвестиційного рішення страховою організацією НАСК «Оранта» шляхом додавання розрахункового блоку до системи управління у вигляді окремих, відносно самостійних структурно-функціональних блоків.

ВИСНОВКИ

Інвестиційна складова має надзвичайно важливе значення у діяльності страхової компанії. Значний інвестиційний потенціал ресурсів страховиків як інституціональних інвесторів є важливим елементом інвестиційного середовища держави, адже чинить вплив на темпи зростання національної економіки. Основним джерелом інвестиційних ресурсів є страхові резерви. На впровадження інвестиційної діяльності страхових організацій впливають певні чинники, які погіршують інвестиційний клімат в Україні та обмежують можливості страховиків щодо вдалого вкладення коштів.

По результатам роботи можна зробити такі висновки:

1. Фінансовий стан НАСК «Оранта» впродовж 2015–2017 р. можна визначити як задовільний та визначити такі тенденції:

– обсяг страхових премій та величина страхових виплат зростали впродовж досліджуваного періоду;

– спостерігаються від’ємні значення величини чистого прибутку внаслідок підвищення рівня виплат;

– показники ліквідності та платоспроможності НАСК «Оранта» відповідають рекомендованим значенням;

– рентабельність страхових операцій зменшується, що свідчить про недостатню ефективність страхової діяльності, а показник рівня виплат характеризується зростанням, внаслідок зростання величини страхових виплат. Рентабельність активів не визначається в 2017 р. та 2018 р. внаслідок від’ємного значення чистого прибутку.

2. Впродовж 2016-2017 рр. зростає величина страхових резервів НАСК «Оранта», що свідчить про розширення страхової діяльності та утворення додаткових можливостей для інвестування. Також слід відзначити зростання частки перестраховиків в страхових резервах внаслідок підвищення ступеня ризиковості на страховому ринку.

3. Основну частку інвестиційного портфеля НАСК «Оранта» складають банківські вклади, що є достатньо прибутковим на фінансовому ринку України. З іншого боку, НАСК «Оранта» майже не використовує такі напрями інвестування коштів як: банківські метали, цінні папери, що емітуються державою та інвестиції в економіку України за напрямами, визначеними Кабінетом Міністрів України. За результатами аналізу структури інвестиційного портфеля страхової компанії НАСК «Оранта», можна зробити висновок, що компанія дотримується помірно-консервативної інвестиційної стратегії. Визначено структуру гіпотетичного інвестиційного портфеля НАСК «Оранта» за умов застосування агресивної, консервативної та помірно-консервативної стратегії.

4. Розраховано структуру оптимального портфелю розміщення активів НАСК «Оранта» за допомогою метода Г.Марковіца. Застосовано метод У. Шарпа для формування оптимального поєднання цінних паперів в інвестиційному портфелі страхової організації НАСК «Оранта».

5. Проведений SWOT– аналіз НАСК «Оранта» показав, що сильні сторони діяльності страховика стосуються страхової діяльності, а слабкі сторони – діяльності фінансової та інвестиційної. Тому необхідно переглянути напрямки управління активами і пасивами, а також визначити нову стратегію інвестування та фінансування

6. Визначено шляхи підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю НАСК «Оранта» та запропоновано заходи щодо підвищення інвестиційного потенціалу страхової організації. Вдосконалено модель процесу прийняття інвестиційного рішення страховою організацією НАСК «Оранта».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Adewole A.P., Maduegbuna A.N. Predicting Insurance Investment: A Factor Analytic Approach. *J. Math. Stat. Sci. Publication*. 2010. №6(3). P. 321–324.
2. Fischer K., Schlütter S. Optimal Investment Strategies for Insurance Companies when Capital Requirements are Imposed by a Standard Formula. *The Geneva Risk and Insurance Review*. 2015. №3. Volume 40. Issue 1. P. 15–40.
3. Markowitz H.M. Portfolio Selection. Efficient Diversification of Investments. New York: John Wiley & Sons, Inc., 1959. 356 p.
4. Metodyka BION zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji. URL: https://www.knf.gov.pl/Images/Metodyka_BION_2015_zaklady_ubezpieczen_i_reasekuracji_tc_m75-41637.pdf. (дата звернення 03.12.2018).
5. Piljan I., Cogoljević D., Piljan T. Role of Insurance Companies in Financial Market. *International Review*. 2015. No.1–2. P. 94–102.
6. Whitford W.M. Higher-Yielding Investment Strategies for Insurance Companies: Worth the Risk? URL: <https://www.ftinstitutional.com/downloadsServlet?docid=iadcx50e/>. (дата звернення 26.10.2018).
7. Авакян Н. Индексная модель Шарпа. URL: <https://utmagazine.ru/posts/11015-indeksnaya-model-sharpa>. (дата звернення 05.12.2018).
8. Бабій Л.І. Вдосконалення інвестиційної діяльності страхових компаній. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 20. С.22–24.
9. Базилевич В. Страховий ринок України. Київ, 1998. 371 с.
10. Базилевич В. Страховий ринок України: природа та особливості функціонування: автореф. дис. ... докт.екон.наук: 08.01.01. Київ, 1998. 35 с.
11. Баранов А.Л. Управління страховим портфелем: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08. Київ, 2009. 20 с.

12. Баранова В.Г. Ієрархічний підхід щодо формування стратегії управління страховими резервами. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2004. Вип.16. С. 26–30.
13. Бачаров В.В. Инвестиционный менеджмент. СПб., 2000.152с.
14. Белялов Т.Е. Методи та принципи стратегічного управління в страхових компаніях. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. №9 (111). С. 191–200.
15. Бігдаш В. Страхування: Навч. посіб. Київ, 2006. 444 с.
16. Братюк В.П., Бошинда І.М. Інвестиційна діяльність страхових компаній. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. №6. С. 69–71.
17. Василенко А.В. Інвестиційна діяльність страхових компаній України: стратегія та пріоритети. *Страхова справа*. 2014. № 3. С. 38–46. 9
18. Внукова Н.М., Успенко В.І., Временко Л.В., Кондратенко Д.В. Страхування. Харків, 2004. 371 с.
19. Вовчак О.Д. Страхова справа: підр. Київ, 2011. 391 с.
20. Гавриляк Т.С. Стратегія забезпечення функціонування механізму для активізації інвестиційної діяльності страховика. *Економічний аналіз*. 2015. Том 22. № 1.С. 97–101.
21. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій. Київ, 2007. 328 с.
22. Говорушко Т. Страхові послуги: Навч.посіб. Київ, 2005. 397 с.
23. Горбач Л.М., Каун О.Б. Страхування.Київ: Кондор, 2015. 520с.
24. Залєтов О. Державне регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2016. № 3(180). С. 25–32.
25. Іоргачова М.І., Коцюрубенко Г.М., Бондаренко П.В. Інвестиційний портфель страховика: ризики та управління ними. *Економіка і суспільство*. 2016. Випуск 6. С.321–326.
26. Крейдич. М.І. Інвестиційна діяльність страхових компаній. *Фондовый рынок*. 2007. № 48.С. 18–21.

27. Кузьменко О.Г. Інвестиційна діяльність страхових компаній. *Фінансовий простір*. 2013. № 3 (11). С.159–163.

28. Майданченко І.В. Інвестиційна діяльність страхових компаній – шлях до економічного зростання. *Науково-технічна інформація*. 2012. № 3. С. 41–44.

29. [Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність](http://readbookz.com/pbooks/book-26/ua/chapter-1207/62). URL: <http://readbookz.com/pbooks/book-26/ua/chapter-1207/62>. (дата звернення 26.10.2018).

30. Макаренко Є.В. Інвестиційна діяльність страхових компаній в Україні: Проблеми та перспективи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. №120. С. 40–43.

31. Махортов Ю.О., Зюбін В.М. Вплив інвестиційного потенціалу страхових компаній на розвиток економіки. *Економічний вісник Донбасу*. 2015. № 2 (20). С. 139–144.

32. Милятинська Л.В., Путь М.О. Інвестиційна діяльність страховиків URL: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2016/Economics/3_83388.doc.htm. (дата звернення 26.10.2018).

33. Мирошченко Н.Ю. Інвестиційна діяльність страхових компаній в Україні URL: http://www.confcontact.com/2008febr/5_mirosh.php. (дата звернення 26.10.2018).

34. Мотор Сич вивела индекс Украинской биржи» на 2,7% роста. URL: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/motor-sich-vyvel-indeks-ukrainskoj-birzhi-na-27-rosta-222702/>. (дата звернення 26.10.2018).

35. Нагайчук Н.Г. Управління капіталом страхової компанії. *Фінанси України*. 2008. №11. С. 106–116.

36. НАСК «Оранта»: офіційний сайт. URL: www.oranta.ua. (дата звернення 26.10.2018).

37. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Загальна інформація щодо обігу цінних паперів на фондовій біржі URL: <https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2018/01/Бюлетень-щодо-стану-ринку-цінних-паперів-ГРУДЕНЬ-2018.pdf>. (дата звернення 26.10.2018).

38. Національний банк України: офіційний сайт URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65162&cat_id=36674. (дата звернення 26.10.2018).

39. Нерус А.М. Інвестиційна діяльність страхових компаній. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2016. № 12 (22), 2 т., С. 105–110.

40. Нестерова Д.С. Формирование інвестиційної стратегії страхової компанії. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2013. Вип.28 т.1. С. 419–423.

41. Нестерова Д.С. Шляхи оптимізації інвестиційного портфеля страхової компанії. *Економіка та держава*. 2015. № 3. С.138–141.

42. Никулина Н.Н., Березина С.В. Анализ управління інвестиційним потенціалом страхових організацій: опыт, перспективы развития. *Страховое дело*. 2006. №4. С. 43–52.

43. Носенко М.С. Сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні. *Актуальні проблеми економіки: науковий економічний журнал*. 2017. №1. С.222–227.

44. Овчаренко Т.С. Інвестиційні стратегії страхових компаній та перспективи їх впровадження. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Економіка*. 2016. №121–122. С. 33 –38.

45. Остапенко В., Кіпа М. Формування оптимального інвестиційного портфелю страхової компанії. *Економічний дискурс*. 2016. Випуск 2. С.135–141.

46. Островський В.А. Інвестиційна діяльність страховиків в Україні: стратегія та пріоритети URL: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=1074>. (дата звернення 26.10.2018).

47. Офіційний сайт української фондової біржі. URL: <http://ukrse.com.ua> (дата звернення 26.10.2018).

48. Охріменко О. Страхування: Навч.посіб. Київ, 2003. 257 с.

49. Письменна Т. Інвестиційні ризики страхових компаній крізь призму вітчизняної практики. *Світ фінансів*. 2017. №3 (52). С.34–47.
50. Підсумки діяльності страхових компаній за 2015 рік. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/sk_%202015.pdf (дата звернення 26.10.2018).
51. Підсумки діяльності страхових компаній за 2016 рік. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/sk_%202016.pdf (дата звернення 26.10.2018).
52. Підсумки діяльності страхових компаній за 2017 рік. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/sk_%202017.pdf (дата звернення 26.10.2018).
53. Підсумки діяльності страхових компаній за 2018 рік. URL: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/sk_4kv_2011.pdf. (дата звернення 26.10.2018).
54. Пікус Р., Нестерова Д. Ефективність інвестиційної стратегії страхових компаній в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2015. №3(168) С.8–12.
55. Пікус Р.В. Класифікація фінансових ризиків страхових компаній – основа ефективного ризик-менеджменту. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2006. № 81–82. С. 108–113.
56. Пікус Р.В. Міжнародний досвід управління активами страхової компанії. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. №120. С. 7–12.
57. Пластун. В.Л., Балєв В.Є. Формування оптимального портфелю технічних резервів страхових компаній. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2017. № 3 (51). С. 13–18.
58. Плиса В.І. Страхування: навч. посіб. Київ, 2006. 391 с.
59. Поліщук О.А., Ткачук В.О. Проблеми та перспективи розвитку інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні. URL: www.confcontact.com/20161222/5_polischuk.php. (дата звернення 26.10.2018).
60. Положення про обов'язкові критерії та нормативи достатності, диверсифікованості та якості активів, якими представлені страхові резерви з видів страхування, інших, ніж страхування життя: затв. розпорядженням

Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг 8.10. 2009 р. № 741. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1099-09. (дата звернення 26.10.2018).

61. Поплавський О.О. Аналіз інвестиційного потенціалу страхових компаній в умовах фінансової нестабільності. *Ефективна економіка*. 2016. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5347>. (дата звернення 06.12.2018).

62. Правила № 3104 – Правила формування, обліку та розміщення страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя, затверджені розпорядженням Держфінпослуг України від 17.12.2004 р. № 3104. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0019-05. (дата звернення 26.10.2018).

63. Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996, № 18, ст. 78. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>. (дата звернення 26.10.2018).

64. Рабий О.С. Управління страховими резервами страховика: автореф. дис.... канд.екон.наук: 08.04.01. Одеса, 2006. 35с.

65. Рекуненко І.І., Чорна С.В. Особливості інвестиційної діяльності страхових компаній. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип.8. С. 666–672.

66. Розпорядження від 13.11.2003 N 123 Про затвердження Порядку і правил формування, розміщення та обліку страхових резервів з обов'язкового страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 2 грудня 2003 р. за №1107/8428. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1107-03>. (дата звернення 26.10.2018).

67. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України «Про затвердження Положення про обов'язкові критерії та нормативи достатності, диверсифікованості та якості активів, якими представлені страхові резерви з видів страхування, інших ,ніж страхування життя» від 8 жовтня 2009 року № 1099/17115/. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. (дата звернення 26.10.2018).

68. Ротова Т. А., Василенко А. В. Страхування як чинник розвитку інвестиційного процесу. *Науковий вісник Буковинського державного*

фінансово-економічного інституту. Вип. 4 : *Економічні науки*. 2003. С. 178–179.

69. Сахно О.В. Особливості інвестиційної діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 11. С. 13–16.

70. Соловійова А.А. Обґрунтування інвестиційної стратегії страхової компанії *Вісник Дніпропетровського університету*. Серія: Економіка. 2016. №5(4). С.69–78.

71. Сташкевич Ю.А. Теоретико-прикладні аспекти управління інвестиційною діяльністю страхових компаній в Україні на сучасному етапі. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Економіка*. 2007. №94–95. С.91–93.

72. Страхування: Підручник / під заг. ред. С.С.Осадець. Київ, 2002. 599 с.

73. Субачов І.Т. Особливості інвестиційної діяльності страхових організацій. *Вісник Дніпропетровського державного фінансово-економічного інституту*. 2003. № 3. С.92–95.

74. Ткаченко Н. Інвестиційна діяльність страхових компаній : автореф. дис. ...канд. екон. наук: 08.04.01. Київ, 2004. 22 с.

75. Федоренко В.Ф. Страховий та інвестиційний менеджмент. Київ, 2002. 344с.

76. Федоренко М.С. Інвестиційна діяльність страхових компаній в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 9. С.21–23.

77. Фориншурер. Підсумки страхового ринку України. URL: <https://forinsurer.com/files/file00565.pdf>. (дата звернення 03.12.2018).

78. Шаповал Л.П. Інвестиційна складова менеджменту страхових компаній. *Вісник Мукачівського державного університету*. 2016. Вип. № 3. С. 491–496.

79. Шарп. У. Инвестиции. Москва, 1998, 1028с.

80. Шевченко В.І. Складові інвестиційної стратегії страхової компанії. *Вісник ОНУ ім. І.І.Мечникова*. 2015. Том 20. Вип.2/2. С.161–165.

81. Шуригіна Н.Ю. Оптимізація інвестиційної діяльності страхової компанії в умовах фінансової кризи. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2011-1/doc/2/05.pdf> . (дата звернення 26.10.2018).

82. Юркевич О.М. Роль та значення страхових компаній в інвестиційному процесі. *Фінансовий простір*. 2014. № 1(13). С.177–182.

Декларація академічної доброчесності здобувача вищої освіти ЗНУ

Я, Ревега Анастасія Андріївна, студентка 2 курсу, заочної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування, освітньої програми «Фінанси і кредит», адреса електронної пошти _____, підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Формування і управління страховими резервами страхової організації НАСК «Оранта» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

-згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям *академічної доброчесності* у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____

А.А.Ревега

Підпис _____

(студент)

Дата _____

І.Ю.Кисільова

Підпис _____

(науковий керівник)

ДОДАТОК А

Додаток І
до Національного положення
(стандарту) бухгалтерського обліку І
"Загальні вимоги до фінансової"

КОДИ

Дата (рік, місяць, число)	2017.02.09
за ЄДРПОУ	00034186
за КОАТУУ	8036300000
за КОПФГ	234
за КВЕД	65.12

Підприємство **ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
"НАЦІОНАЛЬНА АКЦІОНЕРНА СТРАХОВА КОМПАНІЯ
"ОРАНТА"**

Територія **Україна, м. Київ**

Організаційно-правова форма господарювання **Публічне акціонерне товариство**

Вид економічної діяльності **Інші види страхування, крім
страхування життя**

Середня кількість працівників **4 273**

Адреса, телефон: **02081 м.Київ, вул. Здобунивецька, 7-Д, 537-58-01, 537-58-09**

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака

Складено (зробити позначку "ч" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

V

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2016 року

	Форма N 1	Код за ДКУД	18010001
Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	7 751	7 483
первісна вартість	1001	35 360	36 668
накопичена амортизація	1002	(27 609)	(29 185)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1 197	202
Основні засоби	1010	187 957	214 656
первісна вартість	1011	583 492	667 371
знос	1012	(395 535)	(452 715)
Інвестиційна нерухомість	1015	30 236	30 827
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	30 236	30 827
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	52 724	52 724
інші фінансові інвестиції	1035	5 812	2 487
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	5 710	1 686
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізційні витрати	1060	25 150	30 917
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	67 725	70 393
Інші необоротні активи	1090	5	1
Усього за розділом I	1095	384 267	411 376
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	4 498	4 280
Виробничі запаси	1101	4 498	4 280
Незавершене виробництво	1102	-	-
Готова продукція	1103	-	-
Товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестраховання	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	7 718	9 646
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	2 643	3 989
з бюджетом	1135	83	24
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	3 093	2 990
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 493	3 165
Поточні фінансові інвестиції	1160	113 989	136 131
Гроші та їх еквіваленти	1165	69 272	37 934
готівка	1166	1	1
рахунки в банках	1167	69 271	37 933
Витрати майбутніх періодів	1170	233	328
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	15 899	21 202
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	7 517	7 481
резервах незароблених премій	1183	8 382	13 721
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	254	111
Усього за розділом II	1195	219 175	219 800
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	603 442	631 176

Продовження Додатку А

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	775 125	159 000
Капітал у дооцінках	1405	204 117	229 725
Додатковий капітал	1410	45	45
Емісійний дохід	1411	-	-
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	27	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(855 096)	(155 956)
Неоплачений капітал	1425	-	-
Вилучений капітал	1430	-	-
Інші резерви	1435	57 628	15 000
Усього за розділом I	1495	181 846	247 814
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	8 417	9 030
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	8 417	9 030
Цільове фінансування	1525	21	-
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	300 163	313 704
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	352	349
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	141 748	142 078
резерв незароблених премій	1533	158 063	171 277
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	308 601	322 734
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	2 157	2 844
розрахунками з бюджетом	1620	5 068	1 903
у тому числі з податку на прибуток	1621	4 344	611
розрахунками зі страхування	1625	1 209	1 034
розрахунками з оплати праці	1630	3 365	4 998
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	7 001	7 354
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	27 565	22 029
Поточні забезпечення	1660	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	16	24
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	66 614	20 442
Усього за розділом III	1695	112 995	60 628
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утриманими для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	603 442	631 176

Голова Правління

Головний бухгалтер

Грищенко В.М.

Захарченко Л.С.

Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "НАЦІОНАЛЬНА АКЦІОНЕРНА СТРАХОВА КОМПАНІЯ "ОРАНТА"	Дата (рік,місяць, число)	2017.02.09
	за ЄДРПОУ	00034186

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 12 місяців 2016 року

Форма N 2 Код за ДКУД 18010003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	460 959	404 282
Чисті зароблені страхові премії	2010	460 959	404 282
Премії підписані, валова сума	2011	508 651	445 578
Премії, передані у перестраховання	2012	39 817	23 368
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	13 214	21 943
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	5 339	4 015
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(83 767)	(82 924)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(137 617)	(107 864)
Валовий : прибуток	2090	239 575	213 494
збиток	2095	-	-
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	3	1
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	(366)	(19 040)
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	(330)	(22 721)
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	(36)	3 681
Інші операційні доходи	2120	63 785	93 045
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	-	-
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
Адміністративні витрати	2130	(90 390)	(94 520)
Витрати на збут	2150	(136 877)	(93 164)
Інші операційні витрати	2180	(46 117)	(258 616)
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	-	-
Витрат від первісного визначення біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	29 613	-
збиток	2195	-	(158 800)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	21 951	21 961
Інші доходи	2240	4 013	1 641
Дохід від благодійної допомоги	2241	-	-
Фінансові витрати	2250	-	-
Втрати від участі в капіталі	2255	-	-
Інші витрати	2270	(2 528)	(21 168)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	53 049	-
збиток	2295	-	(156 366)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(17 498)	(17 915)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	35 551	-
збиток	2355	-	(174 281)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	36 367	(19 205)
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	36 367	(19 205)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	5 950	(3 100)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	30 417	(16 105)
Сукупний дохід (сума рядків 2350,2355 та 2460)	2465	65 968	(190 386)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	19 282	17 850
Витрати на оплату праці	2505	105 609	101 763
Відрахування на соціальні заходи	2510	23 793	35 266
Амортизація	2515	10 767	11 388
Інші операційні витрати	2520	348 009	495 987
Разом	2550	507 460	662 254

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	132 500 000	132 500 000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	132 500 000	132 500 000
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,27	(1,32)
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,27	(1,32)
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Голова Правління

Головний бухгалтер

Грищенко В.М.

Захарченко Л.С.

ДОДАТОК Б

Додаток 1
до Національного положення
(стандарту) бухгалтерського обліку 1
"Загальні вимоги до фінансової

КОДИ

Дата (рік, місяць, число)	2018.02.26
за ЄДРПОУ	00034186
за КОАТУУ	8036300000
за КОПФІ	234
за КВЕД	65.12

Підприємство **ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
"НАЦІОНАЛЬНА АКЦІОНЕРНА СТРАХОВА КОМПАНІЯ
"ОРАНТА"**
Територія **Україна, м. Київ**
Організаційно-правова форма господарювання **Публічне акціонерне товариство**
Вид економічної діяльності **Інші види страхування, крім
страхування життя**
Середня кількість працівників **3 643**
Адреса, телефон: **02081 м. Київ, вул. Золотунівська, 7-Д, 537-58-01, 537-58-09**
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

v

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2017 року

Актив	Форма N 1	Код за ДКУД	
	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	7 483	8 148
первісна вартість	1001	36 668	38 982
накопичена амортизація	1002	(29 185)	(30 834)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	214	721
Основні засоби	1010	214 656	183 335
первісна вартість	1011	667 371	636 620
знос	1012	(452 715)	(453 285)
Інвестиційна нерухомість	1015	30 827	29 442
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	30 827	29 442
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	52 727	56 477
інші фінансові інвестиції	1035	2 487	12 079
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	1 686	1 654
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	30 916	35 738
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	70 393	88 574
Інші необоротні активи	1090	1	1
Усього за розділом I	1095	411 390	416 169
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	4 280	3 617
Виробничі запаси	1101	4 280	3 617
Незавершене виробництво	1102	-	-
Готова продукція	1103	-	-
Товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	9 574	19 469
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	3 714	3 687
з бюджетом	1135	16	41
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	2 592	1 279
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2 875	5 189
Поточні фінансові інвестиції	1160	136 083	153 619
Гроші та їх еквіваленти	1165	37 934	46 226
готівка	1166	1	1
рахунки в банках	1167	37 933	46 225
Витрати майбутніх періодів	1170	327	323
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	36 774	29 853
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	23 053	20 222
резервах незароблених премій	1183	13 721	9 631
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	111	143
Усього за розділом II	1195	234 280	263 446
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	645 670	679 615

Продовження Додатку Б

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	159 000	159 000
Капітал у дооцінках	1405	229 725	204 299
Додатковий капітал	1410	45	45
Емісійний дохід	1411	-	-
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(141 800)	(129 028)
Неоплачений капітал	1425	-	-
Вилучений капітал	1430	-	-
Інші резерви	1435	15 000	18 714
Усього за розділом I	1495	261 970	253 030
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	9 030	6 324
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	9 030	6 324
Цільове фінансування	1525	-	-
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	313 704	358 264
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	349	348
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	142 078	140 811
резерв незароблених премій	1533	171 277	217 105
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	322 734	364 588
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	2 852	5 716
розрахунками з бюджетом	1620	2 231	5 757
у тому числі з податку на прибуток	1621	866	4 844
розрахунками зі страхування	1625	1 034	696
розрахунками з оплати праці	1630	4 998	3 724
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	7 354	5 670
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	22 030	29 277
Поточні забезпечення	1660	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	24	12
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	20 443	11 145
Усього за розділом III	1695	60 966	61 997
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утриманими для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	645 670	679 615

Голова Правління

Головний бухгалтер

Грищенко В.М.

Захарченко Л.С.

Продовження Додатку Б

Підприємство **ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "НАЦІОНАЛЬНА АКЦІОНЕРНА СТРАХОВА КОМПАНІЯ "ОРАНТА"**

Дата (рік,місяць, число) 2018.02.26

за ЄДРПОУ 00034186

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 12 місяців 2017 року

Форма N 2 Код за ДКУД 18010003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	513 804	460 951
Чисті зароблені страхові премії	2010	513 804	460 951
Премії підписані, валова сума	2011	610 415	508 643
Премії, передані у перестраховання	2012	46 693	39 817
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	45 828	13 214
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	(4 090)	5 339
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(91 763)	(83 844)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(180 504)	(137 616)
Валовий : прибуток	2090	241 537	239 491
збиток	2095	-	-
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	1	3
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	(1 564)	(366)
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	1 267	(330)
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	(2 831)	(36)
Інші операційні доходи	2120	58 108	63 758
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	-	-
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
Адміністративні витрати	2130	(96 773)	(90 390)
Витрати на збут	2150	(154 056)	(136 875)
Інші операційні витрати	2180	(48 558)	(46 123)
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	-	-
Витрат від первісного визначення біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	-	29 498
збиток	2195	(1 305)	-
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	18 644	21 505
Інші доходи	2240	1 969	4 013
Дохід від благодійної допомоги	2241	-	-
Фінансові витрати	2250	-	-
Втрати від участі в капіталі	2255	-	-
Інші витрати	2270	(5 505)	(2 528)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	13 803	52 488
збиток	2295	-	-
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(18 396)	(17 753)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	-	34 735
збиток	2355	(4 593)	-

Продовження Додатку Б

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	(5 262)	36 367
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(5 262)	36 367
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(915)	5 950
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	(4 347)	30 417
Сукупний дохід (сума рядків 2350,2355 та 2460)	2465	(8 940)	65 152

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	20 561	19 282
Витрати на оплату праці	2505	116 454	105 609
Відрахування на соціальні заходи	2510	24 972	23 793
Амортизація	2515	9 043	10 767
Інші операційні витрати	2520	417 154	348 089
Разом	2550	588 184	507 540

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	132 500 000	132 500 000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	132 500 000	132 500 000
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	(0,03)	0,26
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	(0,03)	0,26
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Голова Правління

Головний бухгалтер

Грищенко В.М.

Захарченко Л.С.

ДОДАТОК В

Додаток В
до Національного положення
(стандарту) бухгалтерського обліку 1
"Звітний звіт до фінансової

Дата (рік, місяць, число)

КОДІ

2019 02 27

Підприємство **ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
"НАЦІОНАЛЬНА АКЦІОНЕРНА СТРАХОВА КОМПАНІЯ
"ОРАНТА"**

Територія **Україна, м. Київ**

Організаційно-правова форма господарювання **Публічне акціонерне товариство**

Вид економічної діяльності **Інші види страхування, крім**

страхування життя

Середня кількість працівників **1 629**

Адреса, телефон: **02081 м. Київ, вул. Давидівська, 7, Д. 537-58-01, 537-58-09**

Становище актора (назва, код, без десятичного знаку)

Селадко (сфери роботи позначку "ч" у відповідній колонці)

за національними (стандартними) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

за ЄДРПОУ **00034186**

за КОАТУУ **8035100000**

за КОПФД **234**

за КВЕД **65.12**

У

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 січня 2019 року

Актив	Форма № 1		Код за ДКУД	
	КОА 20080	На початок звітного періоду	31.01.2019	19010001
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	8 148	8 816	
- первісна вартість	1001	28 982	41 881	
- накопичена амортизація	1002	(20 834)	(33 065)	
Незавершені інвестиції	1003	721	1 405	
Основні засоби	1010	183 333	177 805	
- первісна вартість	1011	636 620	1 277 956	
- амортизація	1012	(453 287)	(1 100 151)	
Інвестиційна нерухомість	1013	29 442	27 409	
Первісна вартість інвестиційної нерухомість	1016	29 442	29 409	
Знижчена інвестиційна нерухомість	1017	-	-	
Дивіденди до виплати	1020	-	-	
Первісна вартість дивідендів до виплати	1021	-	-	
Накопичена амортизація дивідендів до виплати	1022	-	-	
Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в управлінні діяльністю підприємства	1030	56 877	47 474	
Інші фінансові інвестиції	1035	11 566	31	
Довгострокові дебіторська заборгованість	1040	1 634	131	
Відстрочені податки на активи	1045	-	-	
Гарантії	1050	-	-	
Відстрочені акціонерні витрати	1060	35 738	47 814	
Позички в банках у центральних банках страхових резервних фондів	1065	88 574	173 903	
Інші необоротні активи	1080	1	1	
Усього за розділом I	1095	415 686	483 839	
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	3 624	4 031	
Вироблені запаси	1101	3 624	4 031	
Незавершене виробництво	1102	-	-	
Готова продукція	1103	-	-	
Товари	1104	-	-	
Позички банківських активів	1110	-	-	
Дебіторська заборгованість	1115	-	-	
Вартоє надання	1120	-	-	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	19 469	19 031	
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
- за податками з платіжних агентів	1130	3 913	3 097	
- з бюджетом	1135	39	32	
- у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з працівників, дочок	1140	1 279	2 538	
Дебіторська заборгованість за розрахунками і внутрішні розрахунки	1145	-	-	
Інші дебіторська заборгованість	1155	3 189	6 658	
Фінансові фінансові інвестиції	1160	151 612	173 600	
Готівка та її еквіваленти	1165	46 226	37 376	
- готівка	1166	1	-	
- резерви в банках	1167	46 225	37 375	
Витрати майбутніх періодів	1170	323	863	
Частка перестраховика в страхових резервах:	1180	29 833	72 259	
- у тому числі в:				
- резервах довгострокових тобто/власних	1181	-	-	
- резервах збитків або резервах наявних втрат	1182	20 223	63 626	
- резервах невироблених премій	1183	9 610	8 633	
- інших страхових резервах	1184	-	-	
Інші оборотні активи	1190	342	139	
Усього за розділом II	1195	261 669	299 794	
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-	
Баланс	1300	677 355	783 633	

Продовження Додатку В

Позов	Код радян	На початок звітної періоди	На кінець звітної періоди
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (статковий) капітал	1400	159 000	159 000
В дорічці у державі	1405	204 294	200 628
Додатковий капітал	1410	45	45
Емісійний дохід	1411	-	-
Фактично отримані дивіденди	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нормованим і надбавкам (позитивній збиток)	1420	(131 551)	(153 891)
Резервний капітал	1425	-	-
Відчужений капітал	1430	-	-
Інші резерви	1435	18 714	22 907
Усього за розділом I	1495	290 907	228 747
II. Довідомості зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довідомості кредити банків	1510	-	-
Інші довідомості зобов'язання	1515	-	-
Довідомості забезпечення	1520	6 324	6 350
Довідомості забезпечення кредитів персоналу	1521	6 324	6 350
Цільові фінансування	1525	-	-
Відстрочені зобов'язання	1526	-	-
Є строкові резерви	1530	338 204	476 463
у тому числі:			
резерв довідомості зобов'язання	1531	348	348
резерв збитки або резерв одержаних вигод	1532	140 811	202 284
резерв незароблених кредитів	1533	217 105	273 811
інші строкові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Привласнений фонд	1540	-	-
Резерв на вартість запасів	1545	-	-
Усього за розділом II	1895	364 588	482 812
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Кореспондентські кредити банків	1600	-	-
Висхідні вимоги	1605	-	-
Поточна кредиторська зобов'язаність за довідомостями зобов'язання	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1613	5 922	7 679
розрахунками з бюджетом	1620	5 757	6 866
у тому числі з податку на прибуток	1621	4 844	5 761
розрахунками зі страхування	1625	606	850
розрахунками з оплати праці	1630	3 724	4 391
Поточна кредиторська зобов'язаність за операційними дивідендами	1635	5 670	6 983
Поточна кредиторська зобов'язаність за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська зобов'язаність за внутрішнім розрахунками	1645	-	-
Поточна кредиторська зобов'язаність за статистичним дивідендом	1650	29 318	32 062
Поточні забезпечення	1660	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	12	18
Відстрочені дивіденди доходи від перестраховки	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	11 265	12 768
Усього за розділом III	1695	62 260	72 064
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утриманими для продажу, та групами майбутні	1700	-	-
V. Чиста вартість активів негарантованих і невласних фондів	1800	-	-
Всього	1900	677 355	783 633

Голова Правління

Головний бухгалтер

Грищенко І.М.

Засурченко Л.С.

Продовження Додатку В

Підприємство: ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "НАЦІОНАЛЬНА АКЦІОНЕРНА СТРАХОВА КОМПАНІЯ "ОРАНТА"	Дата (рік, місяць, число): 2019.02.27	за СДРГІОУ: 00034186
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)		
за 12 місяців 2018 року		
Форма № 2	Код за ДКУД	18010003

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналітичний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	-	-
Чисті зароблені страхові премії	2010	671 940	513 804
Премії підписанні, валова сума	2011	776 791	610 415
Премії, передані у перестраховуюча	2012	47 127	46 693
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	56 726	45 828
Зміна частин перестрахованих у резерві незароблених премій	2014	(998)	(4 090)
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(95 875)	(91 836)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(249 104)	(180 416)
Валовий : прибуток	2090	326 961	241 552
збиток	2095	-	-
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	1
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	(18 069)	(1 564)
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	(61 473)	1 267
Зміна частин перестрахованих в інших страхових резервах	2112	43 464	(2 831)
Інші операційні доходи	2120	52 022	58 108
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	-	-
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
Адміністративні витрати	2130	(120 804)	(96 923)
Витрати на збут	2150	(212 253)	(153 926)
Інші операційні витрати	2180	(62 269)	(48 560)
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	-	-
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	-	-
збиток	2195	(34 412)	(1 312)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	23 473	18 644
Інші доходи	2240	3 816	1 969
Дохід від благодійної допомоги	2241	-	-
Фінансові витрати	2250	-	-
Втрати від участі в капіталі	2255	-	-
Інші витрати	2270	(3 765)	(5 506)
Прибуток (збиток) від впливу нефісичні на монетарні статті	2275	-	-
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	-	13 795
збиток	2295	(10 888)	-
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(21 106)	(18 396)
Прибуток (збиток) від призначеної діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	-	-
збиток	2355	(31 994)	(4 601)

Продовження Додатку В

ІІ. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Довідка (уцінка) необоротних активів	2400	11 367	(5 262)
Довідка (уцінка) фінансових інструментів	2405	25	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частина іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	11 392	(5 262)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	1 158	(915)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	10 234	(4 347)
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	(21 760)	(8 948)

ІІІ. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	21 736	20 598
Витрати на оплату праці	2505	127 098	116 454
Відрахування на соціальні заходи	2510	27 249	24 972
Амортизація	2515	9 271	9 043
Інші операційні витрати	2520	591 440	417 124
Разом	2550	776 794	588 191

ІV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	132 500 000	132 500 000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	132 500 000	132 500 000
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	(0,24)	(0,03)
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	(0,24)	(0,03)
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Голова Правління

Головний бухгалтер

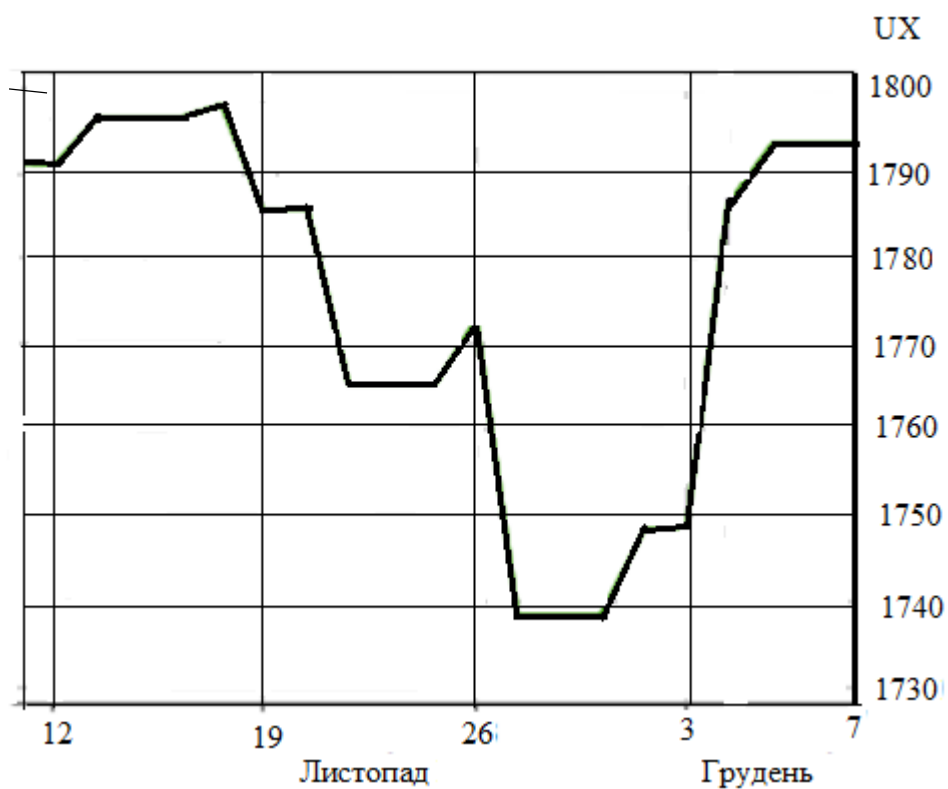
Грищенко В.М.

Захарченко Л.С.

ДОДАТОК Д

Таблиця Д.1 – Динаміка індексів української фондової біржі [41]

Дата	AZST	DOEN	MSICH	PB	UX
12.11.2018	1,178	69,6	3041,0	0,262	1790
14.11.2018	1,168	67,9	2960,1	0,258	1797
16.11.2018	1,166	67,6	2902,5	0,265	1798
19.11.2018	1,156	66,4	2789,8	0,275	1785
21.11.2018	1,187	68,0	2780,2	0,278	1770
23.11.2018	1,252	71,2	2933,8	0,304	1765
26.11.2018	1,287	71,4	2929,2	0,297	1773
28.11.2018	1,273	70,3	2898,7	0,288	1738
29.11.2018	1,266	72,0	2936,0	0,293	1745
3.12.2018	1,222	70,1	2920,6	0,288	1752
4.12.2018	1,238	73,4	3013,4	0,294	1785
6.12.2018	1,245	74,1	3171,7	0,293	1795
7.12.2018	1,348	79,2	3364,3	0,296	1792

1 Рис. Д.1 – Динаміка індексів української фондової біржі [41]

ДОДАТОК Е

Таблиця Е.1 – Дохідність державних цінних паперів на первинному ринку та середньоринкових значень показників оцінки рівня використання інвестиційного потенціалу страховика

Назва показника	2016	2017	2018
Дохідність державних цінних паперів на первинному ринку (ДДЦП) ¹ , %	18,5	16	15,75
Середньоринкові значення (СРЗ) ² , %			
Показник покриття ліквідними активами страхових резервів	50,46	59,70	63,36
Показник покриття ліквідними активами та інвестиціями страхових зобов'язань	55,46	63,70	68,36
Показник частки страхових резервів в активах	30,26	37,34	39,85
Показник зростання активів	86,43	92,34	102,33
Показник зростання інвестиційного портфеля	56,40	62,54	73,38

Примітки:

¹ – розраховано за даними НБУ [38]

² – розраховано за даними сайту Форіншурер [77]

ДОДАТОК Ж

Таблиця Ж.1 – Активи страхових компаній України для представлення страхових резервів (ризикові види страхування та страхування життя)

Назва показників	Показники, млн. грн.		Структура,%	
	30.06. 2017	30.06. 2018	30.06. 2017	30.06. 2018
Активи для представлення страхових резервів, у тому числі:	33 787,0	36 269,0	100,0	100,0
1) грошові кошти на поточних рахунках у тому числі	2 780,3	2 662,6	8,2	7,3
1.1) в іноземній валюті	653,8	345,4	1,9	1,0
2) банківські вклади (депозити) у тому числі	10 684,2	12 768,3	31,6	35,2
2.1) в іноземній валюті	1 811,0	2 160,0	5,4	6,0
3) банківські метали	34,7	37,8	0,1	0,1
4) нерухоме майно	2 566,3	2 659,0	7,6	7,3
5) акції	6 923,9	5 720,0	20,5	15,8
6) облігації	998,1	801,3	3,0	2,2
7) іпотечні сертифікати	117,9	83,7	0,3	0,2
8) цінні папери, що емітуються державою	5 862,4	6 517,1	17,4	18,0
9) права вимоги до перестраховиків у тому числі	3 741,2	4 897,5	11,1	13,5
9.1) до перестраховиків - нерезидентів	2 355,7	3 312,8	7,0	9,1
10) інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України у тому числі	49,5	91,2	0,1	0,3
10.1) розроблення та впровадження високотехнологічного устаткування, іншої інноваційної продукції, ресурсо- та енергозберігаючих технологій;	0,4	3,0	0,001	0,008
10.2) розвиток інфраструктури туризму;	29,8	22,4	0,1	0,1
10.3) добування корисних копалин;	0,0	0,0	0,0	0,0
10.4) перероблення відходів гірничометалургійного виробництва;	0,0	0,0	0,0	0,0
10.5) будівництво житла;	0,0	5,8	0,0	0,02
10.6) розвиток транспортної інфраструктури	13,1	53,8	0,0	0,1
10.7) розвиток сектору зв'язку та телекомунікацій	6,2	6,2	0,02	0,02
10.8) розвиток ринку іпотечного кредитування шляхом придбання цінних паперів, емітованих Державною іпотечною установою.	0,0	0,0	0,0	0,0
11) кредити страхувальникам-громадянам	12,4	15,0	0,04	0,04
12) довгострокові кредити для житлового будівництва, у тому числі індивідуальних забудовників	0,1	0,1	0,0003	0,0003
13) готівка в касі	16,0	15,4	0,05	0,04

Таблиця Ж.2 – Активи страхових компаній, якими представлені технічні резерви страхових організацій України

Назва показників	Показники, млн. грн.		Структура,%	
	30.06. 2017	30.06. 2018	30.06. 2017	30.06. 2018
Загальна сума активів, якими представлені технічні резерви, у тому числі:	12 574,6	15 141,8	100,0	100,0
грошові кошти на поточних рахунках	1 471,1	1 604,2	11,7	10,6
у тому числі 1.1) в іноземній валюті	307,9	196,7	2,4	1,3
2) банківські вклади (депозити) у тому числі	5 690,9	6 891,4	45,3	45,5
2.1) в іноземній валюті	1 357,5	1 646,7	10,8	10,9
3) банківські метали	1,0	1,0	0,01	0,01
4) нерухоме майно	936,7	1 024,8	7,4	6,8
5) акції	27,1	20,0	0,2	0,1
6) облігації	347,6	127,0	2,8	0,8
7) іпотечні сертифікати	0,0	0,0	0,0	0,0
8) цінні папери, що емітуються державою	1 702,2	2 069,0	13,5	13,7
9) права вимоги до перестраховиків у тому числі	2 360,1	3 362,3	18,8	22,2
9.1) до перестраховиків - нерезидентів	1 616,6	2 365,6	12,9	15,6
10) інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України у тому числі	23,2	29,0	0,2	0,2
10.1) розроблення та впровадження високотехнологічного устаткування, іншої інноваційної продукції, ресурсо- та енергозберігаючих технологій;	0,0	1,0	0,0	0,01
10.2) розвиток інфраструктури туризму;	16,9	21,7	0,1	0,1
10.3) добування корисних копалин;	0,0	0,0	0,0	0,0
10.4) перероблення відходів гірничометалургійного виробництва;	0,0	0,0	0,0	0,0
10.5) будівництво житла;	0,0	0,0	0,0	0,0
10.6) розвиток транспортної інфраструктури	0,0	0,0	0,0	0,0
10.7) розвиток сектору зв'язку та телекомунікацій	6,3	6,2	0,1	0,04
10.8) розвиток ринку іпотечного кредитування	0,0	0,0	0,0	0,0
11) кредити страхувальникам-громадянам,	0,0	0,0	0,0	0,0
12) довгострокові кредити для житлового будівництва,	0,0	0,0	0,0	0,0
13) готівка в касі	14,7	13,1	0,1	0,1

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему «Формування і управління страховими резервами страхової організації
НАСК «Оранта»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0728-3
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування

освітньої програми фінанси і кредит
спеціалізації Корпоративні фінанси

_____ А.А.Ревага

Керівник к.ф.-м.н., доцент Кисільова І.Ю.

Рецензент к.е.н., ст. викладач Герасимова В.О.

Запоріжжя – 2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма фінанси і кредит
Спеціалізація Корпоративні фінанси

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ А.П. Кущик

« ____ » _____ 2019 року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Ревезі Анастасії Андріївні

1. Тема роботи: «Формування і управління страховими резервами страховика на основі НАСТ «Оранта»
керівник роботи: Кисільова Інна Юріївна, к.ф.-м.н., доцент
затверджені наказом ЗНУ від 4 липня 2019 року № 1111-с.
2. Строк подання студентом роботи: 2 грудня 2019 року.
3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності НАСК «Оранта», Державної служби статистики України, Національного банку України, а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити сутність, завдання та принципи інвестиційної діяльності страхової організації; з'ясувати місце і роль страхових резервів в інвестиційному процесі; визначити принципи та завдання управління інвестиційною діяльністю страхової організації; проаналізувати фінансовий стан НАСК «Оранта»; проаналізувати структуру та динаміку страхових резервів НАСК «Оранта»; проаналізувати інвестиційний портфель НАСК «Оранта»; побудувати оптимальний інвестиційний портфель НАСК «Оранта»; оцінити інвестиційний потенціал НАСК «Оранта»; визначити напрями вдосконалення управління інвестиційною діяльністю НАСК «Оранта».
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 6 рис., 21 табл. і 7 формул.
6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Кисільова І.Ю., доцент	09.08.2019 р.	09.08.2019 р.
2	Кисільова І.Ю., доцент	06.09.2019 р.	06.09.2019 р.
3	Кисільова І.Ю., доцент	04.10.2019 р.	04.10.2019 р.

7. Дата видачі завдання: 05 липня 2019 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	05.07.2019 р. – 09.07.2019 р.	виконано
2.	Виконання вступу	10.07.2019 р. – 08.08.2019 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	09.08.2019 р. – 05.09.2019 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	06.09.2019 р. – 03.10.2019 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	04.10.2019 р. – 07.11.2019 р.	виконано
6.	Формування висновків	08.11.2019 р. – 21.11.2019 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	22.11.2019 р. – 29.11.2019 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	02.12.2019 р.	виконано

Студент _____ А.А.Ревага
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ І.Ю. Кисільова
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____ А.В. Линенко
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 116 с., 7 рис., 21 табл., 6 додатків, 82 джерела

Об'єктом дослідження є процеси формування та управління страховими резервами страхової організації НАСК «Оранта».

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних засад та прикладних проблем, пов'язаних із управлінням інвестиційною діяльністю страховика.

Метою кваліфікаційної роботи є подальший розвиток теоретичних положень та удосконалення методичних і практичних рекомендацій щодо управління інвестиційною діяльністю страхової організації.

Методи досліджень: діалектичний метод пізнання, системний, комплексний та структурно-функціональний підхід, кількісний аналіз, методи дедукції та індукції, аналізу та синтезу, метод математичного моделювання.

Наукова новизна отриманих результатів визначається такими основними положеннями: *набув подальшого розвитку* методологічний підхід оцінювання ефективності інвестиційної діяльності страхової організації; *вдосконалений* методичний підхід до формування оптимального інвестиційного портфеля страхової організації шляхом застосування математичного моделювання.

Практичне значення одержаних результатів. Пропозиції щодо формування ефективної системи управління інвестиційною діяльністю можуть бути використані в діяльності страхових організацій.

СТРАХОВІ РЕЗЕРВИ, УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ, ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОРТФЕЛЬ СТРАХОВИКА

SUMMARY

Qualifying work: 116 pp., 7 fig., 21 tab., 6 annex, 82 references

The object of study is a process of insurance resources formation of insurance company NJS IC «Oranta».

The subject of investigation is a system of theoretical and methodical principles and practical problems connected with investment activity management of insurance companies.

The purpose of the qualification work is to justify of the theoretical regulations and work out practical recommendations to elaborate and improve investment activity management of insurance company NJS IC «Oranta».

Methods of research: dialectical cognition method; systematic, complex and structural and functional methods, calculation methods, methods of induction and deduction, analysis and synthesis; method of mathematical modelling.

The estimation of financial state of insurance company NJS IC «Oranta» has been performed; the estimation of structure and dynamics of insurance resources of NJS IC «Oranta» has been performed; the analysis of investment activity and estimation of investment potential has been performed; the optimal structure of investment portfolio of insurance company NJS IC «Oranta» was defined; the recommendations of investment activity management improvement of insurance company NJS IC «Oranta» have been elaborated.

The scientific novelty of the results consists in theoretical and methodical justification and solving of the complex issues which are connected with the improvement of investment activity management of insurance company NJS IC «Oranta». The study yielded the following scientific results, which are characterized by scientific innovation:

- got further development the methodical approach of efficiency estimation of investment activity of insurance company;
- the methodical approach of optimal investment portfolio of insurance company formation using mathematical modelling has been improved.

The results of research are aimed at estimation and improving the investment activity management system of insurance companies and can be implemented in practice of insurance companies.

The application of proposed recommendations in practice will ensure formation and effective operation of investment activity management system of insurance companies.

INSURANCE RESOURCES, INSURANCE COMPANIES INVESTMENT
ACTIVITY MANAGEMENT, INVESTMENT PORTFOLIO OF INSURANCE
COMPANY

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ СТРАХОВИХ РЕЗЕРВІВ	11
1.1 Страхові резерви та порядок їх формування.....	11
	20
1.2. Сутність та принципи управління страховими резервами.....	
1.3. Місце і роль страхових резервів в інвестиційному процесі.....	28
Висновки до розділу 1	38
2 ОЦІНКА ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ СТРАХОВИХ РЕЗЕРВІВ НАСТ «ОРАНТА».....	40
2.1 Організаційно-економічна характеристика НАСК «Оранта».....	40
2.2 Аналіз структури та динаміки страхових резервів НАСК «Оранта»	58
2.3 Аналіз інвестиційного портфеля НАСК «Оранта».....	66
2.4 Оптимізація інвестиційного портфеля НАСК «Оранта».....	75
Висновки до розділу 2	87
3.СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМИ РЕЗЕРВАМИ.....	90
3.1 Принципи та алгоритм формування стратегії і тактики управління страховими резервами НАСТ «Оранта».....	90
3.2 Проблеми та перспективи здійснення інвестиційної діяльності страховиків в сучасних умовах	96
Висновки до розділу 3.....	106
ВИСНОВКИ	107
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	111
ДОДАТКИ	117

ВСТУП

В умовах ринкової трансформації економіки страхування посідає особливе місце, забезпечуючи соціально-економічну стабільність і безпеку суспільства, розвиток підприємництва, ефективний захист майнових інтересів громадян від великого кола ризиків.

Страхові компанії відіграють важливу роль в економічних перетвореннях в Україні. Нагромадження страховиками значних фінансових ресурсів викликає необхідність управляти рухом цих ресурсів, для підтримання на належному рівні фінансового забезпечення страхових зобов'язань. Специфіка управління пов'язана з ризиковим характером діяльності, імовірносним характером настання страхових подій, і як наслідок, невизначеним розміром страхової виплати.

Управління страховими резервами дозволяє своєчасно реагувати на зміни зовнішньої середовища та внутрішнього стану страховика і однією з його цілей є формування збалансованого страхового портфеля як основи стабільного фінансового положення страхової компанії.

Проте зміни економічних умов породжують нові проблеми, від вирішення яких залежить стабільність та дієвість страхового ринку. При цьому особливу увагу необхідно приділити рішення питань щодо ефективного управління страховими резервами страховиків. Ще недостатньо розробленими є питання формування фінансових ресурсів страховиків в умовах становлення та розвитку ринкової економіки. Наукового обґрунтування потребує методичне забезпечення оптимізації структури страхових резервів з огляду на прибутковість страхової діяльності та ін. Слід зазначити, що вирішення цих проблем повинне мати комплексний характер, що забезпечить дієвість управлінських заходів, підвищить платоспроможність та ефективність захисту майнових інтересів.

Об'єктом дослідження є процеси формування та управління страховими резервами.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних засад та прикладних проблем, пов'язаних із формуванням та розміщенням страхових резервів.

Метою кваліфікаційної роботи є подальший розвиток теоретичних положень та удосконалення методичних і практичних рекомендацій щодо управління страховими резервами.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

- Проаналізувати літературні дані щодо питань формування та управління страховими резервами;

- здійснити оцінку фінансового стану страхової організації ПАТ НАСК «Оранта»;

- здійснити оцінку розміщення коштів страхових резервів;

- побудувати оптимальний портфель розміщення страхових резервів;

- розробити рекомендації щодо вдосконалення управління страховими резервами ПАТ НАСК «Оранта» шляхом математичного моделювання.

Методи досліджень: діалектичний метод пізнання, системний, комплексний та структурно-функціональний підхід, кількісний аналіз, методи дедукції та індукції, аналізу та синтезу, метод математичного моделювання.

Інформаційну базу дослідження складають дані бухгалтерської звітності та інформаційні матеріали страхової організації ПАТ НАСК «Оранта», а також монографічні дослідження та статті вітчизняних і зарубіжних авторів.

Наукова новизна отриманих результатів визначається такими основними положеннями:

- 1) отримано математичну модель оптимального інвестиційного портфеля страхової організації ПАТ НАСК «Оранта»;

- 2) розроблено рекомендації щодо підвищення ефективності управління страховими резервами.

Практичне значення мають такі розробки: пропозиції щодо формування та ефективного управління страховими резервами; модель управління страховими резервами.

По результатам дослідження опубліковано статтю в науковій пресі:

Kisilova I., Revega A. Problems of insurance organizations investment portfolio management. Електронний науково-практичний журнал. «Інфраструктура ринку». 2019. Випуск 36.

Результати роботи пройшли апробацію на III Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні підходи до ефективного використання потенціалу економіки» (м.Запоріжжя 19 жовтня 2019 р.). Оpubліковано тези: (Кисільова І.Ю., Ревега А.А., Розміщення резервів страхових організацій. С.65).

2 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ СТРАХОВИХ РЕЗЕРВІВ

1.1 Страхові резерви та порядок їх формування

Страхові резерви – це грошові кошти, що утворюються страховими організаціями з метою забезпечення майбутніх виплат страхових сум і страхового відшкодування за вимогами страхувальників залежно від видів страхування (перестраховування).

Проведення страхування зумовлює зворотність страхового циклу, оскільки потребує спочатку внесення страхової премії, а потім, через деякий час, надання страхової послуги у вигляді виплати страхових сум або страхового відшкодування. Моменти надходження страхових премій і виплати страхового відшкодування, як правило, не збігаються, і це дає змогу страховику акумулювати значні кошти у вигляді страхових резервів. Розмір цих резервів на будь-який момент має бути достатнім для виконання умов договору страхування щодо страхових виплат.

Серед дослідників, які досліджували сутність страхових резервів, порядок їх формування і використання, слід виділити як вітчизняних науковців В.Д. Базилевича [9,10], С.С. Осадця [73], О.О. Гаманкову [21], Н.М.Внукову [18], В.Й. Плису [58], О.С. Рабія [64], так і зарубіжних Adewole A.P. [1], Fischer K. [2], Piljan I. [5], Whitford W.M. [6], та інших [4].

Методика розрахунку страхових резервів визначається залежно від виду та терміну дії договору страхування. Згідно страховому законодавству, страхові резерви в обсягах, що не перевищують технічних резервів, утворюються у тих валютах, у яких страховики несуть відповідальність за своїми страховими зобов'язаннями.

Страхові резерви поділяються відповідно до чинного законодавства України на такі види [15,19,72]:

3. Технічні резерви – показник, який виражає грошову оцінку зобов'язань страхової організації за страховими зобов'язаннями, і одночасно є сумою коштів, що є гарантією виконання зобов'язань перед страхувальником

з огляду на наявні у страховому портфелі договори страхування. Тким чином страховик отримує інформацію про загальний обсяг відповідальності за діючими договорами страхування.

Законодавством України передбачено формування таких технічних резервів за видами страхування іншими, ніж страхування життя:

– резерв незароблених премій – резерв, який включає в себе частки від сум надходжень страхових платежів, що відповідають страховим ризикам, які не минули на звітну дату;

– резерв збитків – зарезервовані несплачені суми страхового відшкодування за відомими вимогами страхувальників, з яких поки не прийнято рішення щодо виплати або відмови у виплаті страхового відшкодування.

Технічні резерви формуються окремо за кожним видом страхування відповідно до правил формування та розміщення страхових резервів.

Відповідно до Закону України «Про страхування» [63] страховики використовують єдиний спрощений метод розрахунку резерву незароблених премій (метод плаваючих кварталів): сума надходження страхових платежів в першому кварталі множиться на одну четверту, в другому – на одну другу, в останньому кварталі розрахункового періоду – на три четвертих, одержані добутки додаються.

В Україні законодавством також дозволено страховикам приймати рішення про запровадження з початку календарного року згідно з встановленою методикою формування і ведення обліку таких технічних резервів: резерв незароблених премій; резерв заявлених, але не виплачених збитків; резерв збитків, які виявлені але не заявлені; резерв катастроф; резерв коливань збитковості.

Чинним законодавством може визначатись окремий перелік резервів з медичного страхування, страхування цивільної відповідальності оператора за ядерну шкоду, а також порядок їх формування. Кабінет Міністрів України може змінювати перелік страхових резервів та порядок їх розрахунку.

Розміщення страхових резервів страховик проводить з урахуванням безпечності, прибутковості, ліквідності і диверсифікованості, що відповідають вимозі управління активами [15,19,63].

Міжнародний досвід формування та розрахунку розміру страхових резервів показує, що вони формуються за рахунок страхових премій з урахуванням наявності у страховому портфелі страховика видів страхування та терміну дії договору страхування. Методика розрахунку страхових резервів визначається залежно від виду та терміну дії договору страхування [59,65].

З огляду на вищесказане, при оцінюванні фінансового стану страховика та його надійності, розміру статутного фонду і резервів, вільних від зобов'язань, правильно розрахованої тарифної ставки та збалансованого страхового портфеля важливе значення приділяється достатності страхових резервів, що зумовлюється складом резервів і застосуванням тих чи інших методів їх обчислення [63].

Законодавством України передбачено, що резерв незароблених премій, що включає частки від сум надходжень страхових платежів, які відповідають страховим ризикам, що не минули на звітну дату; резерв збитків – зарезервовані несплачені суми страхового відшкодування за відомими вимогами страхувальників. Призначення кожного виду технічних резервів різне. Спільним є те, що протягом певного часу в період дії договору страхування вони являють собою кошти страхувальників, а не страховиків, і призначені для виплати страхових відшкодувань за договорами страхування, які не минули на звітну дату.

Страховики країн ЄС, які здійснюють ризикові види страхування, формують резерви премій та резерви збитків. При цьому майже 2/3 обсягу річної премії припадає на резерв збитків і 1/3 – на резерв премій. Систему технічних резервів ілюструє рис. 1.1 [41]:

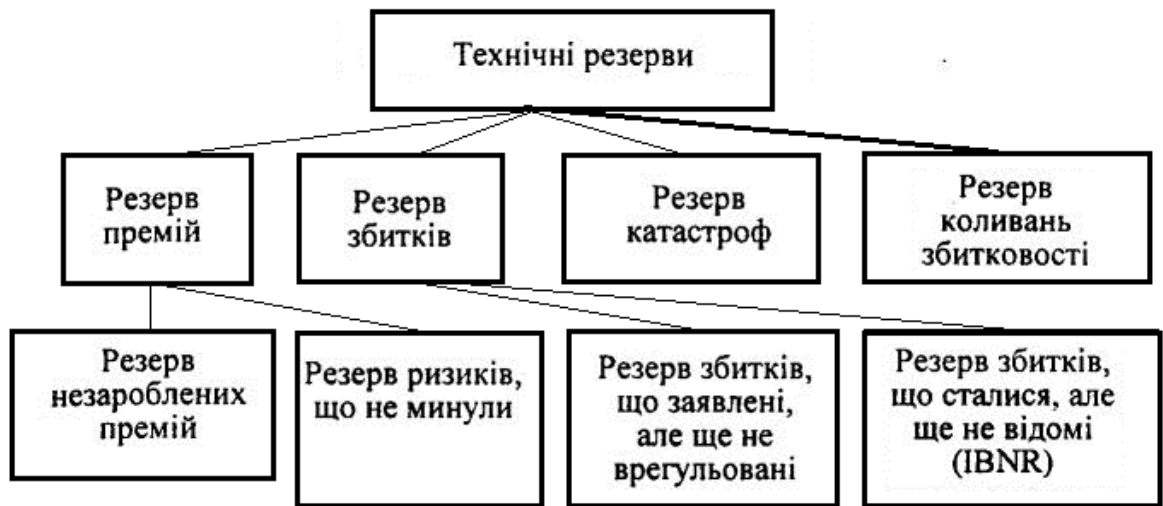

Рис. 1.1 – Система технічних резервів страховика

Резерви премій являють собою резерв незароблених премій; додатковий резерв ризиків, що не минули.

Резерв незароблених премій складається з частини страхових премій, які надійшли за договорами страхування, що укладені у звітному періоді, але стосується терміну дії договору страхування, що припадає на наступний звітний період.

Отже, резерв незароблених премій за своїм змістом є не резервом, а статтею розмежування обліку отриманих страхових премій між суміжними звітними періодами. Це обумовлено тим, що страхові премії, як правило, сплачуються наперед – авансом за весь термін дії договору страхування, який не завжди збігається зі звітним періодом. Резерв незаробленої премії – це страховий резерв, призначений для виплат страхового відшкодування в майбутньому. Отже, він являє собою витрати майбутніх періодів [41].

Для визначення справжнього розміру резерву незаробленої премії існують різні методи. При виборі тієї чи іншої методики розрахунку резерву незаробленої премії необхідно враховувати такі чинники: вид страхування, термін дії договору страхування, рівень збалансованості страхового портфеля,

рівномірність розподілу ризику. Береться до уваги також періодичність сплати премій за укладеними договорами страхування [15,16].

У практиці страхування зарубіжні компанії використовують кілька методів визначення розміру частини страхової премії, яка не є заробленою, - резерву незаробленої премії:

- метод $1/365$ - «pro rata temporis»;
- метод $1/4$; $1/8$; $1/12$; $1/24$ - «паушальні» методи;
- метод 40 %; 36 %.

При застосуванні методу «pro rata temporis» розрахунок незаробленої премії виконується за кожним договором страхування окремо. Незароблена страхова премія визначається як добуток страхової премії та частки від ділення терміну дії договору страхування, який ще не закінчився (у днях) до всього терміну дії договору страхування (у днях).

На підставі визначеної величини незаробленої премії за кожним договором страхування обчислюється сумарна величина резерву. Перевага цього методу в тому, що він дає змогу страховику на будь-яку дату визначати розмір резерву незароблених премій.

Як зазначають вітчизняні дослідники, зокрема Базилевич В.Д. [9], метод $1/365$ є найбільш точним, проте він дуже трудомісткий, та його використання потребує чіткої організації роботи страховика. Для отримання коректного розрахунку необхідне своєчасне відображення надходжень страхових премій по кожному договору страхування; дати укладення договору страхування; дати, коли договір страхування набирає чинності; дати його закінчення; термін дії договору страхування. У страховиків, що укладають велику кількість договорів, опрацювання даних без використання сучасних технічних засобів потребує багато часу й зусиль. Для швидкого обліку та опрацювання даних необхідно застосовувати системи програмного забезпечення.

Принцип паушальних методів полягає у наступному: за всіма договорами страхування, що укладаються протягом місяця терміном на один рік, припускається, наприклад для методу $1/24$, що страхова премія надходить

в середині місяця. Отже, на кінець місяця заробленою страховою премією вважається половина страхової премії певного місяця або $1/24$, а розмір резерву становить відповідно $23/24$ страхової премії. Наприкінці наступного місяця дії договору страхування, укладеного в попередньому місяці, вважається, що договір діє половину попереднього місяця і повний місяць, наприкінці якого здійснюється розрахунок резерву незароблених премій. Тому страхова премія є заробленою і дорівнює половині розміру належної страхової премії попереднього місяця і належної страхової премії місяця, наприкінці якого здійснюється розрахунок резерву.

Відповідно, при використанні методу $1/8$ припускають, що договори страхування, термін дії яких рік, укладені протягом одного кварталу і набирають чинності у середині кварталу.

Страховики застосовують іноді простіші, але не такі точні методи розрахунку незаробленої премії – метод 40% ; 36% . Метод цей ґрунтується на тому, що дата укладення договору страхування не має конкретного значення і вважається, що всі договори страхування укладені у середині року, тобто 1 липня. Отже, резерв незароблених премій на кінець року має відповідати половині нетто-премії. Водночас для спрощення розрахунок виконується на основі не нетто-, а брутто-премії. Проте береться до уваги, що витрати на ведення справи становлять 20% ; 28% . Звідси половина брутто-ставки дорівнює 40% ; 36% . Методи є 40% ; 36% придатними тоді, коли страховик здійснює масові види страхування на основі уніфікованих договорів(договори страхування укладені на один термін, страхові премії надходять рівномірно, а компанія має надійний страховий портфель.

Резерв ризиків, які ще не минули, формується як додаток до резерву незароблених премій, щоб компенсувати можливість заниження тарифу.

Резерв катастроф формується з метою забезпечення страхових виплат у разі настання природних катастроф або значних промислових аварій, у результаті яких буде завдано збитків численним страховим об'єктам і коли постає потреба здійснювати виплати страхового відшкодування в сумах, що

значно перевищують середні розміри збитків, які взято до уваги при розрахунку страхових тарифів. Резерв катастроф формується з урахуванням можливості великомасштабних аварій, від яких одночасно постраждає багато страхових об'єктів, і виявиться брак страхових резервів, сформованих з огляду на рівномірне настання випадків. Резерв катастроф особливо необхідний при страхуванні ризиків стихійних лих, а також при формуванні страхового портфеля на території підвищеної небезпеки. Відрахування до резерву катастроф мають надходити протягом тривалого періоду і формуватися страховиками в разі, якщо діючими договорами страхування передбачена відповідальність при настанні такого роду подій.

Резерв коливань збитковості дозволяє страховикам компенсувати перевищення своїх витрат, що пов'язані із відшкодуванням збитків, у випадках, коли фактична збитковість страхової суми за видом страхування на звітний період перевищує очікуваний рівень збитковості, який прийнято за основу при розрахунку тарифної ставки за цим видом страхування. В періоди успішної діяльності страховика цей резерв поповнюється за рахунок отриманих у результаті страхової діяльності надлишків, у збиткові роки з нього вилучаються кошти для покриття збитків, що пов'язані зі здійсненням страхових операцій.

Підставою для формування резерву збитків є забезпечення можливості відшкодувати збитки в майбутньому періоді за страховими випадками. У практиці страхової справи збитки за застрахованими ризиками сплачуються страховиком не відразу, а через деякий час. Так, визначення резерву збитку можна поділити на кілька етапів. Перший етап – настання страхового випадку: страховик не отримав повідомлення про його настання і розмір збитку не визначений. На другому етапі страховик на підставі заяви страхувальника про випадок, який настав, у журналі реєстрації збитків фіксує страхову суму за даним договором страхування. Наступний етап – визначення фактичної суми збитку. І останній етап – розрахунок зі страхувальником за збитками, що

заявлені. Отже, резерв збитків поділяється на резерв збитків, що сталися, але ще не відомі; резерв збитків, що заявлені, але ще не врегульовані

Резерв збитків, що заявлені, але ще не врегульовані, формується для забезпечення зобов'язань, які пов'язані з урегулюванням збитків за страховими випадками, про настання яких в обумовленому порядку було заявлено страховикові. При цьому резерв є сумою таких елементів:

- невизначених збитків, які розраховуються в розмірі 5 % від сум надходжень страхових премій;
- заявлених, але ще не врегульованих збитків, тобто збитків, за якими ще не складений розрахунок страхового відшкодування;
- урегульованих, але ще не сплачених збитків, тобто збитків, які заявлені страхувальником і зафіксовані в реєстрах обліку страховиком та за якими складений розрахунок страхового відшкодування, але відшкодування ще не надане.

Величина резерву збитків, що заявлені, але ще не врегульовані, визначається за кожною неврегульованою заявою від страхувальника. Якщо збиток заявлений, але розмір збитку не встановлений, для розрахунку береться максимально можлива величина збитку, яка не перевищує страхової суми.

Резерв збитків, що сталися, але ще не відомі, формується у зв'язку з випадками, які сталися, але про факт настання яких страховикові не було повідомлено на звітну дату і зобов'язання за якими будуть виконані в наступному звітному періоді.

Зауважимо, що достатнього розміру резерву збитків (на відміну від резерву премій), на практиці домогтися неможливо. Важко оцінити майбутні збитки навіть за збитками, що заявлені, а тим більше за збитками, які сталися, але ще не відомі. Проте є види страхування, за якими можна точно оцінити розмір збитків. Наприклад, страхування майна, авто-каско. Але існують і такі види страхування, тобто «страхування з довгим хвостом» (страхування цивільної відповідальності, відповідальності роботодавця); така назва пояснюється тим, що врегулювання збитків може тривати довго після

закінчення договору страхування. Наслідок нещасного випадку або захворювання може виявитися через деякий час. Судовий розгляд може розтягтися на кілька місяців. Нерідко бувають обставини, коли страховики сплачують збитки десятирічної давності. Для розрахунку розміру резерву збитків, що сталися, але ще не відомі, існують різноманітні методи. За ступенем складності вони варіюються від вельми складних до найпростіших. Кожний метод обирається залежно від виду страхування, кількості показників і наявності відповідних даних [8, 48].

4. Резерви з страхування життя поділяють на:

- резерв довгострокових зобов'язань (математичні резерви);
- резерв належних виплат страхових сум.

Величина резервів довгострокових зобов'язань обчислюється актуарно, окремо за кожним договором за методикою формування резервів зі страхування життя, передбаченою Законом України «Про страхування». Кошти резервів зі страхування життя не є власністю страховика і мають бути відокремлені від іншого його майна, тобто обліковуватись на окремому балансі.

Отже, порядок визначення розміру технічних резервів, який застосовують українські страховики, недостатньо відбиває обсяг відповідальності страховика за діючими на момент оцінки договорами страхування. Це може призвести до зниження надійності страхових операцій, платоспроможності страховика.

1.2 Сутність та принципи управління страховими резервами

Характер страхового бізнесу вимагає створення технічних резервів, інвестування в активи та їх утримання для покриття цих технічних резервів та межі платоспроможності. Для забезпечення виконання страховиком прийнятих страхових зобов'язань перед власниками полісів, такі активи повинні управлятися в надійний спосіб з урахуванням як профілю зобов'язань компанії так і з урахуванням повної характеристики співвідношення ризиків і доходів, яка, в свою чергу, має забезпечуватися в результаті інтегрованого погляду на страхові послуги та на політику андеррайтингу, політику перестраховування, інвестування та підтримки рівня платоспроможності.

Профіль зобов'язань компанії, з точки зору терміновості та передбачуваності розміру та часу виплати вимог, може суттєво відрізнятися в залежності від характеру страхового бізнесу, і, внаслідок цього, необхідність підтримувати високий ступінь ліквідності всередині портфелю активів для різних страхових компаній також буде різною. Відмінності в облікових та податкових підходах до різних видів страхової діяльності також можуть впливати на інвестиційні рішення.

Науковим та практичним проблемам управління страховими резервами присвячено чимало наукових праць таких дослідників, як: Беялов Т.Е. [14], Бачаров В.В. [13], Нерус А.М. [39], Носенко М.С. [43], Островський В.А. [46], Пластун. В.Л., Балєв В.Є. [57], Сахно О.В. [69], Юркевич О.М. [82].

Ключовим рушієм стратегії страховика щодо активів буде профіль його зобов'язань і необхідність утримувати достатню кількість активів належного характеру, терміну та ліквідності для забезпечення виконання власних зобов'язань при настанні їх терміну. Таким чином, детальний аналіз та управління взаємозв'язком між активами і пасивами страхової організації стає передумовою розробки та перегляду інвестиційної політики та процедур, спрямованих на забезпечення відповідного управління страховиком ризиками, пов'язаними з інвестиційною діяльністю, відповідно до власної

платоспроможності. Такий аналіз, серед іншого, включатиме тестування стійкості портфелю активів до різних сценаріїв розвитку ринку та умов інвестування, і впливу на позицію платоспроможності страховика [17,23].

Залежно від характеру власних зобов'язань страховики, як правило, утримують, в різних пропорціях, чотири основних типи фінансових активів або безпосередньо, або через інші інвестиційні механізми (участь в колективному інвестуванні тощо), або ж через інвестиційних менеджерів третьої сторони:

- облігації та інші інструменти з фіксованим доходом;
- звичайні акції або подібні типи інвестування в акціонерний капітал;
- борги, депозити та інші права;
- майно.

Утримання певного портфелю активів містить низку ризиків, пов'язаних з інвестиціями, які вимагають від страховика здійснювати моніторинг, вимір і контроль розмірів та структури технічних резервів та платоспроможності, а також підготовки звітів. Основним інвестиційним ризиком, за думкою Баранової В.Г. [12], є ринкові ризики (негативні зміни, в державних цінних паперах, облігаціях та курсах обміну), кредитні ризики (банкрутство зустрічної сторони), ризик ліквідності (нездатність покрити позицію за ринковою ціною або за ціною, наближеною до неї), операційний ризик (відмова системи / внутрішнього контролю) та правовий ризик.

Фактичний склад портфелю активів страхової організації на будь-який момент часу повинен бути результатом добре структурованого процесу інвестування, який розглядається як круговий рух і характеризується наступними кроками, як зазначає Шуригіна Н.І. [81]:

- формулювання та розробка стратегії та тактики інвестиційної політики страхової організації;
- здійснення інвестиційної політики страхової організації в належно обладнаній інвестиційній організації на основі чіткого та точного інвестиційного мандату;

- контроль, вимір та аналіз досягнутих результатів інвестиційної діяльності страхової організації та прийнятих ризиків;

- зворотній зв'язок з органами відповідного рівня за пунктами а, б та в.

Юрисдикції можуть приймати підхід, який передбачає впровадження правових обмежень щодо інвестиційної політики страхової організації та процедур страхових компаній. Значимим, що ці обмеження можуть стосуватись типу або обсягу використання певних активів страхової організації для покриття технічних резервів, та/або носити характер конкретних вимог щодо узгодженості термінів активів та зобов'язань. Деякі юрисдикції можуть віддавати перевагу вимогам якісного характеру. Але, слід наголосити на тому, що яким би не був підхід, страховики повинні розробляти та застосовувати загальні стратегії управління активами, які мають забезпечити наявність [20,22,41]:

- визначеної Радою директорів страхової організації стратегії інвестиційної політики, основаної на оцінці ризиків, понесених компанією та її апетиту до ризиків;

- постійного нагляду з боку Ради та вищого керівництва страхової організації за інвестиційною діяльністю та чіткої підзвітності керівництва за її здійснення;

- всеохоплюючих, точних та гнучких систем, які дозволяють проведення ідентифікації, виміру та оцінки інвестиційних ризиків, та поєднання цих ризиків на різних рівнях (за будь-яким з окремих утримуваних портфелів, для страхової компанії в цілому тощо). Такі системи будуть варіюватися від однієї компанії до іншої, але вони повинні бути достатньо міцними та відображати масштаб ризиків і обсяги здійснюваної інвестиційної діяльності страхової організації; здатними своєчасно і точно висвітлювати і вимірювати всі суттєві ризики; зрозумілими для всіх відповідних працівників страховика на всіх рівнях.

- ключових структур контролю (розмежування обов'язків, схвалення, визначення, узгодження);

- належних процедур виміру та оцінки результатів інвестиційної діяльності страхової організації;
- належного та своєчасного обміну інформацією щодо інвестиційної діяльності страхової організації між всіма рівнями всередині страхової компанії;
- внутрішніх процедур розгляду наявності належних політики та процедур інвестування;
- досконалих та ефективних процедур аудиту та моніторингу для визначення і звітування щодо дотримання процедур контролю за інвестиційною діяльністю і виявлення слабких сторін цієї діяльності.
- процедур виявлення та контролю уразливості і залежності страховика від ключових працівників і систем.

Законодавство, зокрема закон України «Про страхування» [63] визначає, що страхові компанії повинні проходити аудиторську перевірку, яка повністю охоплюватиме всю здійснювану ними інвестиційну діяльність і забезпечуватиме своєчасне виявлення слабких сторін у внутрішньому контролі та недоліків операційної системи. Якщо проводиться внутрішній аудит, він має бути незалежним. Про занепокоєння в зв'язку з інвестиційною діяльністю слід негайно повідомляти вищому керівництву та Раді директорів. Аудит має здійснюватися компетентними фахівцями, обізнаними з ризиками, притаманними всім утримуваним активам.

При здійсненні моніторингу управління активами страхових компаній наглядові органи повинні пересвідчуватися в тому, що ці компанії здатні ідентифікувати, забезпечувати моніторинг, вимірювати, контролювати відповідні ризики та звітувати про них. Для досягнення цієї мети наглядові органи повинні вимагати від страховиків наявності викладу загальної інвестиційної політики та процедур, ухвалених Радою директорів, в тому числі процедур, які забезпечують подання Раді директорів належної якісної та кількісної інформації щодо інвестиційної діяльності та активної позиції. Наглядові органи також можуть мати бажання пересвідчитися, що компанії

запровадили ефективні процедури для моніторингу та управління для забезпечення відповідності своєї інвестиційної діяльності та активної позиції профілю своїх зобов'язань.

Як зазначає Р.В.Пікус [54-56], управління активами страхової компанії має дві основні цілі. Перша – забезпечення необхідного рівня платоспроможності й фінансової стійкості, для чого страховики зобов'язані дотримувати певних співвідношень між активами й прийнятими ними страховими зобов'язаннями. Друга – одержання прибутку.

Відомо, що страхування є однією з галузей бізнесу, найбільш залежних від інформаційного забезпечення. Кожний страховик відчуває потребу постійно аналізувати зміни зовнішніх і внутрішніх чинників, що можуть вплинути на наслідки роботи компанії, в чому йому допомагають бази даних, які містять систему актів з правового забезпечення діяльності компанії, що характеризує розвиток економіки як на макро-, так і на мікрорівні, аналіз стан справ на національному і регіональному страховому ринках, дають уявлення про світові тенденції і нові технології страхування.

Як зазначають науковці та практики, зокрема Шуригіна Н.Ю. [81], Пікус Р.В. [54-56] та інші, страхові компанії відіграють надзвичайно велику роль на фінансовому ринку, забезпечуючи інвесторам страховий захист від різного роду ризиків. Угоди страхування, що з ними укладаються, є основою для фінансового забезпечення інвестиційних проектів. Пасивні та активні операції страхових компаній носять специфічний характер і суттєво відрізняються від аналогічних операцій банків та інших кредитно-фінансових установ. Так, активні операції складаються із інвестицій у державні облігації центральних і місцевих органів влади, в облігації та акції приватних корпорацій іпотеку та нерухомість, а також у борг під поліси. Позики під поліси – це, по суті, кредитування осіб, що застрахувалися в даній компанії. Страхові компанії володіють достатніми довготерміновими страховими резервами і є основними постачальниками довготермінового капіталу на національних ринках фінансових послуг провідних західних країн.

З іншого боку, згідно зі ст. 31 Закону України «Про страхування» [63] страхові резерви слід розміщувати, враховуючи принципи безпеки, прибутковості, ліквідності й диверсифікації [63]. Розглянемо ці принципи детальніше.

Принцип безпеки (надійності, зворотності) потребує максимально надійного розміщення активів, що забезпечить їх повернення у повному обсязі. Фактично це вимагає від страховика мінімізації інвестиційного ризику, тобто зменшення ймовірності одержання інвестиційного доходу, нижчого від очікуваного.

Принцип ліквідності є обов'язковою спеціальною умовою розміщення активів страховика таким чином, щоб вони в найкоротший термін і з найменшими витратами були обернені в гроші, оскільки зобов'язання страхової організації щодо страхової виплати здійснюються у грошовій формі, що й зумовлює такі жорсткі вимоги до ліквідності його активів.

Принцип ліквідності має специфіку залежно від видів страхування. Під час накопичувального страхування життя зобов'язання виникають, як правило, рівномірно на достатньо довгий термін, тому забезпечення ліквідності для цих видів легше спрогнозувати. При здійсненні ризикового страхування обсяги відповідальності страхової організації можуть характеризуватися досить різкими перепадами впродовж короткого терміну, що потребує від страхової організації жорсткіших вимог до ліквідності активів.

Принцип диверсифікації забезпечується шляхом розміщення страхових резервів за різними напрямками вкладень і підвищує стабільність інвестиційного портфеля страховика. Диверсифікація може провадитися за видами активів, терміном та територією їх вкладення.

Принцип прибутковості (рентабельності) вимагає одержання постійного і досить високого доходу від розміщених страхових резервів. Одержання прибутку в умовах діяльності на страховому ринку – мета комерційних страхових організацій. Інвестиційний прибуток страховика, як

свідчить закордонна практика, є основою конкурентної боротьби, оскільки страхові платежі виключно покривають страхові виплати і поточні витрати страхової компанії.

Щодо розміщення страхових резервів українськими страховиками, чинним законодавством встановлено певні обмеження на їх представлення у певних видах активів. Відповідно до Закону «Про страхування» (ст. 31) [63], страхові резерви мають бути представлені активами таких категорій:

- грошові кошти на розрахунковому рахунку;
- банківські вклади (депозити);
- валютні вкладення згідно з валютою страхування;
- нерухоме майно;
- акції, облігації;
- цінні папери, що емітуються державою;
- права вимоги до перестраховиків;
- інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом

Міністрів;

- банківські метали;
- кредити страхувальникам-громадянам, які уклали договори страхування життя (встановлено особливості такого кредитування: обсяг кредиту не повинен перевищувати викупної суми на момент видачі кредиту; кредит видається під заставу цієї суми. Кредит не може бути видано раніше, ніж через один рік після набрання чинності договору страхування, і на термін, який перевищує період, що залишився до закінчення дії договору);

– готівка в касі в обсягах лімітів залишків каси, встановлених Національним банком України.

Законом, однак, передбачено, що кошти резервів із страхування життя можуть використовуватися для довготермінового кредитування житлового будівництва, зокрема індивідуальних забудовників. Порядок такого кредитування буде визначитися Кабінетом Міністрів України. Страховику заборонені будь-які інші види кредитної діяльності.

Нормативи розміщення коштів страхових резервів наведено в таблиці 1.1 [67]:

Таблиця 1.1 – Нормативи розміщення коштів страхових резервів, %

Категорії активів згідно ст. 31 Закону України “Про страхування”	Технічні резерви	Резерви зі страхування життя
Грошові кошти на поточних рахунках	30	20
Банківські вклади (у т.ч. в одному банку)	70 (20)	70 (20)
Нерухомість (у т.ч. в один об’єкт)	30 (10)	30 (10)
Акції українських емітентів (у т.ч. в акції одного емітента)	30 (10)	30 (10)
Облігації українських підприємств-емітентів (у т.ч. в облігації одного емітента)	30 (10)	40 (10)
Державні облігації	80	80
Інвестиції в економіку України	20	20
Банківські метали	15	15
Облігації місцевих позик	10	10
Кредити страхувальникам-громадянам	X	20

Страховики, які здійснюють види страхування, інші, ніж страхування життя, зобов’язані формувати та вести облік таких технічних резервів за видами страхування:

– незароблених премій (резерви премій), що включають частки від сум надходжень страхових платежів (страхових внесків, страхових премій), що відповідають страховим ризикам, які не минули на звітну дату;

– збитків, що включають зарезервовані несплачені страхові суми та страхові відшкодування за відомими вимогами страхувальників, з яких не прийнято рішення що до виплати або відмови у виплаті страхової суми чи страхового відшкодування.

Страховики можуть прийняти рішення про запровадження з початку календарного року за методикою формування і ведення обліку таких технічних резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя: резерв незароблених премій; резерв заявлених, але не виплачених збитків;

резерв збитків, які виникли, але не заявлені; резерв катастроф; резерв коливань збитковості.

Страховики зобов'язані письмово повідомити Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України про запровадження формування і ведення обліку зазначених технічних резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя, не пізніше ніж за 45 днів до початку календарного року [67].

Отже, здійснення інвестиційної діяльності страховими організаціями є важливою частиною процесу забезпечення страхового захисту і, внаслідок цього потребує ретельного дослідження та застосування різноманітних методів оцінювання.

1.3 Місце і роль страхових резервів в інвестиційному процесі

Як зазначалось раніше, страхові організації посідають особливе місце в забезпеченні інвестиційного процесу. З одного боку, вони виконують функції інституційних інвесторів, мобілізуючи значну частину фінансових коштів юридичних і фізичних осіб (страхувальників) та спрямовуючи їх у різні види інвестицій. З іншого боку, за допомогою страхування можна забезпечити стимулювання інвестиційної активності вітчизняних і іноземних власників капіталу шляхом здійснення страхових операцій за видами страхування, що гарантують інвесторам повернення вкладених коштів, а в багатьох випадках і відшкодування неотриманого доходу при настанні різних несприятливих подій, що призвели до втрати всіх чи частини вкладених сум. Можливість здійснення страховиками інвестиційної діяльності впливає із особливостей перерозподілу коштів методом страхування. Специфіка договору страхування дає можливість страховику протягом певного періоду часу розпоряджатися коштами, отриманими від страхувальників, інвестуючи їх у різні сфери. Крім залучених ресурсів, страхові організації мають у своєму розпорядженні власні

кошти. Ці ресурси також використовуються страховиками в інвестиційних цілях.

Питанням інвестиційної діяльності страхових організацій присвячено роботи багатьох вітчизняних науковців: Залетова О. [24], Мирощенко Н.Ю. [33], Іоргачової М.І. [25], Майданченко І.В. [28], Макаренка Є.В. [30], Махортова Ю.О. [31], Милятинської О.А. [32], Шаповал Л.П. [78] та інших. Проте більшість вчених в своїх дослідженнях висвітлює проблеми та пропонує шляхи їх вирішення щодо інвестиційної діяльності загалом. Питанню розміщення коштів страхових резервів, зокрема технічних, приділяється недостатня увага.

Дослідження свідчать, що в Україні інвестиційні можливості страхових компаній досить обмежені через недовіру населення до довготермінових інвестицій та невеликий набір інвестиційних інструментів. Причина передусім полягає в недооцінці ролі і місця страхування з боку держави, потенційних інвесторів, які можуть вкладати капітал у створення і розвиток страхових організацій, а також споживачів страхових послуг.

Особливу роль відіграють резерви зі страхування життя, бо для цієї підгалузі страхування характерний, по-перше, тривалий термін дії договорів і, по-друге, настання зобов'язань із виплат страхового забезпечення в основній частині лише після закінчення договору страхування або в інші раніше обумовлені терміни, звичайно віднесені на значний час від початку виплати страхових внесків. Це дає змогу інвестувати певну частину резервів зі страхування життя у відносно довготермінові проекти. І чим на більший термін укладені договори, тим довготерміновішими можуть бути інвестиції.

Проблема вищої дохідності вкладень тимчасово вільних коштів страхової організації може бути вирішена, за думкою Поплавського О.О. [61], по-перше, за допомогою випуску спеціальних державних довготермінових цінних паперів для вкладень у них частини коштів резерву зі страхування життя; по-друге, через допуск страховиків на ринок цінних паперів напряду, а не через фінансових посередників і, по-третє, поступово, знімаючи заборону

(при збереженні певних обмежень) для страхових компаній на пряме кредитування юридичних осіб.

Кошти резервів із договорів ризикового страхування, на відміну від страхування життя, можуть бути інвестовані у високоліквідні, короткотермінові активи. Для розвитку операцій із ризикових видів страхування, а отже, для підвищення величини страхових резервів, що формуються за ними, потрібно переконати населення і керівників підприємств, що страхування є для них найефективнішим методом вирішення проблем, які можуть виникнути у разі загибелі чи пошкодження їх майна, спричинення шкоди третім особам і в інших подібних випадках. Потенційні страхувальники мають бути впевнені, що немає дешевшого і надійнішого способу ліквідації збитків у таких ситуаціях, ніж укладання договорів страхування.

Насамперед, як зазначають Поліщук О.А., Ткачук В.О. [59], страхувальники повинні твердо знати, в яких випадках спричинення збитків вони можуть розраховувати на допомогу держави, і в яких їм доведеться відшкодувати збитки за рахунок власних коштів. По-друге, повинна бути забезпечена система гарантій виконання страховиками своїх зобов'язань за договорами страхування. По-третє, можливе використання пільгового порядку укладання договорів страхування із деяких видів страхування.

Для розширення можливостей проведення страхових операцій і підвищення ролі страховиків у інвестиційному процесі мають бути суттєво збільшені розміри власного капіталу страховиків. Тільки великі страхові організації можуть акумулювати у вигляді джерел інвестицій значні кошти і викликати довіру зі сторони потенційних клієнтів. Крім того, роль власного капіталу страховиків в інвестиційному процесі полягає і в тому, що оскільки дані ресурси, як правило, вільні від конкретних зобов'язань, певна їх частина також може бути вкладена у порівняно довготермінові і менш ліквідні види інвестицій.

Світовий досвід та вітчизняна практика показують, що страховики є важливим джерелом інвестиційного капіталу. По-перше, це пов'язано з інверсією циклу (оскільки отримання страхової премії передуює наданню страхової послуги), а по-друге, із розподілом ризику в часі. Тому страховик протягом часу дії договору страхування тимчасово розпоряджається коштами страхувальника, які акумульовані у страхові резерви [74].

Крім коштів страхових резервів, страховик має у своєму розпорядженні власні кошти у вигляді вкладів засновників, а також спеціальних фондів, які сформовані за рахунок прибутку та суми нерозподіленого прибутку.

Тому кошти страховика, які перебувають у його розпорядженні, є сукупністю ресурсів, за рахунок яких страхова організація виконує свої зобов'язання при настанні страхового випадку та забезпечує нормальне функціонування. Ці кошти представлені, по-перше, надходженнями страхових премій, по-друге, власними коштами, які можуть використовуватися протягом кількох років.

З огляду на це при інвестуванні коштів страхової організації необхідно враховувати їх структуру, а також оптимальний термін інвестування. Поліщук О.А., Ткачук В.О. [59] зазначають, що потрібно виходити з того, що резерви є коштами страхувальників і в разі настання страхового випадку мають своєчасно повертатися їм у вигляді страхового відшкодування, яке може бути й більшим порівняно з внесками за надання страхової послуги. Активи страхової компанії мають бути розміщені з урахуванням безпечності, прибутковості, ліквідності, диверсифікованості. Зазначимо, що це й є основні вимоги до управління активами.

Безпечність вкладень активів страхової компанії свідчить про мінімальний інвестиційний ризик, вона може досягатися шляхом диверсифікованості коштів.

Що ж до прибутковості активів страховика, то вона істотна при визначенні загального фінансового результату. Адже іноді в кінці звітного періоду страховик компенсує збитки, пов'язані зі страховою діяльністю, за

рахунок прибутку від інвестиційної діяльності. Тому в цілому по компанії може досягатися позитивний фінансовий результат.

Говорячи про ліквідність активів страхових компаній, мають на увазі можливість оперативної конвертації їх у готівкові платіжні кошти, за рахунок яких страховик дістає змогу виконати свої зобов'язання. Носенко М.С. [43] зазначає, що особливістю використання принципу ліквідності у страхуванні є залежність вимог до ліквідності від ризиків страхового портфеля страховика. Якщо страховик здійснює страхування високоризикованих (авіаційне, страхування і т. ін.) видів страхування, йому в короткий термін необхідно буде перетворити свої активи на готівкові кошти. Отже, страховикові з ризикових видів страхування доцільно мати значну частку високоліквідних активів.

Але, слід зазначити, що безпечність, прибутковість, ліквідність активів не є взаємозамінюваними характеристиками. Так, за надійними активами (державні цінні папери) маємо низьку прибутковість; збалансований портфель інвестування досягається за допомогою диверсифікації вкладень. Кошти, які надходять від ризикових видів страхування, перебувають у розпорядженні страховика протягом терміну дії договору страхування, тобто, як правило, до одного року. Максимальний період часу між датою акумулювання коштів у страхові резерви та датою їх використання для страхових виплат становить рік. Але частина коштів може знадобитися в будь-який час для відшкодування збитків за цими договорами страхування. Тому кошти страхових резервів за договорами ризикових видів страхування мають бути інвестовані у високоліквідні, короткотермінові активи.

Кошти, акумульовані в резерви коливань збитковості та катастроф, призначаються для забезпечення виконання страховиком своїх зобов'язань за договорами страхування у випадках, коли поточних надходжень страхових премій буде недостатньо. Кошти цих резервів можуть використовуватися не щороку, тому вони мають бути інвестовані в довготермінові активи. Але вони мають бути високоліквідними, коли постане потреба використати їх за призначенням.

Що ж до резервів зі страхування життя, то з огляду на більші терміни дії договорів і виконання зобов'язань здебільшого по закінченні терміну дії договору або в обумовлений термін страховики мають можливість інвестувати кошти на триваліший термін та знизити вимоги до ліквідності таких інвестиційних вкладень.

Власні кошти страховика, вільні від зобов'язань, можуть бути вкладені переважно в довготермінові та менш ліквідні види активів.

При інвестуванні коштів слід враховувати їх розмір. Від самого початку діяльності страховика значну частку інвестицій становлять власні кошти, насамперед статутний фонд. У ході діяльності головним джерелом інвестицій стають страхові резерви.

Отже, страховик обирає власну інвестиційну політику, виходячи з видів страхування, терміну та розміру накопичених коштів. Компанії, які здійснюють страхування життя, на відміну від страховиків, що проводять види страхування, інші ніж страхування життя, довше володіють коштами і можуть інвестувати їх у нерухомість, державні цінні папери та інші довготермінові активи. Для компаній, які здійснюють види страхування інші ніж страхування життя, слід робити акцент на більш ліквідних інвестиційних коштах.

З метою захисту страхувальників від невиконання страховиком своїх зобов'язань має бути посилений державний контроль за інвестиційною діяльністю. Директивами ЄС установлені розміри обсягів інвестицій страхових резервів, а саме: вкладення в нерухомість – не більш як 10 % загального обсягу резервів за кожним об'єктом; вкладення в акції, які котируються, та гарантовані кредити – не більш як 10 % розміру резервів за кожним із видів зазначених вкладів; інвестиції в незабезпечені кредити - не більш як 5 % за кожним їх видом; в акції, що не котируються, - не більш як 10 % у сукупності вкладень; у готівку – не більш як 3 % загальної суми резервів [11, 68].

З розвитком страхового ринку, збільшенням обсягів страхових операцій, насамперед зі страхування життя, збільшенням розміру страхових резервів та

власних коштів страховика зростає роль страхової системи в інвестиційному процесі України, хоча обсяг коштів, акумульованих страховиками, на відміну від банківських установ, ще недостатній, оскільки розмір статутних фондів страхових компаній значно менший, ніж розмір відповідних фондів банків.

Федоренко М.С. [76] припускає, що зростання інвестиційної можливості української страхової системи забезпечувалося б наявністю державної перестраховальної компанії. Це пояснюється тим, що низька фінансова місткість українського страхового ринку призводить до того, що значні суми страхових премій, тобто потенціальні інвестиційні ресурси, надходять до іноземних перестраховальних компаній, а наявність державної перестраховальної компанії сприяла б акумулюванню певної частини страхових премій, які нині надходять за кордон. Також дослідник зауважує, що така компанія могла б узяти на себе відповідальність за ризиками, які перевищують суми, що їх здатні лишити в себе прямі страховики; частина цієї суми могла б лишитися на власне утримання, а решта – бути переданою іншим страховим та перестраховальним компаніям в Україні або за її межами, завдяки чому зменшилася б частка страхових премій, переданих за договорами перестраховання в інші країни і збільшився б обсяг власних інвестиційних коштів.

Надходження інвестиційних ресурсів страховика у сфері, важливі для розвитку суспільства, мають бути відповідно обумовлені, а їх вкладення бути надійними як для страховика, так і для страхувальника. Ротова Т. А. та Василенко А. В [68] вказують на те, що слід також приділити увагу вимогам, які застосовуються при визначенні рівня покриття коштів, що інвестуються страховиком. Ня ефективності інвестиційних вкладів, перегляд структури та рівня покриття інвестиційних коштів має враховувати надійність вкладів та їх ліквідність. Тому ефективна інвестиційна діяльність страховика залежить насамперед від розвитку фінансового ринку, а також від забезпечення вільного доступу до нього страхових компаній.

Управління формуванням страхових резервів передбачає виконання таких процесів (рис. 1.2) [41]:

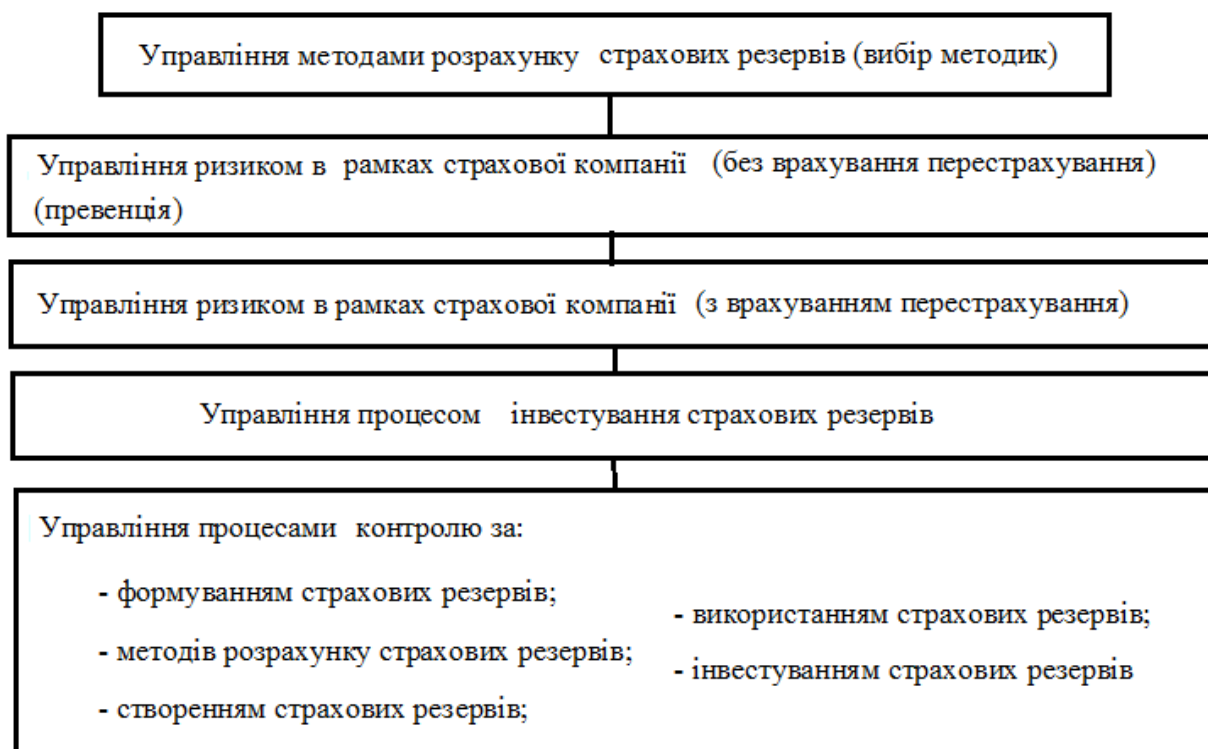

Рис. 1.2 – Система управління страховими резервами

Отже, управління страховими резервами дозволяє своєчасно реагувати на зміни зовнішньої середовища та внутрішнього стану страховика і формувати збалансований страховий портфель як основу стабільного фінансового положення страхової компанії.

Страхові резерви формуються для виконання обов'язків перед клієнтами та забезпечення фінансової стійкості. Вони відбивають розмір зобов'язань страховика перед страхувальниками з укладених договорів страхування, але не виконаних за даний проміжок часу. Тому важливим є аналіз методик формування страхових резервів.

Узагальнення вітчизняної практики показало, що на сьогодні величини страхових резервів, розрахованої за діючими нормами в Україні, недостатньо

для безпроблемної виплати страхового відшкодування та формування фінансової стійкості страхової компанії.

Більшість авторів [71,75 та інші] вважає, що наданий законодавством вільний вибір методу розрахунку резерву незароблених премій на сьогодні є позитивним кроком. Разом із тим, це ускладнює роботу страховиків, тому що на них лягає більша відповідальність за результати вибору методики та отримання нормативної величини.

Аналіз динаміки формування фінансових ресурсів українських страховиків показав, що спостерігається позитивна тенденція щодо зростання розмірів власного капіталу і, перш за все, статутного капіталу. Це зумовлено двома факторами. По-перше, необхідністю розширення професійної діяльності, по-друге, вимогами законодавства. Рух у цьому напрямку сприяє підвищенню рівня платоспроможності страховика, а це, в свою чергу, веде до можливості збільшення розмірів страхового відшкодування.

Але, не дивлячись на позитивну тенденцію в розвитку страхового ринку, в фінансовому забезпеченні своїх страхових зобов'язань, фінансова діяльність страховиків має ряд серйозних недоліків. А саме: рівень фінансової відповідальності страховиків є дуже низьким, а зміна розміру страхових резервів – неприпустимою. Все це дозволило зробити висновок про недоліки у методах формування страхових резервів, що у кінцевому результаті призводить до зниження фінансової стійкості страхової компанії.

Крім того, Рабий О.С. в роботі [64] визначає проблеми, пов'язані із формуванням страхових резервів:

Оскільки страхові компанії на сьогодні самі можуть обирати будь-який метод розрахунку страхових резервів вважаємо за необхідне вдосконалення організаційної структури на рівні страхової компанії, а саме - служби розрахунку страхових резервів у складі фінансово-економічного відділу, яка повинна обґрунтовувати метод розрахунку страхових резервів.

Аналіз існуючої системи використання та розміщення страхових резервів свідчить, що управління страховими резервами дозволяє своєчасно

реагувати на зміни зовнішньої середовища та внутрішнього стану страховика і однією з його цілей є формування збалансованого страхового портфеля як основи стабільного фінансового положення страхової компанії. Однією з важливих задач управління страхової організації є прибуткове розміщення страхових резервів. Аналіз показав, що цим питанням займаються тільки на рівні головної компанії, філії позбавлені прав у цьому питанні. З організаційної точки зору, більшість компаній не мають спеціалізованих відділів, які б займалися питанням прибуткового розміщення страхових резервів [27,42,44].

На основі дослідження вітчизняного досвіду [68,74,76] щодо інвестиційної діяльності страховиків на фінансовому ринку, можна прийти до висновку, що страхові компанії не приділяють належної уваги розміщенню коштів страхових резервів і слабо впроваджують систему управління страховими резервами. Аналіз існуючих напрямків вкладення коштів страхових компаній і, перш за все, коштів страхових резервів, свідчить про наявність різних підходів до проблеми інвестування.

Можна побачити, що в Україні найбільшу питому вагу мають вкладення на депозитні рахунки, у той час як основними напрямками вкладень страховими компаніями у промислово розвинених країнах є цінні папери з фіксованим доходом та нерухомість [29,49]. Можна сказати, що в Україні, виступаючи одними з найбільш крупних інвесторів на фінансовому ринку, страхові компанії не приділяють належної уваги розміщенню коштів страхових резервів і не впроваджують систему управління страховими резервами.

Висновки до розділу 1

4. Страхові резерви – основне джерело інвестиційних ресурсів. Страховик повинен розміщувати страхові резерви з урахуванням принципів безпечності, прибутковості, ліквідності та диверсифікованості. Фінансове

планування, формування та використання страхових резервів відіграє важливу роль для успішної діяльності страхової компанії, беззбиткового ведення справи та запобігання банкрутству страховика.

5. В сучасних умовах сформовані страхові резерви поряд із власними коштами страхової компанії є однією з основних складових системи фінансових гарантій страхування. Більше того, страхові резерви використовуються для отримання інвестиційного доходу. За допомогою використання страховиками механізму розміщення залучених коштів як інвестицій вирішуються питання як економічного, так і соціального характеру, оскільки забезпечується стимулювання економічного зростання та захист населення.

6. На впровадження інвестиційної діяльності впливає чимало факторів. Вкладення коштів страховиками є доволі ризиковим, адже вартість і дохідність об'єктів інвестицій може змінюватися під впливом ризиків – інфляційного, валютного, відсоткового, кредитного, політичного, які погіршують інвестиційний клімат в Україні та обмежують можливості страховиків щодо вдалого вкладення коштів. Неможливість ефективного інвестування власних і залучених коштів страховиків є однією із основних проблем нормального функціонування страхових компаній в Україні.

Для дослідження процесів формування та управління страховими резервами страхової організації ПАТ НАСК «Оранта» і для досягнення мети кваліфікаційної роботи, здійснений аналіз літературних джерел дозволив сформулювати такі завдання:

- Проаналізувати літературні дані щодо питань формування та управління страховими резервами;
- здійснити оцінку фінансового стану страхової організації ПАТ НАСК «Оранта»;
- здійснити оцінку розміщення коштів страхових резервів;
- побудувати оптимальний портфель розміщення страхових резервів;

– розробити рекомендації щодо вдосконалення управління страховими резервами ПАТ НАСК «Оранта».

2 ОЦІНКА ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ СТРАХОВИХ РЕЗЕРВІВ НАСК «ОРАНТА»

2.1 Організаційно-економічна характеристика НАСК «Оранта»

ПАТ НАСК «Оранта» – Національна Акціонерна Страхова Компанія (НАСК) «Оранта» [36] була створена 25 листопада 1921 року. Відтоді і до 1993 року компанія носила назву «Укрдержстрах». Ця організація за всіх часів відігравала, безперечно, значну роль у житті суспільства, задовольняючи соціально-економічні потреби широких мас населення. За довгі роки своєї історії компанія отримала високий авторитет і особливу довіру з боку клієнтів.

Компанія пережила зміни назви у 1993 р. і форми власності (1993 – 1996), залишаючись при цьому лідером страхового ринку України. Із завершенням першого етапу приватизації НАСК «Оранта» пов'язано багато прогресивних змін у самій компанії. Зміна форми власності НАСК «Оранта» обумовило прихід до складу акціонерів приватного інвестора, що приніс із собою нові сучасні методи менеджменту і ведення бізнесу. Компанія здійснює експансію на страховому ринку із залученням інвестиційних коштів. У грудні 2005 року групою казахстанських інвесторів було придбано 45,3% акцій НАСК «Оранта», що дозволить додатково покращити структуру активів компанії та підвищити її платоспроможність.

Підтверджуючи високий статус національної компанії, НАСК «Оранта» постійно розширює коло клієнтів, пропонуючи їм послуги високої якості. Основними принципами діяльності компанії залишається особлива турбота про клієнтів із дотриманням усіх законодавчих норм. Завдяки унікальній представницькій мережі, НАСК «Оранта» надає послуги на всій території України. Близько 10 тис. працівників компанії утворюють єдину налагоджену систему.

У відносинах із діловими партнерами НАСК «Оранта» робить акцент на тривалості стосунків, оскільки вони базуються на взаємовигідних умовах і підтверджуються високим рівнем гарантій, які надає компанія. Страхова компанія НАСК «Оранта» посіла перше місце у рейтингу страхових компаній України відповідно до висновків Українського рейтингового агентства «Гвардія брендів» як краща страхова компанія року одразу у двох номінаціях – автостраховання і страхування майна. За довгі роки свого існування компанія здобула неабиякий авторитет і особливу довіру клієнтів.

Девіз компанії – «Впевненість, набута досвідом».

«Оранта» – чистий символ віри і любові, всього того, що оберігає нас у цьому житті. Ім'я зобов'язує, накладає додаткову відповідальність. За ці роки страховики жодного разу не зрадили його, забезпечивши високий авторитет торгової марки компанії на страховому ринку, заснований на якісному клієнт-орієнтованому сервісі. А гарантованість страхового відшкодування за страховим випадком вже давно є візитною карткою НАСК «Оранта». Працівники компанії намагаються підтримувати конкурентність умов страхування: це стосується і тарифів, і гарантій, і загальних умов. До того ж розгалужена представницька й агентська мережа робить пропоновані «Орантою» послуги фізично доступними у будь-якому куточку нашої держави [36].

Взагалі регіональна структура НАСК «Оранта» – унікальна не лише серед операторів страхового ринку, а й серед національних компаній. І тут сповна використовують цей потужний маркетинговий ресурс, докладаючи чимало зусиль для його збереження та дальшого розвитку, а це і технологічна модернізація підрозділів, і забезпечення високопрофесійними кадрами, і оперативний адміністративний та фінансовий контроль тощо. Адже якість послуг компанії має бути однаково високою незалежно від того, де розташований структурний підрозділ – у столиці чи районному центрі.

НАСК «Оранта» надає страхові послуги з понад 50 видів страхування. Компанія входить в першу 20 лідерів страхового ринку з надання страхових

послуг по всім групам страхування. НАСК «Оранта» має розгалужену регіональну мережу та найбільшу агентську мережу. Крім того, компанія для продажу страхових послуг використовує наступні канали продажу: послуги страхових посередників, банківські продажі, тендери.

На сьогодні НАСК «Оранта» – найбільша компанія, що працює на страховому ринку України з надання страхового захисту майнових інтересів громадян і юридичних осіб, а також здійснює фінансову діяльність з метою одержання прибутку в інтересах акціонерів, що забезпечує її працівникам умови для творчої перспективної роботи, зростання їх професіоналізму і добробуту. Компанія має найбільшу у країні агентську та представницьку мережу 676 відокремлених структурних підрозділів, в тому числі обласні дирекції у кожному регіоні України. У компанії працює приблизно 10 тис. осіб. Компанія має найширшу агентську мережу – 5800 осіб (біля 30% від всієї агентської сітки по Україні). Компанія є членом Ліги страхових організацій України, Моторного страхового бюро України, Ядерного страхового пула України, Морського страхового бюро України, Українського союзу промисловців і підприємців, Торгово-промислової палати України.

Метою діяльності компанії є одержання прибутку шляхом надання послуг з усіх видів страхового захисту майнових інтересів громадян і юридичних осіб та здійснення фінансової діяльності в межах, визначених законодавством та статутом страхової компанії.

Ціль компанії – бути універсальною страховою компанією, що лідирує на всіх сегментах страхового ринку, орієнтованою на максимальне задоволення потреб страхувальників і надання послуг високої якості.

Предметом безпосередньої діяльності компанії є проведення страхування, перестрахування і здійснення фінансової діяльності, пов'язаної з формуванням, розміщенням страхових резервів та їх управлінням. Компанія здійснює всі види обов'язкового, добровільного страхування та перестрахування згідно із законодавством України, на які вона отримала ліцензії.

Фінансовою діяльністю компанії є діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу, в тому числі грошових вкладень у депозити банків, придбання та відчуження акцій, облігацій та інших цінних паперів (включаючи державні цінні папери, цінні папери банків, підприємств та організацій), придбання та відчуження часткою (паїв) підприємств, нерухомості, землі, випуск (розміщення) в установленому порядку власних цінних паперів (акцій, облігацій, векселів) тощо.

Для фінансування діяльності НАСК «Оранта» використовує власні обігові кошти, кошти власного капіталу, кошти залучені в результаті додаткової емісії, кредити банків на вигідних для компанії умовах.

Основними видами страхування (зі значною часткою у структурі валових премій), що розвивалися у 2018 рр., були: обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (зростання обсягів за підсумками 2017 р. на 10,2%) медичне страхування (зростання на 14,2%), страхування від нещасних випадків (зростання на 32,1%), страхування кредитів (зростання на 16,3%). Зростання надходжень за особистими видами страхування, здебільшого, пов'язане зі споживчим кредитуванням населення. Ключовими причинами таких показників діяльності страхового ринку у 2018 р. були: несприятлива економічна ситуація, політика в сфері кредитування та страхування кредитів, подальше «старіння» автопарку України, недовіра до страхової галузі з боку фізичних осіб, пов'язана, більшою мірою, з питаннями врегулювання збитків, низький рівень платоспроможності як корпоративного так і роздрібного сегменту. За таких тенденцій розвитку страхового ринку поглибилася конкурентна боротьба та проблема демпінгу.

Отже, ПАТ НАСК «Оранта» – класична ринкова страхова компанія з переважною часткою роздрібного клієнтського сегменту була найбільш піддана впливу вищезазначених ринкових тенденцій.

НАСК «Оранта» на сьогоднішній день є однією з найбільших страхових компаній України, що динамічно розвивається, і займає лідируючі позиції страхового рейтингу країни. Нині НАСК «Оранта» обслуговує понад 10

мільйонів юридичних та фізичних осіб на рік. Така безпрецедентна кількість клієнтів є одним із головних показників діяльності компанії, її неоціненним капіталом.

НАСК «Оранта» пропонує широкий спектр послуг як юридичним, так і фізичним особам (табл. 2.1):

Таблиця 2.1 – Страхові послуги НАСК «Оранта»

Страхові послуги	
Послуги, що надаються юридичним особам:	Послуги, що надаються фізичним особам
<ol style="list-style-type: none"> 1. Страхування авіаційних ризиків (авіатранспорту й цивільної відповідальності авіаперевізників) 2. Страхування будівельно-монтажних ризиків 3. Страхування вантажів (таких, що перевозяться всіма видами транспорту) 4. Автотранспортне страхування (автокаско, обов'язкове й добровільне страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, обов'язкове й добровільне страхування від нещасних випадків на транспорті водіїв і пасажирів) 5. Страхування майна підприємств 6. Страхування заставного майна й майна зданого в оренду 7. Обов'язкове й добровільне страхування відповідальності юридичних осіб 8. Страхування морських ризиків (суден, відповідальності судовласників і фрахтувальників) 9. Страхування залізничного транспорту 10. Комплексне страхування фінансових установ (страхування фінансових ризиків) 11. Обов'язкове й добровільне страхування сільськогосподарських ризиків (врожаю, посівів, тварин) 12. Корпоративне особисте страхування співробітників (від нещасних випадків, на випадок травми, медичне страхування, страхування відповідальності роботодавців). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Страхування майна громадян (квартири, споруди, побутове майно), власного, заставного та зданого в оренду 2. Автотранспортне страхування (автокаско, обов'язкове й добровільне страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, страхування від нещасних випадків на транспорті водіїв і пасажирів) 3. Страхування відповідальності перед третіми особами 4. Страхування громадян від нещасних випадків і на випадок хвороби; 5. Медичне страхування 6. Страхування подорожуючих за кордоном або на території України на випадок хвороби або травми (страхування туристів) 7. Страхування тварин, що належать громадянам.

Страхова компанія НАСК «Оранта» для продажу страхових послуг використовує наступні канали: послуги страхових посередників, банківські

продажі, тендери. Посередниками страхової компанії є страхові агенти та страхові брокери, через яких страховики здійснюють страхову діяльність. Страхове законодавство визначає їхні функції таким чином:

- консультування;
- експертно-інформаційні послуги;
- підготовка, укладення та супровід договорів страхування (перестраховування), в тому числі щодо врегулювання збитків у частині одержання та перерахування страхових платежів, страхових виплат та страхових відшкодувань відповідно із страхувальником або перестраховальником;
- інші посередницькі послуги у страхуванні та перестраховуванні за переліком, встановленим уповноваженим органом.

Стабільність НАСК «Оранта» на ринку забезпечують і ефективний фінансовий менеджмент, позитивна маркетингова динаміка, коректне формування страхового портфеля та спеціальні перестраховальні технології, що дають змогу ефективно розподілити ризики для підвищення гарантії відшкодування. НАСК «Оранта» співпрацює з відомими міжнародними партнерами з перестраховування (Казахська фінансова група «БТА»), але і сама бере участь у розподіленні ризику багатьох українських страхових компаній. Грамотна перестраховальна політика – важлива ознака професійності страховика та запорука підвищеної гарантії страхового захисту страхувальника. Крім цього, перестраховування є ефективним механізмом повернення зарубіжних коштів до української економіки [36].

З метою підвищення ефективності діяльності структурних підрозділів та Компанії в цілому, поживлення продажу страхових продуктів та підтримання належного рівня якості обслуговування клієнтів у звітному р. в НАСК «Оранта» були здійснені такі заходи:

- розроблено та впроваджено нові страхові програми: «+КАСКО», «Моя квартира», Програма комплексного страхування насаджень сільськогосподарських культур на період перезимівлі (з урахуванням

франшизи по культурі), Програма добровільного медичного страхування на випадок інфікування гепатитом;

- здійснювалося страхування за програмами, розробленими протягом минулих років: «Весняна акція», акція «Дачник», акція «У відпустку – з «Орантою», акція «Діти – наше майбутнє», акція «Святкові ціни»;

- модернізовано страхові програми та продукти, серед яких: «Маєток – маємо, дбаємо», «МегаПоліс» та ін.;

- розроблено, затверджено та впроваджено низку інструкцій про продукти, включаючи електронні калькулятори з тарифікації, для розрахунків страхових премій за основними страховими продуктами;

- впроваджено заходи з підвищення культури обслуговування страхувальників (з початку 2017 р. передано супровід договорів добровільного медичного страхування (ДМС) до асистуючої компанії «Гарант-АСІСТАНС»);

- розроблено та впроваджено ряд нормативних документів, спрямованих на підвищення ефективності роботи регіональної мережі, стандартизацію та вдосконалення діяльності регіональної мережі, системи обліку та оцінки роботи регіональної мережі;

- на постійній основі проводилася оцінка та аналіз діяльності структурних підрозділів регіональної мережі та здійснювався контроль за досягненням ними планових бюджетних показників;

- здійснювався жорсткий контроль за надходженням страхових платежів та витратами структурних підрозділів НАСК «Оранта», фінансування витрат структурних підрозділів здійснювалося з урахуванням зароблених нормативів.

Тарифна політика страхової організації НАСК «Оранта» представляє собою процес розробки, обґрунтування та визначення порядку застосування страхового тарифу. Зазначений процес є цілеспрямованою діяльністю страховика по встановленню, уточненню, упорядкуванню страхових тарифів з метою забезпечення поєднання інтересів учасників страхових відносин:

успішного та беззбиткового розвитку страховика та встановлення раціональної ціни на страхові послуги для страхувальників.

Забезпечення самоокупності та рентабельності страхових операцій вимагає, щоб страхові тарифи забезпечували не тільки відшкодування собівартості страхової послуги (страхових виплат, витрат на ведення страхової справи тощо), а й отримання страховиком прибутку, за рахунок якого формуються додаткові резерви, вільні резерви для підвищення рівня платоспроможності та фінансової стійкості страховика, здійснюється розширене відтворення, а також покращується добробут його працівників, акціонерів, власників. Принцип стабільності розмірів страхових тарифів на протязі тривалого часу забезпечує підвищення рівня довіри до даної страхової компанії.

Зазначені принципи вимагають свого організаційного удосконалення, оптимізації проведення розрахунків, їх раціоналізації, інформаційного забезпечення, підвищення професійного рівня працівників. Суттєвим для ефективного використання визначених страхових тарифів є їх диференціація в залежності від видів та форм страхування, ступеню ризику, територіального місцезнаходження об'єктів страхування тощо.

Крім посилення позицій в традиційних сегментах, НАСК «Оранта» впроваджує нові страхові продукти та програми та розвиває сервіс: в напрямку покращення якості обслуговування клієнтів НАСК «Оранта» впровадила клієнтоорієнтовані сервіси, завдяки яким скорочено терміни врегулювання та виплат страхового відшкодування [36].

Сьогодні НАСК «Оранта» – це велика організація, яка має найбільшу агентську та представницьку мережу, яка забезпечує виключну доступність страхових послуг широким верствам населення та пропонує на ринку 33 вида страхування, які задовольняють потреби практично всіх категорій клієнтів.

Аналіз фінансового стану страхової компанії проводиться з метою виявлення вразливих місць і визначення шляхів їх усунення. Дані аналізу

відіграють вирішальну роль при визначенні напрямів конкурентної політики страхової організації, вони використовуються при оцінці виконання поставлених перед ним завдань і для розробки програм розвитку на перспективу [21,73].

Для аналізу та розрахунку показників діяльності НАСК «Оранта» використаємо дані звітності (ДОДАТКИ А–В) [36]. Вихідним етапом аналізу фінансового стану підприємств є аналіз майна страхової компанії, який передбачає загальну оцінку майна з виділенням оборотних і позаоборотних коштів. Відомості про розміщення наявного в розпорядженні страхової організації майна містяться в активі балансу (табл. 2.2):

Таблиця 2.2 – Структура та динаміка активів НАСК «Оранта»

Показники	Структура,%			Абсолютне відхилення,(+/-)		
	2016	2017	2018	2017/ 2016	2018/ 2017	2018/ 2016
1. Усього майна	100	100	100	27734	48439	76173
1.1 Необоротні активи	63,68	65,18	61,24	27109	4793	31902
1.2 Оборотні активи, в т.ч.	36,32	34,82	38,76	625	43646	44271
1.2.1 виробничі запаси	0,75	0,68	0,53	-218	-663	-881
1.2.3 дебіторська заборгованість	1,28	1,53	2,86	1928	9823	11751
1.2.4 поточні фінансові інвестиції	18,89	21,57	22,60	22142	17488	39630
1.2.5 кошти та їх еквіваленти	11,48	6,01	6,80	-31338	8292	-23046
1.2.6 інші оборотні кошти	0,04	0,02	0,02	-143	32	-111
1.3 Витрати майбутніх періодів	0,04	0,05	0,05	95	-5	90
1.4 Частка перестраховика у страхових резервах	2,63	3,36	4,39	5303	8651	13954

Аналіз структури активів балансу компанії свідчить про перевищення в активі частки необоротних активів над оборотними. До необоротних активів НАСК «Оранта» належать: нематеріальні активи, незавершене будівництво, основні засоби, довготермінові фінансові інвестиції, довготермінова дебіторська заборгованість та відстрочені податкові активи.

Станом на кінець 2016 р. необоротні активи становили 63,68% загальної вартості майна компанії, проте в наступному році спостерігається зростання частки необоротних активів (до 65,18%). Далі впродовж 2018р. частка необоротних активів знизилась і становила 61,24%, що супроводжувалось зростанням частки оборотних активів до 38,76%.

Також можна побачити зростання величин дебіторської заборгованості та поточних фінансових інвестицій та частки перестраховиків в страхових резервах (що пов'язане із поживленням перестраховування у зв'язку із нестабільною ситуацією та підвищенням рівня ризиків) та відповідне зростання їх часток в структурі активів (до 2,86%, 22,60% та 4,39% відповідно).

В структурі оборотних коштів слід відзначити падіння величин виробничих запасів, грошових коштів та їх еквівалентів та інших оборотних коштів. В цілому спостерігається досить значне зростання величини активів (на 76173 тис.грн.) впродовж досліджуваного періоду, що свідчить про нарощування обсягів страхової діяльності (табл. 2.3):

Таблиця 2.3 – Склад та структура оборотних коштів НАСК «Оранта»

Стаття	Показники, тис.грн			Структура,%		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1.2 Оборотні активи, в т.ч.	219800	263446	299784	100,00	100,00	100,00
1.2.1 виробничі запаси	4280	3617	4031	1,95	1,37	1,34
1.2.3 дебіторська заборгованість	9646	19469	109488	4,39	7,39	36,52
1.2.4 поточні фінансові інвестиції	136131	153619	173600	61,93	58,31	57,91
1.2.5 кошти та їх еквіваленти	37934	46226	12526	17,26	17,55	4,18
1.2.6 інші оборотні кошти	111	143	139	0,05	0,05	0,05
1.3 Витрати майбутніх періодів	328	323	861	0,15	0,12	0,29
Частка перестраховика у страхових резервах	21202	29853	72259	9,65	11,33	24,10

Аналіз структури та динаміки оборотних коштів показав, що впродовж 2016–2018 рр. величина дебіторської заборгованості НАСК «Оранта»

характеризувалась постійним зростанням. Частка дебіторської заборгованості за цей період зросла з 4,39% до 36,52%.

Значну частку оборотних активів компанії становлять поточні фінансові інвестиції. Протягом досліджуваного періоду їх розмір збільшився з 136131 до 173600 тис.грн., і відповідно їх частка зменшилась з 61,93% до 57,91%. Крім того, слід зазначити суттєве зростання частки перестраховиків в страхових резервах та значне зменшення частки коштів та їх еквівалентів.

Надалі проведемо аналіз пасиву балансу та визначимо джерела формування майна компанії НАСК «Оранта» (табл. 2.4):

Таблиця 2.4 – Джерела формування майна НАСК «Оранта», тис. грн

Показники	Показники, тис.грн			Абсолютне відхилення,(+/-)		Структура,%		
	2016	2017	2018	2017/ 2016	2018/ 2017	2016	2017	2018
Джерела майна	631176	679615	763833	48439	84218	100	100	100
Власний капітал	247814	253030	228747	5216	-24283	39,26	37,23	29,95
Довготермінові зобов'язання та забезпечення в т.ч.	322734	364588	482822	41854	118234	51,13	53,65	63,21
Страхові резерви	313704	358264	476463	44560	118199	49,70	52,72	62,38
Поточні зобов'язання та забезпечення	60628	61997	72064	1369	10067	9,61	9,12	9,43

Можна побачити, що основну частку майна НАСК «Оранта» складають довготермінові зобов'язання та забезпечення, причому впродовж досліджуваного періоду вона збільшується з 39,26% у 2016р., до 29,95% у 2018 р. в основному за рахунок зростання величини страхових резервів (до 476463 тис. грн. в 2018 р.) (детально динаміка страхових резервів буде розглянута в п. 2.2).

В той же час спостерігається зменшення величини власного капіталу компанії (з 247814 тис. грн. у 2016 р., до 228747 тис. грн. у 2018 р.), і відповідно зменшувалась його частка.

Власний капітал характеризується простотою залучення, забезпеченням більш стабільного фінансового стану і зниженням ризику банкрутства. Необхідність у власному капіталі зумовлена вимогами самофінансування страхових організацій, оскільки він є основою їх самостійності та незалежності.

Особливість власного капіталу полягає в тому, що він інвестується на довготерміновій основі і піддається найбільшому ризику. Чим вища його частка в загальній сумі капіталу і менша частка позикових коштів, тим вищий буфер, що захищає кредиторів від збитків, а отже, менший ризик втрат.

Однак слід визнати, що оцінка змін, які відбулися в структурі джерел, може бути різною з позиції інвесторів і з позиції компанії. Для інвесторів ситуація більш надійна, якщо частина власного капіталу у клієнта більше 50%, що виключає високий фінансовий ризик. Компанії, як правило, зацікавлені у наявності залучених коштів. Отримавши позикові кошти під менший відсоток, ніж рентабельність компанії, можна розширити обсяги надання послуг, підвищити прибутковість власного капіталу.

Можна побачити, що суттєву частку власного капіталу (без врахування непокритого збитку) займає зареєстрований капітал, розмір якого, однак, різко знизився в 2016 р. і залишився таким надалі.

Однак слід зазначити, що при цьому частка зареєстрованого капіталу в власному капіталі знизилась з 40,81% в 2016 р. до 36,34% в 2018 р. (41,62% в 2017 р.). З іншого боку, спостерігаємо значне зростання питомої ваги капіталу в дооцінках при несуттєвому збільшенні його абсолютної величини. Зміна інших складових власного капіталу протягом досліджуваного періоду є несуттєвою (табл. 2.5):

Таблиця 2.5 – Структура власного капіталу НАСК «Оранта»

Назва показників	Показники, тис.грн			Структура, %		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Зареєстрований капітал	159000	159000	139000	40,81	41,62	36,34
Капітал у дооцінках	229725	204299	200668	58,96	53,47	52,46

Додатковий капітал	45	45	45	0,01	0,01	0,01
Резервний капітал				0,00	0,00	0,00
Інші резерви	15000	18714	22967	3,85	4,90	6,00
Усього власний капітал (без непокритого збитку)	389614	382058		100,00	100,00	100,00
Непокритий збиток	-141800	-129028	-153801			
Усього власний капітал	247814	253030	228747			

Отже, НАСК «Оранта» достатньо забезпечене майном, а основним джерелом покриття оборотних активів виступає залучений капітал.

Основні фінансово-економічні показники діяльності компанії НАСК «Оранта» наведено в табл. 2.6:

Таблиця 2.6 – Основні показники діяльності НАСК «Оранта», тис. грн

Назва показників	Показники, тис.грн			Відносне відхилення,%		
	2016	2017	2018	2017/ 2016	2018/ 2017	2018/ 2016
Страхові премії	508 651,0	610 415,3	776791	20,01	27,26	52,72
Чисті зароблені страхові премії	460951	513804	671940	11,47	30,78	45,77
Премії, передані в перестраховування	39 816,9	46 693,5	47127	17,27	0,93	18,36
Валовий прибуток	213494	239441	326961	12,15	36,55	53,15
Страхові виплати	149 942,7	195 470,2	249104	30,36	27,44	66,13
Чистий прибуток	35 550,8	- 4 593,0	-31994	-112,92	596,58	-190,00

За підсумками 2018 р. обсяг страхових премій компанії НАСК «Оранта» збільшився порівняно з 2017 р. на 27,26% і сягнув 776791 тис.грн., а в порівнянні із 2016 р. на 20,01%. Основними чинниками, що спричинили зростання страхових надходжень компанії НАСК «Оранта» були умови розвитку страхового ринку, за яких діяльність НАСК «Оранта» у 2018 р. була націлена на підвищення ефективності діяльності структурних підрозділів (дирекцій і відділень) та компанії в цілому. Крім того, впродовж досліджуваного періоду слід відзначити суттєве зростання величини страхових виплат, що в порівнянні з 2016 р. становить на 52,72% більше.

Слід також відзначити, що впродовж досліджуваного періоду спостерігались від'ємні значення величини чистого прибутку, при цьому найгірший показник спостерігався в 2016 р., і надалі спостерігається скорочення збитку. Але слід зазначити, що в діяльності страхових компаній прибуток не грає настільки важливої ролі, більш важливими є показники платоспроможності та надійності страховика.

Важливим етапом аналізу фінансового стану страхової організації НАСК «Оранта» є оцінка її ліквідності та платоспроможності.

Ліквідність страхової організації означає можливість страховика здійснювати поточні виплати з поточних надходжень, тобто здатність платити негайно за своїми терміновими зобов'язаннями [66] (табл. 2.7):

Таблиця 2.7 – Показники ліквідності НАСК «Оранта»

Назва показника	Роки			Рекомендоване значення
	2016	2017	2018	
Коефіцієнт покриття	1,94	3,63	4,25	> 2
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,62	2,87	3,22	> 1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,61	0,63	0,75	> 0,2

Можна побачити, що впродовж 2016–2018 рр. показники ліквідності НАСК «Оранта» відповідають рекомендованим значенням, що свідчить про достатність оборотних коштів страхової організації, які можуть бути використані для погашення своїх короткотермінових зобов'язань, в тому числі і при настанні страхового випадку.

Коефіцієнт покриття (загальний коефіцієнт ліквідності) дає загальну оцінку ліквідності активів, показуючи, скільки гривень поточних активів компанії припадає на одну грошову одиницю поточних зобов'язань. Протягом усього періоду спостерігається зростання коефіцієнту покриття.

Коефіцієнт швидкої ліквідності характеризує частину поточних зобов'язань, яка може бути погашена не лише за рахунок грошових коштів,

але й за рахунок очікуваних надходжень за надані послуги. Зростання коефіцієнта протягом 2017–2018 рр. зумовлено зростанням величини короткотермінової дебіторської заборгованості.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності є найбільш жорстким критерієм ліквідності та характеризує частину поточних зобов'язань, яка може бути погашена абсолютно ліквідними активами. Зростання даного показника було зумовлене зростанням розміру високоліквідних активів та зниженням величини поточних зобов'язань, та є однозначно позитивною тенденцією.

Отже, можна зробити висновок про задовільний рівень ліквідності НАСК «Оранта», що є надзвичайно важливим для страхової організації, оскільки це дає можливість швидко розраховуватись з страхувальниками.

Показники рентабельності страхової організації характеризують ефективність страхової діяльності [66] (табл. 2.8):

Таблиця 2.8 – Показники рентабельності НАСК «Оранта»

Назва показника	Розрахункова формула	Роки		
		2016	2017	2018
Рентабельність страхових операцій	$R_o = (\Pi_{co} / V) * 100\%$, де Π_{co} – прибуток від страхових операцій, V – сума страхових внесків.	0,42	0,39	0,42
Чиста рентабельність	$R = (\text{ЧП} / V) * 100\%$, де ЧП – чистий прибуток, V – сума страхових внесків.	0,07	x	x
Рівень виплат	$R_b = (S_b / V) * 100\%$, де S_b - сума страхових виплат.	0,29	0,32	0,32
Рентабельність активів	$R_a = (\text{ЧП} / A_{cp}) * 100\%$, де ЧП – чистий прибуток, A_{cp} – середньорічна вартість активів	0,05	x	x

Можна побачити, що показник рентабельності страхових операцій зменшується впродовж 2016–2017 рр., що свідчить про недостатню ефективність страхової діяльності. Це може бути пов'язано із зростанням обсягу страхових виплат, про що свідчить зростання показника рівня виплат впродовж досліджуваного періоду.

Також зазначимо, що рентабельність активів НАСК «Оранта» не визначається в 2017 р. та 2018 р. внаслідок збитку, а значення цього показника в 2016 р. характеризується достатньо низьким значенням. Від'ємний результат (тобто збиток) може бути пов'язаний із зростанням витрат, зокрема підвищенням рівня виплат, завищенням витрат на ведення справ, політикою компанії, спрямованої на зниження страхових тарифів при зростанні інвестиційної діяльності тощо.

У цьому випадку необхідно внести зміни в політику компанії з інвестування страхових резервів та налагодити оперативну систему внутрішнього контролю за рівнем та складом управлінських витрат та знайти можливості їх скорочення.

Важливим показником фінансового стану страхової організації є показник платоспроможності страхової компанії, який свідчить про можливість компанії покривати зобов'язання за рахунок власних активів.

Платоспроможність страхової компанії є об'єктивним показником поточного фінансового стану страхової організації та характеризує можливість виконання зобов'язань страховика завдяки тим активам, які є в його розпорядженні та являють собою реальні цінності, а тому є ліквідними. Згідно з українським страховим законодавством [63] оцінка платоспроможності здійснюється через співвідношення фактичного і нормативного запасу платоспроможності.

Якщо фактичний запас платоспроможності перевищує нормативний, то страхова компанія є платоспроможною. В іншому випадку страховик повинен представити в уповноважений орган нагляду за страховою діяльністю план фінансового оздоровлення, і залежно від його виконання до компанії можуть застосовуватися ті чи інші санкції. Належний рівень фактичного запасу платоспроможності повинен підтримуватися страховиками відповідно до обсягів страхової діяльності. Згідно закону України «Про страхування» [63], на будь-яку дату фактичний запас платоспроможності страховика повинен перевищувати розрахунковий нормативний запас платоспроможності.

У закордонній страховій практиці для характеристики платоспроможності страховика використовується показник рівня достатності покриття власними коштами (Capital Adequacy Ratio або CAR [26]):

$$CAR = (F - N) / F * 100\% , \quad (2.1)$$

де F – фактичний рівень платоспроможності; N – нормативний рівень платоспроможності.

Доцільність використання цього показника фінансовими менеджерами страхових компаній зумовлюється існуванням загально визнаних експертних якісних оцінок достатності покриття зобов'язань страховика власними коштами (у США це, наприклад, система IRIS (Insurance Regulation Information System)). Для страховиків, які здійснюють страхування інше, ніж страхування життя, рекомендовані параметри оцінювання платоспроможності наведені в табл. 2.9:

Таблиця 2.9 – Параметри оцінювання платоспроможності страховика за оцінкою CAR [26]:

Значення CAR, %	Оцінка покриття
<0	Недостатнє
від 0 до 25	Нормальне
від 26 до 50	Добре
від 51 до 75	Надійне
>76	Зразкове

Визначимо рівень платоспроможності НАСК «Оранта» за вимогами Закону України «Про страхування» та за допомогою показника рівня достатності покриття власними коштами (CAR) (табл.2.10):

Таблиця 2.10 – Платоспроможність НАСК «Оранта»

Показник	Роки		
	2016	2017	2018

Фактичний запас платоспроможності (ФЗП), тис.грн.	146484,8	211145,8	214047,5
Нормативний запас платоспроможності (НЗП), тис.грн.	112812,57	127073,063	152637,823
Коефіцієнт платоспроможності	1,30	1,66	1,40
Виконання умови платоспроможності згідно Закону «Про страхування»	(ФЗП)>(НЗП)	(ФЗП)>(НЗП)	(ФЗП)>(НЗП)
Показник платоспроможності CAR, %	22,99	39,82	28,69
Оцінка платоспроможності за оцінкою CAR	Нормальна	Добра	Добра

Отже, впродовж 2016–2018 рр. спостерігається незначне перевищення фактичного запасу платоспроможності над розрахунковим нормативним запасом, а коефіцієнт платоспроможності формально знаходиться в рекомендованих границях, хоча існує слабка тенденція до зростання та коливання його значень. Однак, слід зазначити, що оцінка за показником рівня достатності покриття власними коштами (CAR) пред'являє до платоспроможності страхової організації вищі вимоги, аніж Закон України «Про страхування».

У зв'язку з цим вважаємо доцільним впровадження ступеневого контролю платоспроможності страхової компанії НАСК «Оранта». Перевага застосування такого виду контролю за рівнем платоспроможності страховиків полягає в тому, що за різних значень установлених індикаторів платоспроможності пропонується здійснювати різні обсяги перевірок, а втручання органу страхового нагляду та проведення наступних за таким втручанням коригувальних і/або обмежувальних дій щодо страховика здійснюється лише за певних критичних значень показників платоспроможності.

Отже, фінансовий стан НАСК «Оранта» в цілому можна охарактеризувати як задовільний. В результаті проведеної оцінки можна зробити висновок, що для компанії для збереження позитивних тенденцій та запобігання появі негативних доцільним є застосування певних попереджувальних та запобіжних заходів:

- проведення поглибленого аналізу структури витрат страхової організації у динаміці з метою пошуків способів і джерел їх оптимізації та зменшення;

- проведення аналізу структури дебіторської заборгованості, причин її виникнення і можливостей погашення;

- підвищення рівня ліквідності активів;

- проведення аналізу ефективності інвестиційної діяльності страховика;

- забезпечення компенсації можливих фінансових збитків шляхом формування системи ефективного управління портфелем цінних паперів, у т.ч. прибутковими операціями на фондовому ринку.

Вважаємо, що НАСК «Оранта» в подальшій діяльності має керуватися стратегією зростання частки на страховому ринку разом з досягненням достатнього рівня прибутковості діяльності. Важливим фактором підвищення ефективності діяльності страхової організації є формування та управління страховими резервами.

2.2. Аналіз структури та динаміки страхових резервів НАСК «Оранта»

Страхові резерви НАСК «Оранта» утворюються з метою забезпечення майбутніх виплат страхових сум і страхового відшкодування залежно від видів страхування (перестраховування). Страхові резерви в обсягах, що не перевищують технічних резервів, утворюються у тих валютах, в яких НАСК «Оранта» несе відповідальність за своїми страховими зобов'язаннями, і обліковуються окремо по кожній валюті. Страхові зобов'язання, передані перестраховикам, відображаються в активі балансу НАСК «Оранта» як права вимоги до перестраховиків. НАСК «Оранта» зобов'язана формувати страхові резерви (технічні резерви) і вести їх облік за видами страхування [63].

Страхові резерви – це фонди, що утворюються страховими компаніями для забезпечення гарантій виплат страхового відшкодування і страхових сум.

За економічним змістом страхові резерви – це величина відкладених страхових виплат на конкретну дату.

Відповідно до світової практики, кожен вид зобов'язань страховика покривається відповідним видом страхового резерву. В ризикових видах страхування формуються технічні резерви, які включають резерв незароблених премій і резерви збитків і є обов'язковими для формування. Створення страхових резервів регламентується Законом «Про страхування», та іншими нормативними актами [62,63]. Формування резервів незароблених премій на звітну дату здійснюється залежно від сум надходжень страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) по відповідних видах страхування за період попередніх дев'яти місяців.

Величина резервів незароблених премій відображається у відповідній окремій статті балансу НАСК «Оранта» як технічні резерви. Збільшення (зменшення) величини резервів незароблених премій у звітному періоді відповідно зменшує (збільшує) зароблені страхові платежі. Формування резервів збитків здійснюється НАСК «Оранта» при наявності відомих вимог страхувальників (перестраховальників) на звітну дату, що підтверджуються відповідними заявами.

Величина резервів збитків на звітну дату є сумою зарезервованих несплачених сум страхового відшкодування за відомими вимогами страхувальників, по яких не прийнято рішення про повну або часткову відмову у виплаті страхових сум. Величина резервів збитків відображається у відповідній окремій статті балансу страховика як технічні резерви. Вимоги до перестраховиків згідно з договорами перестраховування при настанні страхових випадків у звітному періоді формують права вимоги до перестраховиків і обліковуються як частка перестраховиків у резервах збитків. Відповідно до природи страхування розмір страхових резервів не може бути постійною величиною, оскільки обсяг відповідальності страховика за діючими договорами постійно змінюється, що обумовлено безперервністю процесу страхування. При цьому ймовірний і ризиковий

характер руху грошових коштів визначає можливість розбіжності обсягу сформованих резервів і потребою у страховій виплаті. Тому відповідно до вимог законодавства і прийнятої техніки формування страхових резервів кожен вид зобов'язань страхової компанії має покриватись відповідним страховим резервом, що закріплюється в наказі про облікову політику страхової компанії. Дослідимо динаміку величини страхових резервів НАСК «Оранта» протягом 2016–2018 рр. (табл. 2.11, рис. 2.1):

Таблиця 2.11 – Склад та структура страхових резервів НАСК «Оранта»

Назва показників	Показники, тис. грн			Структура, %		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Страхові резерви, всього	313704	358264	476463	100,00	100,00	100,00
Частка перестраховика в страхових резервах	21202	29853	72259	6,76	8,33	15,17
Резерв незароблених премій	171277	217105	273831	54,60	60,60	57,47
Частки перестраховиків в резервах незароблених премій	13721	9631	8633	4,37	2,69	1,81
Резерв збитків	142078	140811	292284	45,29	39,30	61,34
Частка перестраховиків в резервах збитків	7481	20222	63626	2,38	5,64	13,35
Резерв заявлених, але неурегульованих збитків;	109142,8	104354,8	152190,5	34,79	29,13	31,94
Резерв збитків, що відбулися, але не заявлені	32935,3	36456,6	50093	10,50	10,18	10,51
Резерв коливань збитковості	-	-		0	0	0
Резерв катастроф	15000	18714,6	22967	4,78	5,22	4,82
Резерви із страхування життя	349,2	348	297	0,11	0,10	0,00

Рис. 2.1 – Динаміка страхових резервів НАСК «Оранта»

Можна побачити зростання величини страхових резервів впродовж 2016–2018 рр. та збільшення частки перестраховиків, що можна пояснити збільшенням кількості страхових операцій та певною нестабільністю на страховому ринку, що потребувало участі перестраховиків.

За своїм змістом резерв незароблених премій є не резервом у чистому вигляді, а лише інструментом поділу отриманих премій між суміжними звітними періодами. Страхування – це різновид діяльності, за якої страхова послуга надається клієнтові протягом терміну дії договору страхування. Коли цей термін минає, відповідальність страховика перед страхувальником закінчується, і отримана страховиком страхова премія за цим договором вважається заробленою. Але поки термін дії договору не скінчився, отримана страхова премія складається з двох частин: першої, що вже вважається заробленою, і другої, яку на цей момент заробленою вважати не можна (тобто незароблена премія). Співвідношення між цими частинами пропорційне терміну, який залишився до закінчення дії договору страхування.

Метод обчислення незаробленої премії українськими страховиками регулюється ст. 31 Закону «Про страхування» [63].

Резерв незароблених премій – це частина премій за договорами страхування, які відповідають страховим ризикам, що не минули на звітну

дату. Цей резерв призначений для виплат страхового відшкодування в майбутньому та являє собою витрати майбутніх періодів.

Розрахунок резерву незароблених премій здійснюється за кожним видом страхування окремо, і загальна величина резерву незароблених премій дорівнює сумі резервів незароблених премій, розрахованих окремо, за кожним видом страхування. У світовій практиці існує кілька методів визначення цього резерву (метод «плаваючих кварталів»; метод «1/365»; «паушальний» метод тощо). Зазначені методи розрахунку резервів незароблених премій передбачено Правилами № 3104 [62].

Алгоритм розрахунку частки перестраховиків у резервах незароблених премій аналогічний розрахунку резервів незароблених премій. Збільшення (зменшення) сум часток перестраховиків у резервах незароблених премій у звітному періоді відповідно збільшує (зменшує) зароблені страхові платежі (страхові внески, страхові премії).

Зміна резерву незароблених премій та частки перестраховика в резервах незароблених премій представлена на рис. 2.2:

Рис. 2.2 – Динаміка резерву незароблених премій НАСК «Оранта»

Резерви збитків формуються на підставі заяв страхувальників на певну дату, що містять відповідні вимоги стосовно відшкодування збитків. Величина резерву збитків на звітну дату є сумою зарезервованих несплачених сум

страхового відшкодування на вимогу страхувальника, щодо яких ще не прийнято рішення про повну або часткову відмову у виплаті страхових сум. Якщо резерв збитків збільшується проти попередньої звітної дати, то різниця (приріст) відноситься до витрат страховика як у бухгалтерському, так і у податковому обліку. У разі зменшення цього резерву різниця, відповідно, відноситься на збільшення доходів страховика у бухгалтерському та податковому обліку.

В Правилах № 3104 [62] резерви збитків представлено резервом заявлених, але не виплачених збитків та резервом збитків, які виникли, але не заявлені.

Як зазначалось раніше, резерв заявлених, але не виплачених збитків – це оцінка обсягу зобов'язань страховика для здійснення виплат страхових сум (страхового відшкодування) за відомими вимогами страхувальників, включаючи витрати на врегулювання збитків (експертні, консультаційні та інші витрати, пов'язані з оцінкою розміру збитку), які не оплачені або оплачені не в повному обсязі на звітну дату та які виникли у зв'язку зі страховими випадками, що відбулися у звітному або попередніх періодах, та про факт настання яких страховика повідомлено відповідно до вимог законодавства України та/або умов договору.

Формувати резерв заявлених, але не виплачених збитків доцільно, якщо розслідування страхового випадку, причин і обставин його настання не дозволяє зробити страхову виплату або прийняти рішення про відмову зробити її в тому самому звітному періоді, коли було отримано повідомлення про настання страхового випадку.

Величина цього резерву визначається страховиком за кожною нерегульованою претензією. У випадку коли про страховий випадок повідомлено, але розмір збитку не визначено, для розрахунку резерву використовують максимально можливу величину збитку, яка обмежується розміром страхової суми за договором. Зарезервована таким чином сума відповідає сумі заявлених збитків у звітному періоді, збільшеній на суму

невиплачених збитків на початок звітнього періоду за попередні періоди, зменшеній на суму виплачених збитків у звітному періоді плюс витрати на врегулювання збитків у розмірі 3% від суми невиплачених збитків на кінець звітнього періоду.

Резерв збитків, які виникли, але не заявлені, – це оцінка зобов'язань страховика зі здійснення страхових виплат, включаючи витрати на врегулювання збитків, які виникли у зв'язку зі страховими випадками у звітному та попередніх періодах, про факт настання яких страховику не було заявлено на звітну дату в установленому законодавством України та/або договором порядку. Обов'язкове нарахування цього резерву стосується лише договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, за іншими договорами страховик сам визначає, наховувати цей резерв чи ні.

Розрахунок резерву збитків, які виникли, але не заявлені, здійснюється за кожним видом страхування окремо. Величина коштів, зарезервованих у ньому, визначається як сума зазначених резервів, розрахованих за всіма видами страхування. Розрахунок величини цього резерву здійснюється із застосуванням математично-статистичних методів аналізу розвитку збитків у страхуванні. Такими методами є модифікація ланцюгового методу; метод фіксованого відсотка та інші [4].

Також слід зазначити, що частка перестраховиків у резерві збитків, які виникли, але не заявлені не розраховується, тому що при розрахунку цього виду резервів на відміну від попередніх базовими приймаються зароблені, а не всі платежі, що надійшли.

Дослідимо динаміку резервів збитків НАСК «Оранта» за 2016–2018рр. (рис 2.3).

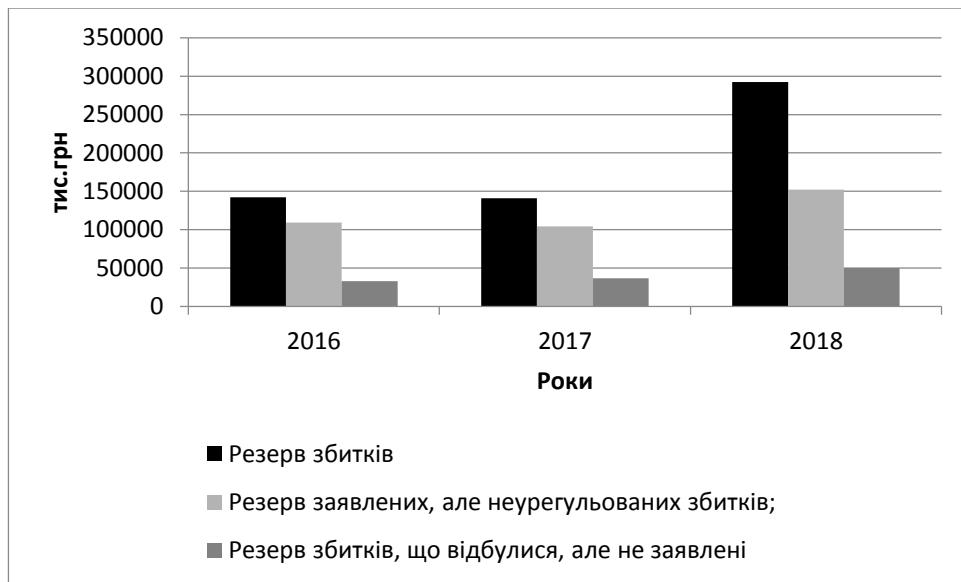

Рис. 2.3 – Динаміка резерву збитків

Можна побачити, що впродовж 2016–2018 рр. в структурі резерву збитків більша частка належить резерву заявлених, але неурегульованих збитків, причому вона збільшується впродовж 2016–2018 рр. Це можна пояснити тим, що по-перше, цей резерв не є обов’язковим, а по-друге, тим, що частка тих видів страхування (обов’язкові види), яким відповідає цей резерв, є незначною.

Порядок формування спеціальних технічних резервів, до яких належать резерв коливань збитковості та резерв катастроф, визначено Правилами № 3104 [56].

Резерв коливань збитковості призначено для компенсації витрат страховика, пов’язаних з відшкодуванням збитків у разі, якщо фактична збитковість за видами страхування у звітному періоді перевищує очікуваний середній рівень збитковості, взятий за основу при розрахунку тарифної ставки за цими видами страхування.

У випадку коли страховик до початку звітнього періоду не розраховував резерв коливань збитковості за видом страхування, то резерв коливань збитковості на початок звітнього періоду приймається рівним нулю. Якщо ж розрахована величина резерву коливань збитковості набуває від’ємного

значення, то вважається, що резерв коливань збитковості має нульове значення.

Резерв катастроф формується з метою здійснення страхових виплат у випадку настання природних катастроф або значних техногенних аварій, у результаті яких може бути завдано збитків численним страховим об'єктам, і коли виникає обов'язок здійснювати виплати страхового відшкодування у розмірах, що значно перевищують середні розміри збитків, які взято за основу при розрахунку страхових тарифів.

Резерв катастроф формується за тими видами страхування, умови яких передбачають зобов'язання страховика забезпечити відшкодування збитку, що є наслідком дії непереборної сили або масштабної аварії в порядку, передбаченому чинним законодавством. На сьогодні цей вид резервів зобов'язані формувати страховики, які отримали в установленому порядку ліцензії на проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду та є членами Ядерного страхового Пулу. Формування та облік цього резерву регламентуються Порядком № 123 [66]. Однак, слід зазначити, що спеціальні резерви НАСК «Оранта» не сформовано.

Отже, можна побачити зростання розміру страхових резервів страхової організації НАСК «Оранта» в цілому, що свідчить про розширення страхової діяльності та утворення додаткових можливостей для інвестування. Крім того, слід відзначити зростання частки перестраховиків в страхових резервах внаслідок підвищення ступеня ризиковості на страховому ринку.

2.3 Аналіз інвестиційного портфеля НАСК «Оранта»

Інвестиційний портфель страховика являє собою цілеспрямоване поєднання різних інвестиційних активів (сукупність об'єктів як реального та й фінансового інвестування) щодо здійснення інвестиційної діяльності відповідно до інвестиційної стратегії страховика завдяки підбору найбільш прийнятних, ефективних та надійних інвестиційних вкладень. При

формуванні інвестиційного портфеля страховика комбінуванням інвестиційних активів стає можливим досягнення нової інвестиційної якості, яка забезпечує прийнятний рівень доходу при певному рівні ризику. Інвестиційні портфелі можуть істотно відрізнятися за структурою і ступеня складності управління.

Питання управління інвестиційним портфелем страхових організацій висвітлено у працях Нестерової Д.С. [40], Нагайчук Н.Г. [35], Остапенко В.В. [45]. Проте, як показує аналіз досліджень, представлених у наведених джерелах, актуальним є подальше вивчення питань управління активами страхових компаній, що враховує теоретичні положення реалізації страхових інвестицій та одночасно має практичну спрямованість.

Визначають три основні цілі формування інвестиційного портфеля страховими компаніями: збереження коштів, їх висока ліквідність та прибутковість. Перші дві мети забезпечуються вимогами держави щодо диверсифікації активів страхових організацій. Досягнення третьої мети – наслідок інвестиційної політики самої страхової компанії. При цьому необхідно відзначити, що держава висуває обмеження до страховика лише щодо розміщення залучених коштів, а процес інвестування власних ресурсів законодавчо не регулюється.

Виділяють наступні завдання управління інвестиційним портфелем страхової компанії [45]:

- забезпечення високих темпів економічного розвитку страхової компанії за рахунок ефективної інвестиційної діяльності;
- забезпечення максимального прибутку на вкладений капітал. При наявності кількох інвестиційних інструментів вибирається найбільш прибутковий з них, який забезпечує прийнятний рівень ризику;
- забезпечення мінімізації інвестиційних ризиків страховика. При несприятливих умовах на фінансовому ринку вони можуть викликати не тільки втрату інвестиційного доходу, а й призвести до негативних наслідків у здійсненні страхової діяльності.

Фінансові менеджери страхової компанії у своїй інвестиційній діяльності при управлінні коштами страхових резервів повинні сформувавши інвестиційний портфель, який буде забезпечувати високу рентабельність вкладень, що дозволяє зберегти реальну вартість вкладених коштів протягом часу інвестування, і, в разі необхідності, мати можливість легко і швидко реалізувати розміщені активи. У цьому полягає завдання формування раціонального інвестиційного портфеля страхової компанії.

Таким чином, інвестиційний портфель страхової компанії має такі характерні особливості:

- висока ліквідність портфеля, що пов'язана з характером залучених фінансових ресурсів та вимогами держави щодо коефіцієнта ліквідності активів страхових компаній;

- низький рівень ризику, оскільки є чітко визначені обмеження по напрямкам розміщення фінансових ресурсів страховика;

- формування портфеля як за рахунок залучених, так і за рахунок власних коштів, що дозволяє контролювати рівень прибутковості інвестиційного портфеля страхової організації;

- середньо- і довготерміновий характер вкладень.

Наведені особливості інвестиційних портфелів страхових компаній дозволяють визначити їх класифікацію, згідно з якою страхові компанії, враховуючи специфіку своєї діяльності, не можуть формувати інвестиційні портфелі росту, спеціалізовані та агресивні інвестиційні портфелі.

Можна побачити, що в інвестиційному портфелі страхової компанії НАСК «Оранта» основну частку інвестиційних коштів складають банківські вклади. Такий напрям інвестування є достатньо прибутковим на фінансовому ринку України, хоча з урахуванням складної економічної ситуації, відбір банківських установ має бути максимально відкоригованим за критерієм надійності та платоспроможності. (табл. 2.12):

Таблиця 2.12 – Структура активів, якими представлено страхові резерви НАСК «Оранта»

	Категорія активів для представлення страхових резервів	Структура активів, %		
		2016	2017	2018
1	Грошові кошти на поточному рахунку	12,4	12,4	13,2
2	Банківські вклади (депозити)	33,3	38,8	35,1
3	Банківські метали	1,4	1,3	1,2
4	Нерухоме майно	2	1,2	2,2
6	Акції	35,4	29,4	39,5
8	Іпотечні сертифікати	0,1	0,2	0,3
9	Цінні папери, що емітуються державою	2,3	2,4	2,7
10	Права вимоги до перестраховиків	12,9	14,2	5,8
11	Інвестиції в економіку України	0,3	0,3	0,3
12	Кредити страхувальникам-громадянам	0,0	0,0	0,0
13	Готівка в касі	0,1	0,1	0,00
14	Довготермінові кредити для житлового будівництва	0,00	0,00	0,0
15	Разом	100,0	100,0	100,0

Можна побачити, що значну частку у структурі інвестиційного портфеля НАСК «Оранта» у 2018 р. (39,5%) займають акції підприємств. Цей напрям інвестування є одним з найбільш прибуткових, але при цьому і досить ризикованим. При цьому, частка акцій у структурі портфеля у 2017 р. була нижче і складала 29,4%. Це означає, що у 2017 р. інвестиційна стратегія компанії була більш агресивною та спрямованою на отримання максимального прибутку.

Зазначимо, що страхова компанія НАСК «Оранта» впродовж 2016–2018 рр. майже не використовує такі напрями інвестування коштів як: банківські метали, цінні папери, що емітуються державою та інвестиції в економіку України за напрямами, визначеними Кабінетом Міністрів України. Дана особливість компанії є не характерною для більшості страхових компаній, що є лідерами на страховому ринку життя в Україні.

Висока частка акцій в структурі активів страховиків пояснюється як суб'єктивними, так і об'єктивними причинами. З одного боку, акціонерні товариства на сьогодні є найбільш розповсюдженою організаційно-правовою

формою підприємницької діяльності, а отже вкладення страхових компаній у різноманітні афілійовані структури з метою здійснення корпоративного контролю в основному здійснюються шляхом придбання акцій. Акції є також одним з найбільш широко використовуваних цінних паперів для операцій з відмивання коштів та завищення показників фінансового стану. Однак, слід зазначити, що мають місце наступні неринкові дії з боку страховиків:

- придбання цінних паперів афілійованих структур, у тому числі низьколіквідних цінних паперів за завищеною вартістю;
- придбання цінних паперів за ціною нижче номіналу з наступною переоцінкою, що штучно збільшує їх балансову вартість і відповідно завищує вартість страхових резервів.

Отже, розглянувши структуру інвестиційного портфеля страхової компанії НАСК «Оранта», можна зробити висновок, що компанія дотримується помірної-консервативної інвестиційної стратегії, основними характеристиками якої є:

- портфель компанії має невисоку ступінь диверсифікації за об'єктами інвестування (основним напрямом інвестування є банківські депозити);
- інвестиції компанії здійснюються в основному в гривневій валюті, що на рівні сучасної волатильності на ринку валют створює певний валютний ризик;
- загальний ризик інвестиційного портфеля оцінюється як «середній»;
- портфель акцій може принести страховій компанії збиток, оскільки значна частка акцій – це акції підприємств металургійного та паливно-енергетичного комплексу, які знаходяться на сході України і тимчасово призупинили свою діяльність у зв'язку з військовими діями;
- страхова організація недостатньо гнучко і професійно керує портфелем цінних паперів, не враховує можливі зміни тренда;
- не використовуються усі можливі напрями інвестування власних коштів компанії та коштів страхових резервів відповідно активів, у які можна

розміщувати страхові резерви, згідно ст. 31 Закону України «Про страхування» [63].

Надалі розглянемо особливості різних інвестиційних стратегій страхових організацій та визначимо структуру гіпотетичного інвестиційного портфеля НАСК «Оранта» за умов застосування агресивної, консервативної та помірної інвестиційної стратегій.

Основною метою інвестиційних операцій страхової компанії за умов агресивної інвестиційної стратегії є отримання максимальної прибутковості від розміщення коштів страхових резервів і власних коштів компанії при дотриманні умов надійності та ліквідності активів [80]. Страхова компанія з такою інвестиційною політикою швидко реагує на зміни кон'юнктури фінансового ринку та адекватно формує структуру інвестиційного портфеля відповідно до умов ринку. Ознаками агресивної інвестиційної стратегії страхової організації є:

- незначна частка вкладень в інвестиційному портфелі активів, що мають середню доходність і водночас низьку ліквідність (нерухоме майно та інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України);

- компанія активно використовує акції та інші цінні папери підприємств (ринкові вкладення);

- на грошові кошти припадає незначна частка вкладень, оскільки це актив, що має абсолютну ліквідність, але і не приносить дохід.

Для реалізації агресивної інвестиційної стратегії страхова компанія НАСК «Оранта» має здійснити такі інвестиції:

- розміщення коштів на депозитних рахунках. Наприклад, страхова компанія НАСК «Оранта» може розмістити кошти на банківських депозитах українських банків, які мають високий міжнародний рейтинг надійності (наприклад Ощадбанк, Райффайзенбанк, ПриватБанк). Депозити слід відкривати як на довготерміновий, так і середньотерміновий період, що дозволить знизити ризики різкої зміни процентних ставок і ефективно

використати інвестиційні вкладення. Депозити можна розмістити у національній валюті, проте якщо страхова компанія має можливість оперативно розмістити кошти і в іноземній валюті, це дозволить знизити валютні ризики;

– розміщення коштів в акції та облигації українських емітентів, причому частка коштів, розміщених в акціях (вартість яких істотно залежить від ринкової ситуації), має досягати 30% від загального обсягу інвестованих коштів. Ці активи складаються здебільшого з цінних паперів емітентів, потенціал зростання яких досить високий як в середньотерміновій, так і в довготерміновій перспективі, а платоспроможність емітентів може бути підтримана державою (наприклад акції Запорізького коксохімічного заводу, Єнакіївського металургійного комбінату тощо);

– портфель облигацій НАСК «Оранта» має складатись з емітентів, що мають як найвищий кредитний рейтинг міжнародних рейтингових агентств (Moody's, S&P, Fitch), і входять до котирувального списку вищого рівня на фондовому ринку України (компанії-емітенти з високою капіталізацією, ліквідністю і надійністю). В облигаційному портфелі компанії мають бути присутні як корпоративні, так і державні облигації;

– слід зазначити, що частину активів страхова компанія може передати в довірче управління. Але слід співпрацювати тільки з надійними керуючими компаніями, що мають значний досвід роботи на фінансових ринках і високий кредитний рейтинг.

Консервативна інвестиційна стратегія страхової компанії має основною метою отримання прибутковості від розміщення коштів страхових резервів і власних коштів компанії при дотриманні умов максимальної надійності та ліквідності активів [47]. Консервативний інвестор орієнтований, насамперед, на надійність та ліквідність вкладень.

Інвестиційна діяльність страхової компанії НАСК «Оранта» за умови консервативної інвестиційної стратегії має бути такою:

- страхова компанія інвестує кошти, що відповідають розміру страхових зобов'язань перед клієнтами, а також власні кошти;

- інвестиційна діяльність страхової компанії спрямована на забезпечення здатності компанії відповідати за своїми зобов'язаннями перед клієнтами за будь-яких умов;

- необхідною умовою здійснення інвестиційних вкладень страхової організації є абсолютне дотримання законодавства України, щодо страхової та інвестиційної діяльності;

- пріоритетом при здійсненні інвестиційних вкладень страхової організації є надійність;

- максимізація прибутковості інвестиційних операцій можлива лише за умови дотримання критерію надійності.

Однак, слід зазначити, що консервативна інвестиційна стратегія має певні недоліки:

- портфель має невисоку ступінь диверсифікації за об'єктами інвестування;

- інвестиції здійснюються в основному у національній валюті, що за умов волатильності на ринку валют створює певний валютний ризик;

- страхова компанія приймає на себе високий ризик розміщення більшої частини свого фінансового потенціалу у фінансовий сектор економіки у зв'язку з тим, що останній має високі кредитні ризики;

- страхова організація недостатньо гнучко і професійно керує портфелем цінних паперів, не враховує можливі зміни тренда в економічній ситуації в Україні;

Інвестиційний портфель НАСК «Оранта» за умов консервативної інвестиційної політики має містити такі напрямки:

- значна частина інвестиційних ресурсів страхової компанії має бути розміщена на банківських депозитах українських банків, які мають високий міжнародний рейтинг надійності (Ощадбанк, ПАТ»Platinum Bank», ПриватБанк). Депозити доцільно відкривати як на довготерміновий, так і на

середньотерміновий період у національній і в іноземній валюті (долар США та євро).

– слід розміщувати кошти у цінні папери, що емітує держава, тобто в облігації внутрішньої державної позики (ОВДП), при цьому їх частка у структурі інвестиційного портфеля має поступово зростати.

– кошти в акції та облігації українських емітентів. Частка коштів, розміщених в акціях українських підприємств, вартість яких істотно залежить від ринкової ситуації і може суттєво коливатися, не має перевищувати 10% від загального обсягу інвестованих коштів. Дані активи складаються з цінних паперів емітентів, платоспроможність яких може бути підтримана державою. В інвестиційному портфелі НАСК «Оранта» кошти можна розмістити в акції таких підприємств ВАТ«Укренерготранссервіс», ВАТ«Енергометалоконтракт» та інші. Страхова компанія НАСК «Оранта» має сформувати портфель облігацій емітентів, які входять до котирувального списку вищого рівня на фондовому ринку України (компанії-емітенти з високою капіталізацією, ліквідністю і надійністю).

– інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України, причому найбільш перспективними є такі сфери як будівництво житла та розвиток інфраструктури туризму.

Основною метою інвестиційних операцій страхової компанії за умові помірно-консервативної інвестиційної стратегії є отримання прибутковості від розміщення коштів страхових резервів і власних коштів компанії при дотриманні умов максимальної надійності та ліквідності активів, а основну частку активів складають грошові кошти, тобто активи, що мають високий рівень ліквідності [17].

Підведемо підсумки вищесказаного та побудуємо зведену таблицю, в якій наведемо гіпотетичну структуру інвестиційного портфеля НАСК «Оранта» за умов впровадження різних інвестиційних стратегій (табл. 2.13):

Таблиця 2.13 – Гіпотетична структура інвестиційного портфеля НАСК «Оранта» за умов різних інвестиційних стратегій, %

Активи	Інвестиційна стратегія		
	консервативна	агресивна	помірно-консервативна
Грошові кошти на поточних рахунках	18,47	20,47	0,5
Нерухоме майно	12,1	20,12	10,8
Акції	7,4	25,29	25,0
Облігації	9,1	3,1	10,0
Банківські вклади(депозити)	32,0	15,00	53,5
Цінні папери, що емітуються державою	9,4	0,54	0
Інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України	5,35	15,35	0
Права вимоги до перестраховиків	6,00	-	0,1
Кредити страхувальникам-громадянам	0,05	0,05	0,1

Проаналізувавши особливості розміщення коштів страхової компанії НАСК «Оранта» за умов різних інвестиційних стратегій, доведено необхідність розробки концепції оптимальної інвестиційної стратегії та оптимізації структури інвестиційного портфеля страхової компанії НАСК «Оранта» з метою підвищення його ефективності, надійності та прибутковості.

2.4 Оптимізація інвестиційного портфеля НАСК «Оранта»

Оптимізація інвестиційного портфеля є доволі актуальним завданням серед страховиків. Вибір моделі управління залежить від розміру та фінансових можливостей компанії, обраної інвестиційної політики, наявності прямих та непрямих державних обмежень або стимулів до вибору інвестиційних партнерів, умови їх діяльності тощо.

В розпорядженні страхових компаній акумулюються значні розміри грошових коштів у вигляді страхових резервів (технічних і математичних), які необхідні для забезпечення майбутніх виплат страхових відшкодувань. Але не менш важливою їх функцією є інвестиційна, реалізації якої дозволяє отримати додатковий дохід від фінансової діяльності страховика.

Як зазначалось вище, страховим законодавством України встановлені чіткі обмеження щодо напрямів інвестування та співвідношення фінансових інструментів портфелю технічних резервів, які мають на меті забезпечити високу ліквідність вкладених коштів та диверсифікацію напрямів інвестування.

Основною метою інвестиційної функції технічних резервів є отримання доходу. Недостатня увага вітчизняних страховиків до інвестиційної функції, що простежується у використанні незначної кількості фінансових інструментів, відсутності їх аналізу за критерієм «ризик-доходність» суттєво зменшує ефект від розміщення технічних резервів.

Вочевидь, на даному етапі розвитку страхового ринку є необхідність застосування виважених методик оцінки напрямків інвестування, які дозволять оптимізувати структуру портфеля технічних резервів, максимізувати доходність, залишивши при цьому ризик на прийнятному рівні.

Незважаючи на те, що окремі дослідники формулюють пропозиції щодо напрямів інвестування страхових резервів, тим не менш більшість українських страхових компаній приділяють недостатню увагу інвестиційному напрямку, а окремі з них навіть не мають відповідних функціонально закріплених підрозділів. Як правило, інвестиційна діяльність обмежується розміщенням коштів на депозитних рахунках, або купівлі акцій підприємств що мають спільного зі страховиком акціонера. Безумовно, подібний підхід не може забезпечити ані достатньої надійності та диверсифікованості, ані високої доходності портфелю інвестицій. Тому необхідною є розробка методики аналізу найкращих напрямків інвестування коштів технічних резервів, розрахунку їх оптимального співвідношення і формулювання відповідних пропозицій для страховиків.

Головною метою формування страхових резервів є забезпечення майбутніх виплат страхових відшкодувань. Проте, в процесі розвитку фінансових ринків, питома вага доходів від операційної діяльності страхових компаній почала поступово зменшуватись. На цьому фоні значно зросла

питома вага доходів від інвестиційної діяльності. Тому пропонується розглянути страхові резерви у контексті інвестиційних ресурсів, тобто джерел для отримання додаткового доходу.

Критерії розміщення страхових резервів, нормативи достатності, диверсифікованості та якості активів регламентуються Правилами № 3104 [62] та Положенням №741 [60] Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України відповідно. Впровадження законодавчих норм має на меті забезпечення максимальної надійності, прозорості представлення коштів страхових резервів дозволеними активами.

Проаналізуємо доходність активів, якими можуть бути представлені страхові резерви, та портфелю в цілому, розробимо рекомендації щодо удосконалення його структури. Для цього необхідно розрахувати параметри оптимального портфелю технічних резервів – набору інструментів, що забезпечать максимальну доходність при заданому допустимому показнику ризику.

Наскільки ефективною була фінансова діяльність страховиків можна визначити лише тому випадку, якщо порівняти фактично сформований портфель з оптимальним, який визначимо, застосовуючи принципи моделі Г. Марковіца [3], що використовується для обчислення оптимальної структури цінних паперів.

Дана методика використовує в якості основних показників доходність та ризик, які цілком можливо прорахувати для інструментів портфеля технічних резервів. Для цього, переведемо доходність усіх аналізованих інструментів, у єдину одиницю виміру – відсоток річних. Ризик кожного інструменту портфелю буде розрахований як середньоквадратичне відхилення доходності.

Зазначено, що не всі напрями інвестування можуть бути відповідним чином оцінені і фактично їх недоречно використовувати при формуванні оптимального портфелю за моделлю Г. Марковіца. Для кожного з них є свої причини.

Так у структурі активів, якими представлено кошти технічних резервів, виділяються права вимог до перестраховиків, які не є фінансовим інструментом, а лише вказують на обсяг технічних резервів, які можуть бути сплачені перестраховиком у випадку настання страхової події. Тому ця група активів при розрахунку оптимального портфелю технічних резервів не розглядалась.

Кошти на поточних рахунках у банках та готівка в касі через практично нульову доходність і через те, що дана група активів має на меті лише забезпечення поточної ліквідності страховика не включаються до аналізу.

Іпотечні сертифікати та інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом міністрів України не увійшли до аналізу через низьку питому вагу даних інструментів у загальному портфелі (разом – 0,6%) та складність проведення розрахунків доходності.

Облігації підприємств не були проаналізовані через велику кількість емітентів облігацій, та різноманітність умов випуску. До того ж незначний обсяг вказаного інструмента у фактичному портфелі технічних резервів, низький попит на них у посткризовий період значно ускладнює адекватний аналіз доходності цього інструменту. Безумовно, облігації підприємств дуже перспективний напрямок, інвестувати кошти у який, все ж, доцільніше на стадії економічного зростання.

Середню дохідність активів та їх ризик визначено за 2018 р. із щомісячним інтервалом; при чому розглядалась середня у відсотках на щомісячній основі дохідність депозитів як у валюті, так і у гривні. Таким же чином досліджено дохідність і державних облігацій, дохідність яких визначено як середньозважену за місяць на основі їх розміщення на первинному ринку.

Дохідність інших активів – акцій, нерухомості, банківських металів, – розраховується так:

$$D_k = \frac{(M_i - M_{i-1}) \cdot n \cdot 100\%}{M_{i-1}}, \quad (2.2)$$

де D_k – доходність k -го інструменту, M_i – ціна одиниці активу у розрахунковому місяці, M_{i-1} – ціна одиниці активу за місяць, що передує розрахунковому, n – кількість періодів.

Для оцінки середньої доходності активів використано дані щодо динаміки доходності обраних активів (за даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [37]).

Кожен фінансовий інструмент портфеля технічних резервів відображався у контексті показників, необхідних для застосування формалізованої моделі, а саме: середнє значення прибутковості, дисперсія і середньоквадратичне відхилення, яке фактично є нормою ризику по кожному з інструментів. Слід зазначити, що внаслідок того, що середня доходність за нерухомістю виявилась від'ємною, її недоцільно включати у перелік інструментів для розрахунку, оскільки в цьому випадку її питома вага в процесі оптимізації буде дорівнювати нулю.

Отже, розрахунки середньої прибутковості і ризику по інструментам портфеля технічних резервів здійснено на підставі даних прибутковості інструментів портфеля технічних резервів страховика за 2018 р. (табл. 2.14):

Таблиця 2.14 – Показники середньої прибутковості і ризику по інструментам портфеля технічних резервів [38]

№	Інструмент портфелю	Середнє значення прибутковості	Дисперсія
1	Депозити: гривня	17,5	4,76
2	Акції	8,5	2,18
3	Облігації державні	15,75	4,38
4	Банківські метали	1,26	65,94
5	Нерухомість	-3,5	4,5

Таким чином, отримані показники середньої доходності аналізованих інструментів портфелю технічних резервів використані в моделі Марковіца, формалізований вигляд якої представлений формулою 2.3:

$$\left\{ \begin{array}{l} \sum_{i=1}^N w_i r_i \rightarrow \max; \\ \sqrt{\sum_{a=1}^N \sum_{b=1}^N (w_a w_b \cdot cov_{ab})} \leq y_{req}; \\ 0 \leq w_i \leq 1; \\ \sum w_i = 1. \end{array} \right. \quad (2.3)$$

де w_i – частка i -го інструменту в портфелі технічних резервів, r_i – прибутковість i -го інструменту, N – кількість інвестиційних інструментів, cov_{ab} – коефіцієнт коваріації між парами конкретних інструментів, y_{req} – максимально припустимий ризик портфелю технічних резервів.

Реалізація моделі для інвестиційного портфеля НАСК «Оранта» здійснена із застосуванням вбудованих функцій MS Excel 2015. Особливістю цієї моделі, є визначення конкретного значення ризику, з врахуванням якого буде формуватись оптимальний портфель. Розрахунок здійснено для одного значення ризику, яке обрано на рівні 5%. Отримані результати представлені в табл. 2.15:

Таблиця 2.15 – Оптимальне співвідношення аналізованих фінансових інструментів у портфелі технічних резервів НАСК «Оранта»

№	Інструмент інвестування	Дохідність, %	Питома вага, %
1	Депозити: гривня	17,5	64,3
2	Акції	8,5	13,8
3	Облігації державні	15,75	7,2
4	Банківські метали	1,26	11,7
	Разом		100
	Загальний ризик портфелю інструментів	5%	
	Оптимальна дохідність сформованого портфелю інструментів	16,76%	

Для більш розгорнутого аналізу долучимо фактичний портфель страхової організації НАСК «Оранта», результати відображені у табл. 2.16:

Таблиця 2.16 – Оптимальне співвідношення фінансових інструментів в портфелі технічних резервів НАСК «Оранта», %

Напрямки вкладень	Фактичний портфель, %	Оптимальне співвідношення, %
Грошові кошти на поточних рахунках	13,75	
Депозити	44,59	64,3
Банківські метали	7,75	11,7
Нерухомість	0	
Акції	14,05	13,8
Іпотечні сертифікати	0	
Облігації державні	4,77	7,2
Права вимоги до перестраховиків	15	
Готівка у касі	0	
Разом	100	

Порівнюючи розраховану структуру оптимального портфелю з даними про розміщення активів НАСК «Оранта» (табл.2.12), можна зробити наступні висновки:

1. Портфель фінансових інструментів, що складають технічні резерви, недостатньо наповнений депозитами у національній валюті, що призводить до недоотримання доходів, оскільки відсоток за депозитами у національній валюті є вищим. Портфель НАСК «Оранта» має оптимальне співвідношення депозитів у національній валюті, однак у ньому зовсім не представлені депозити у іноземній валюті. Отже портфель не є достатньо захищеним від валютно-курсних ризиків.

2. Збільшують ризик портфелю акції українських емітентів, частка яких у портфелі перевищує аналогічний оптимальний показник. Маючи достатньо високу доходність, за рахунок коливань ринкової вартості та, відповідно величину ризику, даний інструмент потребує проведення аналізу в процесі вибору конкретного емітента.

3. Державним облігаціям НАСК «Оранта» приділяє недостатню увагу, проте цей інструмент є, по-перше, достатньо вигідним, по-друге, наднадійним, що є оптимальним за критерієм ризик-доходність.

4. До упущення можливої вигоди може призвести недостатність в інвестиційному портфелі НАСК «Оранта» банківських металів – ризикованого, але високодохідного інструменту. Банківські метали є найскладнішим з точки зору прогнозування доходності інструментом. Проте, у короткотерміновій перспективі, у фазі поживлення фінансових ринків, у дку подорожчання банківських металів, можна вкладати кошти за умови швидкої фіксації прибутку. Вкладення в банківські метали, зокрема в золото, є досить перспективними, особливо враховуючи наслідки економічної кризи.

Також істотна частка фактичного портфеля належить залишкам на поточних рахунках, що веде до недоотримання доходів від інвестування тимчасово вільних коштів у один або декілька фінансових інструментів, наприклад у державні облігації, що мають достатньо високу доходність та надійність, але відсутні у переліку використаних НАСК «Оранта» інструментів.

Зазначимо, що існує ряд активів, в які НАСК «Оранта» не бажає вкладати кошти страхових резервів. Це іпотечні сертифікати та облігації, інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України, банківські метали та облігації місцевих позик. В іпотечні сертифікати та облігації, а також облігації місцевих позик, НАСК «Оранта» майже не інвестує коштів, оскільки в Україні на сучасному етапі практично відсутній ліквідний ринок таких цінних паперів. Відповідно такі вкладення не зможуть забезпечити основні принципи інвестування коштів страхових резервів. Слід зазначити, що стосовно інвестицій в економіку України, існує суттєва проблема для нашої країни, оскільки страхові організації не виконують тієї ролі в економіці України, яку вони виконують в розвинутих країнах, а саме: забезпечення коштами економіки країни.

Результати, отримані за моделлю Марковіца, можуть бути застосовані керівниками фінансових підрозділів страхових компаній для розробки тактичних і стратегічних рішень, що дозволять отримати максимальну

доходність від тимчасово вільних коштів технічних резервів, не порушуючи при цьому головний критерій – надійність розміщення.

Надалі застосуємо метод У. Шарпа [7,79] для формування оптимального поєднання цінних паперів в інвестиційному портфелі страхової організації НАСК «Оранта».

Проблемою формування інвестиційного портфеля є проблема вибору методу управління портфелем. Існуючі методи управління портфелем можна поділити на дві групи: активні і пасивні. Зазначимо, що метою портфельного управління є складання найбільш захищеного від ринкових ризиків портфеля. Як правило, інвестиційний менеджер намагається сформувати інвестиційний портфель, прибутковість якого більше відповідає б прибутковості ринкового індексу, який включає в себе зважений набір різних акцій (наприклад, індекс української фондової біржі UX [47]).

Слід відзначити, що інвестор і, зокрема, страхова компанія завжди володіють обмеженими інвестиційними ресурсами, а тому при дотриманні пасивного принципу управління часто виникає необхідність сформувати інвестиційний портфель з меншої кількості акцій, що включаються до індексу, але при цьому він повинен відповідати рівню ринкової прибутковості. Для визначення структури такого портфеля використовують індексний метод У.Шарпаві якого можна визначити питому вагу кожного фінансового інструменту, який входить до складу інвестиційного портфеля, що відповідає ринковому індексу.

Зазвичай формування такого інвестиційного портфеля починається з вибору фінансових інструментів. Отже надалі сформуємо інвестиційний портфель з чотирьох акцій, що входять до індексної корзини української фондової біржі. Для розрахунку було обрано акції таких підприємств, як МК Азовсталь, ПриватБанк, Мотор Січ та Донбасенерго, які є лідерами росту на Українській фондовій біржі [34,77].

Модель Шарпа застосовує регресійний аналіз ринку, тобто аналіз даних котирувань. Розрахункова формула моделі має вигляд:

$$S = (R_a - R_f)/S_a, \quad (2.4)$$

де r_a – доходність безпосереднього актива; r_f – доходність без ризикової інвестиції; S_a – стандартне відхилення актива.

В моделі введено поняття бета-коефіцієнта, який вказує на ступінь ризику при вкладенні в той чи інший актив:

$$b = \text{Cov}_{am}/s_m^2, \quad (2.5)$$

де cov_{am} – ковариація доходності актива з ринком, s_m^2 – дисперсія доходності ринку.

В загальному вигляді залежність цінного паперу від індекса можна записати так:

$$r_{ia} = a_{am} + b_{am} \cdot r_{im} + \sigma, \quad (2.6)$$

Де a_{am} – коефіцієнт зміщення (альфа-коефіцієнт); b_{am} – коефіцієнт нахилу (бета- коефіцієнт); σ – випадкова похибка; r_{ia} – доходність актива за i -й період; r_{im} – доходність ринку за аналогічний період.

Альфа-коефіцієнт визначає доходність активу та розраховується за формулою:

$$\alpha = \frac{\sum_{i=1}^n y_i}{n} - \frac{\beta \cdot \sum_{i=1}^n x_i}{n}, \quad (2.7)$$

де y_i , x_i – доходність ринку в i -й період часу.

Випадкова похибка вказує на можливу неточність моделі та є випадковою змінною, яка має нульове математичне очікування та стандартне відхилення:

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n y_i^2 - \alpha \cdot \sum_{i=1}^n y_i - \beta \cdot \sum_{i=1}^n x_i \cdot y_i}{n-2}} \quad (2.8)$$

Модель Шарпа дозволяє побудувати інвестиційний портфель з використанням індексів, для чого здійснюється регресійний аналіз та постає задача виявити залежність зміни ціни актива від динаміки бенчмарка.

Розрахунок структури інвестиційного портфеля НАСК «Оранта» здійснено на основі даних ціни закриття активів вищенаведених підприємств та індексу UX (узагальнено на основі даних з офіційного сайту української біржі [47] за період з 01 листопада по 7 грудня). Первісні дані для розрахунку представлено в табл.Д.1 та на рис. Д.1 (ДОДАТОК Д). В результаті отримаємо значення питомих ваг кожної акції в інвестиційному портфелі та вартість портфеля на кожному періоді (табл.2.17):

Таблиця 2.17 – Частки акцій в інвестиційному портфелі НАСК «Оранта» з урахуванням індексу української біржі за критерієм оптимальності

Акція	Азовсталь	Донбасенерго	Мотор-Січ	ПриватБанк
Частка, %	0	38,2	60,5	0,13

Якщо НАСК «Оранта» має намір інвестувати на даному етапі в цінні папери певну суму, то маючи розраховані показники часток, можна визначити, яку кількість кожних акцій необхідно придбати для формування інвестиційного портфеля з середньоринковою дохідністю.

Таким чином, використовуючи індексний метод У.Шарпа, НАСК «Оранта» може сформувати інвестиційний портфель з декількох акцій, що входять до індексної корзини української фондової біржі та який буде повністю відповідати ринковій дохідності. Такий інвестиційний портфель здатен принести додатковий прибуток страховику і при цьому збільшити рівень диверсифікації страхових резервів. Однак, зазначимо, що формування інвестиційного портфеля з акцій українських компаній не завжди відбувається за сприятливих обставин, оскільки внаслідок циклічності економіки,

формування інвестиційного портфеля страховика, що відповідає ринковій дохідності не завжди може принести очікуваний результат.

Однак в дослідженні Остапенко В. [45], зазначено, що при тенденції до зниження загального біржового індексу пасивне формування інвестиційного портфеля з ринковою дохідністю не є раціональним. Тому треба спиратися на інші, більш активні методи формування інвестиційного портфеля, які зможуть забезпечити в непостійних умовах не тільки диверсифікованість, а ще й дохідність портфеля. Одним з основних методів побудови ефективного портфеля в даному випадку є метод Г.Марковіца. Поняття ефективного інвестиційного портфеля згідно з цією теорією визначається таким портфелем цінних паперів, що при заданій нормі дохідності демонструє найменший ризик. У стандартній моделі Г.Марковіца розглядаються тільки інвестиційні портфелі без коротких позицій, тобто портфель складається тільки з куплених акцій. Проте більш ефективним рішенням для страхової компанії є формування інвестиційного портфеля, що включає як довгі, так і короткі позиції. Зазначимо, що з цією метою цілком доречним буде використання методу Хуанга-Літценбергера [45], оскільки він не має обмежень щодо коротких позицій і не є складним у використанні.

Висновки до розділу 2

7. Аналіз фінансового стану страхової організації НАСК «Оранта» дозволив зробити наступні висновки:

– в структурі активів балансу компанії спостерігається перевищення частки необоротних активів над оборотними. Станом на кінець 2016 р.

необоротні активи становили 63,68% загальної вартості майна компанії, проте в 2016 р. питома вага необоротних активів зростає до 65,18%. Далі в 2017 р. частка необоротних активів знизилась і становила 61,24%, що супроводжувалось відповідним зростанням частки оборотних активів до 38,76%;

– впродовж 2016–2018 рр. величина дебіторської заборгованості НАСК «Оранта» характеризувалась постійним зростанням. Частка дебіторської заборгованості за цей період зростає з 4,39% до 36,52%;

– значну частку оборотних активів компанії становлять поточні фінансові інвестиції. Протягом досліджуваного періоду їх розмір збільшився з 136131 до 173600 тис.грн., і відповідно їхня частка зменшилась з 61,93% до 57,91%. Крім того, слід зазначити суттєве зростання частки перестраховиків в страхових резервах та значне зменшення частки коштів та їх еквівалентів.

– основну частку майна НАСК «Оранта» складають довготермінові зобов'язання та забезпечення, причому впродовж досліджуваного періоду вона збільшується з 39,26% у 2016р., до 29,95% у 2018 р. в основному за рахунок зростання величини страхових резервів (до 476463 тис. грн. в 2018 р.) В той же час спостерігається зменшення величини власного капіталу компанії (з 247814 тис. грн. у 2016 р., до 228747 тис. грн. у 2018 р.), і відповідно зменшувалась його частка;

– впродовж 2016–2018 р. спостерігається зростання обсягу страхових премій компанії НАСК «Оранта» (внаслідок підвищення ефективності діяльності компанії) та суттєве зростання величини страхових виплат. Впродовж досліджуваного періоду спостерігались від'ємні значення величини чистого прибутку внаслідок підвищення рівня виплат;

– показники ліквідності НАСК «Оранта» впродовж 2016–2018 рр. відповідають рекомендованим значенням, що свідчить про достатність коштів оборотних коштів у страхової організації;

– рентабельність страхових операцій зменшується впродовж 2016–2018 рр., що свідчить про недостатню ефективність страхової діяльності, показник

рівня виплат характеризується зростанням, що пов'язано із зростанням величини страхових виплат. Рентабельність активів не визначається в 2017 р. та 2018 р. внаслідок від'ємного значення чистого прибутку, що може бути пов'язано із зростанням витрат, зокрема підвищенням рівня виплат, завищенням витрат на ведення справ тощо.

– фактичний запас платоспроможності впродовж 2016–2018 рр. перевищує розрахунковий нормативний запас.

8. Страхові резерви НАСК «Оранта» утворено з метою забезпечення майбутніх виплат страхових сум і страхового відшкодування залежно від видів страхування (перестраховування). Впродовж 2016–2018 рр. можна побачити зростання розміру страхових резервів НАСК «Оранта», що свідчить про розширення страхової діяльності та утворення додаткових можливостей для інвестування. Також слід відзначити зростання частки перестраховиків в страхових резервах внаслідок підвищення ступеня ризиковості на страховому ринку.

9. Основну частку інвестиційних коштів страхової компанії НАСК «Оранта» складають банківські вклади, що є достатньо прибутковим на фінансовому ринку України. З іншого боку, НАСК «Оранта» майже не використовує такі напрями інвестування коштів як: банківські метали, цінні папери, що емітуються державою та інвестиції в економіку України за напрямами, визначеними Кабінетом Міністрів України.

10. За результатами аналізу структури інвестиційного портфеля страхової компанії НАСК «Оранта», можна зробити висновок, що компанія дотримується помірно-консервативної інвестиційної стратегії. Визначено структуру гіпотетичного інвестиційного портфеля НАСК «Оранта» за умов застосування агресивної, консервативної та помірно-консервативної стратегії.

11. Розраховано структуру оптимального портфелю розміщення активів НАСК «Оранта» за допомогою метода Г.Марковіца.

12. Застосовано метод У. Шарпа для формування оптимального поєднання цінних паперів в інвестиційному портфелі страхової організації НАСК «Оранта».

3. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМИ РЕЗЕРВАМИ

3.1 Принципи та алгоритм формування стратегії і тактики управління страховими резервами НАСТ «Оранта»

Система управління страховими резервами має два складові елементи: стратегію і тактику. Стратегія управління страховими резервами проявляється в формулюванні основної цілі. Сформульована стратегічна ціль полягає у рішенні двох основних завдань: формування страхових резервів і розміщення страхових резервів. Нормальне функціонування системи управління страховими резервами передбачає наявність відповідного рівня організаційного забезпечення, як зазначається в роботах [53-62].

– Страхові компанії впливають на розвиток інвестиційної діяльності на макрорівні у двох напрямках: по-перше, страхові компанії в процесі здійснення операційної (страхової діяльності) страхують економічні інтереси фізичних та юридичних осіб і цим стимулюють їх інвестиційну діяльність; по-друге, в процесі операційної діяльності страховики акумулюють значні фонди грошових коштів у вигляді страхових резервів та самі є безпосередніми інвесторами. Не менш важливе значення має інвестиційна діяльність страховиків і на мікрорівні, виступаючи одним із головних факторів забезпечення ефективного функціонування страхової компанії, яка:

– визначає можливість надання страхових послуг за рахунок формування достатніх обсягів страхових резервів;

– забезпечує певною мірою якість страхових послуг і визначає ринкову позицію страховика;

– впливає на основні характеристики страхового продукту, насамперед на його вартість, і на фактичне виконання зобов'язань страховиком, обумовлене термінами страхових виплат;

– дає можливість власникам страхової компанії розвивати свій бізнес і самотійно управляти ним. За рахунок інвестування страхових резервів відбувається нагромадження коштів для збільшення власних ресурсів. Це положення є суттєвим у світлі тенденцій щодо поступового збільшення регулятором вимог до мінімального розміру статутного капіталу страхових організацій [55,56].

Складовою частиною фінансової стратегії є інвестиційна стратегія страхових компаній. Кожна страхова компанія додержується власної інвестиційної політики, яка залежить від таких чинників [55]:

- видів страхових операцій, що вона проводить;
- обсягу наявних ресурсів;
- кон'юнктури грошового та фінансового ринку.

Особливість страхових компаній як інвесторів полягає в тому, що грошові кошти в їх розпорядженні знаходяться тимчасово і дуже важливо правильно розрахувати час, коли вони будуть потрібні для погашення зобов'язань страхової компанії.

Зазначається [58], що при інвестуванні коштів страхова компанія бере до уваги такі основні критерії: гарантованість збереження коштів, що вкладені; ліквідність активів; тобто можливість їх оперативної конверсії у готівкові платіжні кошти для погашення страховиком своїх зобов'язань; норму прибутку на вкладені кошти. Збалансований портфель інвестування досягається за допомогою диверсифікації вкладень.

Світовий досвід показує, що страхування є важливим джерелом інвестиційного капіталу. По-перше, це пов'язано з тим, що отримання страхової премії передує наданню страхової послуги, а по-друге, із розподілом ризику в часі. Тому страховик протягом часу дії договору страхування тимчасово розпоряджається коштами страхувальника, які акумульовані у страхові резерви.

Аналіз організаційної структури страхових компаній показує, що в них не передбачено відділу інвестування страхових резервів, який би виконував

функції з обґрунтування вибору методик розрахунку нормативного розміру страхових резервів, обґрунтуванню фактично необхідного оптимального розміру наявних страхових резервів за тими видами страхування, якими займається страховик. Формування страхових резервів напряму пов'язане з повноваженнями з виплати страхових відшкодувань. Практика роботи страхових компаній показала, що більшість філій страхових компаній не мають як права формувати страхові резерви у повному обсязі, так і розміщувати кошти резервів у фінансові інструменти. А страхові відшкодування, як правило, виплачують тільки за згодою головної компанії. Тому пропонується створення відділу інвестування страхових резервів, передача частки повноважень філіям щодо розміщення страхових резервів та сплаті страхових відшкодувань.

Аналіз підходів щодо розміщення страхових резервів в українських страхових компаніях показав, що сьогодні страхові компанії майже не займаються цією проблемою.

Серед багатьох чинників, що забезпечують фінансову платоспроможність компаній, потрібно виділити один з найважливіших – ефективна політика страхової компанії щодо розміщення коштів страхових резервів. У розвинутих країнах страховики приділяють цьому питанню велике значення, адже від ефективності цієї політики буде залежати не тільки їх спроможність вчасно та в достатній мірі виконати страхові зобов'язання, а й можливість отримати додатковий інвестиційний дохід [58-60].

Основною метою управління інвестиційним портфелем страхової організації є забезпечення найбільш ефективних шляхів реалізації інвестиційної стратегії, тобто формування системи довготермінових цілей інвестиційної діяльності страховика та вибору способів забезпечення цих цілей.

Як зазначається в роботі [59], інвестиційна стратегія є основою інвестиційної діяльності і визначає вибір інвестиційних інструментів. Інвестиційні стратегії страховиків розглядаються як єдиний стратегічний

портфель інвестицій, які використовують страхові компанії та є тим механізмом, за допомогою якого перерозподіляються інвестиційні потоки страховиків. Найважливішою функцією стратегічного управління інвестиційною діяльністю страхової компанії є розробка інвестиційної стратегії, тобто формування системи довготермінових цілей інвестиційної діяльності і вибір найефективніших шляхів їх досягнення.

Вихідною передумовою формування інвестиційної стратегії є загальна стратегія економічного розвитку компанії. По відношенню до неї інвестиційна стратегія носить підлеглий характер і має узгоджуватися з нею за цілями та етапами розвитку. Таким чином, інвестиційна стратегія має розглядатися як найважливіший фактор забезпечення ефективного розвитку компанії у відповідності до з вибраною нею загальною економічною стратегією. Процес формування інвестиційної стратегії підприємства проходить певні етапи:

3) визначення періоду реалізації інвестиційної стратегії, враховуючи передбачуваність розвитку економіки в цілому та інвестиційного ринку зокрема; тривалість періоду, прийнятого для відповідної базової стратегії підприємства; розмір страхової організації, її потужність, темпи розвитку);

4) визначення стратегічних цілей інвестиційної діяльності (завдання забезпечення приросту капіталу; підвищення рівня прибутковості інвестицій і суми доходу від їх вкладання; зміну пропорцій у структурі реального й фінансового інвестування; удосконалення технологічної й відтворювальної структури капітальних вкладень; удосконалення галузевої й регіональної спрямованості інвестиційних програм);

3) розробка найбільш доцільних шляхів реалізації стратегічних цілей інвестиційної діяльності;

4) конкретизація інвестиційної стратегії за періодами її впровадження передбачає встановлення послідовності та термінів досягнення окремих цілей та завдань;

5) оцінювання розробленої інвестиційної стратегії та можливостей впровадження інвестиційної стратегії з урахуванням наявного ресурсного

потенціалу; рівні основних інвестиційних ризиків і можливі фінансові наслідки та шляхи їх компенсації.

Інвестиційну стратегію слід розглядати і як процес стратегічного управління інвестиційною діяльністю, який включає в себе:

- Тактичне управління інвестиційною діяльністю шляхом формування інвестиційного портфелю компанії;
- оперативне управління інвестиційною діяльністю через оперативне керування окремими інвестиційними проектами та програмами.

Як зазначається в роботах [59-61], на процес розробки інвестиційної стратегії впливає ряд факторів, які можна поділити на внутрішні та зовнішні:

Внутрішні: рівень інвестиційної активності страхової компанії, що відповідає характеру поточної інвестиційної діяльності та перспективам її розвитку; рівень знань факторів зовнішнього середовища та інші фактори; формування інвестиційних ресурсів страхової компанії; ефективність діючих в страховій компанії систем аналізу та контролю;

Зовнішні: економічна ситуація в країні та регіоні; кон'юнктура інвестиційного ринку; економіко-правові умови функціонування інвестиційного ринку.

Проаналізуємо алгоритм формування інвестиційної стратегії страхової компанії НАСТ «Оранта». В процесі реалізації та формування інвестиційної стратегії виділимо такі етапи (рис.3.1).

Оцінка розробленої інвестиційної стратегії страхової компанії здійснюється на основі таких критеріїв:

- узгодженість інвестиційної стратегії з базовою стратегією страхової компанії;

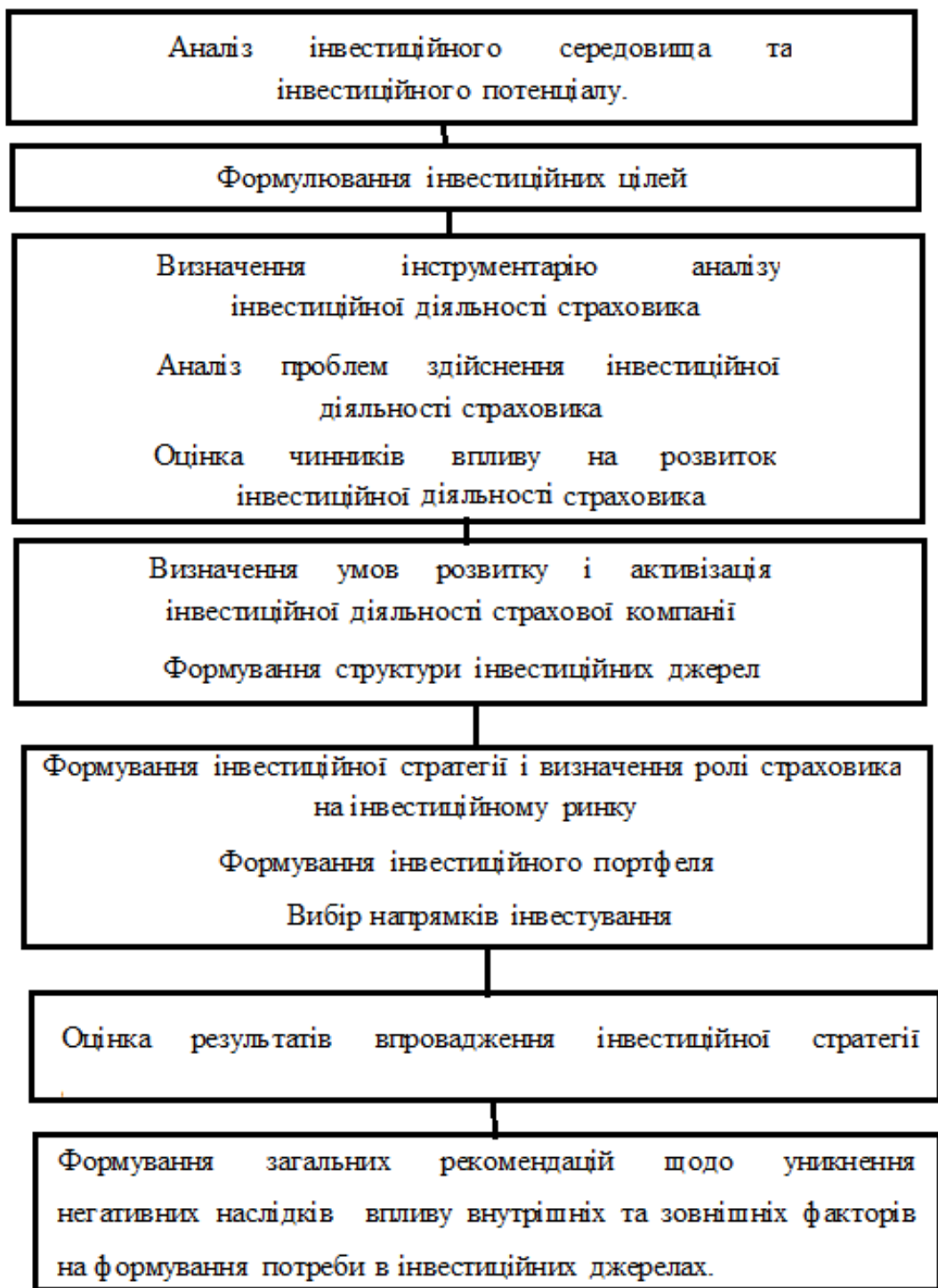

Рис.3.1 – Алгоритм побудови інвестиційної стратегії страхової організації.

- внутрішня збалансованість інвестиційної стратегії;
- узгодженість інвестиційної стратегії із зовнішніми умовами;
- реалізованість інвестиційної стратегії з урахуванням наявного інвестиційного потенціалу;

- прийнятність рівня ризику, пов'язаного із реалізацією інвестиційної стратегії;
- результативність інвестиційної стратегії.

На підставі проведеного аналізу фінансового стану страхової організації ПАТ НАСК «Оранта», аналізу літературних джерел, можна визначити шляхи підвищення ефективності управління страховими активами та резервами НАСТ «Оранта»:

5. Здійснення довірчого управління із залученням компанії з управління активами для управління активами;

6. Розміщення коштів страхової компанії в цінні папери інститутів спільного інвестування (ІСІ), активами яких управляють компанії з управління активами, за умови, що інвестування страхових резервів у папери ІСІ не порушує чинне законодавство.

7. Створення страховою організацією власного інвестиційного фонду з переведенням страхових коштів до такого фонду та наступною передачею активів цього фонду в управління компанії з управління активами

8. Створення правових передумов у Законі «Про страхування» для безпосереднього управління активами страхових компаній з боку компанії з управління активами без опосередкування цієї процедури іншими структурами.

3.2. Проблеми та перспективи здійснення інвестиційної діяльності страховиків в сучасних умовах

Сучасні тенденції розвитку вітчизняної економіки, а також особливості функціонування страхових компаній зумовлюють потребу пошуку шляхів примноження страхових резервів. Так, в умовах обмеженості ресурсів одним із важливих джерел формування капіталу страхової організації є інвестиційна діяльність.

Однак, слід визнати, і це підтверджують дослідники, зокрема Носенко М.С. [43] що участь українських страховиків в інвестиційному процесі часто носить спекулятивний характер, відповідне законодавство є недосконалим, правила державного регулювання і нагляду недостатньо ефективні, непрозорі, непередбачувані та вибіркові, а у середніх і дрібних страхових компаній немає прагнення виходити на фондовий ринок самостійно, оскільки вони не володіють достатнім інвестиційним потенціалом.

З метою оцінки інвестиційної діяльності вітчизняних страхових компаній проведемо аналіз загальних активів страхових компаній для представлення страхових резервів за ризиковими видами страхування та страхування життя, які є основним джерелом формування інвестиційного доходу, за перше півріччя 2018 р. (табл. Е.1) (ДОДАТОК Е)(за даними [50–53]).

Можна побачити, що станом на 30.06.2018 обсяг загальних активів страховиків становив 57 229,9 млн. грн., що на 3,7% більше в порівнянні з відповідним показником минулого року.

Величина активів, визначених відповідно до ст. 31 Закону України «Про страхування», збільшилась в порівнянні з відповідним показником станом на 30.06.2017 на 2 444,1 млн. грн. або на 7,2% та склала 63,3% суми загальних активів страховиків (станом на 30.06.2018 активи, визначені по статті 31 Закону України «Про страхування» становили 36 231,2 млн. грн., станом на 30.06.2017 – 33 787,1 млн. грн.).

Також слід зазначити, що в структурі активів страхових компаній, визначених статтею 31 Закону України «Про страхування» для представлення страхових резервів станом на 30.06.2018 у порівнянні з аналогічним періодом 2017 р. відбулись такі зміни:

– на 2084,1 млн. грн. (або на 19,5%) збільшився обсяг активів, дозволених для представлення банківськими вкладками (депозитами), і становив 12768,3 млн. грн..

– При цьому, обсяг активів, дозволених для представлення банківськими вкладками (депозитами) на поточних рахунках в іноземній валюті збільшився на 19,3% і становив 2160,0 млн. грн. проти 1811,0 млн. грн. станом на 30.06.2017;

– на 654,7 млн. грн. (або на 11,2%) збільшився обсяг активів, дозволених для представлення цінними паперами, що емітуються державою, і становив 6 517,1 млн. грн.;

– на 17,4% зменшився обсяг активів, дозволених для представлення акціями, і становив 5720,0 млн. грн. (або 15,8% від загального обсягу активів);

– на 30,9% збільшився обсяг активів, дозволених для представлення правами вимог до перестраховиків, і становив 4 897,5 млн. грн. (або 13,5% від загального обсягу активів);

– на 117,7 млн. грн. (або на 4,2%) зменшився обсяг активів, дозволених для представлення грошовими коштами на поточних рахунках, і склав 2662,6 млн. грн. (або 7,3% від загального обсягу активів).

Розглянемо структуру активів, якими представлені технічні резерви (з ризикових видів страхування) страхових організацій України (табл. Ж.1) (ДОДАТОК Ж).

Можна побачити, що в цілому структура інвестиційного портфеля українських страховиків характерна для нерозвинених страхових ринків економік перехідного типу, на яких переважають ризикові види страхування. В таких умовах страховики приділяють основну увагу отриманню високого поточного доходу і ліквідності інвестицій.

Поряд з цим, вітчизняні дослідники вирізняють низку проблем, які можуть завадити очікуванням стосовно ефективності діяльності страхових компаній як інституційних інвесторів [74,76]:

1. Найпоширенішим напрямком розміщення інвестиційних ресурсів вітчизняних страхових організацій є банківські вклади, які, зважаючи на сучасний рівень розвитку фінансового ринку України, вважаються найбільш інвестиційно привабливими. Однак у випадку зниження відсоткових ставок за

банківськими депозитами, а також за умов проходження кризових явищ у банківській системі України ситуація може змінитися.

2. Вітчизняні страхові компанії не виявляють особливої активності на ринку нерухомості, що пов'язано з утриманням на балансі лише тієї нерухомості, яка потрібна для здійснення операційної діяльності. Така ситуація є ознакою того, що вітчизняні страхові компанії не розглядають ринок нерухомості як перспективний з позиції інвестування.

3. При формуванні інвестиційного портфеля вітчизняні страхові компанії включають до його складу золото тільки для покращення його властивостей. Важливою характеристикою золота є те, що воно не є чийсь зобов'язанням та не засвідчує права вимоги на активи суб'єкта господарювання. Тому інвесторам не загрожує ризик дефолту або банкрутства, що може бути небезпечним для інвесторів у будь-які цінні папери.

Узагальнюючи результати досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів, можна визначити основні проблеми, які необхідно вирішити для забезпечення вдосконалення інвестиційної діяльності страхових компаній України:

6. Підвищити величину інвестиційного потенціалу страховиків та економічної системи в цілому, що має забезпечити зростання обсягів інвестування.

7. Вдосконалити законодавчо-нормативну базу діяльності страхових компаній з метою підвищення рівня економічного потенціалу, забезпечення достатнього рівня надійності страхових організацій, зростання рівня довіри до них як з боку вітчизняних, так і іноземних учасників фінансово-інвестиційних угод, рейтингів.

8. Визначити основні стратегічні напрями інвестиційної діяльності страховиків з метою забезпечення ефективного та продуктивного розміщення наявних інвестиційних ресурсів.

9. Підвищити ефективність інвестиційної діяльності страхових компаній і встановити раціональне співвідношення між страхуванням та інвестуванням, що може призвести до зменшення інвестиційних ризиків через розробку

системи заходів і підходів до реагування на їх прояви, а також заходів щодо формування більш ефективного інвестиційного портфеля страхових компаній.

10. Вдосконалити систему аналізу, прогнозування і планування інвестиційної діяльності страховиків та забезпечити на цій основі підвищення ефективності їх функціонування у вітчизняній економіці.

Для розробки конкретних практичних рекомендацій щодо вдосконалення інвестиційної діяльності страхової організації НАСК «Оранта», побудуємо матрицю SWOT– аналізу [40] (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Матриця SWOT–аналізу страхової компанії НАСК «Оранта»

Сильні сторони	Слабкі сторони
1	2
<p>Достатньо велика вартість активів для українського ринку</p> <p>Відома торгівельна марка</p> <p>Високий рівень ділової репутації обумовлений значними страховими виплатами в минулих періодах</p> <p>Велика мережа філій і представництв</p> <p>Кваліфікований персонал</p> <p>Наявність великих і дрібних клієнтів (збалансований страховий портфель)</p>	<p>Темпи зростання активів перевищують темпи зростання обсягів реалізації страхових продуктів</p> <p>Велика дебіторська заборгованість</p> <p>Великі поточні зобов'язання</p> <p>Незбалансовані грошові активи з поточними зобов'язаннями (дефіцит покриття)</p> <p>Невиконання нормативу платоспроможності</p> <p>Недостатній інвестиційний дохід</p> <p>Отримання чистого збитку і зменшення власного капіталу</p>

Продовження таблиці 3.1

1	2
Можливості	Загрози
<p>Можливості впровадження нових видів страхування</p> <p>Приєднання (поглинання) більш дрібних компаній</p> <p>Покращення інвестиційної політики</p>	<p>Збільшення рівня конкуренції в галузі</p> <p>Подальше погіршення фінансового стану</p> <p>Застосування санкцій з боку органів нагляду за невиконання нормативу платоспроможності</p> <p>Поглинання з боку більш капіталізованих страхових компаній</p>

За наведеними в таблиці даними можна зробити висновок про те, що сильні сторони діяльності страхової організації НАСК «Оранта» стосуються її

страхової діяльності, а слабкими сторонами є діяльність фінансова та інвестиційної. Тому, вважаємо, що НАСК «Оранта» необхідно внести зміни до принципів та напрямків управління активами і пасивами, а також визначити нову стратегію інвестування та фінансування.

Отже, можна запропонувати заходи щодо підвищення інвестиційного потенціалу страхової організації (табл.3.2):

Таблиця 3.2 – Заходи, що забезпечують зростання складових інвестиційного потенціалу страхової компанії НАСК «Оранта»

Захід	Зміст заходу
1	2
Збільшення обсягів статутного капітала	–Зростання статутного капітала за рахунок інвестицій з боку власників, акціонерів, учасників; –зростання статутного капітала за рахунок нерозподіленого прибутку; –зростання статутного капітала за рахунок реструктуризації; –переведення боргів у власність.
Збільшення власного капіталу страхової компанії	–Зростання власного капіталу за рахунок інвестицій з боку власників, акціонерів, учасників. Залучення нових інвесторів зростання суми нерозподіленого прибутку; –зростання сум страхових резервів за рахунок прибутку; –переоцінка майна компанії, що збільшує власний капітал; –зростання статутного капітала за рахунок реструктуризації.
Збільшення доходів та прибутків страхової компанії	–Збільшення інвестиційної та іншої діяльності, що забезпечує зростання прибутку. –зменшення витрат страховиків на інвестиційну діяльність; –оптимізація тарифної політики страхової компанії; –залучення нових клієнтів;

Продовження таблиці 3.2

1	2
	– впровадження в страхову діяльність нових інноваційних продуктів вдосконалення механізмів реалізації існуючих страхових продуктів; – зменшення вартості залучення страхових ресурсів; – підвищення рівня професіоналізму страховиків.
Зростання рівня технічного та інформаційного забезпечення реалізації страхових операцій	– Постійне впровадження в діяльність страхової організації нових технічних засобів, комп'ютерної та іншої оргтехніки, що забезпечує нову якість праці; – постійне оновлення інформаційної бази, забезпечення відповідного рівня її захисту; – розробка і впровадження нових технологій використання інформаційних ресурсів.
Впровадження в страхову діяльність	– Виявлення та впровадження в страхову практику інноваційних продуктів та послуг, розробка нових продуктів та послуг;

нових інноваційних послуг та операцій	– перепідготовка кадрів, технічне та інформаційне забезпечення реалізації інноваційних продуктів та послуг.
Зростання чисельності та професіоналізму працівників	– Залучення до страхової компанії якісно підготовлених фахівців; – своєчасне виявлення найбільш професійно підготовлених працівників; перепідготовка кадрів; – своєчасне виявлення працівників, здатних до шахрайства та непридатних до страхової діяльності.

Як зазначається в роботі [70], інвестиційна стратегія є основою інвестиційної діяльності і визначає вибір інвестиційних інструментів. Інвестиційні стратегії страховиків розглядаються як єдиний стратегічний портфель інвестицій, які використовують страхові компанії та є тим механізмом, за допомогою якого перерозподіляються інвестиційні потоки страховиків.

Ззначається, що найважливішою функцією стратегічного управління інвестиційною діяльністю страхової компанії є розробка інвестиційної стратегії, тобто формування системи довготермінових цілей інвестиційної діяльності і вибір найефективніших шляхів їх досягнення.

Вихідною передумовою формування інвестиційної стратегії є загальна стратегія економічного розвитку компанії. По відношенню до неї інвестиційна стратегія носить підлеглий характер і має узгоджуватися з нею за цілями та етапами розвитку. Таким чином, інвестиційна стратегія має розглядатися як найважливіший фактор забезпечення ефективного розвитку компанії у відповідності до з вибраною нею загальною економічною стратегією.

Питання управління інвестиційним потенціалом страхової компанії в контексті вибору партнерів та інструментів інвестування, з урахуванням можливого ризику, не може залишатися поза увагою держави. Тому держава повинна створити умови для активізації інвестиційної діяльності вітчизняних фінансових посередників і не допустити відтоку коштів за межі країни.

Однією із основних умов активізації інвестиційної діяльності страхових компаній є зростання інвестиційних ресурсів, що виступає похідною розвитку страхового ринку України. Останній перебуває поки що на стадії розвитку, опанування інструментарієм і методикою ведення

страхового бізнесу. Тому основні напрями підвищення інвестиційної потужності обов'язково слід розглядати в поєднанні із ефективним розвитком страхового ринку.

Як зазначають дослідники в роботі [54], головними завданнями макроекономічного характеру, що сприяють зростанню як обсягів страхової, так й інвестиційної діяльності страхових компаній, є розробка та реалізація дієвої державної політики у сфері страхування, приведення чинного законодавства у відповідність до норм, правил і вимог ЄС; забезпечення мов для розвитку конкуренції; створення умов вдосконалення державного нагляду за страховою діяльністю.

Робота страхової організації з фінансовими інструментами, зокрема з цінними паперами, особливо з акціями, потребує наявності в штаті страхової компанії спеціалістів з управління цінними паперами; ці обставини, також підвищують важливість співпраці страхових компаній з компаніями з управління активів (КУА).

Нажаль, на сьогоднішній день в Україні не створено відповідної нормативно-правової бази, яка давала б страховим компаніям можливість використовувати зазначені інструменти. Однак така діяльність потребує відповідної розробки та внесення правових норм, які регламентували б питання щодо особливостей та механізмів здійснення КУА управління активами страхових організацій, у вітчизняне законодавство у сфері страхових відносин. На мікроекономічному рівні підвищення інвестиційних можливостей страховиків можливе за рахунок постійного зростання обсягів сплачених статутних фондів, власних капіталів і резервів страхових компаній. Лише при поєднанні останніх складових буде досягнутий позитивний ефект стосовно збільшення інвестиційних ресурсів та активізації інвестиційної діяльності.

В роботі [74] запропоновано модель процесу прийняття інвестиційного рішення страховою організацією у вигляді окремих, відносно самостійних

структурно-функціональних блоків. На наш погляд, запропоновану модель для НАСК «Оранта» слід доповнити розрахунковим блоком (рис. 3.1):

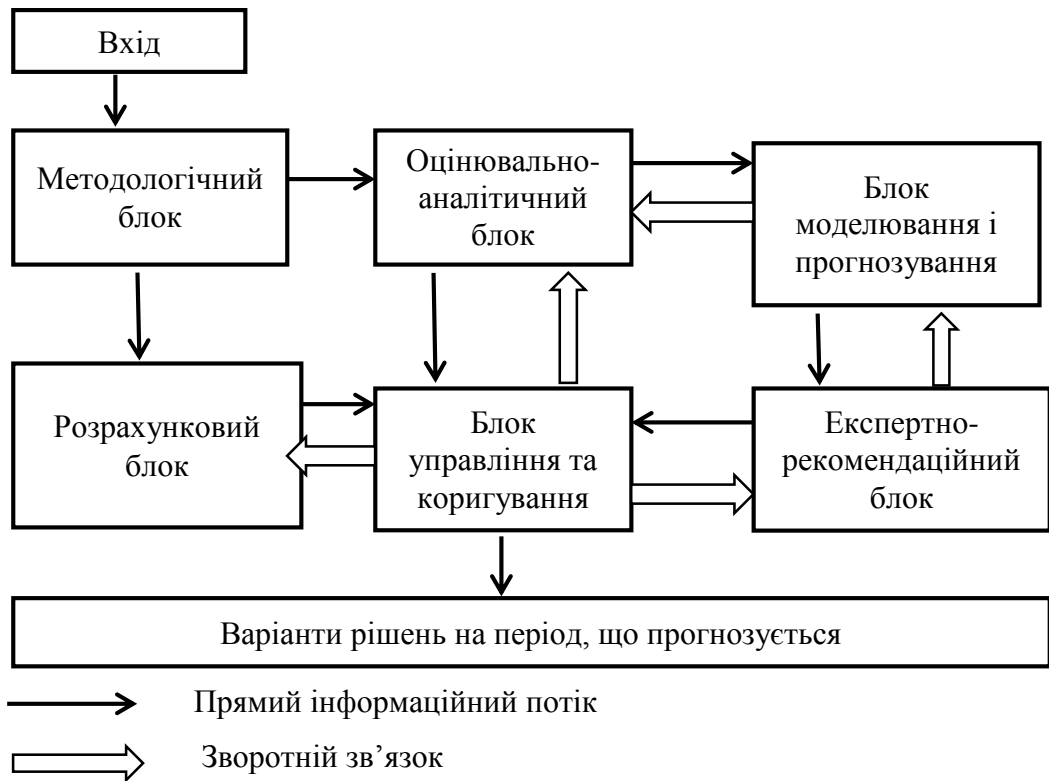

Рис. 3.1 – Блок-схема системно-функціонального прийняття інвестиційного рішення НАСК «Оранта»

У першому методологічному структурно-функціональному блоці уточнюються вихідні цілі та завдання, визначається структура організації, а також інші організаційні моменти, формується загальний інформаційний блок даних. Здійснюється формування пакета конкретних прогнозних методик, прийомів і способів моделювання, вибір необхідних показників, припущень та обмежень, критеріїв, глибини ретроспекції та підбір іншого модельно-прогностичного інструментарію.

Оцінювально-аналітичний блок включає в себе сукупність інтелектуально-логічних дій з класифікації, обробки, синтезу, аналізу, порівняння, узагальнення і формалізації зібраного матеріалу для дослідження даної проблеми.

Основним в алгоритмі є блок прогнозування і моделювання, в якому виконується логічна послідовність прогностичних операцій, які моделюються та відбувається побудова базової моделі та її всебічний аналіз.

Експертно-рекомендаційний блок включає логічну послідовність операцій експертів з аналізу, надійності, оцінки якості, достовірності розроблених варіантів прогностичних моделей, виходячи із запропонованої динаміки змін процесів, що досліджуються, або окремих аспектів страхової діяльності.

Завершальним є управлінський блок, адже будь-яке завдання здійснюється з метою кінцевої реалізації в системі управління в інтересах змін у бажаних межах [74].

Завданням розрахункового блоку є проведення обчислювальних робіт, зокрема проведення актуарної оцінки ефективності інвестиційної діяльності страхової організації.

Отже, реалізація наведених рекомендацій має зберегти та в середньотерміновій перспективі зміцнити інвестиційний потенціал страхової організації НАСК «Оранта», що, у свою чергу, створить сприятливе підґрунтя для активізації та підвищення ефективності діяльності організації.

Висновки до розділу 3

6. Запропоновано системний підхід до структуризації інвестиційних ризиків страхових компаній та запропоновано класифікацію інвестиційних ризиків страхової компанії НАСК «Оранта», методи оцінки інвестиційних ризиків та методи статистичного аналізу. Визначено основні етапи реалізації тактики управління інвестиційними ризиками НАСК «Оранта».

7. Аналіз загальних активів та технічних резервів, які є основним джерелом формування інвестиційного доходу страхових організацій України за перше півріччя 2018 р. показав, що структура інвестиційного портфеля українських страховиків характерна для нерозвинених страхових ринків

економік перехідного типу, на яких переважають ризикові види страхування. Сформульовано проблеми вдосконалення інвестиційної діяльності страхових компаній України.

8. Проведений SWOT– аналіз НАСК «Оранта» показав, що сильні сторони діяльності страховика стосуються страхової діяльності, а слабкі сторони – діяльності фінансової та інвестиційної. Тому необхідно переглянути напрямки управління активами і пасивами, а також визначити нову стратегію інвестування та фінансування

9. Визначено шляхи підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю НАСК «Оранта» та запропоновано заходи щодо підвищення інвестиційного потенціалу страхової організації.

10. Удосконалено модель процесу прийняття інвестиційного рішення страховою організацією НАСК «Оранта» шляхом додавання розрахункового блоку до системи управління у вигляді окремих, відносно самостійних структурно-функціональних блоків.

ВИСНОВКИ

Інвестиційна складова має надзвичайно важливе значення у діяльності страхової компанії. Значний інвестиційний потенціал ресурсів страховиків як інституціональних інвесторів є важливим елементом інвестиційного середовища держави, адже чинить вплив на темпи зростання національної економіки. Основним джерелом інвестиційних ресурсів є страхові резерви. На впровадження інвестиційної діяльності страхових організацій впливають певні чинники, які погіршують інвестиційний клімат в Україні та обмежують можливості страховиків щодо вдалого вкладення коштів.

По результатам роботи можна зробити такі висновки:

6. Фінансовий стан НАСК «Оранта» впродовж 2015–2017 р. можна визначити як задовільний та визначити такі тенденції:

- обсяг страхових премій та величина страхових виплат зростали впродовж досліджуваного періоду;

- спостерігаються від'ємні значення величини чистого прибутку внаслідок підвищення рівня виплат;

- показники ліквідності та платоспроможності НАСК «Оранта» відповідають рекомендованим значенням;

- рентабельність страхових операцій зменшується, що свідчить про недостатню ефективність страхової діяльності, а показник рівня виплат характеризується зростанням, внаслідок зростання величини страхових виплат. Рентабельність активів не визначається в 2017 р. та 2018 р. внаслідок від'ємного значення чистого прибутку.

7. Впродовж 2016-2017 рр. зростає величина страхових резервів НАСК «Оранта», що свідчить про розширення страхової діяльності та утворення додаткових можливостей для інвестування. Також слід відзначити зростання частки перестраховиків в страхових резервах внаслідок підвищення ступеня ризиковості на страховому ринку.

8. Основну частку інвестиційного портфеля НАСК «Оранта» складають банківські вклади, що є достатньо прибутковим на фінансовому ринку України. З іншого боку, НАСК «Оранта» майже не використовує такі напрями інвестування коштів як: банківські метали, цінні папери, що емітуються державою та інвестиції в економіку України за напрямами, визначеними Кабінетом Міністрів України. За результатами аналізу структури інвестиційного портфеля страхової компанії НАСК «Оранта», можна зробити висновок, що компанія дотримується помірно-консервативної інвестиційної стратегії. Визначено структуру гіпотетичного інвестиційного портфеля НАСК «Оранта» за умов застосування агресивної, консервативної та помірно-консервативної стратегії.

9. Розраховано структуру оптимального портфелю розміщення активів НАСК «Оранта» за допомогою метода Г.Марковіца. Застосовано метод У. Шарпа для формування оптимального поєднання цінних паперів в інвестиційному портфелі страхової організації НАСК «Оранта».

10. Проведений SWOT– аналіз НАСК «Оранта» показав, що сильні сторони діяльності страховика стосуються страхової діяльності, а слабкі сторони – діяльності фінансової та інвестиційної. Тому необхідно переглянути напрямки управління активами і пасивами, а також визначити нову стратегію інвестування та фінансування

6. Визначено шляхи підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю НАСК «Оранта» та запропоновано заходи щодо підвищення інвестиційного потенціалу страхової організації. Вдосконалено модель процесу прийняття інвестиційного рішення страховою організацією НАСК «Оранта».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Adewole A.P., Maduegbuna A.N. Predicting Insurance Investment: A Factor Analytic Approach. *J. Math. Stat. Sci. Publication*. 2010. №6(3). P. 321–324.
2. Fischer K., Schlütter S. Optimal Investment Strategies for Insurance Companies when Capital Requirements are Imposed by a Standard Formula. *The Geneva Risk and Insurance Review*. 2015. №3. Volume 40. Issue 1. P. 15–40.
3. Markowitz H.M. Portfolio Selection. Efficient Diversification of Investments. New York: John Wiley & Sons, Inc., 1959. 356 p.
4. Metodyka BION zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji. URL: https://www.knf.gov.pl/Images/Metodyka_BION_2015_zaklady_ubezpieczen_i_reasekuracji_tcm75-41637.pdf. (дата звернення 03.12.2018).
5. Piljan I., Cogoljević D., Piljan T. Role of Insurance Companies in Financial Market. *International Review*. 2015. No.1–2. P. 94–102.
6. Whitford W.M. Higher-Yielding Investment Strategies for Insurance Companies: Worth the Risk? URL: <https://www.ftinstitutional.com/downloadsServlet?docid=iadcx50e/>. (дата звернення 26.10.2018).
7. Авакян Н. Индексная модель Шарпа. URL: <https://utmagazine.ru/posts/11015-indeksnaya-model-sharpa>. (дата звернення 05.12.2018).
8. Бабій Л.І. Вдосконалення інвестиційної діяльності страхових компаній. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 20. С.22–24.
9. Базилевич В. Страховий ринок України. Київ, 1998. 371 с.
10. Базилевич В. Страховий ринок України: природа та особливості функціонування: автореф. дис. ... докт.екон.наук: 08.01.01. Київ, 1998. 35 с.

11. Баранов А.Л. Управління страховим портфелем: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08. Київ, 2009. 20 с.
12. Баранова В.Г. Ієрархічний підхід щодо формування стратегії управління страховими резервами. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2004. Вип.16. С. 26–30.
13. Бачаров В.В. Инвестиционный менеджмент. СПб., 2000.152с.
14. Беялов Т.Е. Методи та принципи стратегічного управління в страхових компаніях. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 9 (111). С. 191–200.
15. Бігдаш В. Страхування: Навч. посіб. Київ, 2006. 444 с.
16. Братюк В.П., Бошинда І.М. Інвестиційна діяльність страхових компаній. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. №6. С. 69–71.
17. Василенко А.В. Інвестиційна діяльність страхових компаній України: стратегія та пріоритети. *Страхова справа*. 2014. № 3. С. 38–46. 9
18. Внукова Н.М., Успенко В.І., Временко Л.В., Кондратенко Д.В. Страхування. Харків, 2004. 371 с.
19. Вовчак О.Д. Страхова справа: підр. Київ, 2011. 391 с.
20. Гавриляк Т.С. Стратегія забезпечення функціонування механізму для активізації інвестиційної діяльності страховика. *Економічний аналіз*. 2015. Том 22. № 1. С. 97–101.
21. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій. Київ, 2007. 328 с.
22. Говорушко Т. Страхові послуги: Навч. посіб. Київ, 2005. 397 с.
23. Горбач Л.М., Каун О.Б. Страхування. Київ: Кондор, 2015. 520с.
24. Залєтов О. Державне регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2016. № 3(180). С. 25–32.
25. Іоргачова М.І., Коцюрубенко Г.М., Бондаренко П.В. Інвестиційний портфель страховика: ризики та управління ними. *Економіка і суспільство*. 2016. Випуск 6. С.321–326.

26. Крейдич. М.І. Інвестиційна діяльність страхових компаній. *Фондовий ринок*. 2007. № 48. С. 18–21.
27. Кузьменко О.Г. Інвестиційна діяльність страхових компаній. *Фінансовий простір*. 2013. № 3 (11). С.159–163.
28. Майданченко І.В. Інвестиційна діяльність страхових компаній – шлях до економічного зростання. *Науково-технічна інформація*. 2012. № 3. С. 41–44.
29. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність. URL: <http://readbookz.com/pbooks/book-26/ua/chapter-1207/62>. (дата звернення 26.10.2018).
30. Макаренко Є.В. Інвестиційна діяльність страхових компаній в Україні: Проблеми та перспективи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. №120. С. 40–43.
31. Махортов Ю.О., Зюбін В.М. Вплив інвестиційного потенціалу страхових компаній на розвиток економіки. *Економічний вісник Донбасу*. 2015. № 2 (20). С. 139–144.
32. Милятинська Л.В., Путь М.О. Інвестиційна діяльність страховиків URL: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2016/Economics/3_83388.doc.htm. (дата звернення 26.10.2018).
33. Мирощенко Н.Ю. Інвестиційна діяльність страхових компаній в Україні URL: http://www.confcontact.com/2008febr/5_mirosh.php. (дата звернення 26.10.2018).
34. Мотор Сич вивела индекс Украинской биржи» на 2,7% роста. URL: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/motor-sich-vyvel-indeks-ukrainskoj-birzhi-na-27-rosta-222702/>. (дата звернення 26.10.2018).
35. Нагайчук Н.Г. Управління капіталом страхової компанії. *Фінанси України*. 2008. №11. С. 106–116.
36. НАСК «Оранта»: офіційний сайт. URL: www.oranta.ua. (дата звернення 26.10.2018).

37. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Загальна інформація щодо обігу цінних паперів на фондовій біржі URL: <https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2018/01/Бюлетень-щодо-стану-ринку-цінних-паперів-ГРУДЕНЬ-2018.pdf>. (дата звернення 26.10.2018).
38. Національний банк України: офіційний сайт URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65162&cat_id=36674. (дата звернення 26.10.2018).
39. Нерус А.М. Інвестиційна діяльність страхових компаній. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2016. № 12 (22), 2 т., С. 105–110.
40. Нестерова Д.С. Формирование інвестиційної стратегії страхової компанії. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2013. Вип.28 т.1. С. 419–423.
41. Нестерова Д.С. Шляхи оптимізації інвестиційного портфеля страхової компанії. *Економіка та держава*. 2015. № 3. С.138–141.
42. Никулина Н.Н., Березина С.В. Анализ управления инвестиционным потенциалом страхових організацій: опыт, перспективы развития. *Страховое дело*. 2006. №4. С. 43–52.
43. Носенко М.С. Сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні. *Актуальні проблеми економіки: науковий економічний журнал*. 2017. №1. С.222–227.
44. Овчаренко Т.С. Інвестиційні стратегії страхових компаній та перспективи їх впровадження. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Економіка*. 2016. №121–122. С. 33 –38.
45. Остапенко В., Кіпа М. Формування оптимального інвестиційного портфелю страхової компанії. *Економічний дискурс*. 2016. Випуск 2. С.135–141.

46. Островський В.А. Інвестиційна діяльність страховиків в Україні: стратегія та пріоритети URL: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=1074>. (дата звернення 26.10.2018).
47. Офіційний сайт української фондової біржі. URL: <http://ukrse.com.ua> (дата звернення 26.10.2018).
48. Охріменко О. Страхування: Навч. посіб. Київ, 2003. 257 с.
49. Письменна Т. Інвестиційні ризики страхових компаній крізь призму вітчизняної практики. *Світ фінансів*. 2017. №3 (52). С.34–47.
50. Підсумки діяльності страхових компаній за 2015 рік. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/sk_%202015.pdf (дата звернення 26.10.2018).
51. Підсумки діяльності страхових компаній за 2016 рік. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/sk_%202016.pdf (дата звернення 26.10.2018).
52. Підсумки діяльності страхових компаній за 2017 рік. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/sk_%202017.pdf (дата звернення 26.10.2018).
53. Підсумки діяльності страхових компаній за 2018 рік. URL: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/sk_4kv_2011.pdf. (дата звернення 26.10.2018).
54. Пікус Р., Нестерова Д. Ефективність інвестиційної стратегії страхових компаній в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2015. №3(168) С.8–12.
55. Пікус Р.В. Класифікація фінансових ризиків страхових компаній – основа ефективного ризик-менеджменту. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2006. № 81–82. С. 108–113.
56. Пікус Р.В. Міжнародний досвід управління активами страхової компанії. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. №120. С. 7–12.
57. Пластун. В.Л., Балєв В.Є. Формування оптимального портфелю технічних резервів страхових компаній. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2017. № 3 (51). С. 13–18.

- 58.Плиса В.І. Страхування: навч.посіб. Київ, 2006. 391 с.
- 59.Поліщук О.А., Ткачук В.О. Проблеми та перспективи розвитку інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні. URL: www.confcontact.com/20161222/5_polischuk.php. (дата звернення 26.10.2018).
- 60.Положення про обов'язкові критерії та нормативи достатності, диверсифікованості та якості активів, якими представлені страхові резерви з видів страхування, інших, ніж страхування життя: затв. розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг 8.10. 2009 р. № 741. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1099-09. (дата звернення 26.10.2018).
- 61.Поплавський О.О. Аналіз інвестиційного потенціалу страхових компаній в умовах фінансової нестабільності. *Ефективна економіка*. 2016. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5347>. (дата звернення 06.12.2018).
- 62.Правила № 3104 – Правила формування, обліку та розміщення страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя, затверджені розпорядженням Держфінпослуг України від 17.12.2004 р. № 3104. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0019-05. (дата звернення 26.10.2018).
- 63.Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996, № 18, ст. 78. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>. (дата звернення 26.10.2018).
- 64.Рабий О.С. Управління страховими резервами страховика: автореф. дис.... канд.екон.наук: 08.04.01. Одеса, 2006. 35с.
- 65.Рекуненко І.І., Чорна С.В. Особливості інвестиційної діяльності страхових компаній. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип.8. С. 666–672.
- 66.Розпорядження від 13.11.2003 N 123 Про затвердження Порядку і правил формування, розміщення та обліку страхових резервів з обов'язкового

- страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 2 грудня 2003 р. за №1107/8428. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1107-03>. (дата звернення 26.10.2018).
- 67.Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України «Про затвердження Положення про обов'язкові критерії та нормативи достатності, диверсифікованості та якості активів, якими представлені страхові резерви з видів страхування, інших ,ніж страхування життя» від 8 жовтня 2009 року № 1099/17115/. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. (дата звернення 26.10.2018).
- 68.Ротова Т. А., Василенко А. В.Страхування як чинник розвитку інвестиційного процесу. *Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного інституту*. Вип. 4 : Економічні науки. 2003. С. 178–179.
- 69.Сахно О.В. Особливості інвестиційної діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 11. С. 13–16.
- 70.Соловійова А.А. Обґрунтування інвестиційної стратегії страхової компанії *Вісник Дніпропетровського університету*. Серія: Економіка. 2016. №5(4). С.69–78.
- 71.Сташкевич Ю.А. Теоретико-прикладні аспекти управління інвестиційною діяльністю страхових компаній в Україні на сучасному етапі. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Економіка*. 2007. №94–95. С.91–93.
- 72.Страхування: Підручник / під заг. ред. С.С.Осадець. Київ, 2002. 599 с.
- 73.Субачов І.Т. Особливості інвестиційної діяльності страхових організацій. *Вісник Дніпропетровського державного фінансово-економічного інституту*. 2003. № 3. С.92–95.

- 74.Ткаченко Н. Інвестиційна діяльність страхових компаній : автореф. дис. ...канд. екон. наук: 08.04.01. Київ, 2004. 22 с.
- 75.Федоренко В.Ф. Страховий та інвестиційний менеджмент. Київ, 2002. 344с.
- 76.Федоренко М.С. Інвестиційна діяльність страхових компаній в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 9. С.21–23.
- 77.Фориншурер. Підсумки страхового ринку України. URL: <https://forinsurer.com/files/file00565.pdf>. (дата звернення 03.12.2018).
- 78.Шаповал Л.П. Інвестиційна складова менеджменту страхових компаній. *Вісник Мукачівського державного університету*. 2016. Вип. № 3. С. 491–496.
- 79.Шарп. У. Инвестиции. Москва, 1998, 1028с.
- 80.Шевченко В.І. Складові інвестиційної стратегії страхової компанії. *Вісник ОНУ ім. І.І.Мечникова*. 2015.Том 20. Вип.2/2. С.161–165.
- 81.Шуригіна Н.Ю. Оптимізація інвестиційної діяльності страхової компанії в умовах фінансової кризи. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2011-1/doc/2/05.pdf> . (дата звернення 26.10.2018).
- 82.Юркевич О.М. Роль та значення страхових компаній в інвестиційному процесі. *Фінансовий простір*. 2014. № 1(13). С.177–182.

**Декларація академічної доброчесності
здобувача вищої освіти ЗНУ**

Я, Ревега Анастасія Андріївна, студентка 2 курсу, заочної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування, освітньої програми «Фінанси і кредит», адреса електронної пошти _____, підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Формування і управління страховими резервами страхової організації НАСК «Оранта» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

-згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям *академічної доброчесності* у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____

А.А.Ревага

Підпис _____

(студент)

Дата _____

І.Ю.Кисільова

Підпис _____

(науковий керівник)

ДОДАТОК А

Додаток І
до Національного положення
(стандарту) бухгалтерського обліку І
"Загальні вимоги до фінансової"

КОДИ

Дата (рік, місяць, число)	2017.02.09
за ЄДРПОУ	00034186
за КОАТУУ	8036300000
за КОПФГ	234
за КВЕД	65.12

Підприємство **ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
"НАЦІОНАЛЬНА АКЦІОНЕРНА СТРАХОВА КОМПАНІЯ
"ОРАНТА"**

Територія **Україна, м. Київ**

Організаційно-правова форма господарювання **Публічне акціонерне товариство**

Вид економічної діяльності **Інші види страхування, крім
страхування життя**

Середня кількість працівників **4 273**

Адреса, телефон: **02081 м.Київ, вул. Здобунивецька, 7-Д, 537-58-01, 537-58-09**

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака

Складено (зробити позначку "ч" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

V

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2016 року

	Форма N 1	Код за ДКУД	18010001
Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	7 751	7 483
первісна вартість	1001	35 360	36 668
накопичена амортизація	1002	(27 609)	(29 185)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1 197	202
Основні засоби	1010	187 957	214 656
первісна вартість	1011	583 492	667 371
знос	1012	(395 535)	(452 715)
Інвестиційна нерухомість	1015	30 236	30 827
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	30 236	30 827
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	52 724	52 724
інші фінансові інвестиції	1035	5 812	2 487
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	5 710	1 686
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	25 150	30 917
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	67 725	70 393
Інші необоротні активи	1090	5	1
Усього за розділом I	1095	384 267	411 376
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	4 498	4 280
Виробничі запаси	1101	4 498	4 280
Незавершене виробництво	1102	-	-
Готова продукція	1103	-	-
Товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестраховання	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	7 718	9 646
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	2 643	3 989
з бюджетом	1135	83	24
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	3 093	2 990
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 493	3 165
Поточні фінансові інвестиції	1160	113 989	136 131
Гроші та їх еквіваленти	1165	69 272	37 934
готівка	1166	1	1
рахунки в банках	1167	69 271	37 933
Витрати майбутніх періодів	1170	233	328
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	15 899	21 202
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	7 517	7 481
резервах незароблених премій	1183	8 382	13 721
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	254	111
Усього за розділом II	1195	219 175	219 800
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1300	603 442	631 176

Продовження Додатку А

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	775 125	159 000
Капітал у дооцінках	1405	204 117	229 725
Додатковий капітал	1410	45	45
Емісійний дохід	1411	-	-
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	27	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(855 096)	(155 956)
Неоплачений капітал	1425	-	-
Вилучений капітал	1430	-	-
Інші резерви	1435	57 628	15 000
Усього за розділом I	1495	181 846	247 814
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	8 417	9 030
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	8 417	9 030
Цільове фінансування	1525	21	-
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	300 163	313 704
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	352	349
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	141 748	142 078
резерв незароблених премій	1533	158 063	171 277
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	308 601	322 734
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	2 157	2 844
розрахунками з бюджетом	1620	5 068	1 903
у тому числі з податку на прибуток	1621	4 344	611
розрахунками зі страхування	1625	1 209	1 034
розрахунками з оплати праці	1630	3 365	4 998
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	7 001	7 354
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	27 565	22 029
Поточні забезпечення	1660	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	16	24
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	66 614	20 442
Усього за розділом III	1695	112 995	60 628
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утриманими для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	603 442	631 176

Голова Правління

Головний бухгалтер

Грищенко В.М.

Захарченко Л.С.

Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "НАЦІОНАЛЬНА АКЦІОНЕРНА СТРАХОВА КОМПАНІЯ "ОРАНТА"	Дата (рік,місяць, число)	2017.02.09
	за ЄДРПОУ	00034186

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 12 місяців 2016 року

Форма N 2 Код за ДКУД 18010003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	460 959	404 282
Чисті зароблені страхові премії	2010	460 959	404 282
Премії підписані, валова сума	2011	508 651	445 578
Премії, передані у перестраховання	2012	39 817	23 368
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	13 214	21 943
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	5 339	4 015
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(83 767)	(82 924)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(137 617)	(107 864)
Валовий : прибуток	2090	239 575	213 494
збиток	2095	-	-
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	3	1
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	(366)	(19 040)
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	(330)	(22 721)
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	(36)	3 681
Інші операційні доходи	2120	63 785	93 045
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	-	-
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
Адміністративні витрати	2130	(90 390)	(94 520)
Витрати на збут	2150	(136 877)	(93 164)
Інші операційні витрати	2180	(46 117)	(258 616)
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	-	-
Витрат від первісного визначення біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	29 613	-
збиток	2195	-	(158 800)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	21 951	21 961
Інші доходи	2240	4 013	1 641
Дохід від благодійної допомоги	2241	-	-
Фінансові витрати	2250	-	-
Втрати від участі в капіталі	2255	-	-
Інші витрати	2270	(2 528)	(21 168)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	53 049	-
збиток	2295	-	(156 366)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(17 498)	(17 915)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	35 551	-
збиток	2355	-	(174 281)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	36 367	(19 205)
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	36 367	(19 205)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	5 950	(3 100)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	30 417	(16 105)
Сукупний дохід (сума рядків 2350,2355 та 2460)	2465	65 968	(190 386)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	19 282	17 850
Витрати на оплату праці	2505	105 609	101 763
Відрахування на соціальні заходи	2510	23 793	35 266
Амортизація	2515	10 767	11 388
Інші операційні витрати	2520	348 009	495 987
Разом	2550	507 460	662 254

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	132 500 000	132 500 000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	132 500 000	132 500 000
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,27	(1,32)
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,27	(1,32)
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Голова Правління

Головний бухгалтер

Грищенко В.М.

Захарченко Л.С.

ДОДАТОК Б

Додаток 1
до Національного положення
(стандарту) бухгалтерського обліку 1
"Загальні вимоги до фінансової

КОДИ

Дата (рік, місяць, число)	2018.02.26
за ЄДРПОУ	00034186
за КОАТУУ	8036300000
за КОПФІ	234
за КВЕД	65.12

Підприємство **ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
"НАЦІОНАЛЬНА АКЦІОНЕРНА СТРАХОВА КОМПАНІЯ
"ОРАНТА"**
Територія **Україна, м. Київ**
Організаційно-правова форма господарювання **Публічне акціонерне товариство**
Вид економічної діяльності **Інші види страхування, крім
страхування життя**
Середня кількість працівників **3 643**
Адреса, телефон: **02081 м. Київ, вул. Золотунівська, 7-Д, 537-58-01, 537-58-09**
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

v

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2017 року

Актив	Форма N 1	Код за ДКУД	
	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	7 483	8 148
первісна вартість	1001	36 668	38 982
накопичена амортизація	1002	(29 185)	(30 834)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	214	721
Основні засоби	1010	214 656	183 335
первісна вартість	1011	667 371	636 620
знос	1012	(452 715)	(453 285)
Інвестиційна нерухомість	1015	30 827	29 442
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	30 827	29 442
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	52 727	56 477
інші фінансові інвестиції	1035	2 487	12 079
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	1 686	1 654
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	30 916	35 738
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	70 393	88 574
Інші необоротні активи	1090	1	1
Усього за розділом I	1095	411 390	416 169
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	4 280	3 617
Виробничі запаси	1101	4 280	3 617
Незавершене виробництво	1102	-	-
Готова продукція	1103	-	-
Товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	9 574	19 469
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	3 714	3 687
з бюджетом	1135	16	41
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	2 592	1 279
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2 875	5 189
Поточні фінансові інвестиції	1160	136 083	153 619
Гроші та їх еквіваленти	1165	37 934	46 226
готівка	1166	1	1
рахунки в банках	1167	37 933	46 225
Витрати майбутніх періодів	1170	327	323
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	36 774	29 853
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	23 053	20 222
резервах незароблених премій	1183	13 721	9 631
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	111	143
Усього за розділом II	1195	234 280	263 446
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	645 670	679 615

Продовження Додатку Б

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	159 000	159 000
Капітал у дооцінках	1405	229 725	204 299
Додатковий капітал	1410	45	45
Емісійний дохід	1411	-	-
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(141 800)	(129 028)
Неоплачений капітал	1425	-	-
Вилучений капітал	1430	-	-
Інші резерви	1435	15 000	18 714
Усього за розділом I	1495	261 970	253 030
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	9 030	6 324
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	9 030	6 324
Цільове фінансування	1525	-	-
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	313 704	358 264
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	349	348
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	142 078	140 811
резерв незароблених премій	1533	171 277	217 105
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	322 734	364 588
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	2 852	5 716
розрахунками з бюджетом	1620	2 231	5 757
у тому числі з податку на прибуток	1621	866	4 844
розрахунками зі страхування	1625	1 034	696
розрахунками з оплати праці	1630	4 998	3 724
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	7 354	5 670
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	22 030	29 277
Поточні забезпечення	1660	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	24	12
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	20 443	11 145
Усього за розділом III	1695	60 966	61 997
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утриманими для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	645 670	679 615

Голова Правління

Головний бухгалтер

Грищенко В.М.

Захарченко Л.С.

Продовження Додатку Б

Підприємство **ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "НАЦІОНАЛЬНА АКЦІОНЕРНА СТРАХОВА КОМПАНІЯ "ОРАНТА"**

Дата (рік,місяць, число) 2018.02.26

за ЄДРПОУ 00034186

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 12 місяців 2017 року

Форма N 2 Код за ДКУД 18010003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	513 804	460 951
Чисті зароблені страхові премії	2010	513 804	460 951
Премії підписані, валова сума	2011	610 415	508 643
Премії, передані у перестраховання	2012	46 693	39 817
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	45 828	13 214
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	(4 090)	5 339
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(91 763)	(83 844)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(180 504)	(137 616)
Валовий : прибуток	2090	241 537	239 491
збиток	2095	-	-
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	1	3
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	(1 564)	(366)
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	1 267	(330)
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	(2 831)	(36)
Інші операційні доходи	2120	58 108	63 758
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	-	-
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
Адміністративні витрати	2130	(96 773)	(90 390)
Витрати на збут	2150	(154 056)	(136 875)
Інші операційні витрати	2180	(48 558)	(46 123)
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	-	-
Витрат від первісного визначення біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	-	29 498
збиток	2195	(1 305)	-
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	18 644	21 505
Інші доходи	2240	1 969	4 013
Дохід від благодійної допомоги	2241	-	-
Фінансові витрати	2250	-	-
Втрати від участі в капіталі	2255	-	-
Інші витрати	2270	(5 505)	(2 528)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	13 803	52 488
збиток	2295	-	-
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(18 396)	(17 753)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	-	34 735
збиток	2355	(4 593)	-

Продовження Додатку Б

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	(5 262)	36 367
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(5 262)	36 367
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(915)	5 950
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	(4 347)	30 417
Сукупний дохід (сума рядків 2350,2355 та 2460)	2465	(8 940)	65 152

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	20 561	19 282
Витрати на оплату праці	2505	116 454	105 609
Відрахування на соціальні заходи	2510	24 972	23 793
Амортизація	2515	9 043	10 767
Інші операційні витрати	2520	417 154	348 089
Разом	2550	588 184	507 540

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	132 500 000	132 500 000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	132 500 000	132 500 000
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	(0,03)	0,26
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	(0,03)	0,26
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Голова Правління

Головний бухгалтер

Грищенко В.М.

Захарченко Л.С.

ДОДАТОК В

Додаток В
до Національного положення
(стандарту) бухгалтерського обліку 1
"Звітний звіт до фінансової

Дата (рік, місяць, число)

КОДІ

2019 02 27

Підприємство **ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
"НАЦІОНАЛЬНА АКЦІОНЕРНА СТРАХОВА КОМПАНІЯ
"ОРАНТА"**

Територія **Україна, м. Київ**

Організаційно-правова форма господарювання **Публічне акціонерне товариство**

Вид економічної діяльності **Інші види страхування, крім**

страхування життя

Середня кількість працівників **1 629**

Адреса, телефон: **02081 м.Київ, вул. Давидівська, 7, Д. 537-58-01, 537-58-09**

Становище актора (назва, код, без десятичного знаку)

Селадно (сфери роботи позначку "ч" у відповідній колонці)

за національними (стандартними) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

за ЄДРПОУ 00034186

за КОАТУУ 8036100000

за КОПФД 234

за КНЕД 65.12

У

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 січня 2019 року

Актив	Форма № 1		Код за ДКУД	
	КОА 20080	На початок звітного періоду	31.01.2019	19010001
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	8 148	8 816	
- первісна вартість	1001	28 982	41 881	
- накопичена амортизація	1002	(20 834)	(33 065)	
Незавершені інвестиції	1003	721	1 405	
Основні засоби	1010	183 333	177 805	
- первісна вартість	1011	636 620	1 277 956	
- амортизація	1012	(453 287)	(1 100 151)	
Інвестиційна нерухомість	1013	29 442	27 409	
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	29 442	29 409	
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-	
Дивідендні бізнесові активи	1020	-	-	
Первісна вартість дивідендних бізнесових активів	1021	-	-	
Накопичена амортизація дивідендних бізнесових активів	1022	-	-	
Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в управлінні діяльністю підприємства	1030	56 877	47 474	
Інші фінансові інвестиції	1035	11 566	31	
Довгострокові дебіторська заборгованість	1040	1 634	131	
Відстрочені податкові активи	1045	-	-	
Гаранти	1050	-	-	
Відстрочені акціонерні витрати	1060	35 738	47 814	
Позички банків у національній валюті	1065	88 574	173 907	
Інші необоротні активи	1080	1	1	
Усього за розділом I	1095	415 686	483 839	
II. Оборотні активи				
Залишки	1100	3 624	4 031	
Виробничі запаси	1101	3 624	4 031	
Незавершене виробництво	1102	-	-	
Готова продукція	1103	-	-	
Товари	1104	-	-	
Позички банків в іноземній валюті	1110	-	-	
Державні гарантії	1115	-	-	
Важелі надання	1120	-	-	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	19 469	19 031	
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
- за податковими зобов'язаннями	1130	3 911	3 097	
- з бюджетом	1135	39	32	
- у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з працівників, дочок	1140	1 279	2 338	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з внутрішніх розрахунків	1145	-	-	
Інші заборгованості дебіторська заборгованість	1155	3 189	6 658	
Готівка	1160	151 612	173 600	
Готівка в банках	1167	46 223	17 776	
Відстрочені податкові зобов'язання	1170	323	863	
Частка переїждженого в страхових резервах:	1180	29 833	72 259	
- у тому числі в:				
- резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-	
- резервах збитків або резервах наявних збитків	1182	20 223	63 626	
- резервах невироблених премій	1183	9 611	8 633	
- інших страхових резервах	1184	-	-	
Інші оборотні активи	1190	342	139	
Усього за розділом II	1195	261 669	299 794	
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-	
Баланс	1300	677 355	783 633	

Продовження Додатку В

Позов	Код радян	На початок звітної періоди	На кінець звітної періоди
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (статковий) капітал	1400	159 000	159 000
В дельті у державі	1405	204 294	200 628
Додатковий капітал	1410	45	45
Емційний дохід	1411	-	-
Фактично втрачені ринки	1412	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нормованим прибуток (позитивної збиток)	1420	(131 551)	(153 891)
Резервний капітал	1425	-	-
Відчужений капітал	1430	-	-
Інші резерви	1435	18 714	22 907
Усього за розділом I	1495	290 807	228 747
II. Демонстраційні зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Гарантії зобов'язання	1505	-	-
Демонстраційні кредити банків	1510	-	-
Інші демонстраційні зобов'язання	1515	-	-
Демонстраційні забезпечення	1520	6 324	6 350
Демонстраційні забезпечення кредитів персоналу	1521	6 324	6 350
Цільові фінансування	1525	-	-
Відстрочені зобов'язання	1526	-	-
Є строкові резерви	1530	338 204	476 463
у тому числі:			
резерв демонстраційних зобов'язань	1531	348	348
резерв збитки або резерв одержаних вигод	1532	140 811	202 284
резерв незароблених кредитів	1533	217 105	273 811
інші строкові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Приватний фонд	1540	-	-
Резерв на валову доконтину	1545	-	-
Усього за розділом II	1895	364 588	482 812
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Кореспондентські кредити банків	1600	-	-
Висхідні вказівки	1605	-	-
Поточна кредиторська зобов'язаність за демонстраційними зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	5 922	7 679
розрахунками з бюджетом	1620	5 757	6 866
у тому числі з податку на прибуток	1621	4 844	5 761
розрахунками зі страхування	1625	606	850
розрахунками з оплати праці	1630	3 724	4 391
Поточна кредиторська зобов'язаність за операційними дивиденди	1635	5 670	6 983
Поточна кредиторська зобов'язаність за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська зобов'язаність за внутрішніми розрахунками	1645	-	-
Поточна кредиторська зобов'язаність за статистичним дивидендом	1650	29 318	32 062
Поточні забезпечення	1660	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	12	18
Відстрочені кумулятивні доходи від перестраховки	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	11 265	12 768
Усього за розділом III	1695	62 260	72 064
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утриманими для продажу, та групами майбутні	1700	-	-
V. Чиста вартість активів негарантованих і невизначеної форми	1800	-	-
Всього	1900	677 355	783 633

Голова Правління

Головний бухгалтер

Грищенко І.М.

Засурченко Л.С.

Продовження Додатку В

Підприємство: ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "НАЦІОНАЛЬНА АКЦІОНЕРНА СТРАХОВА КОМПАНІЯ "ОРАНТА"	Дата (рік, місяць, число): 2019.02.27	за ЄДРПОУ: 00034186
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)		
за 12 місяців 2018 року		
Форма № 2	Код за ДКУД	18010003

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналітичний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	-	-
Чисті зароблені страхові премії	2010	671 940	513 804
Премії підписки, валова сума	2011	776 791	610 415
Премії, передані у перестраховуюча	2012	47 127	46 693
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	56 726	45 828
Зміна частки перестрахованих у резерві незароблених премій	2014	(998)	(4 090)
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(95 875)	(91 836)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(249 104)	(180 416)
Валовий : прибуток	2090	326 961	241 552
збиток	2095	-	-
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	1
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	(18 069)	(1 564)
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	(61 473)	1 267
Зміна частки перестрахованих в інших страхових резервах	2112	43 464	(2 831)
Інші операційні доходи	2120	52 022	58 108
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	-	-
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
Адміністративні витрати	2130	(120 804)	(96 923)
Витрати на збут	2150	(212 253)	(153 926)
Інші операційні витрати	2180	(62 269)	(48 560)
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	-	-
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	-	-
збиток	2195	(34 412)	(1 312)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	23 473	18 644
Інші доходи	2240	3 816	1 969
Дохід від благодійної допомоги	2241	-	-
Фінансові витрати	2250	-	-
Втрати від участі в капіталі	2255	-	-
Інші витрати	2270	(3 765)	(5 506)
Прибуток (збиток) від впливу нефісичної на монетарні статті	2275	-	-
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	-	13 795
збиток	2295	(10 888)	-
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(21 106)	(18 396)
Прибуток (збиток) від призначеної діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	-	-
збиток	2355	(31 994)	(4 601)

Продовження Додатку В

ІІ. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Довідка (уцінка) необоротних активів	2400	11 367	(5 262)
Довідка (уцінка) фінансових інструментів	2405	25	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частина іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	11 392	(5 262)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	1 158	(915)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	10 234	(4 347)
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	(21 760)	(8 948)

ІІІ. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	21 736	20 598
Витрати на оплату праці	2505	127 098	116 454
Відрахування на соціальні заходи	2510	27 249	24 972
Амортизація	2515	9 271	9 043
Інші операційні витрати	2520	591 440	417 124
Разом	2550	776 794	588 191

ІV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	132 500 000	132 500 000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	132 500 000	132 500 000
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	(0,24)	(0,03)
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	(0,24)	(0,03)
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Голова Правління

Головний бухгалтер

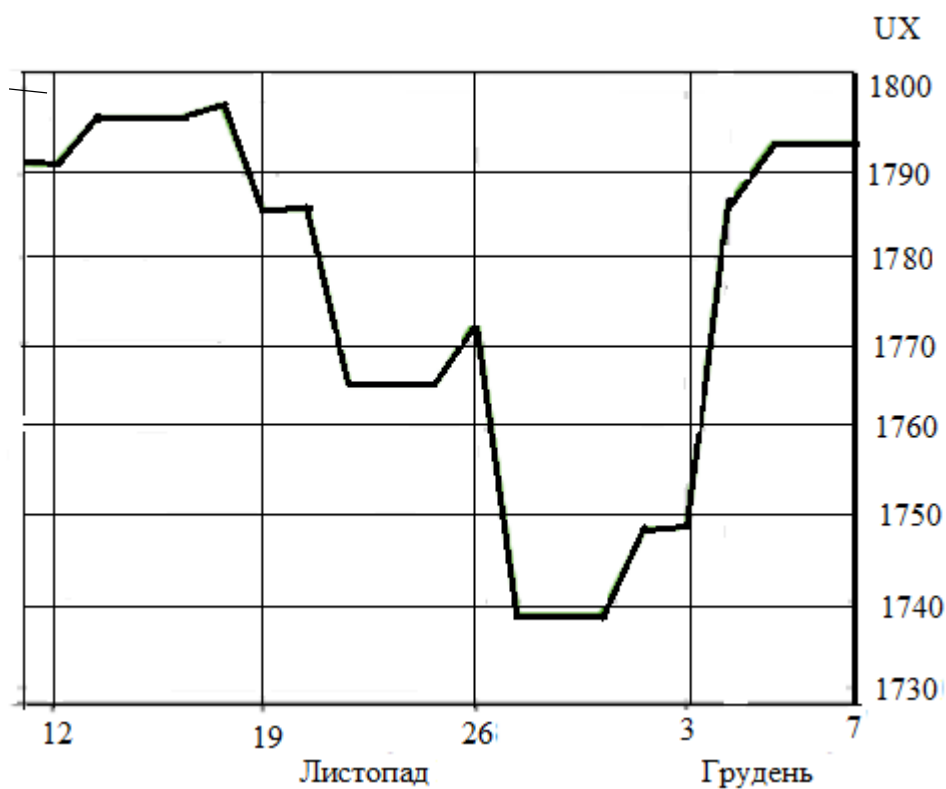
Грищенко В.М.

Захарченко Л.С.

ДОДАТОК Д

Таблиця Д.1 – Динаміка індексів української фондової біржі [41]

Дата	AZST	DOEN	MSICH	PB	UX
12.11.2018	1,178	69,6	3041,0	0,262	1790
14.11.2018	1,168	67,9	2960,1	0,258	1797
16.11.2018	1,166	67,6	2902,5	0,265	1798
19.11.2018	1,156	66,4	2789,8	0,275	1785
21.11.2018	1,187	68,0	2780,2	0,278	1770
23.11.2018	1,252	71,2	2933,8	0,304	1765
26.11.2018	1,287	71,4	2929,2	0,297	1773
28.11.2018	1,273	70,3	2898,7	0,288	1738
29.11.2018	1,266	72,0	2936,0	0,293	1745
3.12.2018	1,222	70,1	2920,6	0,288	1752
4.12.2018	1,238	73,4	3013,4	0,294	1785
6.12.2018	1,245	74,1	3171,7	0,293	1795
7.12.2018	1,348	79,2	3364,3	0,296	1792

2 Рис. Д.1 – Динаміка індексів української фондової біржі [41]

ДОДАТОК Е

Таблиця Е.1 – Дохідність державних цінних паперів на первинному ринку та середньоринкових значень показників оцінки рівня використання інвестиційного потенціалу страховика

Назва показника	2016	2017	2018
Дохідність державних цінних паперів на первинному ринку (ДДЦП) ¹ , %	18,5	16	15,75
Середньоринкові значення (СРЗ) ² , %			
Показник покриття ліквідними активами страхових резервів	50,46	59,70	63,36
Показник покриття ліквідними активами та інвестиціями страхових зобов'язань	55,46	63,70	68,36
Показник частки страхових резервів в активах	30,26	37,34	39,85
Показник зростання активів	86,43	92,34	102,33
Показник зростання інвестиційного портфеля	56,40	62,54	73,38

Примітки:

¹ – розраховано за даними НБУ [38]

² – розраховано за даними сайту Форіншурер [77]

ДОДАТОК Ж

Таблиця Ж.1 – Активи страхових компаній України для представлення страхових резервів (ризикові види страхування та страхування життя)

Назва показників	Показники, млн. грн.		Структура,%	
	30.06. 2017	30.06. 2018	30.06. 2017	30.06. 2018
Активи для представлення страхових резервів, у тому числі:	33 787,0	36 269,0	100,0	100,0
1) грошові кошти на поточних рахунках у тому числі	2 780,3	2 662,6	8,2	7,3
1.1) в іноземній валюті	653,8	345,4	1,9	1,0
2) банківські вклади (депозити) у тому числі	10 684,2	12 768,3	31,6	35,2
2.1) в іноземній валюті	1 811,0	2 160,0	5,4	6,0
3) банківські метали	34,7	37,8	0,1	0,1
4) нерухоме майно	2 566,3	2 659,0	7,6	7,3
5) акції	6 923,9	5 720,0	20,5	15,8
6) облігації	998,1	801,3	3,0	2,2
7) іпотечні сертифікати	117,9	83,7	0,3	0,2
8) цінні папери, що емітуються державою	5 862,4	6 517,1	17,4	18,0
9) права вимоги до перестраховиків у тому числі	3 741,2	4 897,5	11,1	13,5
9.1) до перестраховиків - нерезидентів	2 355,7	3 312,8	7,0	9,1
10) інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України у тому числі	49,5	91,2	0,1	0,3
10.1) розроблення та впровадження високотехнологічного устаткування, іншої інноваційної продукції, ресурсо- та енергозберігаючих технологій;	0,4	3,0	0,001	0,008
10.2) розвиток інфраструктури туризму;	29,8	22,4	0,1	0,1
10.3) добування корисних копалин;	0,0	0,0	0,0	0,0
10.4) перероблення відходів гірничометалургійного виробництва;	0,0	0,0	0,0	0,0
10.5) будівництво житла;	0,0	5,8	0,0	0,02
10.6) розвиток транспортної інфраструктури	13,1	53,8	0,0	0,1
10.7) розвиток сектору зв'язку та телекомунікацій	6,2	6,2	0,02	0,02
10.8) розвиток ринку іпотечного кредитування шляхом придбання цінних паперів, емітованих Державною іпотечною установою.	0,0	0,0	0,0	0,0
11) кредити страхувальникам-громадянам	12,4	15,0	0,04	0,04
12) довгострокові кредити для житлового будівництва, у тому числі індивідуальних забудовників	0,1	0,1	0,0003	0,0003
13) готівка в касі	16,0	15,4	0,05	0,04

Таблиця Ж.2 – Активи страхових компаній, якими представлені технічні резерви страхових організацій України

Назва показників	Показники, млн. грн.		Структура,%	
	30.06. 2017	30.06. 2018	30.06. 2017	30.06. 2018
Загальна сума активів, якими представлені технічні резерви, у тому числі:	12 574,6	15 141,8	100,0	100,0
грошові кошти на поточних рахунках	1 471,1	1 604,2	11,7	10,6
у тому числі 1.1) в іноземній валюті	307,9	196,7	2,4	1,3
2) банківські вклади (депозити) у тому числі	5 690,9	6 891,4	45,3	45,5
2.1) в іноземній валюті	1 357,5	1 646,7	10,8	10,9
3) банківські метали	1,0	1,0	0,01	0,01
4) нерухоме майно	936,7	1 024,8	7,4	6,8
5) акції	27,1	20,0	0,2	0,1
6) облігації	347,6	127,0	2,8	0,8
7) іпотечні сертифікати	0,0	0,0	0,0	0,0
8) цінні папери, що емітуються державою	1 702,2	2 069,0	13,5	13,7
9) права вимоги до перестраховиків у тому числі	2 360,1	3 362,3	18,8	22,2
9.1) до перестраховиків - нерезидентів	1 616,6	2 365,6	12,9	15,6
10) інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України у тому числі	23,2	29,0	0,2	0,2
10.1) розроблення та впровадження високотехнологічного устаткування, іншої інноваційної продукції, ресурсо- та енергозберігаючих технологій;	0,0	1,0	0,0	0,01
10.2) розвиток інфраструктури туризму;	16,9	21,7	0,1	0,1
10.3) добування корисних копалин;	0,0	0,0	0,0	0,0
10.4) перероблення відходів гірничометалургійного виробництва;	0,0	0,0	0,0	0,0
10.5) будівництво житла;	0,0	0,0	0,0	0,0
10.6) розвиток транспортної інфраструктури	0,0	0,0	0,0	0,0
10.7) розвиток сектору зв'язку та телекомунікацій	6,3	6,2	0,1	0,04
10.8) розвиток ринку іпотечного кредитування	0,0	0,0	0,0	0,0
11) кредити страхувальникам-громадянам,	0,0	0,0	0,0	0,0
12) довгострокові кредити для житлового будівництва,	0,0	0,0	0,0	0,0
13) готівка в касі	14,7	13,1	0,1	0,1